

В. П. Порощук

ДОСЛІДЖУЮ СВІТ

ЧАСТИНА **2**

Харків
Видавнича група «Основа»
2019

Порощук В. П.

П59 Я досліджую світ. 1 клас. Частина 2 / В. П. Порощук. — Х. : Вид. група «Основа», 2019. — 262, [2] с. — (Серія «Мій конспект»).

ISBN 978-617-00-3600-1.

Посібник містить орієнтовне календарно-тематичне планування та розробки уроків інтегрованого курсу «Я досліджую світ» у 1-му класі Нової української школи, складені відповідно до вимог нового Державного стандарту початкової освіти (2018) за чинними Типовими програмами.

Розподіл годин і тематика уроків відповідають змісту підручника Т. Г. Гільберг, С. С. Тарнавської, О. В. Гнатюк, Н. М. Павич (Я досліджую світ : підруч. інтегр. курсу для 1-го кл. закл. заг. серед. освіти : у 2-х ч. — К. : Генеза, 2018).

Конспекти уроків, різноманітних за формою проведення, побудовано з урахуванням основних положень Концепції «Нова українська школа», на засадах компетентнісного, діяльнісного підходів, з використанням елементів інтеграції, інноваційних та здоров'язбережувальних технологій, інтерактивних методів та прийомів навчання, сучасного обладнання як складової нового освітнього середовища.

Для вчителів початкової школи.

УДК 37.016

ЗМІСТ

ОРІЄНТОВНЕ КАЛЕНДАРНО-ТЕМАТИЧНЕ ПЛАНУВАННЯ	5
Я І НАВКОЛИШНІЙ СВІТ (<i>продовження</i>)	7
Світ, який мене оточує	7
Урок 65. Різноманітність рослин. Їх будова	7
Урок 66. Дерева, кущі, трав'янисті рослини	11
Урок 67. Листяні і хвойні рослини	14
Урок 68. Створення фантастичного дерева за зразком або власним задумом	17
Урок 69. Дикорослі і культурні рослини	20
Урок 70. Соняшник — «квітка сонця». Практична робота «Дослідження насіння соняшника»	23
Урок 71. Різноманітність тварин	27
Урок 72. Дикі і свійські тварини	30
Урок 73. Догляд за свійськими тваринами	33
Урок 74. Комахи і риби	37
Урок 75. Виготовлення іграшки сонечко з картону	41
Урок 76. Птахи	44
Урок 77. Звірі	48
Урок 78. Створення зайчика в техніці оригамі	52
Урок 79. Міні-проект «Охорона природи»	55
Урок 80. Складання правил поведінки у лісі, у парку	59
Я і моє здоров'я	63
Урок 81. Тіло людини	63
Урок 82. Будова рук та ніг	67
Урок 83. Практична робота «Дослідження відбитка візерунка пальця»	71
Урок 84. Виготовлення лижника з пластиліну	74
Урок 85. Життєрадісність і здоров'я	77
Урок 86. Фізичні вправи і здоров'я	80
Урок 87. Загартовування	84
Урок 88. Виготовлення шаблонів для тренування очей	87
Урок 89. Який буває відпочинок	90
Урок 90. Відпочинок в різні пори року	93
Урок 91. Виготовлення настільної гри «Хрестики-нулики»	97
Урок 92. Харчування і здоров'я	100
Урок 93. Харчування домашніх улюбленців	104
Урок 94. Користування столовим наряддям. Практична робота «Сервірування столу»	107
Урок 95. Створення лепбука «Правила поведінки за столом»	111
Урок 96. Складання паперових серветок за зразком чи власним задумом	114
Урок 97. Корисна їжа. Яка вона?	117
Урок 98. Звідки беруться продукти харчування?	121
Я і моя сім'я	124
Урок 99. Сім'я — найближче моє оточення	124
Урок 100. Старовинні та сучасні іграшки	128
Урок 101. Створення картини «Моя сім'я» за зразком чи власним задумом	132

Урок 102. Обов'язки в сім'ї, родині	135
Урок 103. Домашні улюбленці	139
Урок 104. Створення аплікації песика з тканини	142
Урок 105. Які матеріали людина використовує в повсякденному житті	145
Урок 106. Властивості штучних матеріалів	148
Урок 107. Виготовлення аплікації «Будинок для моєї родини» з природних та штучних матеріалів	151
Урок 108. Міні-проект «Винаходи людства»	154
Урок 109. Правила користування побутовими приладами	157
Урок 110. Проектування моделі робота з елементів конструктора (або з підручних матеріалів)	160
Мій рід	163
Урок 111. Родинне дерево	163
Урок 112. Створення дерева роду «Досліджуємо своє коріння»	166
Урок 113. Родинні традиції і свята	169
Урок 114. Виготовлення гудзикового намиста або браслета	172
Урок 115. Створення лепбука «День родини»	175
Я ЖИВУ В УКРАЇНІ	178
Я і моя громада	178
Урок 116. Мій рідний край	178
Урок 117. Історія міст і сіл	181
Урок 118. Професії дорослих нашої місцевості	185
Урок 119. Природа рідного краю. Водойми	189
Урок 120. Екскурсія до водойми	193
Урок 121. Рослини рідного краю	196
Урок 122. Культурні рослини	199
Урок 123. Тварини рідного краю	203
Урок 124. Створення улюбленого птаха українців — лелеки	207
Урок 125. Яких свійських тварин вирощують у рідному краї	210
Урок 126. Виготовлення свійських тварин з пластиліну і жолудів	214
Урок 127. Чому потрібно охороняти рослини і тварин	217
Урок 128. Створення з малюнків Червоної книги рідного краю	221
Урок 129. Поведінка у громадських місцях	224
Урок 130. Як поводитися з підозрілими предметами. Поведінка з незнайомцями	227
Урок 131. До кого звертатися в разі виникнення небезпечних ситуацій	231
Україна — моя Батьківщина	234
Урок 132. Символи моєї країни	234
Урок 133. Створення Прапора нашої держави	238
Урок 134. Київ — столиця України	241
Урок 135. Культура і звичаї українців	244
Урок 136. Державна мова України	248
Урок 137. Народні символи	251
Урок 138. Традиційні українські страви	255
Урок 139. Україна — європейська держава	258
Урок 140. Узагальнення та систематизація знань. Підсумковий урок за рік	261
Література та Інтернет-ресурси	263

ОРІЄНТОВНЕ КАЛЕНДАРНО-ТЕМАТИЧНЕ ПЛАНУВАННЯ

№ з/п	Тема уроку	Дата
Я І НАВКОЛИШНІЙ СВІТ (продовження)		
Світ, який мене оточує		
65	Різноманітність рослин. Їх будова	
66	Дерева, кущі, трав'янисті рослини	
67	Листяні і хвойні рослини	
68	Створення фантастичного дерева за зразком або власним задумом	
69	Дикорослі і культурні рослини	
70	Соняшник — «квітка сонця». Практична робота «Дослідження насіння соняшника»	
71	Різноманітність тварин	
72	Дикі і свійські тварини	
73	Догляд за свійськими тваринами	
74	Комахи і риби	
75	Виготовлення іграшки сонечко з картону	
76	Птахи	
77	Звірі	
78	Створення зайчика у техніці оригамі	
79	Міні-проект «Охорона природи»	
80	Складання правил поведінки у лісі, у парку	
Я і моє здоров'я		
81	Тіло людини	
82	Будова рук та ніг	
83	Практична робота «Дослідження відбитка візерунка пальця»	
84	Виготовлення лижника з пластиліну	
85	Життєрадісність і здоров'я	
86	Фізичні вправи і здоров'я	
87	Загартовування	
88	Виготовлення шаблонів для тренування очей	
89	Який буває відпочинок	
90	Відпочинок в різні пори року	
91	Виготовлення настільної гри «Хрестики-нулики»	
92	Харчування і здоров'я	
93	Харчування домашніх улюбленців	
94	Користування столовим наряддям. Практична робота «Сервірування столу»	
95	Створення лепбука «Правила поведінки за столом»	
96	Складання паперових серветок за зразком чи власним задумом	
97	Корисна їжа. Яка вона?	
98	Звідки беруться продукти харчування?	
Я і моя сім'я		
99	Сім'я — найближче моє оточення	
100	Старовинні та сучасні іграшки	
101	Створення картини «Моя сім'я» за зразком чи власним задумом	
102	Обов'язки в сім'ї, родині	
103	Домашні улюбленці	
104	Створення аплікації психика з тканини	

№ з/п	Тема уроку	Дата
105	Які матеріали людина використовує в повсякденному житті	
106	Властивості штучних матеріалів	
107	Виготовлення аплікації «Будинок для моєї родини» з природних та штучних матеріалів	
108	Міні-проект «Винаходи людства»	
109	Правила користування побутовими приладами	
110	Проектування моделі робота з елементів конструктора (або з підручних матеріалів)	
Мій рід		
111	Родинне дерево	
112	Створення дерева роду «Досліджую своє коріння»	
113	Родинні традиції і свята	
114	Виготовлення гудзикового намиста або браслета	
115	Створення лепбука «День родини»	
Я ЖИВУ В УКРАЇНІ		
Я і моя громада		
116	Мій рідний край	
117	Історія міст і сіл	
118	Професії дорослих нашої місцевості	
119	Природа рідного краю. Водойми	
120	Екскурсія до водойми	
121	Рослини рідного краю	
122	Культурні рослини	
123	Тварини рідного краю	
124	Створення улюбленого птаха українців — лелеки	
125	Яких свійських тварин вирощують у рідному краї	
126	Виготовлення тварин з пластиліну і жолудів	
127	Чому потрібно охороняти рослини і тварин	
128	Створення з малюнків Червоної книги рідного краю	
129	Поведінка у громадських місцях	
130	Як поводитися з підозрілими предметами. Поведінка з незнайомцями	
131	До кого звертатися в разі виникнення небезпечних ситуацій	
Україна — моя Батьківщина		
132	Символи моєї країни	
133	Створення Прапора нашої держави	
134	Київ — столиця України	
135	Культура і звичаї українців	
136	Державна мова України	
137	Народні символи	
138	Традиційні українські страви	
139	Україна — європейська держава	
140	Узагальнення та систематизація знань. Підсумковий урок за рік	

Я І НАВКОЛИШНІЙ СВІТ (продовження)

СВІТ, ЯКИЙ МЕНЕ ОТОЧУЄ

УРОК 65. РІЗНОМАНІТНІСТЬ РОСЛИН. ЇХ БУДОВА

Мета:

- **формування предметних компетентностей:** формувати уявлення учнів про різноманітність рослинного світу, вміння розрізняти органи рослин, називати їх, з'ясувати значущість кожної частини рослин; розвивати увагу, мислення, мовлення; виховувати пізнавальний інтерес до світу рослин, дбайливе ставлення до природи;
- **формування ключових компетентностей:** спілкування державною (і рідною у разі відмінності) мовами; уміння навчатися впродовж життя; компетентності в природничих науках і технологіях.

Обладнання: малюнки рослин; комп'ютер; відеоролики; аудіозапис; іграшка Колобок; конверти з пазлами; коробочки із частинами рослин; мішечок з цифрами; фішки.

Тип уроку: урок засвоєння нових знань.

Освітні галузі: природнича, мовно-літературна.

Хід уроку

I. ВСТУПНА ЧАСТИНА

1. Організаційний момент

Нумо, діти, підведіться!
Всі приємно посміхніться.

Пролунав уже дзвінок,
Починаємо урок!

2. Актуалізація опорних знань

«Мозковий штурм»

- Які рослини ви щодня бачите дорогою до школи? (Відповіді дітей.)
- Ви назвали різні рослини. Чи хотіли б ви більше дізнатися про них?

3. Повідомлення теми та мети уроку

- Рослинний світ різноманітний. Чи всі рослини мають однакову будову?
- Ви, мабуть, здогадалися, що наш сьогоднішній урок буде присвячено різноманітності рослин та їхній будові.

II. ОСНОВНА ЧАСТИНА

1. Пізнавальні вправи

Робота за підручником (Частина 2, с. 3)

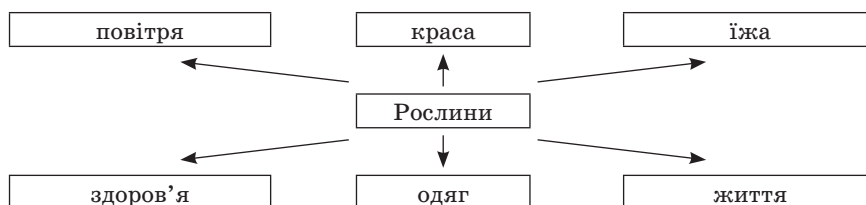
Учитель зачитує повідомлення у підручнику.

- Де ростуть рослини? Наведіть приклади.

Бесіда про рослини

- Рослини — це жива чи нежива природа?
- Доведіть, що це жива природа. (Вони дихають, ростуть, розмножуються, живляться, помирають.)
- Що потрібно рослині для життя? (Світло, тепло, вода, ґрунт, повітря.)

«Асоціативний куц» «Рослини»

Робота над загадками

— Перегляньте відеоролик, відгадайте загадки про дерева. (<https://youtu.be/2J-8AR95sQI>)

Робота за малюнками

— Розгляньте малюнки (*підручник, с. 4*). Розкажіть, де ростуть зображені рослини.

— Які рослини ростуть на клумбі, а які — на грядці? Назвіть відомі вам рослини.

Практична робота. Вивчення будови рослин

Робота з малюнками груші, калини, помідора.

— Розгляньте малюнок груші.

— Які частини груші зображено? (*Груша, листя, квіти, корінь, стовбур.*)

— Який куц зображено? (*Калина.*)

— Назвіть частини цієї рослини. (*Ягоди, листя, квіти, корінь, стебла.*)

— Назвіть частини помідора. (*Помідор, листя, квіти, стебло, корінь.*)

— Як назвати одним словом грушу, калину, помідор? (*Це плоди.*)

— Де утворюються плоди? (*Плоди утворюються на місці квіток.*)

Учитель розрізає грушу, помідор, ягоду калини.

— Що міститься всередині кожного плоду? (*Усередині кожного плоду є насіння.*)

— Що є спільного в усіх рослин? (*В усіх рослин є корінь, стебло, листя, квітки, плоди і насіння.*)

Висновок. Усі рослини різні, проте однакові частини — органи: корінь, стебло, листки, квітки, плоди з насінням.

2. Медитація «Я — дерево» (під музичний супровід)

— Я — дерево. Я расту у саду. Мої ноги — то коріння в прохолодній, пухкій землі. Моє тіло — міцний стовбур, мої руки — то гілки. Вони піднімаються до неба, відчують сонячне тепло, вбирають його, воно розливається по всьому тілу.

— Я — дерево. Я бавлюся з вітром, який гойдає мої гілочки. Я вмиваюся краплинами дощу і радію його прохолоді.

3. Тренувальні вправи

Перегляд відео «Яку будову має рослина» (<https://youtu.be/NCFhxyUuUw4>)

Вправа «Дослідження та інтерпретація факту» (взаємозв'язок усіх частин рослин)

— Яка частина рослини є найважливішою? Висловіть свої думки з цього питання.

— Навіщо рослині коріння? (*Корінням рослина закріплюється у ґрунті, дістає воду і поживні речовини.*)

— Навіщо рослині стебло? (*Тримає листя і квітку, по ньому надходять поживні речовини.*)

— Навіщо потрібне листя? (*«Ловить» сонячне проміння, крізь листя рослина дихає.*)

— Навіщо потрібна квітка? (*З неї утворюються плоди і насіння.*)

— Як ви вважаєте, чи зможе рослина жити без якої-небудь частини? (*Не зможе.*)

Висновок. Усі органи рослини тісно пов'язані, це єдине ціле.

Робота за підручником

1) Закріплення знань про будову рослини (с. 4).

— Назвіть органи рослини.

2) Дослідницька робота (с. 5).

- Назвіть органи рослин. Яким рослинам вони належать?
- Розгляньте кілька кімнатних рослин. Назвіть їхні органи.

Порівняйте органи цих рослин. Чим вони схожі та чим відрізняються?

Висновок. Світ рослин дуже різноманітний. Усі рослини різні. Органами рослин є корінь, стебло, листки, квітки, плоди з насінням.

Дидактична гра «Що де росте?»

Мета: закріплювати знання дітей про рослини, їхній зовнішній вигляд, місце вирощування.

Діти об'єднуються у 5 груп: «Сад», «Город», «Поле», «Ліс», «Квітник». Кожній групі учитель дає комплект малюнків із зображенням рослин.

За сигналом учителя учні відбирають рослини відповідно до своїх груп. Виграє команда, яка впералася найшвидше.

Гра «Чудо-дерево»

Ігрове поле складається із десяти коробочок.

У коробочках — кора берези, жолуді, ягоди горобини, ялинові та соснові шишки, спил дерева, листя, мох, голки ялини і сосни. Кожна коробочка закривається кришечкою з цифрами.

Діти по черзі дістають цифри з «мішечка», відкривають відповідну коробочку і вгадують рослину за її частиною, пояснюють функціональне значення цієї частини для всієї рослини. За правильну відповідь дитина отримує фішку. Виграє той, у кого до кінця гри виявиться більше фішок.

Гра «Так чи ні?»

- Дерева, кущі, трави — рослини?
- Айстра — це кущ?
- Дерево має стовбур?
- Кущі нижчі за трави?
- Рослини прикрашають довкілля?
- Калина, смородина, малина — трави?
- Чи потрібно оберігати рослини?

Дидактична гра «Розкажи про рослину»

Діти утворюють коло, передають одне одному Колобка і кажуть: «Колобок, біжи, біжи! Про рослину нам розкажи!». У кого залишається Колобок, той розповідає про свою диво-рослину.

4. Руханка «Шишки, жолуді, горіхи»

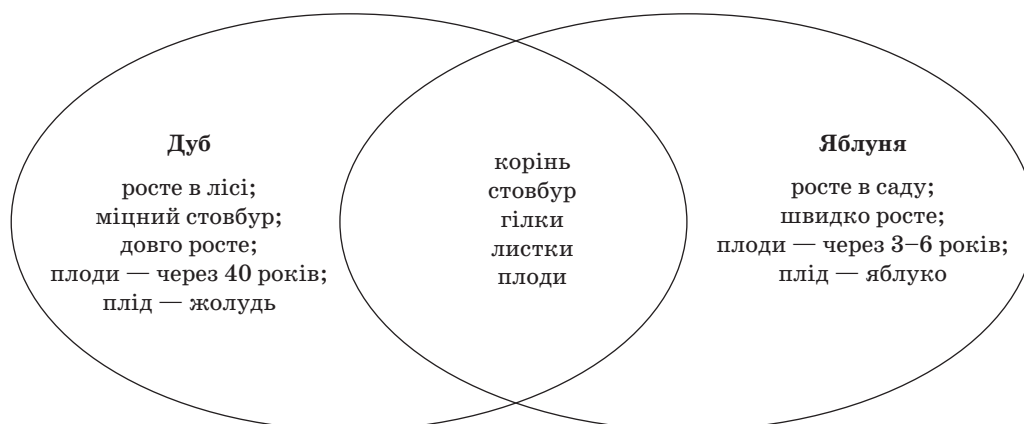
Об'єднати учнів у 3 групи. За командою «шишки» підводяться учні 1-ї групи, «жолуді» — 2-ї групи, «горіхи» — 3-ї групи.

За тими самими командами по черзі сідають. Повторюють декілька разів.

5. Творчі вправи

Діаграма Венна

— Що спільного і відмінного у різних рослин?

Вправа «Склади пазл»

Учитель роздає групам конверти з пазлами.

— Складіть пазли у такій послідовності, щоб утворилася ціла рослина.

Вправа «Художники»

— Чи впізнали ви рослину, зображену на малюнку?

— Якої частини їй бракує? Домалюйте. (*Групи по черзі називають, якої частини рослини бракує на їхньому малюнку.*)

Учні домальовують:

I група — корінь;

II група — стовбур;

III група — плоди.

Висновок. Рослини складаються з двох частин: наземної та підземної.

Хвилинка-цікавинка

Учитель зачитує повідомлення про бамбук (*підручник, с. 5*).

III. ЗАКЛЮЧНА ЧАСТИНА. РЕФЛЕКСІЯ

Технологія «Ромашка Блума»

«Ромашка Блума» — квітка з шести пелюсток — шість типів запитань.

Перша пелюстка (проста) — Яку будову має рослина?

Друга пелюстка (уточнювальна) — Отже, рослини мають однакові частини-органи?

Третя пелюстка (пояснювальна) — Чому потрібно вивчати будову рослин?

Четверта пелюстка (творча) — Що змінилося б у світі, якби всі рослини були однаковими?

П'ята пелюстка (оцінювальна) — Чи добре, що ваша діяльність сприяє пізнанню довкілля?

Шоста пелюстка (практична) — Які види діяльності допомагають пізнавати світ?

ДЛЯ ВЛАСНИХ НОТАТОК

УРОК 66. ДЕРЕВА, КУЩІ, ТРАВ'ЯНИСТІ РОСЛИНИ

Мета:

- **формування предметних компетентностей:** продовжувати ознайомлення учнів з різноманітним світом рослин; учити порівнювати між собою дерева, кущі, трав'янисті рослини; розвивати мовлення, мислення; виховувати допитливість, бажання спостерігати за природою, дбайливо ставитися до неї;
- **формування ключових компетентностей:** спілкування державною (і рідною у разі відмінності) мовами; уміння навчатися впродовж життя; компетентності в природничих науках і технологіях.

Обладнання: малюнки рослин; комп'ютер; відеоролики; м'яч; пам'ятки; малюнки листків, плодів, квітів, гілки; розрізна азбука.

Тип уроку: урок формування вмінь і навичок.

Освітні галузі: природнича, мовно-літературна.

Хід уроку

I. ВСТУПНА ЧАСТИНА

1. Організаційний момент

2. Повідомлення теми та мети уроку

Гра «Мікрофон»

— Що б ви хотіли дізнатися про рослини?

Починайте так: «Я хочу знати...».

(Наприклад: Які є рослини, яку користь вони приносять людям, де ростуть...)

— У вас постало дуже багато запитань. Якщо ви будете уважними, кмітливими, активними, старанними, то знайдете на них відповіді.

II. ОСНОВНА ЧАСТИНА

1. Пізнавальні вправи

Робота за малюнками

— Яке розмаїття рослин! *(Учитель демонструє малюнки.)* Що нам з ними робити? Пропоную згрупувати рослини. Але як?

— Щоб об'єднати рослини в групи, нумо переглянемо відео.

Перегляд відеоролика «Як розрізняти дерева, кущі та трав'янисті рослини?» (<https://youtu.be/qp7F1FQ9Zjo>)

Робота за підручником (с. 6)

1) *Читання повідомлення про поділ рослин на групи.*

2) *Первинне закріплення.*

— Визначте, яка із зображених рослин — дерево. Яка — кущ? Яка — трав'яниста рослина? Чим вони відрізняються?

Тестова перевірка. Гра «Так чи ні?»

- Дерева і кущі — це багаторічні рослини. (+)
- Клен, дуб, береза — це кущі. (–)
- Дерево — це рослина, яка має одне міцне стебло. (+)
- Рослини — живі організми. (+)
- Охороняти рослини — руйнувати життя на Землі. (–)

Гра «Упіймай зайве»

- Сосна, ялина, модрина, дуб, тис. *(Дуб.)*
- Калина, ліщина, підсніжник, бузок. *(Підсніжник.)*
- Яблуня, смерека, слива, жоржина, айстра. *(Смерека.)*
- Кропива, кульбаба, калина, пирій, деревій. *(Калина.)*

Гра-порівняння «Кущ — дерево»

Учитель вивіщує зображення дерева та куща.

— Чим схожі дерево і кущ? (*Це рослини. У дерева і куща є гілочки, листочки.*)

— Чим різняться між собою дерево і кущ? (*У дерева один стовбур, а в куща — багато. Дерево високе, а кущик — низенький.*)

Дидактична гра «Назви рослину на задану літеру»

Учитель показує літери розрізної азбуки. Учні називають рослину на задану літеру, коментуючи свою відповідь за зразком.

Наприклад: Педагог показує літеру «К». Діти відповідають: «Клен. Це — дерево»; «Калина. Це — кущ»; «Кульбаба. Це — трав'яниста рослина».

2. Руханка «Впізнай рослину»

— Я показуватиму вам малюнки рослин, а ви маєте розпізнати дерева, кущі, трав'янисті рослини. Якщо я показуватиму дерево, піднімайте руки вгору. Якщо показуватиму кущі, плескайте в долоні. Якщо показуватиму трав'янисті рослини, покладіть голівки на парти.

(*Учитель демонструє малюнки рослин, діти виконують рухи.*)

3. Тренувальні вправи

Робота над загадками

1) Відгадування загадок про групи рослин.

- В них багато є роботи,
Хоч стоять вони весь час.
Від дощу чи від спекоти
Захистять, врятують нас.
Не лягають спати ніколи,
На ногах вони одвік.
Не бояться плину рік,
Ні завій, ні вітру реву,
Хто ж вони такі? (*Дерева.*)
- Як пригріло сонце — стрілки
Зеленясті підняла.
Від ласкавого тепла
Он її навколо скільки!
Двір і лан, і луг вкрива
Росяна, густа... (*трава.*)
- Нижчий я за дерево,
Вищий, ніж трава.
Іноді колючий,
Хоч не кропива. (*Кущ.*)

2) Відгадування відеозагадок (https://youtu.be/O9AkhH8g2_U).

Робота в групах. Метод «Прес»

Кожна група отримує малюнок рослини: дерево, кущ, трав'янисту рослину.

— Вам потрібно визначити, до якої групи належить ця рослина, де вона росте. Допоможе вам пам'ятка:

Я вважаю, що це...

Тому що...

Наприклад, ...

Отже, ...

Гра «Дерево — кущ — трава»

Обладнання: картки із зображеннями знайомих дітям дерев, кущів і трав'янистих рослин.

Діти утворюють півколо. Учитель пояснює їм правила гри: якщо він називатиме дерево, вони повинні стати навшпиньки і підняти руки над головою; якщо педагог називатиме кущ — потрібно стати на всю стопу, а руки розвести у сторони; коли вчитель назве трав'янисту рослину, слід присісти, тримаючи долоні горизонтально до землі. Учасники гри мають коментувати свої дії, чітко промовляючи відповідне слово («дерево», «кущ» або «трава»).

Мовленнєвий матеріал для гри: ялинка, смородина, подорожник, калина, кульбаба, каштан, агрус, береза, лопух, терен, клен, пролісок, дуб.

Якщо хто-небудь із дітей припускається помилки, учитель призупиняє гру, демонструє дітям картку з відповідним малюнком і допомагає учасникові самостійно виправити свою помилку.

Гра «Назви рослину»

— У лісі багато різних дерев, кущів, трави та квітів. Нумо пограємо у гру.

Учитель (або ведучий) говорить: «До кого м'ячик прилітає, той лісову рослину називає», і по черзі кидає м'яч учням. Хто не назвав рослини, залишає гру. Визначають кращого знавця рослин лісу.

Фізкультхвилинка

4. Творчі вправи

Робота над прислів'ями

— З'єднайте частини прислів'їв.

Без верби і калини...	посади три.
Доглядай землю плідну...	а нас, людей без Батьківщини.
Нема без кореня рослини, ...	як матір рідну.
Зрубав одне дерево — ...	немає України.

Гра «Листячко, квіти, плоди»

Обладнання: малюнки листя, плодів, квітів, гілки.

Правила гри: дібрати плоди до листя, квіток.

Варіант I. На демонстраційній дошці діти викладають гілки, добирають плоди, квіти і листя однієї рослини, а на іншій — плоди і листя різних рослин, наприклад, листя агрусу та плоди вишні. Чи дозріють ці плоди, розквітнуть квіти і навпаки? Охочі виправляють помилку — до листків добирають потрібні плоди, квіти.

Варіант II. На гілці з листям — різні плоди, квіти. Діти виправляють помилку — до листків добирають потрібні плоди, квіти.

Вправа «Реальність і вимисел»

— Складіть розповідь на тему «Якби я був (була) рослиною...». Вигадайте історію про своє дивовижне перетворення, дайте відповіді на запитання.

- Яке б найулюбленіше заняття ти мав (мала)?
- Чого б ти побоювався (побоювалася)?
- Яка б незвичайна пригода трапилася з тобою? Як би ти вчинив (вчинила)?
- Через який час ти захотів (захотіла) би стати самим собою? Чому?

III. ЗАКЛЮЧНА ЧАСТИНА. РЕФЛЕКСІЯ

Вправа «Абетковий суп»

Розріжте абетку, вилучіть із неї літери *ь, и, й, ї*.

Запропонуйте кожному учневі витягнути з чарівної торбинки літеру і придумати підсумкове речення на тему уроку, що починалося б з цієї літери.

Гра «Так чи ні?»

- Серед рослин є дерева, кущі, трави. (Так.)
- Рослина, що має м'яке соковите стебло, — це кущ. (Ні.)
- Деревя і кущі з широкими листками називають листяними. (Так.)
- Трав'янисті рослини можуть бути тільки багаторічними. (Ні.)

ДЛЯ ВЛАСНИХ НОТАТОК

УРОК 67. ЛИСТЯНІ І ХВОЙНІ РОСЛИНИ

Мета:

- **формування предметних компетентностей:** розширити уявлення учнів про різноманітність рослин; ознайомити з поняттями «листяні дерева», «хвойні дерева»; учити порівнювати листяні та хвойні рослини, розрізняти їх на вигляд за листям; розвивати спостережливість, увагу, мислення, мовлення; виховувати дбайливе ставлення до природи;
- **формування ключових компетентностей:** спілкування державною (і рідною у разі відмінності) мовами; уміння навчатися впродовж життя; компетентності в природничих науках і технологіях.

Обладнання: ялинові та соснові шишки; жолуді; горіхи; крильця клена; малюнки дуба, ялинки; комп'ютер; відеоролики; малюнки дерев; аркуш паперу формату А1; кольорові олівці.

Тип уроку: урок засвоєння нових знань.

Освітні галузі: природнича, мовно-літературна.

Хід уроку

I. ВСТУПНА ЧАСТИНА

1. Організаційний момент

2. Актуалізація опорних знань

— Відгадайте загадки.

• Рясно в липні зацвітає,
Дуже гарний запах має,
Цвітом від хвороб лікує,
Щедро медом нас частує. (Липа.)	• З жолудя він проростає,
В кроні сил чимало має.
Кабани плоди смакують,
Люди міць його цінують. (Дуб.)
• Сніг її не налякає,
І на спеку не зважає.
Зеленіє навіть взимку,
Має з голочок хустинку. (Сосна.)	• Мов зелений їжачок,
Має безліч голочок.
Поспішає до оселі
В новорічні дні веселі. (Ялинка.)

— Розгляньте малюнки слів-відгадок. Яку спільну назву можна їм дати? (Дерева.)

— Чи всі дерева однакові зовні?

3. Повідомлення теми та мети уроку

— Як ви вже здогадалися, ми сьогодні будемо вчитися розрізняти дерева за зовнішніми ознаками.

II. ОСНОВНА ЧАСТИНА

1. Вивчення нового матеріалу

«Мозковий штурм»

— Розгляньте малюнки дуба та ялинки. Чим ці дерева схожі, а чим відрізняються? (Відповіді дітей.)

Висновок. Дерева й кущі бувають листяними та хвойними. У листяних рослин листки схожі на пластинки. У хвойних рослин листки дуже тоненькі, схожі на голки. Їх називають хвоєю.

Перегляд відеоролика (<https://youtu.be/rltn8ckXmUw>)

— Нумо переглянемо відеоролик «Які дерева належать до листяних, а які — до хвойних?» (Частина 1).

Обговоріть побачене в парах.

Робота за підручником (с. 7)

1) Складання розповіді.

— Визначте, де хвойне дерево, а де — листяне. Чим вони відрізняються?

— Які рослини зображено: листяні чи хвойні? Порівняйте їх.

2) Вправа-дослідження.

— Розгляньте малюнки. Утворіть «пари»: плід — листок.

Висновок. Усі дерева виростають з насіння, але різняться формами листків та насінин.

Ігрова вправа «З якої гілки дітки?»

— Продовжимо нашу дослідницьку роботу.

Учитель демонструє дітям кілька ялинових і соснових шишок, жолуді, горіхи, крильця клена. Бере гілки від цих плодів і, показуючи дітям по одній, говорить: «Де дітки соснової гілочки?». Дитина, яка відгадала, підводить руку, бере соснову шишку і подає вчителю. Гра триває, доки до кожної гілки діти не доберуть плід.

Дидактична гра «Звуки лісу»

— Чи бували ви в лісі? Пригадайте, які звуки ви там чули.

— Сядьте, нахиліть голівки і «прислухайтесь». Які звуки ви чуєте в лісі? (Наприклад: подув вітер, голос птахів, звірів, дзюрчання струмка, дзижчання комашок, людські голоси, шум машин тощо.)

Фізкультхвилинка

(Діти виконують рухи відповідно до тексту.)

Ось це — деревце, мій друже,	(Піднімають руки вгору.)
Кучеряве, гарне дуже.	(Малюють руками коло.)
Гілля з вітром грається —	
Хилиться-гойдається,	(Нахилиють тулуб праворуч — ліворуч.)
А листочки шелестять,	
Ніби казку шепотять.	(Рухають пальцями, піднятими над головою.)
Вітерець гуляв-бродив,	(Виконують легкий біг на місці зі змахами руками.)
З віт каштанів натрусив.	(Присідають, стукають кулачками об підлогу.)

2. Тренувальні вправи

Гра «Які бувають ялинки»

— Дуже багато у хвойному лісі ялинок. Чи знаєте ви про різновиди ялинки?

Учитель називає ознаку ялинки. Якщо така буває, діти плещуть у долоні, якщо не буває — тупають ногами та крутять головою.

(Наприклад: Ялинки бувають високими, низенькими, вухатими, маленькими, рогатими, великими, зубатими, пухнастими, колючими, м'якенькими.)

Гра «Спільне і відмінне»

— Розгляньте малюнки. Чи впізнали ви дерева, що зображено на них?

(Учитель демонструє малюнки ялинки, сосни, каштана, модрина, горобини.)

— Ваше завдання: знайти, що є спільного в цих деревах і що відмінного.

Висновок. Спільне в цих дерев — їхня будова: корінь, стовбур, плід. Відмінне — листя дерев: у каштана і горобини — листочки, а у ялинки, сосни і модрина — хвоя.

Вікторина «Багатство лісу»

- Які дерева наших лісів називають патріархами? (Дуби.)
- Чому березу називають піонеркою лісу? (Першою оселяється на вирубках.)
- За назвою якого дерева названо літній місяць? (Липа.)
- Про що може розповісти пень? (Про вік дерева.)
- Який плід у хвойних дерев? (Шишка.)
- У старій діброві ростуть гіллясті... (дуби).
- На кленовій алеї діти посадили молоденькі... (клени).
- У березняку зростають білокорі... (берізки).
- У сосняку височать могутні... (сосни).
- Якщо в лісі немає жодного хвойного дерева, то цей ліс — ... (листяний).

Вправа на увагу «Дерева і куці»

Перед початком гри діти згадують, як відрізнути куц від дерева.

Учитель повідомляє умови гри: якщо він називає дерево, руки потрібно піднімати вгору, якщо куц — опускати вниз. Педагог може назвати дерево, а руки опустити, або назвати куц — і підняти руки. Учні, які припустилися помилки, залишають гру.

Гра-руханка «Хвойні, листяні»

— Завдання цієї гри полягає в тому, що коли я називатиму хвойні дерева, ви тупаєте ногами, а коли називатиму листяні — плещете в долоні.

Матеріал для гри: береза, дуб, ялина, клен, яблуня, туя, слива, тополя, сосна, ясен, смерека, каштан, черешня, модрина, акація, кедр, черемха, ялиця, груша, ялівець.

3. Творчі вправи

Робота над скоромовкою

Промовляння скоромовки дітьми за учителем:

Шу-шу-шу, шу-шу-шу,
Я по листячку біжу.

— Діти, мені кущі сказали щось дуже важливе. Вони просять, щоб ви не ламали їхніх гілок, не рвали листя, бо кущі живі, тому їм боляче. Не завдавайте шкоди рослинам!

Рубрика «Чи знаєте ви?..»

Діти зачитують повідомлення у підручнику (с. 8) про хвойний ліс, його цілющі властивості.

Гра «Повтори і додай»

Учні по черзі називають хвойні рослини, повторивши названі та додаючи нову рослину.

Наприклад:

Сосна.

Сосна, ялина.

Сосна, ялина, смерека,

Сосна, ялина, смерека, туя і т. ін.

Вправа «Юні художники»

— Намалюйте кожен своє хвойне дерево чи кущ. Ми створимо панно «Хвойний ліс».

III. ЗАКЛЮЧНА ЧАСТИНА. РЕФЛЕКСІЯ

Перегляд відеоролика (<https://youtu.be/3W3du2Le330>)

— Нумо переглянемо відеоролик «Які дерева належать до листяних, а які — до хвойних?» (*Частина 2*).

— Що спільного у листяних і хвойних дерев? Чим вони відрізняються?

Гра-вправа «Закінчіть речення»

- У саду ростуть... (*яблуні, груші, вишні, сливи...*).
- У лісі ростуть... (*ялинки, сосни...*).
- У парку ростуть... (*клен, береза, каштан, тополя...*).
- Вічнозелені дерева... (*хвойні*).
- Деревя можуть бути... (*листяні і хвойні*).
- На гілочках ялинки ростуть... (*голючки*).
- На гілочках берези ростуть... (*листочки*).

Вправа «Не хочу хвалитися, але я...»

Кожен учень доповнює фразу «Не хочу хвалитися, але я...» словами, які стосуються теми уроку. (*Наприклад: дізнався (дізналася), що є різні види рослин, умію розрізняти листяні та хвойні рослини, наводити приклади тощо.*)

ДЛЯ ВЛАСНИХ НОТАТОК

УРОК 68. СТВОРЕННЯ ФАНТАСТИЧНОГО ДЕРЕВА ЗА ЗРАЗКОМ АБО ВЛАСНИМ ЗАДУМОМ

Мета:

- **формування предметних компетентностей:** розширити знання дітей про мистецтво ліплення; ознайомити з правилами і прийомами роботи з пластиліном: розм'якшуванням пластилінової палички, розкочуванням, витягуванням, обрізуванням стеками, примазуванням тощо; учити ліпити рельєфні зображення фантастичних дерев; розвивати дрібні м'язи руки, увагу, фантазію; виховувати акуратність, старанність; любов до прекрасного;
- **формування ключових компетентностей:** спілкування державною (і рідною у разі відмінності) мовами; уміння навчатися впродовж життя; компетентності в природничих науках і технологіях; загальнокультурна компетентність.

Обладнання: пластилін різних кольорів; стеки; дощечки для ліплення; цупкий папір або картон; комп'ютер; аудіозапис; аркуші паперу; кольорові олівці; листя дерев.

Тип уроку: урок застосування знань, умінь і навичок.

Освітні галузі: технологічна, природнича, мистецька.

Хід уроку

I. ВСТУПНА ЧАСТИНА

1. Організаційний момент

Чути дзвоник голосистий,
Він дзвенить, немов намисто.
Намистинки розсипає
Й весело нас всіх скликає.
Подивилися на мене,

Усміхнулися усі:
Хто готовий до роботи?
Хто бадьорий?.. Молодці!
Щоб урок пройшов не марно,
Треба сісти рівно, гарно.

2. Повідомлення теми та мети уроку

- Люди якої професії створюють казку зі шматка пластиліну? (*Скульптори.*)
- Зараз ви станете маленькими скульпторами-початківцями. Кожен із вас оживить шматочок пластиліну. Але ваші роботи будуть незвичайні.
- Погляньте на малюнки (*підручник, с. 8*). Здогадались, що будемо ліпити? (*Відповіді дітей.*)

II. ОСНОВНА ЧАСТИНА

1. Осмислення змісту й послідовності застосування способів виконання дій

Словникова робота

Скульптор — митець, який спеціалізується на створенні тривимірних творів мистецтва з використанням різних технік (*ліплення, висікання*).

Мотиваційна вправа

- В осінньому лісі Матінка-Природа влаштовує бал дерев. Усі дерева чепуряться до цієї події. Тільки одне з них зарано розгубило всі свої листочки. А йому так хотілося бути найкрасивішим!
- На чому в дерева ростуть листочки? А гілочки?
- Чим дерево вростає в землю?
- А чим живиться коріння?
- Допоможемо дереву, прикрасьмо його. А для цього повернімо йому барвисті осінні листочки.

Робота в малих групах. Дидактична гра «Осінні листочки»

Учитель розкладає перед дітьми шаблони різнобарвних листочків і за сигналом просить розсортувати їх на купки за кольором: червоне листя, зелене, жовте.

Кожна група обирає листочки відповідного кольору:

I група — червоне листя;

II група — зелене листя;

III група — жовте листя.

Перемагає група, яка швидше впоралася із завданням.

Оздоровчий комплекс

— Щоб помилуватися красою дерев, ми дісталися лісу. Гарно тут, чи не так? Підкажіть мені, будь ласка, й покажіть: хто що робить?

(Педагог називає когось або щось, а діти — відповідну дію та імітують її.)

— Зайчик... (стрибає), метелик... (літає), травичка... (росте), квіти... (розквітають), сонечко... (пригріває), а наші діти... (усміхаються)! Все в лісі набирається сили, росте, міцнішає! Отже, я пропоную і вам «підживитися» — набратися від природи її енергії.

(Під тихе звучання музики діти сідають на килимок.)

— Піднімаємо долоні догори, заплющуємо очі й уявляємо сонечко — велике, яскраве, тепле-тепле і променисте. Сонце посилає своє проміння прямісінько в наші долоні. Вони теплішають, теплішають, збирають у собі лагідні промінці...

Тепер переносимо долоні до обличчя й усю енергію, всю силу, що дало нам сонечко, спрямовуємо на лоб, очі, ніс, рот, вуха. (Діти роблять точковий масаж обличчя.) Вмикаємо кнопочки на лобі, щоб краще думалося; біля носика — щоб вільніше дихалося; біля вух — щоб вони краще чули; біля очей — щоб вони краще бачили; біля рота — щоб він краще звуки вимовляв.

Робота над скоромовкою

— Пригадайте скоромовку, що ми вивчили попереднього уроку. Промовте її швидко-швидко.

Шу-шу-шу, шу-шу-шу,
Я по листячку біжу.

Фізкультхвилинка «Вітер і листя»

Вітерець гілки гойдає

(Обертають головою.)

Задля гри.

(Нахиляються ліворуч і праворуч.)

Тихо листя з них спадає —

(Махають піднятими руками.)

Раз, два, три.

(Нахиляються назад і вперед.)

Він несе його садами,

(Виконують повороти тулубом.)

На землі кладе рядами...

(Присідають.)

2. Організація самостійної практичної діяльності учнів

Підготовка робочих місць

— Перш ніж узятися за ліплення, варто підготувати все необхідне для роботи: пластилін, дошки, стеки та основи, на яких будуть розміщені ваші майбутні роботи.

Вступний інструктаж

— Слід пам'ятати, що беручись за ліплення, пластилін необхідно трохи розім'яти, але не дуже сильно. Роботу починають із основної, більшої частини майбутньої скульптури, а потім переходять до виготовлення дрібних деталей.

ПРАВИЛА РОБОТИ З ПЛАСТИЛІНОМ

1. Застеліть робоче місце клейонкою.
2. Щоб руки були чистими, користуйтеся серветкою.
3. Перед початком роботи розігрійте пластилін у руках і розімніть його.
4. Користуйтеся стеками.
5. Стежте, щоб пластилін не потрапляв на одяг, стіл, підлогу.
6. Після завершення роботи витріть руки серветкою та помийте їх теплою водою з милом.

Послідовність виконання роботи

— Які осінні кольори ви знаєте? Знайдіть пластилін відповідних кольорів.

- 1) Спочатку розкачайте із коричневого чи темно-сірого пластиліну тоненькі палички, притисніть їх до паперу в тому місці, де будуть, за вашим задумом, стовбур та гілки.
- 2) Із жовтого, червоного та жовтогарячого (колір за бажанням) пластиліну відщипуйте невеличкі шматочки і скочайте маленькі кульки-листочки, притискаючи їх щільно одна біля одної, сформуйте густу крону дерева.
- 3) Із зеленого пластиліну скачайте невеличкі тоненькі палички, зігніть їх навпіл — це буде травичка. Розмістіть її та прикріпіть внизу біля стовбура дерева.
- 4) Естетично оформіть свою роботу.

Самостійна робота учнів

Учитель підтримує творчу ініціативу в добиранні кольору, форми, розміщення. Активізує мовлення дітей у називанні форми, кольору, величини.

— Створіть своє фантастичне дерево за зразком або власним задумом.
(Діти працюють під спокійний музичний супровід.)

Пальчикова гра «Дерево»

Учитель промовляє текст, а діти повторюють за ним тільки рухи.

Раз, два, три — ану, малята,
Треба ручки розім'яти.
Наші ручки — гілочки,
І міценькі, і гнучкі.
Налетів в'юнице-вітер

І ліворуч вигнув віти,
Нахилив у правий бік,
Пошумів і раптом зник.
Рівно деревце стоїть,
Тільки гіллям шелестить.

3. Підбиття підсумків практичної роботи

1) *Естетичне оформлення роботи.*

2) *Презентація виробів.*

Фантазування

— Послухайте вірш.

Які дерева різні:
то лагідні і ніжні,
а то сумні й зажурені,
веселі, злі, нахмурені...
Як їх намалювати,
щоб настрої передати?

— Спробуйте дати відповідь на запитання вірша. Намалюйте дерева, передаючи їхній настрій.

Гра «Орнамент із листя»

Для гри необхідне листя дерев (*гербарій або вирізане із паперу*). Учитель починає складати візерунок із листочків (*наприклад, два листочки клена, один листок каштана і т. ін.*). Учні продовжують викладати самостійно подібну послідовність.

Гру можна провести у формі змагання двох команд, кожна з яких за поданим зразком складає візерунок. Перемагає та команда, яка першою правильно виконала завдання.

III. ЗАКЛЮЧНА ЧАСТИНА. РЕФЛЕКСІЯ

Технологія «Мікрофон»

- Чи сподобалось вам наше заняття?
- Про що цікаве ви дізналися?
- Що сподобалося найбільше?
- З ким ви поділитесь враженнями про це?
- Чи справдилися ваші очікування?

ДЛЯ ВЛАСНИХ НОТАТОК

УРОК 69. ДИКОРΟΣЛІ І КУЛЬТУРНІ РОСЛИНИ

Мета:

- **формування предметних компетентностей:** ознайомити учнів із видами дикорослих та культурних рослин, зі значенням культурних рослин для людини; учити групувати зображення дикорослих і культурних рослин, наводити приклади кожної групи; розвивати навички логічного мислення і мовлення учнів; виховувати бажання вивчати природу;
- **формування ключових компетентностей:** спілкування державною (і рідною у разі відмінності) мовами; уміння навчатися впродовж життя; компетентності в природничих науках і технологіях.

Обладнання: комп'ютер; аудіозапис; малюнки листків і плодів рослин; сигнальні картки.

Тип уроку: урок засвоєння нових знань.

Освітні галузі: природнича, мовно-літературна, інформатична.

Хід уроку

I. ВСТУПНА ЧАСТИНА

1. Організаційний момент

2. Актуалізація опорних знань

— Чим сосна відрізняється від яблуні?

Відповіді дітей:

- Сосна — хвойне дерево, а яблуня — листяне.
- У сосни шишки, а у яблуні — яблука.
- Сосна росте в лісі, а яблуня — в саду.

3. Повідомлення теми та мети уроку

— На уроці ви дізнаєтеся, чим ще можуть відрізнятися рослини.

II. ОСНОВНА ЧАСТИНА

1. Вивчення нового матеріалу

Інформаційно-довідкове бюро

Перший у світі город починався з купи сміття біля куреня первісної людини. Сюди разом з недоїдками овочів потрапило стигле насіння. Воно зійшло. Людина переконалася, що зручніше і вигідніше збирати врожай просто біля оселі. Вона почала сіяти сама.

Щоб ніхто не затолочив сходи, сівач почав огорожувати місце, де відбувалося чудесне перетворення диких рослин на культурні. Звідси й походить слово «город».

За Надією Надеждіною

«Мозковий штурм»

— Чи всі рослини, які ростуть довкола, вирощують люди? (Учні висловлюють думки з приводу запропонованої теми.)

Робота за підручником (с. 9)

1) Ознайомлення з поняттями «дикорослі» та «культурні» рослини.

Діти зачитують пояснення понять «дикорослі» та «культурні» рослини, наводять власні приклади.

2) Первинне закріплення.

— Розгляньте малюнки. Які рослини дикорослі, а які — культурні?

— Складіть речення із назвами цих рослин. (Цибуля, подорожник, петрушка, конвалія.)

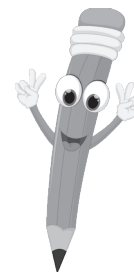
Наприклад:

Мама приготувала салат із молодю цибулею.

Подорожник — лікарська рослина.

Петрушка містить багато цінних речовин та вітамінів.

Ранньої весни в лісі зацвітає конвалія.

Перегляд відеопрезентації «Дикорослі та культурні рослини» (<https://youtu.be/pGLMj-HLOfk>)

— Чи вмієте ви розрізняти дикорослі та культурні рослини? Нумо переглянемо презентацію, виконаємо запропоновані завдання.

Робота за підручником (с. 9). Технологія «Два — чотири — всі разом»

— За схемою розкажіть про різновиди культурних рослин. Наведіть приклади.

Наприклад:

- Овочеві: капуста, помідори, огірки, картопля, буряк...
- Зернові: пшениця, жито, овес, ячмінь, просо...
- Декоративні: гладіолус, айстра, жоржина, троянда, чорнобривці...
- Плодово-ягідні: персик, яблуна, груша, черешня, слива, вишня...

Фізкультхвилинка

2. Тренувальні вправи

Гра «Що де росте?»

— Я називатиму рослини, а ви будете говорити, де вони ростуть.

- Кульбаба (на полі);
- дуб (в парку, у лісі);
- проліски (в парку, у лісі);
- слива (в саду);
- фіалка (в парку, у лісі);
- ліщина (в лісі);
- бузина (в парку, у лісі);
- кукурудза (на полі);
- клен (у парку, у лісі);
- тюльпани (на клумбі);
- яблуна (в саду);
- ромашка (в полі, на клумбі);
- ялинка (в лісі);
- троянда (на клумбі);
- пшениця (на полі);
- сосна (у лісі).

Технологія «Крісло автора»

Запропонуйте учням сісти в «крісло автора» й дати відповіді на запитання:

- Які культурні рослини вирощують ваші рідні на присадибній чи дачній ділянці?
- Навіщо люди вирощують культурні рослини?

Перегляд відеоролика «Які культурні рослини вирощують у рідному краї?» (<https://youtu.be/9tdpNasLmHI>)

— Нумо переглянемо відео та повторимо види культурних рослин.

Дидактична гра «Потрібно — не потрібно»

Учитель каже: «Я хочу посадити овочі на городі. Картопля потрібна?». Діти відповідають: «Потрібна». Учитель, перераховуючи овочеві рослини, називає також фруктові. Коли закінчили «висаджувати» овочі на городі, гра триває — «саджають» фрукти (ягоди) в саду. Учитель під час перерахування фруктів називає й овочі.

Перемагає учень, який жодного разу не припустився помилки.

Технологія «Сітка Елвермана»

— Організуйте дискусію в класі, обговоріть проблему. (Кожен учень робить свій висновок щодо поставленої вчителем проблеми.)

Так	Проблема	Ні
	Чи всі рослини люди можуть уживати в їжу?	

Висновок. Не всі рослини їстівні. Серед них є отруйні.

Руханка «Знайди пару»

Діти об'єднуються у дві команди: одній роздають листки, другій — плоди. За сигналом учні стають парами так, щоб листки відповідали плодам.

Пара, що правильно утворилась, проходить крізь «чарівні ворота» (двоє дітей з піднятими руками). Якщо завдання виконано неправильно, «ворота зачиняються» (руки опускаються).

3. Творчі вправи

Робота за підручником (с. 10)

— Розгляньте малюнки. Продовжте ряд, назвавши по два приклади. У які групи можна об'єднати ці рослини? (Овочі, фрукти.)

Вправа «Річечка»

Учні «ланцюжком» продовжують перелік.

Культурні рослини — це капуста, ...

Дикорослі рослини — це ялина, ...

Робота над прислів'ями

— Поясніть зміст прислів'я.

Часник сім хвороб лікує.

Робота над загадками

— Прочитайте загадки у підручнику на с. 10.

— Яким рослинам належать слова-відгадки? Доведіть свою думку.

Вправа «Аргументую»

— Наведіть чіткі аргументи «за» і «проти» певного твердження.

Добре...

Погано...

Світ рослин дуже різноманітний.

Серед рослин є отруйні.

Вирощування культурних рослин потребує витрат.

Рослини прикрашають довкілля.

Робота із сигнальними картками

Учитель називає рослини, учні визначають, до якої групи вони належать, і показують відповідь сигнальною карткою: дикорослі — «Д», культурні — «К».

Наприклад: пшениця, калина, дуб, яблуня, спориш, айстра, жито, ясен, кульбаба, береза, картопля, огірок, деревій, тополя, морква, жасмин, гречка тощо.

Гра-змагання «Що виростили люди?»

Учні об'єднуються у дві команди. Одна із них «збирає» овочі, інша — фрукти. *(Збирати можна реальні предмети чи картинки з їхнім зображенням.)*

Перемагає команда, яка швидше впоралась із завданням.

Вправа «Чарівний пензлик»

— Виконайте малюнок «Облаштуємо нашу планету». Які культурні рослини ви хотіли б вирощувати на нашій планеті? Навіщо?

Створення «чарівної» галявини

Учитель пропонує учням створити «чарівну» галявину із рослин, що вони намалювали.

III. ЗАКЛЮЧНА ЧАСТИНА. РЕФЛЕКСІЯ

Підсумковий тест (<https://learningapps.org/watch?v=pk0bpyu7k17>)

— Розподіліть рослини у дві скриньки — «Дикорослі рослини», «Культурні рослини».

Самоперевірка

— Перегляньте відповіді. Чи правильно ви розподілили рослини?

Технологія «Мікрофон»

- Сьогодні на уроці я дізнався (дізналася) про...
- Було цікаво...
- Я зрозумів (зрозуміла), що...
- Тепер я знаю, що...

ДЛЯ ВЛАСНИХ НОТАТОК

УРОК 70. СОНЯШНИК — «КВІТКА СОНЦЯ».

ПРАКТИЧНА РОБОТА «ДОСЛІДЖЕННЯ НАСІННЯ СОНЯШНИКА»

Мета:

- **формування предметних компетентностей:** узагальнити та розширити знання дітей про рослини, послідовність їхнього росту від зернини до рослини; ознайомити з користю соняшника для людей; формувати вміння проводити нескладні дослідження; розвивати мовлення дітей, уміння давати розгорнуті відповіді на запитання; виховувати допитливість, інтерес до природи;
- **формування ключових компетентностей:** спілкування державною (і рідною у разі відмінності) мовами; уміння навчатися впродовж життя; компетентності в природничих науках і технологіях; математична грамотність.

Обладнання: картки з інформацією; малюнки із періодами росту соняшника; аудіозапис; насіння різних рослин; комп'ютер; відеоролик; насіння соняшника; ступка; малюнки соняшників.

Тип уроку: урок застосування знань, умінь і навичок.

Освітні галузі: природнича, інформатична, мовно-літературна, математична.

Хід уроку

I. ВСТУПНА ЧАСТИНА

1. Організаційний момент

Доброго ранку, щедрого дня!
Сонечко радо всіх вас віта.

2. Повідомлення теми та мети уроку

— Відгадайте загадку, щоб дізнатися тему нашого уроку.

Учитель зачитує загадку про соняшник з підручника (с. 11).

— На що схожий соняшник?

— На що він гожий?

— Які пелюстки в соняшника?

— Куди він їх повертає?

— Сьогодні ми проведемо власні дослідження, щоб більше дізнатися про соняшник.

II. ОСНОВНА ЧАСТИНА

1. Виконання завдань під контролем і за допомогою вчителя

Робота за підручником (с. 11)

1) Інформаційна хвилина.

Читання учителем (або підготовленим учнем) повідомлення про соняшник.

2) Робота в парах.

— Розгляньте малюнки (с. 11). Розкажіть про значення соняшника для людей і тварин.

Складання «Кластера»

— Як люди використовують соняшник?

Технологія «Навчаючи — вчуся»

Підготовлені учні ознайомлюють зі своєю інформацією однокласників і отримують інформацію від них.

Коли всі поділилися тим, що їм відомо, й отримали інформацію, розповідають у класі, про що дізналися від інших.

- Соняшник — шанована в народі квітка. За народним повір'ям, соняшник має захисні властивості. Його зазвичай саджають на вулиці біля будинку.
- Соняшник для людини є орієнтиром на місцевості. Навіть у хмарну погоду капелюшок соняшника показує, де знаходиться зараз Сонце відносно горизонту.
- Соняшникова олія (*рослинна*) — найбільш поширена й дешева у світі.
- Соняшник — це медоносна рослина. Один гектар соняшника «дає» 50 кг меду.
- Батьківщиною соняшника є Північна Америка. За легендою, боги подарували індіанцям цю квітку, що символізує сонце. Соняшник був священним символом для індіанського племені. У XVI столітті іспанці завезли соняшник до Європи.
- Кожен соняшник складається з приблизно 1–2 тисяч насінин. Приблизно 3 місяці потрібно для того, аби він дозрів. Існують три види насіння соняшнику: чорне, смугасте й біле.
- В українській культурі соняшник шанують як особливу квітку. Для українців — це один із образів Батьківщини. Кажуть, як квітка тягнеться пелюсточками до Сонця, так і людина своїми думками, словами і справами звернена до рідної Вітчизни.

Психогімнастика «Я і сонечко»

— Піднесіть руки вгору, станьте навшпиньки, потягніться до сонечка, насолоджуйтеся теплом його промінчиків. Сонечко дарує кожному з вас по промінчику.

Схопіть пальчиками промінчик, а тепер відпустіть, підставте долоньки промінчикам. Відчуваєте, як вони наповнюються теплом?

— Прикладіть долоньки до грудей. Хай тепло сонечка перейде до ваших сердечок і зігріє їх любов'ю. Погріймо свої обличчя на сонечку, усміхнімося йому, подаруймо йому тепло своїх добрих, щирих і привітних посмішок.

2. Застосування знань і умінь у стандартних ситуаціях

Робота над загадками

- Одну кинув — цілу жменю зібрав.
- Сімсот соколят на одній подушці сплять. (*Насіння соняшника.*)

Дидактична гра «Що спочатку, а що — потім?». Робота в групах

— Нумо пригадаємо, як росте соняшник. Вам потрібно уважно розглянути малюнки і викласти їх у певній послідовності росту соняшника.

- Що спочатку відбувається з насінною?
- Скільки листочків з'являється?
- Яка квітка у соняшника?
- Що виготовляють з насіння соняшника?

Вправа «Дослідження»

- Розгляньте насіння різних рослин.
- Чим вони схожі та чим відрізняються?
- Яке з них соняшникове?

Перегляд мультфільму

— Щоб більше дізнатися про соняшник, нумо прочитаємо розмову «Про квітку-сонце та її чари» (<http://plus-plus.tv/schoddennyk/pro-kvitku-sonce-ta-yiyi-chari-710412.html>) та перегляньмо мультфільм (https://youtu.be/fZVi9B_WNQo).

(*Плюс плюс. Це наше і це твоє. Одна з найбільших країн-виробників соняшникової олії у світі — наша!*)

Дослідницька робота

Дослід 1. Дегустація насіння соняшника

- Дослідіть насіння соняшника.

- Якого воно кольору, форми, розміру?
- Скуштуйте насіння на смак.
- Чи має насіння запах?

Висновок. Насіння соняшника чорного кольору, видовжене, невеликого розміру. Воно смачне, має запах.

Інформаційне повідомлення

1) «Мозковий штурм».

— Чи знаєте ви, як добувають олію? (*Відповіді дітей.*)

2) Зачитування повідомлення з підручника (с. 12).

- Про який спосіб отримання олії ми дізналися?
- Як це відбувається?

Дослід 2. Виготовлення олії

• **Завдання 1**

— У кожного з вас на столах є насіння соняшника. Візьміть його та відділіть насінину від лущиння.

- Що ви почули?
- Що побачили?

Висновок. Лущиння легко з тріском відділилося від насінини. Вона білого кольору.

• **Завдання 2**

— Розітріть насінину в ступці. Що ви помітили?
— Викладіть отриману масу на серветку. Накрийте другою серветкою та притисніть. Що ви помітили?

Висновок. Насінина віддала свою краплю олії. Вона залишила слід на серветці.

Фізкультхвилинка — психогімнастика

(*Звучить приємна музика.*)

— Зараз ми всі уявимо себе сонячними квіточками.

Ми сидимо в землі, як насіння.

(*Присідають.*)

Піднімаємося вгору, як паростки.

(*Встають і тягнуться навшпиньки вгору.*)

Розтуляємо пелюстки, немов квіточки.

(*Розводять руки в сторони.*)

Подивіться на сонечко, зокрема

як воно встає, як воно сідає.

(*Повертаються ліворуч, потім праворуч.*)

Подув вітерець, затріпотіли листочки.

(*Рухають руками ліворуч, праворуч.*)

3. Творчі вправи

Поетична хвилинка

— Послухайте вірш про сонях.

СОНЯШНИК

Важку голову схилив,
Золотим картузом вкрив.
Як дідок, собі куняє,
Бо вже літечко минає.
Налились його зернята,
Вже темніють оченята,
Незабаром прийде час —
Він запросить в гості нас.
Як дорослі, так і діти,
Будуть сонях теревити.
Ой, які смачні зернята,
Покуштуйте їх, малята.

Тамара Артем'єва

- Що цікавого розповіла нам поетеса про соняшника?
- З ким вона його порівняла?

КВІТКА СОНЦЯ

На високому стеблі велика квітка з золотими пелюстками. Вона схожа на сонце. І називають квітку... (соняшником).

На небі з'явилась ранкова зірниця. Затремтіли пелюстки. То соняшник чекає сходу... (сонця). Він повертає свою золотаву... (голівку), поглядає на червоне коло.

Пливе сонечко по високому... (небу). Соняшник підставляє голівку його золотавому... (промінню). Зайшло... (сонце). Схилив соняшник золоті... (пелюстки) та й заснув.

За В. Сухомлинським

Робота за малюнками. Кількісна та порядкова лічба

Учитель прикріплює на дошці малюнки соняшників. Учні дають відповіді на запитання.

- Порахуйте, скільки всього соняшників?
- На якому за порядком соняшнику сидить птах?
- Який за порядком соняшник нахилився вниз?
- До якого за порядком соняшника прилетіла бджола?
- Який за порядком цей соняшник?

III. ЗАКЛЮЧНА ЧАСТИНА. РЕФЛЕКСІЯ

Сенкан

Соняшник.

Великий, красивий.

Росте, красується, повертає.

Батьківщиною соняшника є Північна Америка.

Технічна рослина.

Рефлексія «Мене найбільше вразило...»

Запитайте, що найбільше вразило учнів. Запропонуйте їм описати свої враження усно або зобразити їх письмово (за допомогою букв, слів, піктограм).

ДЛЯ ВЛАСНИХ НОТАТОК

УРОК 71. РІЗНОМАНІТНІСТЬ ТВАРИН

Мета:

- **формування предметних компетентностей:** формувати знання про різноманітність тварин, їхнє значення у природі та житті людини; розвивати пізнавальні інтереси учнів, уміння узагальнювати; виховувати любов до природи, турботливе ставлення до неї;
- **формування ключових компетентностей:** спілкування державною (і рідною у разі відмінності) мовами; уміння навчатися впродовж життя; компетентності в природничих науках і технологіях.

Обладнання: комп'ютер; відеоролик; малюнки тварин; паперові квіти; завдання для ігор; малюнок Жар-птиці; м'яч.

Тип уроку: урок засвоєння нових знань.

Освітні галузі: природнича, мовно-літературна, інформатична.

Хід уроку

I. ВСТУПНА ЧАСТИНА

1. Організаційний момент
2. Актуалізація опорних знань

Інтелектуальна розминка

- Хто крім людей і рослин належить до живої природи? (*Тварини.*)
- Яких тварин ви знаєте?
- Чи маєте улюблену тварину?

3. Повідомлення теми та мети уроку

- Чи здогадалися, якою буде тема нашого уроку?

Вправа «Банани»

- Закресліть букву *О* та прочитайте, про кого говоритимемо сьогодні на уроці.

ОТОВОАОРОИОНОИ

— Сьогодні ми помандруємо в царство тварин. Ви дізнаєтеся, що тварин різних видів учені об'єднали в групи. Ознайомимось з істотними ознаками окремих груп тварин, умовами їхнього життя. З'ясуємо, яке значення мають тварини в природі, чому потребують охорони.

II. ОСНОВНА ЧАСТИНА

1. Вивчення нового матеріалу

Перегляд відеоролика (<https://youtu.be/xnd7plFco9c>)

- Щоб розширити ваші уявлення про тварин, перегляньмо відео «Якими бувають тварини?».
- Що з побаченого вам було відомо?
- Що дізналися нового?

Робота за підручником (с. 13)

1) *Вправа «Учитель — учень».*

Працюючи в парах, учні вивчають навчальний матеріал, потім один стає «вчителем» та пояснює іншому прочитане, після чого вони міняються ролями.

2) *Гра «Посели тварину».*

- Розгляньте малюнки. Назвіть зображених тварин. Розкажіть, хто де живе.

Дидактична гра «Здогадайся, що за звір!»

Матеріал до гри: картки із зображеннями добре відомих дітям тварин.

Діти утворюють коло. Учитель роздає кожному по картці, яку не можна показувати іншим, одну картку залишає собі та теж долучається до кола учасників. Після цього педагог пояснює учням ігрове завдання: кожний по черзі має довільно розповісти про тварину, зображену на його картці (*як вона виглядає, де живе, чим живиться, які особливості має тощо*), не називаючи саму тварину. Учитель розповідає першим, даючи дітям зразок.

Наприклад: Цей звірок невеликого розміру. Він дикий, живе в лісі. Має пухнасте руде хутро, яке взимку стає сірим. Стрибає по деревах, живиться горіхами, насінням із шишок, грибами. Хто це? (Білочка.)

Завдання учнів: уважно послухати розповідь і відгадати тварину. Після цього оповідач показує картку решті гравців. Розповідає наступний у колі учасник. Гра триває, доки всі діти не розкажуть про звірів, намальованих на їхніх картках. Якщо їм не вдається одразу відгадати тварину, педагог допомагає оповідачеві доповнити свою розповідь, ставлячи йому 1–2 навідні запитання.

Робота за підручником (с. 14)

— Розгляньте малюнки. Яких тварин на фото ви впізнали?

— До яких груп тварин вони належать?

Висновок. Розрізняють такі групи тварин: комахи, риби, птахи, звірі.

Фізкультхвилинка

2. Тренувальні вправи

Перегляд відеоролика (https://youtu.be/GdXVtdoV_U8)

— Яких диких тварин ви знаєте? (*Відповіді дітей.*)

— Перегляньте відео «Назви диких тварин».

— Про кого із тварин ви хотіли б дізнатися більше?

Гра «Літає, повзає, плаває, скаче, бігає»

Дидактична мета: закріплювати знання про способи пересування тварин; розвивати увагу, швидкість реакції.

Учитель називає тварину, а діти хором називають спосіб її пересування.

Наприклад: вуж (*повзає*), жаба (*скаче*), заєць (*бігає*), кит (*плаває*) тощо.

Вправа-гра «Лісові мешканці»

Мета: учити розрізняти і називати характерні особливості диких тварин, установлювати зв'язки між середовищем проживання, способом життя і зовнішнім виглядом тварин.

Матеріал до гри: малюнки тварин, «будиночків», дитинчат, продуктів харчування тварин.

Учитель прикріплює на дошці малюнки із зображенням тварин.

— Назвіть тварин. Де вони живуть?

— Виберіть і опишіть тварину за планом.

- 1) Знайди кожній тварині дитинча.
- 2) Чия сімейка гуляє на галявині? (*Ведмежа, вовча...*)
- 3) Добери тваринам будиночки. Хто де живе?
- 4) Чим харчуються тварини? Вибери картинки.

Гра «Хто де живе?»

Діти об'єднуються у 4 команди — «Ліс», «Водойма», «Свійські тварини», «Птахоферма». Потім кожній підгрупі пропонують комплект малюнків із зображенням тварин. За сигналом учителя учні відбирають малюнки із зображенням «своїх» тварин.

Наприклад, група «Ліс» вибирає лисицю, вовка, ведмедя, зайця і т. ін.; група «Водойма» — качку, лебедя, жабу, рибу і т. ін.

Виграє група, яка впоралася із завданням першою.

Руханка з навчальним навантаженням «Стрибунці»

Діти шикуються шеренгою. Педагог, звертаючись по черзі до кожного малюка, називає слова — назви тварин. Дитина має прострибати на двох ногах (*неначе зайчик*) на місці або вперед стільки разів, скільки складів у запропонованому слові.

3. Творчі вправи

Метод «Кубування»

Учні відповідають на 6 різних типів запитань.

- 1) Опишіть обрану тварину.
- 2) На кого (*на що?*) вона схожа?

- 3) Які асоціації у вас виникають, коли ви чуєте назву цієї тварини?
- 4) Що ви знаєте про цю тварину?
- 5) Яку користь (*шкоду*) приносить ця тварина?
- 6) Добре чи погано, що є така тварина?

Мовна вправа «Поділи на склади»

Лось у лісі живе дружно з усіма звірятами. Одного разу вирішив він побудувати казкові будиночки для своїх друзів. В одному будиночку вийшло одне віконце, в іншому — два, ще в одному — три. Зараз ми допоможемо звірятам знайти свою домівку. В будинку з одним віконцем житимуть звірята, в назвах яких є один склад; у будинку з двома віконцями — звірі, в назвах яких є два склади; в будинку з трьома вікнами — звірі, в назвах яких є три склади.

Наприклад:

- 1) Лось, вовк, лев, рись, тигр, лис, зубр, тхір.
- 2) Заєць, ведмідь, олень, кабан, їжак, білка, ласка.
- 3) Козуля, лисиця, горностай, куниця, бурундук.

Математична розминка «Веселі задачі»

— Джміль-трудівник подарував нам диво-квіточки. На них щось написано: «Якщо розв'яжете веселі задачі — перед вами з'явиться казковий птах».

- Одна пташина чорно-біла
У лісі ще одну зустріла.

Всього ж бо скільки тут сорок? —
Міркує зайчик-русачок.

- Ворона та Поросся купили собі нові черевички й почали взуватись. Хто впорається швидше?
- Їжачок, Білочка та Синичка вирушили на човні у подорож. Відпливли далеко від берега і раптом згадали, що забули харчі. Кого послати за ними?
— Щоб дізнатися, який казковий птах з'явиться перед вами, відгадайте загадку.

- Летить птиця над полями,
Сяє, мов зоря.
Іван-дурень ночами

Її ловить для царя.
Їй за хвіст зумів вчепиться,
А звуть її... (*Жар-птиця*).

Гра «Хто так розмовляє?»

Нявчить — ... (*кіт*).
Гавкає — ... (*собака*).
Дзижчить — ... (*бджола*).

Виє — ... (*вовк*).
Каркає — ... (*ворона*).
Шипить — ... (*змія*).

III. ЗАКЛЮЧНА ЧАСТИНА. РЕФЛЕКСІЯ

Вправа «Я знаю»

Діти утворюють коло, посередині кола — учитель з м'ячем. Він кидає дитині м'яч і називає групу тварин (*комахи, риби, птахи, звірі*).

Наприклад, учитель говорить: «Звірі».

Дитина, яка зловила м'яч, відповідає: «Я знаю п'ять назв звірів», називає їх.

Метод «п'яти пальців»

Учні підсумовують вивчене на уроці за п'ятьма напрямками:

- М** — мізинець — знання. Які знання я сьогодні отримав(ла)?
- Б** — безіменний — мета. Чого я сьогодні здобув(ла)?
- С** — середній — настрої. Який настрої сьогодні був у мене?
- В** — вказівний — допомога іншим. Чим я сьогодні допоміг (*допомогла*) іншим?
- В** — великий — здоров'я. Що я зробив(ла) для свого здоров'я?

ДЛЯ ВЛАСНИХ НОТАТОК

УРОК 72. ДИКІ І СВІЙСЬКІ ТВАРИНИ

Мета:

- **формування предметних компетентностей:** ознайомити учнів з істотними ознаками диких і свійських тварин; учити розрізняти їх та орієнтуватися в середовищі їхнього мешкання; розвивати спостережливість, увагу; виховувати дбайливе ставлення до тварин;
- **формування ключових компетентностей:** спілкування державною (і рідною у разі відмінності) мовами; уміння навчатися впродовж життя; компетентності в природничих науках і технологіях.

Обладнання: картинки із зображенням диких та свійських тварин; матеріали до ігор; фліпчарт; зображення Місяця і Сонця; комп'ютер; відеоролик; магнітна дошка; картки із символами.

Тип уроку: урок засвоєння нових знань.

Освітні галузі: природнича, мовно-літературна.

Хід уроку

I. ВСТУПНА ЧАСТИНА

1. Організаційний момент

2. Актуалізація опорних знань

— Відгадайте загадки.

• В лісі тваринка живе полохлива,
Добра, пухнаста та дуже ляклива.
Вушки вона притискає свої,
Шурхіт усякий лякає її. (Заєць.) | • Хто пасеться на лужочку
Товстобокій, наче бочка?
Любить сіном ласувати,
Молочко дає малятам. (Корова.) |
|---|---|

— Чи до однієї групи належать тварини, про яких ідеться у загадках?

3. Повідомлення теми та мети уроку

— Послухайте вірш.

Світ тварин — різноманітний та великий, Є тварини свійські, є і звірі дикі, Хтось із них оселю поруч з нами має,	Хтось у дальнім темнім лісі проживає. І, мабуть, було б цікаво всім малятам Про чотириногих друзів більше знати.
--	--

— Здогадайтеся, якою буде тема нашого уроку. (Відповіді дітей.)

— Ви вже знаєте цих тварин, спостерігали за ними. Сьогодні ви дізнаєтесь про них децю цікаве та нове.

II. ОСНОВНА ЧАСТИНА

1. Вивчення нового матеріалу

Гра «Хто більше назве»

Дітям демонструють картинки із зображенням свійських і диких тварин. Вони називають тварину й ознаки, що її характеризують.

Робота за підручником (с. 14)

1) Метод «Читання в парах — узагальнення в парах».

Учні читають та обговорюють текст у парах. Спочатку читає один учень, інший ставить йому запитання або переказує прочитаний текст. Потім вони міняються ролями.

2) Конкурс «Кращий оповідач».

Учитель пропонує учням позмагатися і визначити кращого оповідача.

— Назвіть зображених тварин. Які з них дикі? Які — свійські? Що вам відомо про цих тварин?

Перегляд відеоролика (<https://youtu.be/HmpjV2jKark>)

— Нумо переглянемо відео «Дикі, свійські тварини», доповнимо перелік тварин.

Вправа «Уміння аналізувати» (Свійські та дикі тварини)

Учитель розкладає перед учасниками картки, утворюючи пари: свійська тварина поряд зі схожою дикою: корова — олень, коза — козуля, кріль — заєць, собака — вовк, кіт, рись, свиня — дикий кабан.

Діти розглядають кожну пару карток і за зразком учителя розповідають про відповідних тварин.

Наприклад: Корова — свійська тварина, а олень — дика. Корова живе в корівнику, а олень — у лісі. Коза — свійська тварина, а козуля — дика. Козу тримають удома, у хліві, а козуля живе в дикій природі. Заєць — звірок дикий, а кролик — свійська тварина. Кролів розводить людина, а зайці живуть у лісі або в полі. Вовк — дикий звір, а собака — свійська тварина. Собака живе поруч із людиною, а вовк живе далеко від людей, у лісі. Рись — дика тварина, а кіт — свійська. Рисі мешкають у дикій природі, а коти живуть поруч із нами. Домашня свиня — це свійська тварина, а дикий кабан (*вепр*) — дикий звір. Свиней вирощують на свинофермах, у свинарниках, а диких кабанів можна зустріти тільки в лісі.

Після цього учасникам пропонують розкласти всі картки на дві групи. Двоє-трьох дітей по черзі коментують результат виконання завдання.

Наприклад: Дикі тварини — це олень, косуля, заєць, вовк, рись, дикий кабан. Усі ці звірі живуть у дикій природі. Свійські тварини — це корова, коза, кролик, собака, кіт, свиня. Вони живуть поруч із людиною, яка вирощує їх і дбає про них.

Висновок. Тваринний світ дуже різноманітний. Розрізняють диких і свійських тварин.

Фізкультхвилинка

2. Тренувальні вправи

Гра «Хто де живе?»

Матеріал до гри: предметні картинки із зображенням людини, птахів та тварин (*по одній перед кожною дитиною*); на набірному полотні розташовані картинки будинку, сараю, лісу, гнізда тощо.

Кожна дитина по черзі перевертає свою картку, називає (*хто на ній зображений, де він живе*) і ставить його до відповідного малюнка на фліпчарті. Решта дітей за допомогою жестів показують: згодні вони з відповіддю чи ні.

Дидактична гра «Спить — не спить»

Учитель розкладає перед дітьми картки із зображеннями тварин, які впадають у сплячку і які не сплять узимку. Далі учитель кладе картинки із зображеннями Місяця і Сонця на протилежних краях килима. Потім каже: «Покладіть малюнки тварин, які сплять аж до весни, під Місяцем, а тварин, які не сплять усю зиму, — під зображенням Сонця». (*Гру можна провести у вигляді змагання двох команд.*)

Руханка-пантоміма за змістом пісні-гри

ВЕДМЕДИК І ЛІСОВІ ЗВІРЯТА

(Дитяча пісня-гра)

(Один учень — ведмедик, решта дітей — лісові звірята.)

Хто то спить під дубком,	<i>(Стають навшпиньки, прикладають руку «під картуз».)</i>
Ще й накрився кожухом?	
Цс-с-с!	<i>(Прикладають пальчик до рота.)</i>
Тихо, тихо, не будіть,	<i>(Ходять навшпиньки.)</i>
То, напевно, спить ведмідь.	
Цс-с-с!	<i>(Прикладають пальчик до рота.)</i>
Стережіться, бо той гість,	<i>(Махають вказівним пальчиком.)</i>
Як устане, всіх поїсть.	<i>(Клацають зубками.)</i>
Цс-с-с!	<i>(Прикладають пальчик до рота.)</i>
Ой, рятуйтесь від біди,	<i>(Розбігаються врзнібіч.)</i>
Утікайте, хто куди!	

Василь Верховинець (Костів)

3. Творчі вправи

Вправа «Знайди зайве»

Учитель демонструє малюнки із зображенням тварин: миша, собака, кішка, півень, качка.

— Яка тварина тут «зайва»? Поясніть чому. (*Миша — не свійська тварина, оскільки вона не є корисною людині.*)

Матеріал до гри:

- Вовк, лисиця, вівця, косуля, лось.
- Півень, курка, індик, коза, качка.
- Корова, коза, гуска, вівця, кінь.

Гра «Бабусяна ферма»

— Сьогодні нам потрібно допомогти бабусі на фермі. Справа в тому, що старенька бабуся забула зачинити загін для тварин, тому всі свійські тварини розбіглися. Потрібно їх зібрати. Я демонструватиму вам малюнки тварин. Якщо я покажу свійську тварину, «ловіть» її у наш загін. (*Плещуть у долоні.*) Якщо дику — «проганяємо» її. (*Тупочуть ногами.*)

Гра «Четвертий зайвий» (метод «символічної синектики»)

Мета: учити дітей знаходити серед символів зайвий, пояснювати свій вибір.

Матеріал: магнітна дошка, картки із символами.

Учитель виставляє на магнітній дошці чотири картки-символи. Діти мають знайти зайвий символ і назвати загальненьове поняття.

Свійські птахи		Свійські тварини	
качка		кішка	
порося		собака	
півник		коза	
курка		зайчик	

Перегляд мультфільму (<https://youtu.be/FRUqZZOAU70>)

— Молодці! Ви вправно допомогли бабусі, зібрали всіх її тварин. А чи знаєте ви, як вони «говорять»? Нумо пригадаємо, переглянувши мультфільм «Хто як говорить / Цікава ферма».

Технологія «Крісло автора»

— Розкажіть, яку користь приносять свійські тварини.

III. ЗАКЛЮЧНА ЧАСТИНА. РЕФЛЕКСІЯ

Вправа «Піца»

На дошці — коло, розділене на чотири частини-сектори. Зверху кожного «шматочка» цієї імпровізованої «піци» — твердження: «Мені зрозуміло все», «Мені було цікаво на цьому занятті», «Інформація була новою для мене», «Мені подобається тут, і я очікую наступних занять».

Кожен учень ставить чотири цятки — біля кожного твердження. Чим ближче цятка до середини «піци», тим більше вони згодні з твердженням.

ДЛЯ ВЛАСНИХ НОТАТОК

УРОК 73. ДОГЛЯД ЗА СВІЙСЬКИМИ ТВАРИНАМИ

Мета:

- **формування предметних компетентностей:** формувати екологічний світогляд, елементарні навички догляду за тваринами; учити визначати, яку користь приносять свійські тварини людині; ознайомити учнів з професіями, пов'язаними з доглядом за тваринами; розвивати пізнавальну активність і загальну ерудицію; виховувати любов до тварин;
- **формування ключових компетентностей:** спілкування державною (і рідною у разі відмінності) мовами; уміння навчатися впродовж життя; компетентності в природничих науках і технологіях.

Обладнання: кошик; комп'ютер; відеоролик; малюнок ферми; малюнки тварин; іграшкові свійські тварини; ілюстрації тварин та їхніх малюків; дзвіночок; хустинка.

Тип уроку: урок формування вмінь і навичок.

Освітні галузі: природнича, мовно-літературна.

Хід уроку

I. ВСТУПНА ЧАСТИНА

1. Організаційний момент

Холодно зараз в лісах і на луках.
Холодно зайчикам, лискам, птахам.
Затишно, тепло в класі у нас.
Доброго дня вам, вітаю я вас.

2. Актуалізація опорних знань

- Про яких тварин я щойно згадувала у вірші? (*Зайчик, лиска, птахи.*)
- До якої групи тварин вони належать? (*Дикі тварини.*)

3. Повідомлення теми та мети уроку

- Відгадайте загадку, щоб дізнатися, яка група тварин ще є.

- Прийшли до нас звірятка:
Котик, песик, козенятко,
Півник з куркою, корова —
В нас сімейка пречудова.
Живуть ці звірі біля людини,
Їх називають... (*свійські тварини.*)

Вправа «Кошик ідей»

Крок 1. Повідомлення теми уроку.

Крок 2. Індивідуальна робота. Кожен учень занотовує (словами, малюнками чи схемами) все, що йому відомо з теми.

Крок 3. Робота в парах або в групах. Учні обмінюються інформацією, з'ясовуючи, у чому збіглися їхні думки, а в чому виникли розбіжності. Занотовують нові ідеї.

Крок 4. Робота з класом. На цьому етапі кожна група по колу називає якийсь із записаних фактів. Разом складають єдиний список ідей — в «один» кошик (*справжній або намальований*).

II. ОСНОВНА ЧАСТИНА

1. Пізнавальні вправи

Гра «Упізнай за описом»

— Ваше завдання: упізнати тварину за описом.

- Має гострі роги, тулуб покритий вовною, голова невелика, на підборідді біленька борідка. Хто це? (*Коза.*)
 - Тулуб вкритий короткою шерстю, голова довгаста, на довгій шиї — грива. Хто це? (*Кінь.*)
 - Має пухнасте хутро, довгі вуха, маленький хвостик, задні ноги довші за передні. Хто це? (*Кролик.*)
 - Велика тварина, гострі роги, копита на ногах, довгий хвіст, дає дуже смачне молоко. (*Корова.*)
- Висновок.* Описані тварини належать до свійських тварин.

Перегляд відеоролика (<https://youtu.be/vtxw2QS2mw8>)

— Нумо переглянемо відеоролик «Яких свійських тварин розводять у твоєму краї?», проаналізуємо його зміст.

— Про яких тварин ми дізналися із відео?

— Яку користь вони приносять людям?

— Як ви зрозуміли зміст прислів'їв?

— Де утримують свійських тварин?

— Люди яких професій розводять тварин?

Робота зі схемою

У центрі дошки — малюнок ферми, а навколо — зображення диких та свійських тварин. Діти виходять до дошки, називають тварин, що мають залишитись на фермі, та з'єднують зображення з ілюстрацією.

Робота за підручником

— Розгляньте малюнки (с. 15). Розкажіть, що людина отримує від свійських тварин.

— Щоб гарно запам'ятати, яка користь від свійських тварин, переглянемо відео «Навіщо потрібні свійські тварини?» (<https://youtu.be/84Djrho2LlA>).

Рухлива гра «Качка й гусак»

Усі діти, крім одного, сідають у коло обличчям до центра зі схрещеними ногами. Гравець, який не сидить у колі, — «гусак».

«Гусак» ходить по колу й торкається рукою голови кожного учасника, вимовляючи: «Качка».

У будь-який момент «гусак» може торкнутися наступного учасника і сказати слово «гусак», а не «качка». Тоді той, кого щойно назвали «гусаком», підводиться й біжить за старим «гусаком».

Завдання старого «гусака»: пробігти по колу, щоб його не наздогнав новий «гусак», і зайняти його місце в колі. Якщо все-таки новий «гусак» наздогнав старого, перш ніж той обіг коло і зайняв порожнє місце, новий «гусак» сідає на своє колишнє місце, а старий продовжує водити.

Якщо новий «гусак» не наздогнав старого, водить новий «гусак».

2. Тренувальні вправи

Вправа «Інтерв'ю»

«Репортери» ставлять запитання з теми «Тварини, потрібні людині».

Обладнання: іграшкові домашні тварини.

На початку гри дітям пропонують відібрати і поставити в ряд усі іграшки, що зображують тварин, які живуть поруч із людьми. Педагог уточнює: «Як ми називаємо цих тварин?» (Це свійські тварини.) Потім «репортер» просить учасників відповісти на запитання і розповісти про роль певної тварини в господарстві.

Запитання для гри:

— Що дає людям корова? (М'ясо і молоко, з якого виготовляють різні молочні продукти — сметану, сир, кефір.)

— Навіщо розводять кіз? (Кози також дають молоко; кіз стрижуть і виготовляють з їхньої вовни пряжу; м'ясо кіз теж споживають у їжу.)

— Навіщо людям кінь? (Коня використовують як транспорт: щоб їздити верхи, перевозити вантажі, іноді кінями обробляють землю — орють чи боронують городи.)

— Навіщо вирощують овець? (З овечої вовни виготовляють пряжу для теплого одягу; м'ясо овець — баранину — можна вживати у їжу.)

— Навіщо вирощують свиней? (Свиней вирощують заради м'яса та сала. Зі свинини виготовляють різні м'ясні продукти — ковбасу, сосиски тощо.)

— Навіщо в господарстві собака? (Собаки різних порід мають різне призначення. Наприклад, з мисливськими собаками ходять на полювання. Сторожові собаки охороняють дім. Собаки-пастухи допомагають чабанам. А ще будь-який собака — вірний друг людини.)

— Навіщо в господарстві кіт? (Коти ловлять мишей та інших шкідливих гризунів. Кіт — хатній улюбленець.)

Наприкінці гри педагог нагадує дітям, що диким звірям турбота людини не потрібна, а свійські тварини без дбайливого ставлення й піклування людей обійтися не можуть.

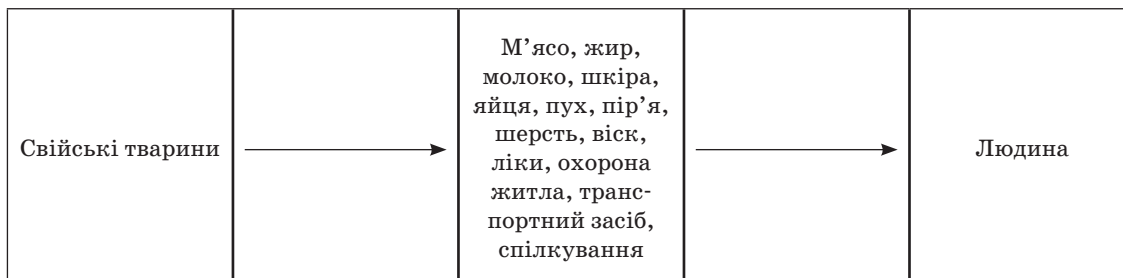
Вправа «Уяви себе...»

Учні, уявляючи себе тваринниками, по черзі називають, чим вони будуть годувати своїх тварин.

— Щоб переконатися, чи правильно ви годуєте тварин, перегляньмо відео «Свійські тварини / Хто що їсть/» (<https://youtu.be/c5S5c7dIWS4>).

Технологія «Синтез думок»

— Обговоріть у групах, що дають свійські тварини людям. Передайте свої узагальнення в інші групи по колу. Порівняйте думки груп із власними варіантами та обговоріть в спільному колі.

Гра «Де моя мама»

— Маленькі звірята загубилися. Допоможемо їм відшукати своїх мам? Нам слід тільки провести доріжку, по якій мама відшукає своє дитинча.

(На дошці хаотично розміщено ілюстрації тварин та їхніх малюків. Вихованці з'єднують лініями відповідні малюнки.)

Гра-руханка «Корова з дзвіночком»

Обладнання: дзвіночок, хустинка.

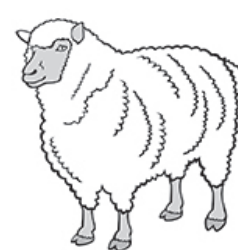
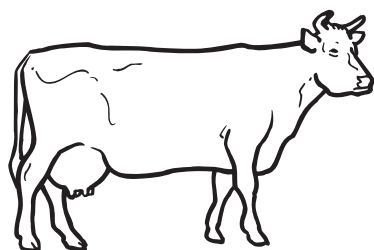
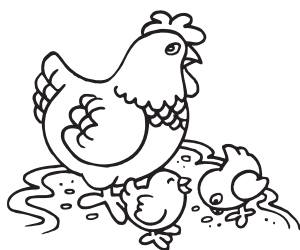
Діти утворюють коло, ведучий із зав'язаними очима стоїть у центрі. Діти передають одне одному дзвіночок, відзвонюючи ним. Потім за командою вчителя: «Дзвіночка не чути!» дитина, у якій в руках опинився дзвіночок, припиняє дзвонити. На запитання дорослого: «Де корова?» ведучий повинен рукою вказати напрямом, звідки востаннє чув дзвін. За бажанням ведучим стає інший учень.

3. Творчі вправи

Гра «Відповідності»

— З'єднайте назви свійських тварин з тим, що від них отримує людина.

Корова	→	яйця
кури		молоко, сир, масло
вівці		мед
бджоли		шерсть

Творча робота над текстом

— Прочитайте речення, замінюючи малюнки словами (*підручник, с. 15*).

Поетична хвилинка

— Послухайте, як М. Познанська розповідає про свою улюбленицю у вірші «Коли киця любить, а коли сердиться».

Киця любить, як по спинці
Гладжу кишеньку свою,
Як дарую їй гостинці,
Кашку, молочко даю.
Киця сердиться на мене,
Як смикну її за хвіст:
Очі зробляться зелені
І не п'є тоді й не їсть.

— Що любить киця?

— Чого не можна робити з котиком? Чому?

Висновок. Не тільки котика не можна ображати, але й інших тварин.

Робота над загадками

— Прочитайте загадку (*підручник, с. 16*). Що допомогло вам її відгадати?

— Які ще загадки про свійських тварин ви знаєте? Загадайте їх своїм однокласникам.

Технологія «Я — автор»

— Складіть розповідь про те, як люди доглядають за свійськими тваринами.

Хвилинка-цікавинка

Діти ознайомлюються із рубрикою у підручнику (*с. 16*) «Чи знаєте ви...».

III. ЗАКЛЮЧНА ЧАСТИНА. РЕФЛЕКСІЯ

Вправа «Резюме»

Учитель пропонує учням підбити підсумки своєї діяльності на уроці, створивши резюме з використанням ключових фраз.

- Під час уроку мені вдалося...
- Найважливішим завданням для мене стало...
- У ході роботи в мене виникли почуття...
- Мене зацікавили питання...
- Мені забракло наступних знань та вмінь...
- У цих питаннях я б хотів (*хотіла*) розібратися докладніше...

ДЛЯ ВЛАСНИХ НОТАТОК

УРОК 74. КОМАХИ І РИБИ

Мета:

- **формування предметних компетентностей:** ознайомити учнів з поняттями «комахи», «риби»; збагатити знання про характерні особливості комах, риб; учити порівнювати їх, знаходити істотні ознаки; учити виділяти і характеризувати особливості способу їхнього життя; розвивати вміння помічати цікаве в природі; виховувати дбайливе ставлення до живої природи;
- **формування ключових компетентностей:** спілкування державною (і рідною у разі відмінності) мовами; уміння навчатися впродовж життя; компетентності в природничих науках і технологіях.

Обладнання: схема розвитку метелика; комп'ютер; відеоролики; малюнки комах, риб; скакалка; квіти різного кольору; іграшковий метелик на паличці; картки-ілюстрації до казки.

Тип уроку: урок засвоєння нових знань.

Освітні галузі: природнича, мовно-літературна.

Хід уроку

I. ВСТУПНА ЧАСТИНА

1. Організаційний момент

На цьому уроці, діти,
Треба дружно працювати,
Щоб змогли на всі питання
Відповіді дати.

2. Повідомлення теми та мети уроку

- Діти, кого ми бачили на квітах біля школи? (*Комах.*)
- Що ви про них знаєте?
- Перед уроком нам надійшов лист із завданням. У конверті — малюнки із фрагментами: плавці, хвіст, луска. Кому належать ці фрагменти? (*Рибам.*)
- Чи здогадалися ви, про кого нам дали завдання дізнатися на сьогоднішньому уроці?

II. ОСНОВНА ЧАСТИНА

1. Вивчення нового матеріалу

Інформаційне повідомлення

— Діти, вам подобаються чудеса? Послухайте про диво, що відбувається з комахами. Диво — це те, що жуки, мухи, метелики ніколи не бувають малюками. Вони з'являються на світ одразу дорослими. Ось, наприклад, метелик. (*Педагог демонструє схему розвитку метелика.*) Він відкладає багато яєць: частину поїсть птаство, частину віднесуть мурашки і мухи, але якась частина вціліє. З них вийде гусінь. З часом вона перетвориться на лялечку, зовсім нерухому на вигляд. Заворушиться лялечка, лусне у неї на спинці шкірка, з'являться крильця, а потім і весь метелик. Поворухне крильцями і відлетить.

Перегляд відеоролика (https://youtu.be/id3_wnGiQGQ)

- Щоб більше дізнатися про комах, перегляньмо відео «Хто такі комахи?».
- Які комах згадуються у відео?
- За якими ознаками ми впізнаємо комах?
- Де найчастіше живуть комах?

Робота за підручником (с. 17)

1) Опис комах.

- Розгляньте фото комах. Яких з них ви бачили у природі?
- Опишіть одну із зображених комах.

2) Стратегія «Доповідач — респондент».

Учитель пропонує учням прочитати текст (с. 17) і запам'ятати його.

Двоє учнів виходять до дошки. Один переказує зміст прочитаного, а другий уважно слухає. Потім усе, що було пропущено, показує за допомогою рухів, жестів, міміки. Перший учень намагається доповнити розповідь тим, що ще не було сказано.

Вправа «Хто літає?»

Матеріал: малюнки із зображенням різних комах.

Учитель розкладає на столі картки із зображенням різних комах. За його сигналом діти в парах відбирають картки із зображенням комах, які літають (*метелики, бабки, комарі, мухи та ін.*), повзають (*мурахи, жуки, клопи*), стрибають (*коники, богомоли*).

Перемагає пара, яка швидше впорається із завданням.

Робота за підручником (с. 18)

1) Вправа «Я бачив (бачила)...».

— Назвіть зображених тварин. Як їх можна назвати одним словом? (*Риби.*)

— Яких з них ви бачили? Де саме?

2) Стратегія «Читання в парах — узагальнення в парах».

Учні читають та обговорюють текст у парах. Спочатку частину тексту читає один учень, а другий ставить йому запитання або переказує прочитаний текст. Потім вони міняються ролями. Далі учитель пропонує учням поставити запитання до всіх учнів.

Рухлива гра «Перетворення»

— Діти, мені хочеться трішки почаклувати: «Раз, два — ось і фея тепер я». А вас я «перетворю» чарівною паличкою в комах. «Діти-комахи» літають, стрибають, пурхають, видають характерні звуки, властиві комару («з-з-з»), бджолі («ж-ж-ж»), мусі («з-з-з»), джмелю («ж-ж-ж»).

2. Тренувальні вправи

Перегляд відеоролика (<https://youtu.be/aCgM2n8hDDI>)

— Перегляньте відео «Які є комахи?». Яких комах ви запам'ятали?

— Хто серед них «зайвий»?

Вправа на увагу

— Розгляньте малюнки у підручнику (с. 17). Хто серед них «зайвий»? Чому?

Висновок. «Зайвий» — павук. Комахи мають шість ніжок, а павук — вісім.

Дидактична вправа «Хто більше назве?»

Дітям потрібно назвати якнайбільше ознак комах.

Наприклад:

Бджола (*яка?*) весела, працююча, смугаста, чарівна, корисна.

Коник (*який?*) зелений, прудкий, швидкий, стрімкий, жвавий.

Дидактична гра «Захочай метелика»

Діти «саджають» метеликів на квіти, що однакового кольору з метеликом, і говорять: «Білого метелика посаджу на білу квітку» тощо.

Гімнастика для очей «Метелик»

Учитель тримає в руках іграшкового метелика на паличці.

— До нас прилетів метелик. Стежте за ним очима. Він літає всюди: летить ліворуч, потім праворуч. Метелик пурхає по колу, вгору, вниз і назад поспішає. Ось він сів на квітку латаття.

— Де росте латаття? (*У водоймах.*)

Перегляд відеоролика (<https://youtu.be/sw5f7lkx52g>)

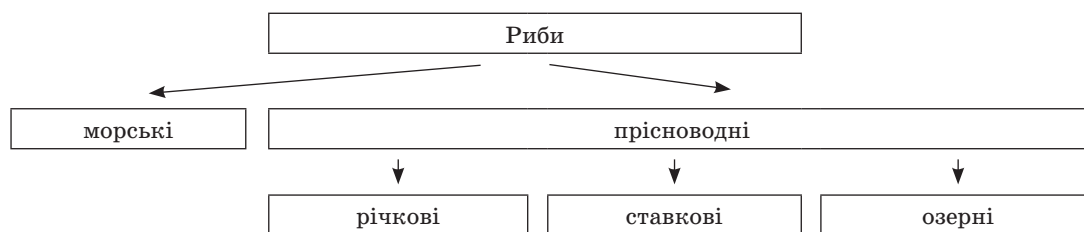
— Що ви знаєте про мешканців водойм?

— Перегляньте відео «Хто такі риби?» та дайте відповіді на запитання.

- Які рослини ростуть у воді?
- Яких тварин там можемо зустріти?

Складання «Кластера»

— Про які види риб ми дізналися з відео?

Дидактична гра «Збери квітку»

Учитель говорить дітям, що у нього є незвичайна квітка, яка складається з окремих пелюсток. На пелюстках — малюнки. Дітям пропонують зібрати квітку. Кожна дитина вибирає собі круглу картку — середину квітки. Грають за принципом лото. Кожен учасник збирає квітку, на пелюстках якої зображено окремих представників, що належать до понять «комахи», «риби».

Гра-руханка «Рибне царство»

Діти утворюють коло, тримаючи у руках малюнок рибки. Учитель стає в центрі кола, бере скакалку й каже: «Сьогодні в рибному царстві стало менше на...». Тоді, коли дорослий обертає скакалку, учні підстрибують, намагаючись не наступити на неї. Той малюк, який наступив на скакалку, спійманий. Як тільки дитина наступила на скакалку, педагог говорить: «... стало менше на одну камбалу (карася, щуку, пічкура, ляща...)». (Можуть бути або тільки річкові, або лише акваріумні, або тільки морські риби, залежно від оголошеної теми.)

3. Творчі вправи

Робота над загадками

- Прочитайте і відгадайте загадку (підручник, с. 18). (Риба.)
- Щоб перевірити, чи знаєте ви назви риб, пропоную вам відгадати загадки.

• Вудки лиш позакидали,
Щось одразу упіймали.
Рибонька нівроку,
Ну а зветься... (окунь). • Взимку ловиться і влітку
Вудкою або у сітку.
А коли злякається —
В мулі заховається. (Карась.) • Стас закинув вудку в річку,
Піймав рибку невеличку. | <p>Та пустив її з руки,
Бо кусались плавники. (Йорж.)</p> <ul style="list-style-type: none"> • Ляже й спить на глибині
З шаром мулу на спині,
Тільки вуса повертає,
Що навколо — все він знає! (Сом.) • Упіймав Івасик рибку,
Але витягнути — мука!
Бо сердита і велика
На гачок зловила... (щука). |
|---|---|

Вправа «Уважний рибалка»

- Розгляньте малюнки (підручник, с. 18). Чи відразу можна здогадатися, що на них зображено?
- Упізнайте риб за фрагментами частин їхнього тіла. (Камбала, щука, карась.)
- Зі словами-відгадками складіть речення.

Вправа «Метод пасти»

- Послухайте лічилку. Скількох комах названо в ній? (9; павук не належить до класу комах.)

ЛІЧИЛКА ПРО КОМАХ

Раз — метелик, два — жучок,
Три — невтомний павучок,
А чотири — бабка спритна.
П'ять — то сонечко привітне,
Шість — то джмелик-дивачок,
Вісім — бджілка-трудівниця,
Дев'ять — мушка-танцівниця,
Десять — коник-стрибунець —
Тут лічилочці кінець.

Метод скрайбінгу

Учитель роздає учням картки-ілюстрації до казки «Муха-Цокотуха», потім читає казку.

Діти, почувши фрагмент казки, який у них зображений на картці, прикріплюють її на дошці (флінчарті).

Гра «Четвертий зайвий» (метод символічної синектики)

Мета: учити дітей знаходити серед символів зайвий, пояснювати свій вибір.

Матеріал: магнітна дошка, картки із символами.

Учитель виставляє на магнітній дошці чотири картки-символи. Діти мають знайти зайвий символ і назвати узагальнювальне поняття.

Дикі тварини		Комахи	
вовк		метелик	
ведмідь		пташка	
кішка		бджола	
їжак		комар	

Робота над скоромовками

— Вивчіть скоромовку за вибором. Позмагайтеся у швидкому промовлянні.

- Дзижчить над житом жвавий жук,
Бо жовтий він вдягнув кожух.
- Великі мурахи грали у шахи,
А маленькі мурашки — у шашки.

III. ЗАКЛЮЧНА ЧАСТИНА. РЕФЛЕКСІЯ

Вправа «Бліцопитування»

Перший учень ставить коротке питання другому, другий — третьому, і так — до останнього учня. Час на відповідь — кілька секунд.

Вправа «Два кола»

Діти утворюють два кола — зовнішнє (велике) і внутрішнє (3–4 дитини).

Діти з великого кола стоять, а з малого йдуть разом із ведучим — учителем, примовляючи: «Ми по колу йдемо і з собою беремо... рибу (комаху)».

Гравці великого кола повинні швидко назвати якусь рибу (комаху), наприклад, короп (бджола). Дитина, яка першою назвала поняття, стає у внутрішнє коло. Гра триває. Остання дитина, яка залишилася у великому колі, повинна виконати певне завдання за повільність.

ДЛЯ ВЛАСНИХ НОТАТОК

УРОК 75. ВИГОТОВЛЕННЯ ІГРАШКИ СОНЕЧКО З КАРТОНУ

Мета:

- **формування предметних компетентностей:** навчити дітей виготовляти іграшки з картону; розвивати фантазію, творчі здібності, наполегливість, дрібну моторику рук; виховувати почуття взаємодопомоги, відповідальності;
- **формування ключових компетентностей:** спілкування державною (і рідною у разі відмінності) мовами; уміння навчатися впродовж життя; компетентності в природничих науках і технологіях; загальнокультурна грамотність; математична грамотність.

Обладнання: комп'ютер; відеоролики; картон чорного, червоного, жовтого та білого кольорів; нитки для в'язання; малюнки листочків, жучків-сонечок; олівець або фломастер чорного кольору; простий олівець; шаблони (*кружечки*); ножиці; клей; пазли.

Тип уроку: урок застосування знань, умінь і навичок.

Освітні галузі: технологічна, мистецька, мовно-літературна, математична.

Хід уроку

I. ВСТУПНА ЧАСТИНА

1. Організаційний момент

2. Повідомлення теми та мети уроку

Гра «Склади пазл в парах»

— Діти, у вас на партах лежать розрізані малюнки. Вам необхідно скласти їх і сказати, хто до нас сьогодні завітав на урок. (*На малюнку зображено жука — сонечко.*)

— Ми сьогодні виготовимо іграшку із картону. Відгадайте, яку.

- Жучок цей — яскравий, моторний,
Спинка червона у крапинку чорну. Сам симпатичний, хоч і маленький,
Гарний на вроду та веселенький. (*Жук сонечко.*)

II. ОСНОВНА ЧАСТИНА

1. Осмислення змісту й послідовності застосування способів виконання дій

Інформаційне повідомлення

— Діти, подивіться на сонечко. Воно таке яскраве! Його добре видно в траві та на корі дерева. Будь-який птах помітить! Де йому заховатись? Виявляється, сонечку ховатися не обов'язково, адже у нього є секрет: воно саме вміє захищатися від ворогів. У разі небезпеки воно виділяє молочко, що дуже погано пахне, тому комаху ніхто не їсть. Вона яскраво-червона, щоб усі бачили: їсти її небезпечно!

Технологія «Навчаючи — вчуся»

Підготовлені учні ознайомлюють зі своєю інформацією однокласників і отримують інформацію від них.

- Сонечко — дуже корисна комашка, адже вона живиться шкідниками — попелицями, які нищать садові рослини та городину — випивають з них соки. А яскраве забарвлення сонечка, як і «солдатика», захищає від хижаків.
- Як можна привабити цих корисних жучків? Сонечка полюбляють пилок і нектар. Отже, коли сад вкритий буйним цвітом, вони обов'язково завітають до нього. Їм також сподобається купка бур'яну і пласка посудина з водою.
- Не використовуйте пестицидів. Не прибирайте всього сухого листя, щоб сонечка могли в ньому перезимувати. Якщо ви натрапите в саду на якихось лялечок чи яйця, не знищуйте їх, адже це, можливо, майбутні сонечка.
- Сонечка зустрічаються у лісах, луках, степах, містах тощо. Всі сонечка мають приблизно однакову форму — їхні тіла округлі, значно опуклі зверху й пласкі знизу.

Фізкультхвилинка

Гімнастика для очей «Метелики» (<https://youtu.be/yvHDchdkvXA>).

2. Організація самостійної практичної діяльності учнів

Підготовка робочих місць

— Нумо прочитаємо (*підручник, с. 19*), які матеріали нам знадобляться сьогодні на уроці. Учні готують матеріали до уроку.

ПРАВИЛА КОРИСТУВАННЯ НОЖИЦЯМИ

1. Користуйтеся ножицями лише із заокругленими кінцями.
2. Кладіть ножиці так, щоб вони не виступали за край робочого місця.
3. Не працюйте тупими ножицями, а також ножицями зі слабким шарнірним кріпленням.
4. Працюючи з ножицями, тримайте матеріал так, щоб пальці були осторонь від леза.
5. Під час різання не вставляйте з місця.
6. Передавайте ножиці лише в закритому вигляді, тримаючи їх кільцями вперед.
7. Не тримайте ножиці кінцями вгору, не залишайте після роботи в розкритому вигляді.

ПРАВИЛА КОРИСТУВАННЯ КЛЕЄМ

1. Клей потрібно наносити пензликом від середини до країв.
2. Під час потрапляння клею на одяг його слід негайно змити водою.
3. Для притискання елементів виробу і витирання рук користуйтеся серветкою.
4. Закінчивши роботу, клей потрібно щільно закрити, пензлик і посуд помити.

Послідовність виконання роботи

1. Виріжте шаблони кружечків.
2. Розмістіть шаблони на картоні чорного кольору. Обведіть їх олівцем та виріжте кружечки.
3. На більшому кружечку чорного кольору виріжте два отвори для пальців. (*За потреби учитель допомагає.*)
4. Шаблон більшого розміру розмістіть на картоні червоного кольору, обведіть його олівцем та виріжте.
5. Кружечок червоного кольору розріжте навпіл. На двох половинках намалюйте точки чорного кольору.
6. З'єднайте деталі іграшки клеєм та почекайте, щоб він висох.
7. Естетично оформіть свою роботу.

Самостійна робота учнів

Учитель підтримує творчу ініціативу у добиранні кольору, форми, розміщення. Активізує мовлення дітей у називанні форми, кольору, величини.

— Виготовте іграшку сонечко за зразком або власним задумом.

Діти виконують виріб під музичний супровід, наприклад: весела дитяча пісенька «Жук» (<https://youtu.be/9Y05ID-GvSw>).

— Виконайте оздоблення іграшки. Приклейте очі, рот і вусики з ниток.

Фізкультхвилинка «Бедрик»

— Уявіть, що ваші сонечка ожили і літають, як жучок Бедрик. Зробіть розминку разом з ним (<https://youtu.be/4g6Cd1X7IUU>).

Підбиття підсумків практичної роботи

- 1) *Естетичне оформлення роботи.*
- 2) *Презентація виробів.*

3. Перенесення знань і способів дій у нові ситуації

Хвилинка-цікавинка

— Сонечко — корисна, цікава комаха. Чи хотіли б ви дізнатися про нього більше? Перегляньмо відеорозповідь! (<https://youtu.be/eemxRq0Dt9g>)

Вправа «Порівняй»

Дітям необхідно порівняти комах за вміннями, кольором, формою з предметами, продуктами, комахами, тваринами тощо.

Наприклад: «Сонечко таке ж червоне, як і помідор», «Сонечко вміє літати, як бджола», «Сонечко плямисте, як жираф» тощо.

Гра «Посади сонечко на листок»

На партах у дітей — по два листочки та малюнки жучків сонечок.

— Якого кольору листочки? (*Зеленого.*)

— Чи однакові за розміром листочки? (*Ні. Один листочок великий і один маленький.*)

— Посадіть на маленький листочок одне сонечко, а на великий листочок — багато сонечок.

— Скільки сонечок на великому листочку? (*Багато.*)

— Скільки сонечок на маленькому листочку? (*Одне.*)

— На який листочок посадили багато сонечок? (*На великий.*)

— На який листочок посадили одне сонечко? (*На маленький.*)

Комунікативна вправа «Спільна розповідь»

Дітям пропонують спільно скласти невелику розповідь про те, як Сонечко подорожувало в казковій країні.

Робота над примовкою

— Сонечко любить перелітати з місця на місце. Вивчімо примовку та пограймося із ним!

Прилетіло сонечко
На мою долонечку,
По всіх пальчиках ходило,
А з мізинчика злетіло.

(Діти вчать примовку, переміщуючи сонечко по пальцях.)

Вправа-гра «Домалюй крапинки»

— До нас прилетіли сонечка. Вони потрапили під великий дощ. Водою змило їхні крапинки. Нумо допоможемо сонечкам, повернемо їм крапочки.

— Скільки цяточок потрібно домалювати? (*Відповіді дітей.*)

— Найпоширеніший вид — семикрапкове сонечко. У нього на червоних надкриллях сім чорних цяточок.

(Діти домальовують сонечкам по сім цяточок.)

III. ЗАКЛЮЧНА ЧАСТИНА. РЕФЛЕКСІЯ

Метод «Шість капелюхів, що мислять»

Білий. Яку іграшку ви сьогодні виготовили?

Червоний. Чи сподобалася вам робота над виробом?

Чорний. Чи виникали у вас труднощі під час виготовлення виробу?

Жовтий. Чи добре, що іграшки можна виготовляти власноруч?

Зелений. Як ще можна оздобити ваші вироби?

Синій. Чому слід дотримувати правил техніки безпеки під час роботи з ножицями?

Сенкан

Сонечко.

Червоне, корисне.

Літає, поїдає, допомагає.

Восени сонечко ховається під корою дерев.

Комаха.

ДЛЯ ВЛАСНИХ НОТАТОК

УРОК 76. ПТАХИ

Мета:

- **формування предметних компетентностей:** формувати уявлення учнів про птахів, їхню будову та значення для природи і життя людей; ознайомити із різноманітністю птахів у природі; розвивати бажання спостерігати за птахами; виховувати бажання піклуватися про пернатих друзів;
- **формування ключових компетентностей:** спілкування державною (і рідною у разі відмінності) мовами; уміння навчатися впродовж життя; компетентності в природничих науках і технологіях.

Обладнання: малюнки птахів; комп'ютер; відеоролики; стаканчики з насінням; презентація.

Тип уроку: урок засвоєння нових знань.

Освітні галузі: природнича, мовно-літературна, інформатична.

Хід уроку

I. ВСТУПНА ЧАСТИНА

1. Організаційний момент

2. Актуалізація опорних знань

— Яких птахів ви знаєте? (Відповіді дітей.)

— Відгадайте загадки (<https://youtu.be/uzNmBioa3zk>).

3. Повідомлення теми та мети уроку

— Ви, мабуть, здогадалися, якою буде тема нашого уроку.

— Ви дізнаєтеся, яку будову тіла мають птахи, чим вони відрізняються від інших тварин.

II. ОСНОВНА ЧАСТИНА

1. Вивчення нового матеріалу

Перегляд відеоролика (<https://youtu.be/K-9DkgOxgZE>)

— Щоб більше дізнатися про птахів, перегляньмо відео «Хто такі птахи?» .

— Яку будову мають птахи?

— Навіщо птахам пір'я?

— Чим живляться птахи?

— Навіщо птахам дзьоб?

— Чим птахи відрізняються від інших тварин?

— Чим корисні птахи?

Робота за підручником (с. 20)

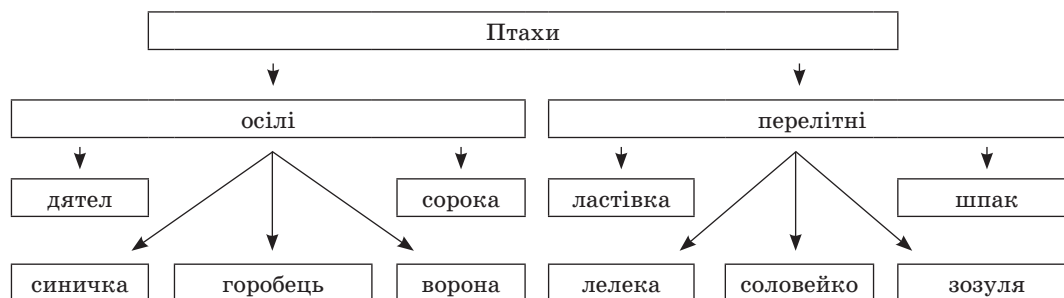
1) Вправа «Дослідник».

— Розгляньте схему в підручнику. Яку будову тіла мають птахи?

— Яка головна відмінність птахів від інших тварин?

2) Складання «Кластера».

— Прочитайте повідомлення у підручнику. На які дві групи поділяють птахів? Наведіть приклади.

Гра «Впізнай мене»

На дошці — малюнки птахів, закриті аркушами паперу. За описом потрібно відгадати, про кого йдеться.

- 1) Цей гарний і цінний птах заслуговує на увагу людей та охорону. В одній із відомих дитячих казок його називали «гидким каченям». (*Лебідь.*)
- 2) Великий птах із довгими ногами і великим дзьобом. Полює біля водойм. Про нього в народі кажуть: «Птах, який приносить дітей і щастя». (*Лелека.*)
- 3) Ці птахи можуть передбачати погоду. Ще їх називають маленькими барометрами. Про них у народі кажуть: «Низько літають над землею — на дощ». (*Ластівка.*)
- 4) Ці птахи не висиджують і не виховують своїх дітей, а підкидають їх різним птахам. (*Зозуля.*)
- 5) У якого зимуючого в наших краях птаха співають і самці, і самки? (*Снігура.*)
- 6) Який птах має назву танцю? (*Чечітка.*)
- 7) У яких птахів самці червоні, а самки зелені? (*Шишкарі.*)
- 8) Які птахи ночують, зарившись у сніг? (*Рябчики, тетеруки.*)

Фізкультхвионка

2. Первинне застосування нових знань

Технологія «Два — чотири — всі разом»

— Перегляньте відео (<https://youtu.be/EJ1VWmePJwM>).

— Запам'ятайте назви птахів, яких побачили. Доповніть цей перелік.

Учні індивідуально обмірковують можливі варіанти. Потім об'єднуються в пари, доповнюючи перелік птахів.

Далі діти в четвірках ухвалюють спільне рішення. Завершується робота обговоренням поставленого завдання з усім класом.

Вправа «Я почну, а ти — продовжуй»

— Послухайте уважно вірш. Запам'ятайте види птахів.

У світі тварин є і звірі, й комахи,
А ще є, малята, у нім різні птахи.
Напевно, ви добре це знаєте, діти:
Є в царстві пернатім пташки перелітні.
Зимуючі птахи теж, звісно, бувають —
У вирій ніколи вони не літають.
Є птахи свійські, потрібні людині;
Пташки дивовижні та декоративні.

Учитель пропонує учням завершити розпочаті ним фрази, а потім навести приклади птахів відповідного типу.

Матеріал для гри:

- Перелітні птахи — це ті, які... (*щоосені відлітають у вирій, а навесні повертаються у наш край*). Наприклад: ластівка, жайворонок, соловей, зозуля, шпак, журавель.
- Зимуючими ми називаємо птахів, які... (*не відлітають восени в теплі краї, а цілий рік, зокрема взимку, залишаються з нами, на своїй батьківщині*). Наприклад: горобець, ворона, сорока, синичка, голуб.
- Свійські птахи — це птахи, яких... (*людина вирощує в сільському господарстві для своїх потреб — заради яєць, м'яса тощо*). Наприклад: курка, качка, гуска, індик.
- Декоративні птахи — птахи, які... (*зустрічаються в дикій природі в південних країнах, а у нас людина тримає їх удома, адже вони красиві*). Наприклад: різні види папужок, канарейка, амагант, амадин.

Технологія «Акваріум»

Учитель пропонує одній із груп сісти в центрі класу. Подає команду розпочати обговорення проблеми «Навіщо птахам пір'я?».

Наприклад:

Пір'я, розташоване на тулубі, крилах і хвості птаха, — різне. Одне пір'я захищає птахів від холоду, інше допомагає літати. Пір'я, що вкриває все тіло птаха, називають покривним. Покривне

пір'я утворює обтічну поверхню, полегшуючи політ птаха. Під покривним пір'ям розташовується м'яке і пухнасте пухове пір'я. Між ними міститься багато повітря, що погано проводить тепло. Пухове пір'я захищає птахів від охолодження і перегрівання.

Наприкінці обговорення учні мають дійти спільного рішення за 3–5 хв.

Учитель ставить класу запитання:

- Чи погоджуєтесь ви з думкою групи?

Гра «Погодуймо птахів»

(Учитель показує насіння у стаканчиках. Діти розповідають, які птахи їдять це насіння, і ставлять стаканчики біля уявної годівниці.)

- Насіння соняшника їдять усі птахи.
- Ягоди горобини — улюблена їжа снігурів.
- Хлібні крихти любляють синиці та горобці.
- Несолоне сало — чудовий корм для синиць, дятлів.
- Овес, пшоно — найулюбленіша їжа горобців, синиць.

Малюнковий скрайбінг «Хто зайвий?»

— Не всі птахи відлітають восени на південь, деякі залишаються зимувати.

— Назвіть птахів, які зимують. Як ми їх називаємо?

Учитель демонструє малюнки птахів, діти називають їх, прикріплюють на дошці малюнки зимуючих птахів.

Наприклад: горобець, ворона, папуга, сорока, голуб, зозуля, синичка, грак, сойка, лелека, канар, зяблик, чиж.

Рольова гра «Птахи»

Діти жеребкуванням обирають ведучого та «яструба», решта — «птахи». Ведучий потайки від «яструба» дає назву кожній пташці: «зозуля», «ластівка», «ворона» і т. ін. «Прилітає» «яструб». Між ним і ведучим відбувається діалог:

— Ти за ким прилетів?

— За пташкою.

— За якою?

— За зозулю (*вороною, горобцем та іншими*).

«Зозуля» вибігає з гурту, а «яструб» намагається піймати її. Якщо ж «яструб» назвав пташку, якої немає серед учасників гри, ведучий проганяє його. Гра триває доти, доки «яструб» не переловить усіх «пташок».

3. Творчі вправи

Хвилинка ерудита

— Чи можна назвати птахами всіх тварин, які літають? (*Не можна. Можуть літати комахи (метелики) і звірі (руда вечорниця).*)

— Чи плавають птахи? (*Так. Наприклад, гусак і пінгвін.*)

— Чи бувають птахи, які не літають? (*Так, наприклад: страус, пінгвін, ківі.*)

— Чи вдавалося вам спостерігати за хвилястим папужкою?

— Чи все пір'я у нього однакове? (*Ні. Воно різнокольорове.*)

— Навіщо птахам дзьоб? (*За допомогою дзьоба птахи добувають їжу, чистять своє пір'я, мосять гнізда, доглядають за пташенятами, подають сигнали.*)

Гра «Скажи навпаки»

— Птахи різняться за зовнішністю, розміром, співом. Доберіть слова, протилежні за значенням.

- Лелека — великий, а соловей... (*маленький*).
- У солов'я сіра грудка, а у ластівки... (*біла*).
- У лелеки довга шия, а в зозулі... (*коротка*).
- Лелека білий, а грач... (*чорний*).

Вправа «Опиши пташку»

— Розгляньте птахів, зображених на малюнку (*підручник, с. 20*). Опишіть одну із зображених пташок за планом:

- 1) назва птаха;
- 2) розмір птаха (*великий, середній, малий*);
- 3) частини тіла птаха (*голова, тулуб, ноги, хвіст*);
- 4) чим укрите тіло;
- 5) особливості зовнішньої будови птаха.

Робота в парах «Розмова птахів»

Одна дитина в парі — «птах, який залишається зимувати в місті або в лісі» (*горобець, голуб, снігур, омелюх*); інша — «перелітний птах» (*грак, шпак, журавель, жайворонок, ластівка*).

Діти мають інсценувати діалог між цими двома птахами.

Робота над прислів'ями

— Поясніть зміст прислів'їв.

- Восени і горобець багатий.
- Ластівка день починає, а соловей — закінчує.

Поетична хвилинка

ЛІСОВА БРИГАДА

У лісі сталася біда —
 Гусінь листя об'їда:
 І на дубі, і на клені,
 І на ясені зеленім.
 Солов'ї, шпаки, синиці
 Вмить злетілись, як годиться,
 І давай сурмить тривогу:
 — Гей, пташки! На допомогу!

К. Приходько

— Назвіть дерева, постраждали від шкідників.

— Назвіть птахів, які врятували ці дерева.

Висновок. Комахоїдні птахи, як правило, корисні для рослин, оскільки живляться личинками різних комах, що завдають рослинам великої шкоди.

Хвилинка-цікавинка

Діти переглядають презентацію «Цікаві факти про життя птахів» (<https://youtu.be/EkRxQ0MeZFg>), коментують побачене.

III. ЗАКЛЮЧНА ЧАСТИНА. РЕФЛЕКСІЯ

Вправа «Не хочу хвалитися, але я...»

Кожен учень доповнює фразу «Не хочу хвалитися, але я...» словами, що стосуються теми уроку. (*Наприклад: вивчив (вивчила) будову тіла птахів, дізнався (дізналася) про користь птахів, знаю види птахів та їхні назви тощо.*)

Вправа «Рюкзак»

Кожен учень називає, які зі знань і умінь, набутих на уроці, він візьме із собою для використання на інших уроках.

ДЛЯ ВЛАСНИХ НОТАТОК

УРОК 77. ЗВІРІ

Мета:

- **формування предметних компетентностей:** збагатити уявлення дітей про диких тварин, їхній зовнішній вигляд; розширити знання про деяких мешканців лісу; вчити встановлювати причинно-наслідкові зв'язки в природі, вживати узагальнювальне поняття «звірі»; розвивати творчу уяву, мислення; виховувати дбайливе, турботливе ставлення до тварин;
- **формування ключових компетентностей:** спілкування державною (і рідною у разі відмінності) мовами; уміння навчатися впродовж життя; компетентності в природничих науках.

Обладнання: малюнки звірів; комп'ютер; відеоролик; шапочки-маски тварин; торбинка з малюнками тварин та малюнками їжі для тварин; розмальовки; фланелеграф; малюнки яблук; грибочків з прикладами.

Тип уроку: урок формування вмій і навичок.

Освітні галузі: природнича, мовно-літературна, інформатична.

Хід уроку

I. ВСТУПНА ЧАСТИНА

1. Організаційний момент

Холодно зараз в лісах і лугах.
Холодно зайчикам, лискам, птахам.

Затишно, тепло в класі у нас.
Доброго дня вам, вітаю я вас!

2. Актуалізація опорних знань

— Погляньте на ці картинки. Хто тут зайвий? Чому? (*Учитель демонструє малюнки звірів, серед яких — малюнок сови.*)

— Зайва — сова, тому що сова — це птах, а решта — звірі.

3. Повідомлення теми та мети уроку

— Відгадайте загадку.

- Тіло вкрите шерстю, в лісі ми живемо.
Йдемо на полювання, їжу там знайдемо. (*Звірі.*)

— Чи хотіли б ви дізнатися більше про цих тварин? (*Відповіді дітей.*)

II. ОСНОВНА ЧАСТИНА

1. Первинне застосування нових знань

Гра «Впізнай мене»

На дошці — малюнки тварин, закриті аркушами паперу. За описом потрібно відгадати, про кого йдеться. Яке значення ці тварини відіграють у природі та господарській діяльності людей?

- Рухливий звір. Чудово лазить по деревах, легко перестрибує з гілки на гілку. Харчується насінням ялини, горіхами. На зиму запасє гриби. (*Білка.*)
- Невеликий звір з довгими вухами і коротким хвостом. Літом — сірий, взимку — білий. Харчується корою дерев і молодими гілками. (*Заєць.*)
- Схожий на кішку звір, але більший, з коротким хвостом. На кінцях вух — пензлики. Забарвлення рудувате з темними плямами. (*Рись.*)

Робота за підручником (с. 21)

1) Гра «Впізнай тварину».

— Яких тварин ви впізнали? Назвіть їх.

2) Вправа «Дослідник»

— Розгляньте схему у підручнику. Яку будову тіла мають звірі?

— Яка головна відмінність звірів від інших тварин?

Висновок. Тіло звірів укрите шерстю. Своїх малят вони вигодовують молоком.

Перегляд відеоролика (https://youtu.be/GdXVtdoV_U8)

— Тваринний світ дуже різноманітний. Нумо переглянемо відео «Які є дикі тварини».

— Які тварини вам добре знайомі, а яких ви бачили вперше?

Висновок. Ці тварини називаються дикими, бо самі турбуються про себе: будують житло, шукають їжу. Вони бояться людей, тому вміло навчилися ховатися.

Дидактична гра «Знайди свою маму»

Діти надягають шапочки-маски тварин (*зайчєня, лисєня, їжачєня, ведмежа*) і знаходять своїх мам, відповідаючи на запитання.

— Ти хто?

— Я — лисєня.

— Хто твоя мама?

— Моя мама — лисиця.

— Підійди до своєї мами. З ким живе лисиця? (*Лисиця живе з лисєням.*)

— Я — ведмежа, моя мама — ведмедиця.

— Підійди до своєї мами. З ким живе ведмедиця? (*Ведмедиця живе з ведмежєм.*)

— Я — їжачєня, моя мама — їжачиха.

— Підійди до своєї мами. З ким живе їжачиха? (*Їжачиха живе з їжачєням.*)

— Я — зайчєня, моя мама — зайчиха.

— Підійди до своєї мами. З ким живе зайчиха? (*Зайчиха живе із зайчєням.*)

(*Кожєн знаходить свою пару.*)

Дидактична гра «Гостинці із торбинки»

На дошці розміщено предметні малюнки із зображенням диких тварин. Потрібно витягнути з торбинки малюнок із зображенням їжі та поставити біля тієї тварини, яка нею харчується.

Наприклад:

Їжаку — яблуко.

Зайчику — капуста.

Оленю — трава.

Білочці — горішок.

Ведмедю — діжка з медом.

Бобру — очерет.

Фізкультхвилинка «Зайчата на городі»

До бабусі на город

Зібрались зайчата

І до моркви нахилились,

Щоб її зібрати.

Та з-за тину на зайчат

Погляда бабуся

І кричить: «Ось я до вас зараз

Доберуся!»

Злякались зайці, й нумо утікати,

До лісочка, до лісочка

Весело стрибати.

(*Ходьба на місці навшпиньках.*)

(*Нахили вперед.*)

(*Імітування збирання моркви..*)

(*Нахили тулуба праворуч і ліворуч.*)

(*Погрози лівою, потім правою рукою.*)

(*Стрибки.*)

2. Застосування знань у стандартних ситуаціях

Дидактична гра «Хто де живе?»

Ведмідь — ... (*у барлозі*).

Лисиця — ... (*у норі*).

Заєць — ... (*під кущем*).

Білка — ... (*у дуплі*).

Грати можна в парах: один учень називає тварину, інший — де живе ця тварина.

Вправа «Частування»

— Усі малюки люблять різні ласощі. А ви знаєте, чим ласують різні звірі? Я приготувала малюнки звірят. (*Учитель розкладає картки.*) На них — ласощі для звірят заховані, є лише їх тіні. Ви повинні сказати, кого і чим ви будете пригощати.

— Хто у тебе?

— У мене зайчата (*ведмежата, їжачата, білчєнята*).

— Що даси зайчатам і чому?

— Я дам зайчатам гілочки, травичку, капусту, моркву, тому що це їхня улюблена їжа.
Далі діти називають, чим вони частуватимуть інших звірят.

Дидактична вправа «Хто який?»

Злий, як... (вовк).

Хитра, як... (лисиця).

Зубастий, як... (вовк).

Незграбний, як... (ведмідь).

Боязкий, як... (заєць).

Клишоногий, як... (ведмідь).

Пухнастий, як... (заєць).

Стрибуча, як... (білка).

Робота за підручником (с. 22)

1) Технологія «Крісло автора».

— Яких із цих звірів ви бачили? Де саме? Хто з них мешкає у вашій місцевості?

2) Вправа «Учитель — учень».

Працюючи в парах, учні вивчають навчальний матеріал, потім один стає «вчителем» та пояснює іншому прочитане, після чого вони міняються ролями. (Діти опрацьовують текст про кажанів.)

3) Вправа «Хто «зайвий?».

— Разом із сусідом/сусідкою по парті визначте, яка тварина на малюнку «зайва». Поясніть чому. (Чапля — птах, решта тварин — звірі.)

Вправа для постанови «Ведмедик»

Ходьба на зовнішньому краї ступні (руки на поясі). Говорити на кожен крок:

Ведмедик клишоногий лісом темним йде,
Шишки він збирає, пісеньку веде.
Шишка відскочила прямо ведмедикові в лоб.
Він так розлютився і ногою — топ!

Стежити за тим, щоб діти тримали спину прямо, не нахилили голову. Ноги ставити точно на зовнішній край ступні, злегка спрямовуючи носки всередину, пальці рухливі. Лікті відводити назад. Виконуючи вправу, рекомендується, щоб діти самі промовляли вірш.

3. Творчі вправи

Гра «Хто це?»

Учні по черзі беруть малюнки у ведучого, але так, щоб вони не бачили, що там намальовано. Той, хто витягнув малюнок, імітує голос і рухи зображеної на ньому тварини, а решта відгадує, що це за тварина.

Гра «Допоможи їжачкові перезимувати»

На фланелеграфі — малюнок їжачка.

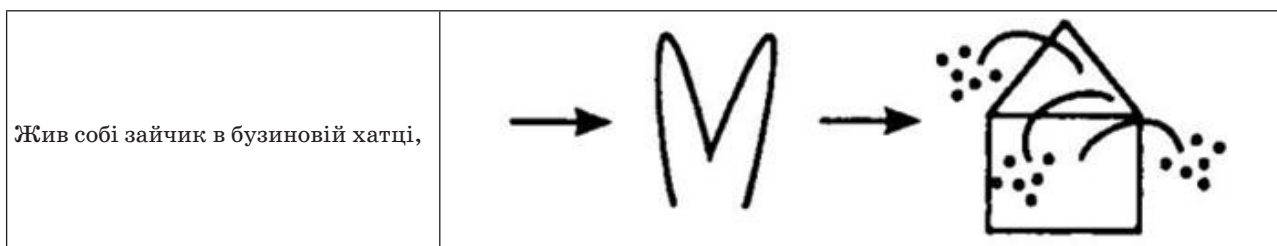
— Допоможемо їжачкові перезимувати, назбиравши якомога більше яблук, грибочків. На малюнках написано приклади. Хто обчислив правильно, кладе їжачкові на голочки яблука, грибочки.

Мовна вправа

— Відгадайте загадки (підручник, с. 22). Зі словами-відгадками складіть речення.

Поетична хвилинка (метод символічної синектики)

— Вивчіть вірш напам'ять за допомогою символів.

Мився з миски, спав на канапці,	
Мав кожуха і сіренькі капці.	
Сіяв моркву, редьку і капусту,	
Щоб не було в животику пусто,	
А в коморі щоб лежало густо.	

Олександр Олесь

Малювання «Лісові тварини»

— Діти, у вас є малюнки для розфарбовування. Хто на них зображений? Чи закінчений малюнок? Що не домалював художник? Ваше завдання: домалювати лисиці хвіст, ведмедю — лапи, зайцю — вуха.

Презентація робіт.

III. ЗАКЛЮЧНА ЧАСТИНА. РЕФЛЕКСІЯ

Вправа «Атака на вчителя»

Учитель оголошує учням, що зараз вони поміняються місцями, тобто учні ставитимуть запитання, а вчитель відповідатиме на них. (Стимулювати учнів складати запитання проблемного характеру.)

ДЛЯ ВЛАСНИХ НОТАТОК

УРОК 78. СТВОРЕННЯ ЗАЙЧИКА В ТЕХНІЦІ ОРИГАМІ

Мета:

- **формування предметних компетентностей:** підвищити інтерес до виготовлення виробів у техніці оригамі; продовжувати закріплювати вміння складати квадрат по діагоналі, вміння співвідносити за кольором; розвивати фантазію, дрібну моторику рук; виховувати інтерес до колективної роботи, естетичний смак до своєї діяльності;
- **формування ключових компетентностей:** спілкування державною (і рідною у разі відмінності) мовами; вміння навчатися впродовж життя; компетентності в природничих науках.

Обладнання: аркуші паперу сірого кольору; лінійки; прості олівці; фломастери або олівці чорного та червоного кольорів; ножиці; малюнки або зразки виробів з оригамі; набірне полотно; предметні малюнки; комп'ютер; відеоролик; плакати; малюнки із зображенням зайчика та моркви.

Тип уроку: урок застосування знань, умінь і навичок.

Освітні галузі: технологічна, мистецька, мовно-літературна.

Хід уроку

I. ВСТУПНА ЧАСТИНА

1. Організаційний момент

2. Повідомлення теми та мети уроку

— Чи подобається вам фантазувати та майструвати? (*Відповіді дітей.*)

— Сьогодні у вас буде така можливість. Зі звичайного паперу можна виготовити цікаві фігурки.

Кого ж ми будемо створювати? Щоб дізнатися, відгадайте загадку.

- Він із казки, він із пісні,
В нього зуби, як залізні.
Капустину він гризе.
Зветься звір на букву З. (*Зайчик.*)

II. ОСНОВНА ЧАСТИНА

1. Осмислення змісту й послідовності застосування способів виконання дій

Словникова робота

Оригамі — мистецтво складання паперу. Метою цього мистецтва є створення витворів шляхом використання схеми геометричних згинів і складок. Зазвичай фігури оригамі складають без розрізів з квадратного аркуша, сторони якого можуть бути різних кольорів.

Назву «оригамі» утворено від японських слів «орі» і «гамі», що означає складати папір.

Історична довідка

Спочатку заняття складання фігурок з паперу було доступно тільки аристократії Китаю, Японії та деяких країн Європи. Уміння створювати мініатюрні паперові скульптури вважали ознакою хорошого виховання і приналежності до обраних верств суспільства.

Родоначальником оригамі є Стародавній Китай. Саме умільці цієї країни винайшли папір.

Особливо великих висот у перетворенні аркуша паперу досягли майстри Японії — саме там були винайдені основні техніки складання.

Фотогалерея

— Розгляньте зразки/фото виробів, виконаних у техніці оригамі.

Гра «Хто завітає на гостину?»

На набірному полотні учитель викладає предметні малюнки із зображенням моркви, капусти, гриба, горішка, насіння, трави і т. ін.

Ігрова ситуація

- «Зайчик» підготував гостинці: гриби, горішки, насіння. На кого чекає «зайчик»? (*Білочку.*)
- «Ведмедик» підготував гостинці: моркву, капусту, траву. На кого чекає «ведмідь»? (*Зайчика.*)

Руханка «Хто де живе?»

Лічилкою обирають дітей на ролі білочок, зайчиків, лисичок. Кожна тваринка шукає будиночок, у якому можна заховатись від ворога. Під час гри учитель пояснює, що білки живуть і ховаються на деревах, а у зайчика немає будиночка, він ховається в кущах. (У класі розміщено відповідні плакати «Дерево», «Кущі».) «Зайчики» і «білочки» граються на галявині. За сигналом учителя: «Обережно, лисиця!», «білочки» біжать до дерева, «зайчики» — до кущів. «Лисиця» ловить тих, хто неправильно заховався.

2. Організація самостійної практичної діяльності учнів

Підготовка робочих місць

— Перш ніж виготовляти виріб, варто підготувати все необхідне для роботи: аркуші паперу сірого кольору, лінійки, прості олівці, фломастери або олівці чорного та червоного кольорів.

Вступний інструктаж

Повторення правил користування ножицями.

Перегляд відеоролика (https://youtu.be/JLV8_RZ-WEA)

— Зараз ми будемо створювати зайчика, застосовуючи техніку оригамі. Перегляньте відео. Виготовлення зайчика на 5.45 хв відеоролика.

Послідовність виконання роботи (підручник, с. 23)

- 1) Утворіть квадрат із паперу сірого кольору. Зайвий папір відріжте.
- 2) Зігніть квадрат по діагоналі навпіл. Протилежні сторони квадрата ще раз зігніть навпіл.
- 3) Покладіть трикутник вершиною догори. Відігніть низ трикутника (≈ 2 см).
- 4) Знайдіть знизу середину трикутника, відігніть праву і ліву сторони до його вершини, як зазначено на схемі.
- 5) Відігніть верхню частину квадрата всередину, щоб добре було видно «вухка».
- 6) Низ виробу відігніть у протилежну сторону. Зайчик готовий.

Самостійна робота учнів

— Користуючись схемою у підручнику (с. 23), створіть зайчика за зразком чи власним задумом.

Пальчикова гімнастика «Зайчик» (<https://youtu.be/6pz0LhMCE9Q>)

— Зробіть розминку для пальчиків «Зайчик».

3. Перенесення знань у змінені або нові ситуації

Підбиття підсумків практичної роботи

1) Естетичне оформлення роботи.

— Домалюйте зайчику чорним фломастером очі, а червоним фломастером — носик.

2) Презентація виробів.

Розвивальна гра «Нагодуй зайчика»

Обладнання: малюнки із зображенням зайчика та моркви; намальовані на дошці сходинок.

— Зайчик дуже зголоднів. Для того щоб дістати моркву, йому потрібна ваша допомога.

Учні по черзі читають стовпчики слів. Якщо стовпчик прочитано правильно, зайчик піднімається на одну сходинку ближче до моркви. Учні читають до тих пір, поки зайчик не дістанеться моркви.

Поетична хвилинка

— Чи знаєте ви, яка іграшка найкраща? Про це розповість вірш Анатолія Костецького «Найкраща іграшка».

— Не вгадать тобі нізащо,
Котра з іграшок найкраща!
— Знаю! Трактор заводний!
— Зовсім ні.
— Електрична залізниця!
— Помилився.

— Ну, тоді це — пароплав!
— Не вгадав.
— Зрозуміло: це — літак!
— Знов не так.
— Добре, відповідь я дам:
Та, яку зробив ти сам!

Вправа «Фантазування»

— З якого матеріалу ми виготовляли виріб? (З паперу.)

- З чого виготовляють папір? (З дерев.)
- Пофантазуйте, що було б, якби в лісі зникли всі дерева.

Гра «Зайці і кульбабки»

Частина дітей — «зайці», інші діти — «квіти кульбаби», сидять на колінах з піднятими вгору та в сторони руками. На слова:

Скачуть серед травички зайці прудконогі,
Збили кульбабки лапками біля дороги! —

«діти-зайці» стрибають на двох ногах, просуваючись вперед, торкаючись руками «дітей-кульбаб», які після торкання встають і опускають руки. «Кульбабки» починають підскакувати і кружляти після слів:

Закружляли, наче сніг, у повітрі пушинки,
А зайчики скачуть швидко вздовж лісової стежинки.

Учитель відзначає «зайців», які найтихіше стрибали, і «кульбабок», які найкраще кружляли.

Робота в парах. Складання діалогу «Зустріч»

— Об'єднайтеся у пари. Уявіть, що ваші «зайчики» зустрілися. Яка розмова могла б виникнути між ними?

— Складіть діалог «Зустріч».

Робота із фразеологізмами

— Поясніть, як ви розумієте вислови.

- Проїхатися зайцем — ... (проїхатися без квитка).
- Заяча душа — ... (про нерішучу людину).

Ознайомлення з прикметами

— Лісники — дуже спостережливі люди. Ось які прикмети вони підготували про зайців.

- У зайців багато жиру — зима буде тривала, холодна.
- У зайців тверде хутро — зима місяців на шість.
- Заєць навідується до саду — зима буде суворою.

— Чому зайчик навідується до саду? (Він голодний.)

В лісі сніг. У лісі звірі.
Ось зайчата скачуть білі.
Білі з холоду тремтять,

Бідні зайчики голодні —
Ще не снідали сьогодні.

— А що зайчики люблять їсти? (Капусту, моркву, травичку.)

— Але взимку цього не знайти. Взимку зайці їдять соломку з копиць, у садах у людей, куди вони навідується, обгризають кору молодих дерев, молоді пагони. Щоб зайці не завдавали шкоди у садах, лісники підгодовують їх узимку — викладають у годівниці сіно, гілки осики, верби, коренеплоди, зернофураж.

III. ЗАКЛЮЧНА ЧАСТИНА. РЕФЛЕКСІЯ

Технологія «Мікрофон»

- Чи сподобалося вам наше заняття?
- Про що цікаве ви дізналися?
- Що сподобалося найбільше?
- З ким ви поділитися враженнями про це?
- Чи справдилися ваші очікування?

ДЛЯ ВЛАСНИХ НОТАТОК

УРОК 79. МІНІ-ПРОЕКТ «ОХОРОНА ПРИРОДИ»

Мета:

- **формування предметних компетентностей:** узагальнити знання учнів про природу рідного краю; ознайомити із заходами щодо відтворення і збереження природи; розвивати спостережливість, уміння працювати з літературою, комп'ютером; долучати до пошукової роботи; виховувати любов і дбайливе ставлення до природи, бажання захищати її, примножувати;
- **формування ключових компетентностей:** спілкування державною (і рідною у разі відмінності) мовами; уміння навчатися впродовж життя; компетентності в природничих науках і технологіях; екологічна грамотність і здорове життя.

Обладнання: комп'ютер; відеоролик; ілюстрації; фанти; таблиця; 2 малюнки потяга із вагонами; малюнки тварин.

Тип уроку: урок узагальнення і систематизації знань.

Форма проведення: урок-презентація проекту.

Освітні галузі: природнича, мовно-літературна, інформатична.

Хід уроку

I. ВСТУПНА ЧАСТИНА

1. Організаційний момент

Весела пісенька дзвіночка
Покликала нас на урок.
Я бачу ваші милі личка
І очі з безліччю думок.

Ми помандруєм в світ цікавий,
Що всі природою зовуть...
Та лиш кмітливість і увагу
З собою взяти не забудь.

2. Повідомлення теми, мети уроку, мотивація навчальної діяльності

— Сьогодні ми поговоримо про причини та наслідки впливу людини на природу. Ви будете презентувати свої дослідження. Впродовж уроку ми будемо говорити про матінку-природу, про те, що її потрібно захищати і берегти, любити і плекати, бо вона дає людям дуже багато корисного. А ми повинні їй за це дякувати і платити добром.

II. ОСНОВНА ЧАСТИНА

1. Самостійне виконання учнями завдань під контролем і за допомогою вчителя

«Мозковий штурм»

— Як ви розумієте вислів «Будь природі другом!»? (Відповіді дітей.)

— Природа дає нам життя, дарує їжу, корисні копалини. Вона — наш друг, до якого ми маємо ставитись з повагою. Людство не усвідомлює сили природи, забруднює її, знищує.

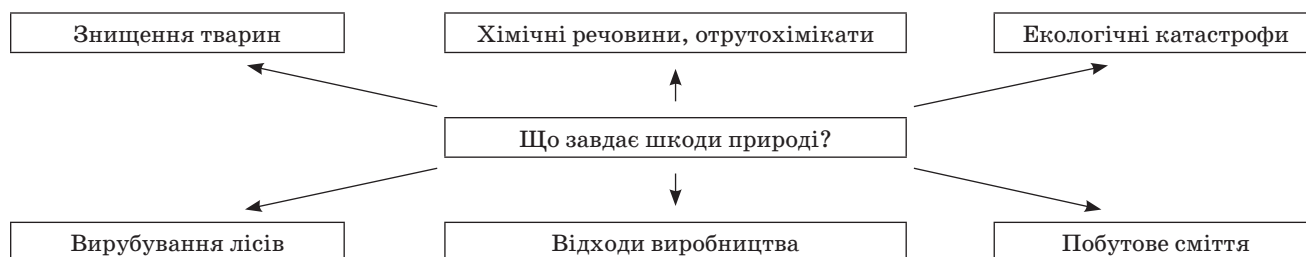
Усі ми — її діти, та не всі однаково добрі до неї. Природа потребує постійної уваги, турботи, охорони. Ми повинні берегти її, охороняти її багатство. Сьогодні я хочу вам подарувати годину милосердя і спостережливості.

Перегляд відеоролика (<https://youtu.be/ahxe6Y6OM0o>)

— Пропоную переглянути відео «Як потрібно берегти природу?». Переглядайте уважно, щоб ви могли доповнити повідомлення своїми пропозиціями.

Робота за таблицею

— Розгляньте таблицю. Наведіть власні приклади, як людина завдає шкоди природі.

Руханка «Екологічна хвилинка»

- Якщо ти не збираєш великих букетів — плесни у долоні над головою.
- Якщо ти милуєшся красою природи рідного краю — розведи руки в сторони.
- Якщо ти доглядаєш за кімнатними рослинами — лівою рукою через голову потримай себе за мочку правого вуха.
- Якщо ти ніколи не залишаєш сміття у лісі, на березі річки — тупни ногою.
- Якщо ти хочеш більше знати про природу навколо тебе — то підними руку.
- Якщо ти обігрів прибудне кошеня, собачку, допоміг якійсь тварині — простягни руку вперед.
- Якщо ти переконаний, що треба кожній людині піклуватися про природу, все живе — простягни руки своїм сусідам, візьми їх за руки.
- Ось так, як ви дружно взяли за руки, будьмо єдиними у прагненні зберегти нашу природу!

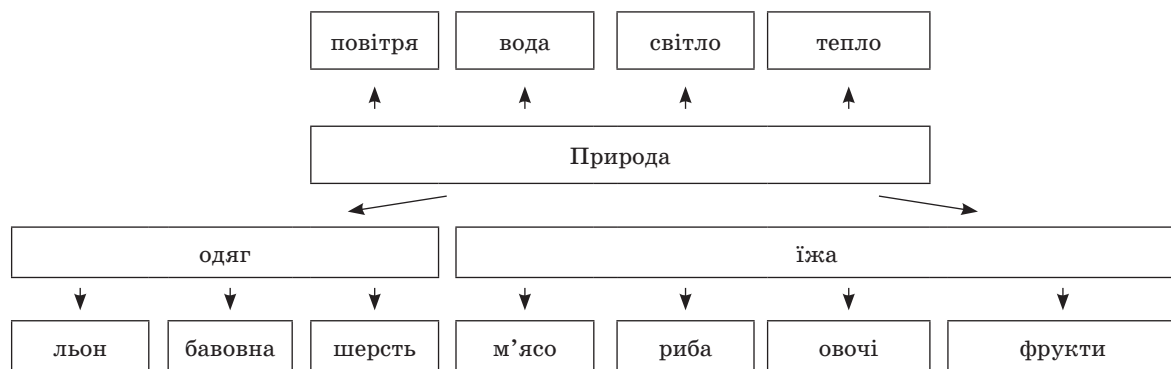
2. Звіт учнів про роботу і теоретичне обґрунтування отриманих результатів

- Чому природу називають нашим домом?
- На це запитання шукали відповідь наші дослідники. Пропоную послухати звіт груп.

I група — «Господарі»

«Асоціативний куц»

- Що дає природа людині?

II група — «Трударі»

- Які корисні справи ми можемо зробити для природи?
- Дедалі менше залишилось на Землі місць, де б не ступала нога людини. Дедалі більше природа потерпає від її діяльності. Наше завдання — робити корисні справи для природи.

1) Вода — багатство Землі. Вона займає дві третини земної поверхні. Тому нашу планету називають блакитною. Води на землі багато, якщо брати до уваги всю воду, і мало, — якщо говорити про прісну воду.

Без води засихають рослини, гинуть тварини, а людина без води може прожити не більше 5 днів. У народі кажуть: «Був би хліб та вода, то і голоду не буде». А джерельну воду з давніх-давен вважають цілющою.

Питної води стає дедалі менше. Ми забруднили озера, річки, моря... На території України вже майже не залишилось жодної річки з чистою водою, а в деяких річках і озерах небезпечно навіть помити руки.

Висновок. Щоб зберегти нашу планету блакитною, ми можемо розчистити джерело, економно використовувати воду, прибрати берег річки, використовувати для поливання рослин дощову воду.

2) Вирубання лісів — ще одна помилка людей, адже ліс — це зелені легені планети. Нам необхідно захищати його.

Сьогодні ліси вирубують для того, щоб добути деревину і розчистити простір для доріг, сільського господарства, будівництва. Це ставить під загрозу існування тварин, адже вони втрачають житло та їжу.

Зелений ліс — це запорука збагачення нашої планети таким цінним киснем. Якщо кожна людина посадить хоча б одне дерево, то навколишній світ стане значно красивішим і комфортнішим.

Висновок. Посадіть дерево, куц, квіти біля вашого будинку і доглядайте за ними. Не ламайте гілки дерев, не рвіть квіти, не витоптуйте трави.

3) Екологічних проблем у нашому краї дуже багато. І в цьому винна людина. Обабіч доріг, на береги річок, ставків, озер люди вивозять сміття, а у воду викидають різний непотріб. У лісах, у парках, біля річок після відпочинку люди не прибирають за собою. Так забруднюється ґрунт.

Висновок. Наш обов'язок — залишати місце відпочинку в такому ж чистому вигляді, яким воно було до нас. Усі залишки сміття забирати із собою або викидати в спеціально обладнане для цього місце.

III група — «Екологи»

— Пропонуємо разом пригадати правила поведінки в природному середовищі та пограти у гру «Можна — не можна».

— Ви маєте дати правильну відповідь: як слід і як не слід поводитись у природі. За правильну відповідь отримуєте фант. Виграє той, хто збере найбільше фантів.

— Уявіть, ви в лісі. Потрібно пригадати, як слід поводитися і чого не можна робити.
(На слова лідера групи «можна» або «не можна» діти називають відповідні вчинки.)

Можна:

- саджати квіти, рослини;
- охороняти рідкісні рослини;
- берегти молоді рослини;
- обгороджувати мурашники;
- спостерігати за жабами;
- милуватися красою природи;
- підгодовувати птахів;
- прибирати місце відпочинку.

Не можна:

- ламати гілки дерев;
- обдирати кору дерев;
- рвати багато квітів;
- збивати гриби ногами;
- руйнувати мурашники;
- ловити метеликів, жаб;
- залишати сміття на місці відпочинку;
- руйнувати гнізда птахів.

Висновок. Дорослі й діти мають берегти природу там, де вони живуть, працюють і відпочивають.

Гра-руханка «Пташка»

— Пташко, пташко, коли ти з клітки в небо злетиш? — тричі повторюють діти, рухаючись довкола «пташки», що стоїть нерухомо із зав'язаними очима. Потім усі зупиняються, і один з гравців запитує:

— Пташко, пташко, вгадай, хто відчинить твою клітку?

Кого «пташка» впізнає за голосом, той займає її місце.

3. Творчі вправи

Поетична хвилинка

— Послухайте вірш.

ЗВЕРНЕННЯ

До вас, мої рідні, звертаюся я —
Найменший у нашій сім'ї:
Стоїть на узліссі ялинка моя —
Не зрубайте її!
На озері плаває пташка моя —
Не убийте її!
Яскріє на небі зірка моя —
Не згасіте її!
Світ-казку буде мрія моя —
Не спиняйте її!

Д. Павличко

— До чого закликає автор вірша?

— До кого він звертається?

Технологія «Крісло автора»

— Підготуйте короткий виступ про те, що вам найбільше подобається в природі.

Робота за малюнками

— За малюнками підручника (с. 25) розкажіть, хто з дітей піклується про природу, а хто — завдає їм шкоди. Чому?

— Що ви скажете хлопчикові, який цілиться в пташку?

— А що — дівчинці, яка нарвала оберемок квітів?

Гра «Розмісти пасажирів»

Грають дві команди (у кожній — по 4 дитини-«провідники», які сидять за окремими столами). На столі перед командою лежить малюнок потяга із чотирма вагонами.

— Перед вами — потяг і пасажирів (малюнки звірів). Їх потрібно розмістити по вагонах (у першому — звірів, у другому — птахів, у третьому — комах, у четвертому — свійських тварин) так, щоб у кожному вікні було видно одного пасажирів.

Команда, яка першою розмістить тварин по вагонах правильно, стане переможницею.

III. ЗАКЛЮЧНА ЧАСТИНА. РЕФЛЕКСІЯ

Вправа «Аукціон»

Учні називають свої висновки щодо охорони і збереження природи. Діти доповнюють одне одного. Той, хто назве твердження останнім, а решта не зможуть доповнити, виграє.

Вправа «Доповни речення»

Учитель пропонує дітям доповнити речення.

Наприклад:

- Потрібно берегти воду, тому що...
- Не можна лякати птахів навесні, тому що...
- Не можна руйнувати мурашники, тому що...
- Потрібно садити квіти, дерева, тому що...
- Побутове сміття потрібно сортувати, тому що...

ДЛЯ ВЛАСНИХ НОТАТОК

УРОК 80. СКЛАДАННЯ ПРАВИЛ ПОВЕДІНКИ У ЛІСІ, У ПАРКУ

Мета:

- **формування предметних компетентностей:** розширити і збагатити знання дітей про дотримання правил природокористування та поведінки у природі; розширити уявлення про ліс; закріпити правила поведінки у лісі, у парку; розвивати логічне мислення, фантазію, мовлення; виховувати любов до рідного краю, дбайливе ставлення до природи;
- **формування ключових компетентностей:** спілкування державною (і рідною у разі відмінності) мовами; уміння навчатися впродовж життя; соціальні та громадянські компетентності; компетентності в природничих науках і технологіях.

Обладнання: комп'ютер; відеоролик; маски тварин; кольорові олівці; таблички; клубок ниток; квітка.

Тип уроку: урок формування вмінь і навичок.

Освітні галузі: природнича, мовно-літературна.

Хід уроку

I. ВСТУПНА ЧАСТИНА

1. Організаційний момент

Ви спокійно всі сідайте,
Працювати починайте.
Чути дзвоник голосистий,
Він дзвенить, немов намисто.
Намистинки розсипає
Й весело нас всіх скликає.
Подивилися на мене,
Усміхнулися усі:
Хто готовий до роботи?
Хто бадьорий? Молодці!

2. Актуалізація опорних знань

— Як ви розумієте вислів: «Йтиму полем, лісом, лугом — буду я природі другом»? (Відповіді дітей.)

3. Повідомлення теми та мети уроку

- Чи знаєте ви, як потрібно поводитись під час прогулянки до лісу чи парку?
- Сьогодні ми повторимо ці правила.

II. ОСНОВНА ЧАСТИНА

1. Мотиваційні та пізнавальні вправи

«Мозковий штурм»

- Ми всі любимо ходити до лісу... А чи замислювалися ви, яку користь приносить ліс? Діти висловлюють свої думки.

Інформаційне повідомлення

— Ліс — це великий дім. Ліс — невичерпне багатство нашої країни. Він завжди був другом людини, захищав її у лиху годину, дарував свої запаси. Немає на землі людини, чиє життя не було пов'язане із життям лісу. З деревини виготовляють меблі, папір, розчинники фарб, спеціальні масла, ліки, вітаміни. Життя без лісу неможливе.

Ліс дарує нам гриби, ягоди, лікарські рослини. Це джерело кисню, захисник річок, ґрунтів. Хочеться низько поклонитися зеленому другу за його гостинність і безкорисність.

Перегляд відеоролика (<https://youtu.be/XORIPPTNUHO>)

— Пропоную переглянути відео «Як потрібно поводитися серед природи?». Переглядайте уважно, щоб ви могли доповнити повідомлення та скласти правила поведінки в природі.

Робота в групах. Правила поведінки в лісі

Об'єднати дітей у три групи. Кожна група отримує по дві корисні поради. Діти обговорюють їх і намагаються пояснити кожен пораду.

I група

- Ходи до лісу тільки з дорослими. (*Дитина в лісі без дорослих може заблукати, натрапити на дику тварину, поранитися в заростях.*)
- Не руйнуй гнізда птахів і нори тварин. (*Якщо зруйнуєш гніздо чи нору, тваринам ніде буде жити, вони загинуть.*)

II група

- Не бери до рук дитинчат диких тварин — вони можуть через це загинути. (*Якщо тварини відчують чужий запах, вони залишать дитинчат, тоді ті загинуть. Не можна чіпати і пташині яйця — пташка їх може залишити.*)
- Небезпечно гладити дику тварину, яка не тікає від тебе, — вона може виявитися хворою. (*Є така страшна хвороба — сказ. Хворі тварини не втікають від людей, а навпаки, можуть напасти.*)

III група

- Не лізь у чагарники — там можна подряпатись і натрапити на змію. (*У рану потрапить інфекція. Укус змії може виявитися смертельним.*)
- Якщо ти побачив дику тварину, обережно відходь туди, звідки прийшов, тримаючи її в полі зору. (*Якщо тварина побачить, що ти біжиш від неї, вона може побігти за тобою, захищаючи свою територію.*)

Вправа «Я хочу додати своє слово»

Діти по черзі додають інші правила поведінки в лісі, починаючи їх часткою «НЕ».

1. Не ламайте гілки дерев та кущів.
2. Не виривайте рослини з корінням.
3. Не руйнуйте мурашників.
4. Не збивайте ногами гриби, навіть неїстівні.
5. Не залишайте в лісі сміття.
6. Не кричіть, не галасуйте.
7. Не розводьте багаття.

Руханка «Лісова казка»

З-поміж дітей обирають «лисицю», «вовка», «зайців» та «їжака». «Зайці» стрибають навколо «вовка». Той сидить на стільці. До нього підходить «лисиця».

Л и с и ц я. Вовче, вовче, дай мені зайця!

В о в к. Вибирай, лисице, майстерно, щоб попався найсмачніший! Але спершу заплющ очі!

Потім «вовк» простягає кольорові олівці «лисиці» із заплющеними очима. Вона бере навмання будь-який олівець. У кого із «зайців» колір олівця збігається з кольором одягу, той або ті «зайці» тікають від «лисиці».

Тим часом з'являється «їжачок».

Ї ж а ч о к. Буду зайцям допомагати від лисиці злої тікати!

Він намагається допомогти «зайцям» тікати від «лисиці», наприклад, загороджувати їй прохід у будь-який спосіб. Якщо «лисиця» зловила «зайця», то «лисиця» стає «зайцем», а «заєць» — «лисицею».

2. Самостійне застосування учнями знань у стандартних ситуаціях

Робота за підручником

— Розгляньте малюнки (с. 26). Чи до кожного з них ми дібрали правило поведінки в природі?

— Складіть речення до кожного малюнка.

Висновок. Будьте природі друзями. Бережіть і любіть природу. Вона віддячить вам дарами.

Стратегія «Синтез думок»

Учні в групах складають правила поведінки в лісі, у парку.

Групи передають свої узагальнення в інші групи по колу, які додають своє та називають те, з чим не погоджуються.

Експерти пропонують обговорити правило. *Наприклад:*

1. Не кричіть, не галасуйте!
2. Не залишайте сміття.
3. Не бігайте по квітниках, газонах.
4. Не рвіть квіти.
5. Не ламайте гілки.
6. Не підходьте близько до гнізд птахів, не руйнуйте їх.
7. Не піднімайте незнайомі предмети.
8. Не відходьте далеко від дорослих.

Перегляд мультфільму (<https://youtu.be/JZL8EqG7Yol>)

- Перегляньте мультфільм «Пригоди лісових друзів».
- Що побачили звірята на галявині?
- Чи варто підбирати чужу їжу?
- Чи можна пити воду зі струмка?
- Що сталося зі звірятами?
- Яку добру справу вони зробили?

Руханка «Всі ми лісом ідемо»

Учитель читає вірш. Діти, крокуючи, вибирають, що можна брати в лісі, а що — ні. На слова «беремо» — присідають, «не беремо» — тягнуться руками вгору.

Всі ми лісом ідемо.
Ось сунічка. (*Беремо.*)
Всі ми лісом ідемо.
Мухомор. (*Не беремо.*)
Всі ми лісом ідемо.
Квіти ось. (*Не беремо.*)
Всі ми лісом ідемо.
Ось малина. (*Беремо.*)
Всі ми лісом ідемо.
Ось гніздо. (*Не беремо.*)

3. Творчі вправи

Дидактична гра «Павутинка»

Учитель розподіляє ролі, кожній дитині прикріплює таблички з відповідними малюнками. Діти утворюють коло, один з них тримає клубок ниток і розпочинає гру.

Перший гравець тримає кінець нитки, а клубок кидає «Сонцю», потім мандрує до «Повітря», «Білочки», «Ліщина»... — і так доки всі гравці не будуть взаємозв'язані клубком.

Наприклад:

«Я — липа. Мені потрібне сонце?». Далі гравці продовжують по черзі: «Сонце нагріває повітря», «Повітрям дихає білочка», «Білочка їсть горішки ліщини», «На ліщині живуть комахи», «Комах їдять жаби», «Жаб поїдають лелеки», «Лелеки приносять користь людям», «Людям потрібне сонце».

Висновок. У природі все взаємопов'язане. Від нашої поведінки залежить стан довкілля.

Гра-медитація

— Уяви себе квіткою (*ромашкою, конвалією, ...*), пташкою, метеликом, хмаркою, дощиком, деревом тощо. Розкажи про свої дії, обери лінію поведінки в цій ролі. Чи хотілося б тобі, щоб тебе топтали, рвали, просто нищили?

Поетична хвилинка

— Послухайте вірш. До чого закликає автор?

Бережи, люби дерева й квіти,
Доглядай за саджанцем малим,
Кожен лист куща, розлоге віття —
Це твоя земля, твій рідний дім!
Поважай берізоньку у парку,
Не зривай і не топчи гілля.
Опісля прогулянки у лісі
Прибери своє й чуже сміття!
Ю. Куцай

Вправа «Фантазування»

— Дерево — це жива істота чи нежива? Чому? (*Відповіді дітей.*)

— Узимку дерева «спали», їм снилися сни. Уявіть, що ви — дерева.

Навесні ви прокидаєтесь і розповідаєте свої дивні сни. (*Розповіді дітей.*)

Рубрика «Чи знаєте ви...»

— Прочитайте повідомлення (*підручник, с. 26*). Що цікавого ви дізналися про життя білок?

III. ЗАКЛЮЧНА ЧАСТИНА. РЕФЛЕКСІЯ

Вправа «Річечка»

Діти «річечкою» нагадують одне одному правила поведінки у лісі, у парку.

Технологія «Ромашка Блума»

«Ромашка Блума» — квітка з шести пелюсток — шість типів запитань.

Перша пелюстка (проста). Що означає піклуватися про природу?

Друга пелюстка (уточнювальна). Чи всі дотримують правил поведінки в лісі, у парку?

Третя пелюстка (пояснювальна). Чому потрібно берегти природу?

Четверта пелюстка (творча). Що змінилося б у світі, якби всі берегли довкілля?

П'ята пелюстка (оцінювальна). Чи добре, що ваша діяльність сприяє пізнанню природи?

Шоста пелюстка (практична). Яку корисну справу ви зробили для природи?

ДЛЯ ВЛАСНИХ НОТАТОК

Я І МОЄ ЗДОРОВ'Я

УРОК 81. ТІЛО ЛЮДИНИ

Мета:

- **формування предметних компетентностей:** формувати уявлення дітей про організм людини, про будову і функції тіла; розкрити значення і важливість занять фізкультурою для зміцнення і розвитку скелета та м'язів; розвивати вміння передбачати можливі небезпечні для життя наслідки своїх учинків для себе і своїх близьких; виховувати прагнення вести здоровий спосіб життя;
- **формування ключових компетентностей:** спілкування державною (і рідною у разі відмінності) мовами; уміння навчатися впродовж життя; екологічна грамотність і здорове життя.

Обладнання: малюнки із зображенням окремих частин тіла; комп'ютер; відеоролик; лялька.

Тип уроку: урок засвоєння нових знань.

Освітні галузі: соціальна і здоров'язбережувальна, мовно-літературна, фізкультурна.

Хід уроку

І. ВСТУПНА ЧАСТИНА

1. Організаційний момент

Доброго ранку, доброго дня!
Бажаю усім здоров'я й добра.
Хай ваші очі загоряються,
Обличчя ваші посміхаються,
А день новий наш починається.

2. Актуалізація опорних знань

Робота над загадками

— Відгадайте загадки.

- Завжди у роті,
А не проковтнеш. (*Язик.*)
- На ніч два віконця самі закриваються,
А зі сходом сонця — відкриваються. (*Очі.*)
- Ось гора, а у гори —
Дві глибокі нори.
У цих нірках повітря бродить,
То заходить, то виходить. (*Ніс.*)
- Чуем шепіт, чуем сміх,
Чуем, котик як пробіг.
Як співає соловей.
Як вшановують гостей.
Як хлопчак батьків не слуха.
Ми — два брати, твої... (*вуха.*)

— Як можна назвати слова-відгадки? (*Органи чуття.*)

3. Повідомлення теми та мети уроку

- Ми вже ознайомилися з органами чуття людини.
- Сподіваюсь, вам буде цікаво дізнатися про будову нашого тіла.
- Погляньте на своїх однокласників. З яких частин складається тіло людини? (*Відповіді дітей.*)
- Чи хотіли б ви збагатити свої знання з цієї теми?

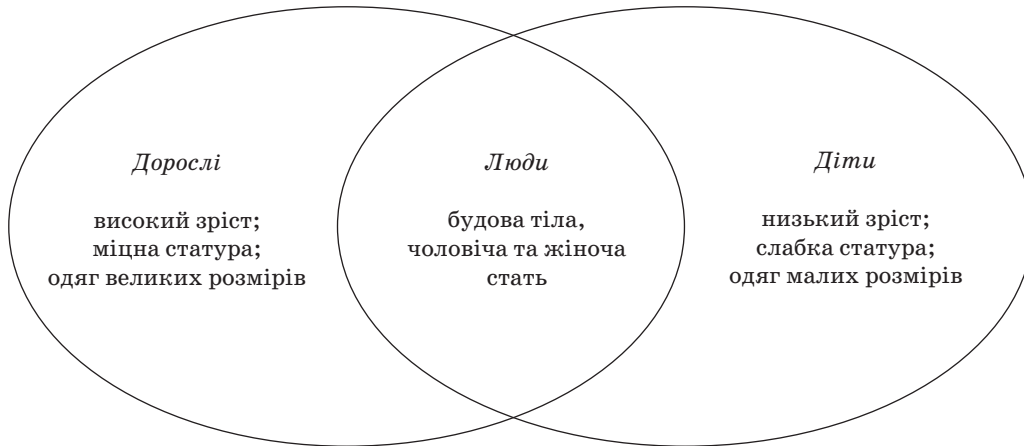
II. ОСНОВНА ЧАСТИНА

1. Вивчення нового матеріалу

Робота за підручником (с. 27)

1) Діаграма Венна.

— Чим відрізняються люди, зображені на малюнку? Чим вони схожі?

2) Частина тіла людини.

— Розгляньте малюнок. З яких частин складається тіло людини?

— Назвіть і покажіть частини.

Висновок. Кожний орган має свою будову і виконує якусь роботу. Будь-який орган є частиною цілого організму.

Усі мають знати будову свого тіла, повинні дбайливо ставитися до свого здоров'я.

Практичні вправи

- Покажіть, де у вас голова.
- Доторкніться до голови свого сусіда, погладьте її.
- Витягніть шию, як гусак.
- Втягніть голову в плечі.
- Погладьте свій носик.
- Покажіть свої вуха.
- Відкрийте і закрийте рот.
- Підніміть праву руку.
- Підніміть ліву руку.
- Виконайте нахил тулуба праворуч, потім ліворуч.
- Посміхніться. Подаруйте посмішку своєму сусідові.

Гра «Мій, моя, моє»

На дошку виставляють малюнки із зображенням окремих частин тіла. Учитель пропонує назвати малюнки, потім пограти у гру «Мій, моя, моє».

— Розгляньте малюнки і назвіть, про що можна сказати «мій». (*Ніс, рот, лоб, палець.*)

— Розгляньте малюнки і назвіть, про що можна сказати «моя». (*Рука, нога, щока, долоня, спина, шия, потилиця.*)

— Розгляньте малюнки і назвіть, про що можна сказати «моє». (*Вуха, око, коліно, чоло, волосся, підборіддя.*)

Руханка «Долоньки»

Діти сідають або стоять парами: оплеск у долоні, потім — двома руками із сусідом по парті, оплеск, оплеск із сусідом «ліва — права», оплеск, оплеск з партнером «права — ліва».

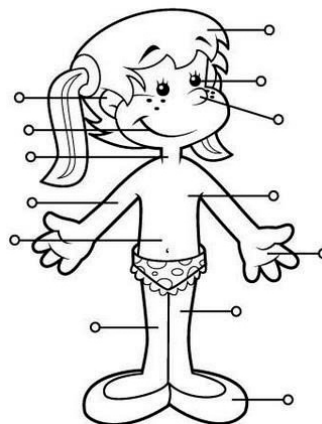
2. Тренувальні вправи

Гра «Що є в ляльки Олі?»

Учитель показує на певну частину тіла іграшки, а малята називають її.

Наприклад: ручки, ніжки, голівка, шийка, тулуб, животик, спинка тощо.

Якщо діти вагаються, учитель сам називає потрібне слово, а діти чітко повторюють його.

Гра «Усе вміє наше тіло»

Дорослий читає малятам віршовані рядки, а діти слухають його уважно, виконують відповідні рухи згаданими частинами тіла та за допомогою вчителя відповідають на запитання.

Вміють добре наші діти
Голівкою покрутити,
Нею з боку в бік хитати
Можуть діточки-малята.

- Як потрібно повернути голівку, щоб озирнутися назад?
- Як ми нахиляємо голову, коли дивимося, чи чисті у нас черевички?
- Що можна робити голівкою? (*Голівкою можна хитати, крутити, нахиляти її, піднімати, опускати.*)

Робота за підручником (с. 28)

- Розгляньте схеми у підручнику. Згорніть книги.
- Покажіть, де у вас потилиця, підборіддя, лоб, брови.

Висновок. У голові міститься мозок. Він управляє органами нашого тіла. Завдяки мозку ми думаємо, говоримо, відчуваємо тощо.

Перегляд відеоролика (<https://youtu.be/wk1CM6Se43Y>)

- Перегляньте відео. Перевірте себе, чи добре ви запам'ятали частини тіла.

Вправа для постави «Дотягнутися до хмарки»

Потрібно витягнути руки вперед, ніби щось потрібно дістати. Потім розслабити їх і опустити на видиху.

Після цього руки підняти вгору і намагатися подумки дотягнутися до хмаринки, знову опустити їх.

3. Творчі вправи

Гра «Частини тіла»

Виконати роботу в парах: один учень читає вірш, другий — повторює рухи. Потім учні міняються місцями.

В мене кругла голова,
Вушка два і очка два.
В мене носик є і ротик,
Там є спинка, тут животик.
Вміють ніжки танцювати,
Руки — все на світі брати,
Пальчики, аж десять штук,
Барабанять стук-стук-стук.

Робота у центрі творчості. Вправа-гра «Пізнай себе»

Гра навчить дітей правильно співвідносити пропорції обличчя.

Учитель роздруковує фотографію дитини на аркуші формату А4, половинку заклеює білим папером і дає їй домалювати свою другу половинку обличчя.

За бажанням учні презентують свої роботи.

Гра «Я назву, а ти — покажи»

Учитель називає органи зовнішньої будови людини (*ніс, очі, вуха, рот, руки тощо*), а діти їх показують. Потім називає один з внутрішніх органів, наприклад серце.

— Чому ви не змогли показати цей орган? (*Це внутрішній орган, він знаходиться всередині людського організму, прихований щільним і непрозорим покриттям — шкірою.*)

— Які ще внутрішні органи вам відомі?

— Спробуйте знайти їх на моделі людини.

— Як ви вважаєте, як працюють внутрішні органи: кожен з них має своє призначення чи вони працюють спільно, взаємозв'язано? (*Відповіді дітей.*)

— Навіщо слід знати свій організм? (*Відповіді учнів.*)

Висновок. Необхідно знати особливості свого організму, дослухатися до нього і розуміти, коли йому потрібна допомога, зберігати і зміцнювати своє здоров'я.

Гра «Впізнай на дотик»

Діти працюють у парах.

— Візьміть олівець і почніть «малювати» на спині сусіда по парті різні зображення. Дитина повинна вгадати, що ви намалювали. Потім поміняйтеся місцями.

III. ЗАКЛЮЧНА ЧАСТИНА. РЕФЛЕКСІЯ

Вправа «Барикадні битви»

Учитель об'єднує дітей у дві групи, визначає тему для «битви» («*Частини тіла людини*»). Діти готують «зброю», тобто запитання за заданим матеріалом. Кожна група по черзі «стріляє» в суперника, тобто ставить запитання, називаючи, хто саме відповідатиме. Якщо відповіді немає, то суперника вважають «знешкодженим». «Битва» триває до тих пір, поки в одній з команд не залишиться жодного «воїна».

ДЛЯ ВЛАСНИХ НОТАТОК

УРОК 82. БУДОВА РУК ТА НІГ

Мета:

- **формування предметних компетентностей:** ознайомити дітей із будовою рук і ніг; зацікавити до подальшого пізнання себе; розвивати спостережливість, бажання більше дізнатися про свій організм; виховувати прагнення вести здоровий спосіб життя;
- **формування ключових компетентностей:** спілкування державною (і рідною у разі відмінності) мовами; уміння навчатися впродовж життя; соціальні та громадянські компетентності.

Обладнання: аркуші паперу; олівці; книга; мотузка.

Тип уроку: урок формування вмінь і навичок.

Освітні галузі: соціальна і здоров'язбережувальна, мовно-літературна.

Хід уроку

I. ВСТУПНА ЧАСТИНА

1. Організаційний момент

Доброго ранку, доброго дня! —
Вітаєте ви, вітаю вас я.
Хай плещуть долоньки,
Хай тупають ніжки,
Працюють голівки
І сяють усмішки.

2. Актуалізація опорних знань

— Відгадайте загадки.

- Є в людини дві сестриці,
Дві сестриці-трудівниці,
Хоч і мають справжню силу,
Та легкі, неначе крила. (Руки.)
- По доріжці ходимо,
По лісочку бродимо.
По травичці тупаєм,
Спортзалом гупаєм. (Ноги.)

— Коли нам потрібні руки? (Коли хочемо щось узяти, потримати щось, доторкнутися до чогось, виконати якусь роботу тощо.)

— Що роблять наші ноги? (За допомогою ніг люди ходять, стоять, бігають, присідають тощо.)

3. Повідомлення теми та мети уроку

— Як ви вважаєте, якою буде тема нашого уроку? Чому? (Відповіді дітей.)

— Отже, ми сьогодні детальніше ознайомимося з будовою рук та ніг, їхнім значенням для життєдіяльності людини.

II. ОСНОВНА ЧАСТИНА

1. Мотиваційні та пізнавальні вправи

Робота за підручником (с. 28)

— Розгляньте малюнок. Розкажіть, що діти роблять руками. (Ріжуть, клеять, роблять вироби з паперу, підмітають підлогу.)

Технологія «Два — чотири — всі разом»

— Доповніть перелік того, що можна робити руками.

Робота за схемою «Будова рук» (с. 29)

— Розгляньте схему. З яких частин складається рука?

Учні, за бажанням, виходять на клас і демонструючи називають частини руки. (*Плече, передпліччя, кисть, пальці.*)

Оцей пальчик — мій дідусь.
А оцей — бабуся.
Оцей пальчик — мій татусь,
А оцей — матуся.
А оцей маленький пальчик —
Я сам — Дмитрик.

— Діти, як називаються наші пальчики? (*Діти показують і називають пальчики: великий, вказівний, середній, безіменний, середній.*)

Один, два, три, чотири, п'ять —
Знаю, пальці, як вас звать:
Ти — мізинець, безіменний,
Ти — середній, вказівний,
А ти — великий пальчик мій.

— Хто покаже Дмитрикові ніжки? Скільки ніг? На них є пальчики? Скільки їх?

Робота за схемою «Будова ніг» (с. 29)

— Розгляньте схему. З яких частин складається нога?

Учні, за бажанням, демонструють будову ноги. (*Стегно, гомілка, коліно, стопа з пальцями, п'ята.*)

Дидактична гра «Ручки-ніжки»

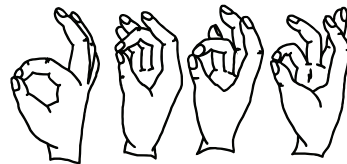
Діти відповідають на запитання, які ставить учитель, називаючи відповідну частину тіла.

- На чому в нас п'ятки? (*На ногах.*)
- На чому є долоньки? (*На руках.*)
- Чим ми бігаємо та стрибаємо? (*Ногами.*)
- Що можна стиснути в кулачок? (*Пальці.*)
- На чому є пальчики? (*На руках і ногах.*)
- На чому є коліна? (*На ногах.*)
- Чим ми беремо чашку? (*Руками.*)

Пальчикові ігри

ПАЛЬЧИКИ

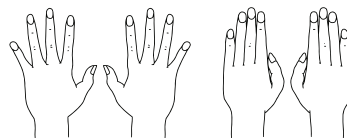
Задрімав мізинчик трішки,
Безіменний — стриб у ліжко,
А середній там лежить,
Вказівний давно вже спить.
Вранці всі вони схопились враз —
До школи бігти час.

(*По черзі загинати пальчики до долоні. Потім великим пальцем торкатися решти — «будити». Розчепірювати всі пальці водночас.*)

ДРУЖНІ ПАЛЬЧИКИ

Усі п'ять пальців витягнути та розчепірити — пальчики «посварилися». Потім усі пальці притиснути один до одного — «помирилися». Чергувати ці два положення, супроводжуючи словами:

Посварились, — та одразу
Помирилися і разом!

2. Тренувальні вправи

Рухлива гра «Що ми робимо — не скажемо, що ми робимо — покажемо»

Учитель або ведучий показує дії, а гравці повинні впізнати їх.

(*Наприклад: забивати цвяхи, піднімати гантелі, в'язати, вирізати, рубати дрова, кататися на лижах тощо.*)

Мовна вправа

- Розгляньте малюнки (с. 29).
- Навіщо людині потрібні ноги? (Відповіді дітей.)
- Складіть речення за змістом малюнків.

(Наприклад: Василько з Оленкою катаються на ковзанах. Дениско демонструє їзду на велосипеді. Хлопчики весело спостерігають за грою друзів.)

Дослідницька робота

- 1) Учитель кладе на столі книгу. Пропонує охочим, завівши руки за спину, перегорнути її сторінки.
— Чи зручно було це робити? (Відповіді дітей.)
 - 2) Зі зв'язаними ногами спробуйте дістатися до столу.
— Чи швидко вам вдалося це зробити? (Відповіді дітей.)
- Висновок.** Руки і ноги — важливі частини тіла людини. Тому ставитися до них потрібно дбайливо.

Вправа «Права — ліва»

- Підніміть угору праву руку, простягніть уперед ліву руку.
 - Чи однаково у нас працюють обидві руки?
 - Нумо перевіримо.
- Візьміть олівець в праву руку і намалюйте на папері сонечко. (Діти виконують.)
- А тепер таке саме сонечко намалюйте лівою рукою.
 - Якою рукою малювати зручніше?
 - Та рука, якою людині зручніше працювати, називається *провідною*. Підніміть руку ті, у кого провідною є права рука. (Діти піднімають руку.)
 - А тепер підніміть руку ті, у кого провідною є ліва рука. (Діти піднімають руку.)
 - Яких людей більше?

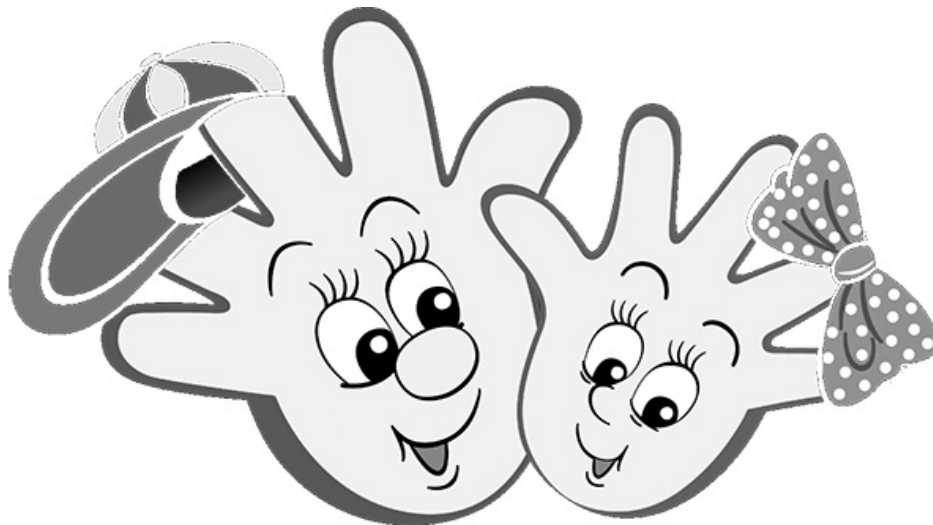
Вправа для постави «Вентилятор»

В. п.— основна стійка. Великі бокові кола руками назад та вперед. Руки прямі, але без напруження. Виконати чотири кола в одному напрямі, потім чотири в іншому. Вправу можна вдосконалити підніманням на носки в момент, коли руки спрямовані угору.

3. Творчі вправи

Практична робота «Перевір себе»

— Обведіть свою долоню на аркуші паперу. Біля кожного пальця напишіть його назву. Обміняйтеся аркушами із сусідом по парті. Перевірте правильність виконаної роботи.

Гра «Влуч у ціль»

Діти по черзі кидають по 2 м'ячики у кошик: один м'ячик правою рукою, другий — лівою рукою.
— Яка рука була влучнішою?

Хвилинка-цікавинка

— Багато традицій розглядають пальці людини як провідники енергії в тілі людини. Кожен палець певним чином відповідає за «поведінку» окремого органу людського організму.

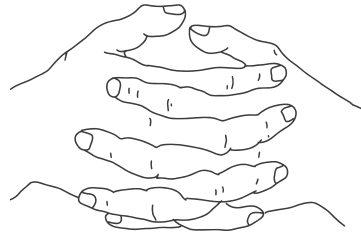
Мудра — це особливе положення рук.

— Зробімо розминку для пальців, виконаймо кілька мудр.

МУДРА «ЧЕРЕПАХА»

(Рекомендовано виконувати у разі перевтоми.)

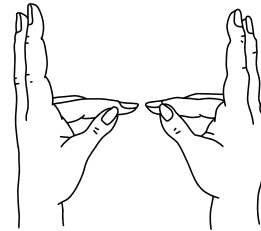
Пальці правої руки змикаються з пальцями лівої. Великі пальці обох рук з'єднані між собою, утворюючи голову «черепашки».

МУДРА «ЖИТТЯ»

(Рекомендовано виконувати у разі швидкої стомлюваності, знесилення, хвороби очей.)

Подушечки безіменного пальця, мізинця і великого пальця з'єднані, а решта пальців вільно випростані. Виконувати обома руками водночас.

Уявна мандрівка до «чарівної галявини»

— Ми зробили розминку для рук, а щоб дістатися «чарівної галявини», зробімо розминку для ніг.

Ідемо по доріжці.

(Ідуть звичайною ходою.)

Ідемо по вузькій доріжці.

(Ідуть навшпиньки.)

Ідемо через камінці.

(Ідуть на п'ятках.)

Ідемо між пеньочками.

(Ідуть на внутрішньому боці стопи.)

Ідемо між купинами.

(Ідуть на зовнішньому боці стопи.)

Ідемо по доріжці.

(Ідуть звичайною ходою.)

— Ми прийшли до «чарівної галявини».

III. ЗАКЛЮЧНА ЧАСТИНА. РЕФЛЕКСІЯ

Метод «п'яти пальців»

Учні підсумовують вивчене на уроці за п'ятьма напрямками:

М — мізинець — знання. Які знання я сьогодні здобув(ла)?

Б — безіменний — мета. Чого я сьогодні досяг(ла)?

С — середній — настрій. Який настрій сьогодні був у мене?

В — вказівний — допомога іншим. Чим я сьогодні допоміг (допомогла) іншим?

В — великий — здоров'я. Що я зробив(ла) для свого здоров'я?

ДЛЯ ВЛАСНИХ НОТАТОК

УРОК 83. ПРАКТИЧНА РОБОТА «ДОСЛІДЖЕННЯ ВІДБИТКА ВІЗЕРУНКА ПАЛЬЦЯ»

Мета:

- **формування предметних компетентностей:** формувати вміння виконувати нескладні дослідження; ознайомити учнів із поняттям «відбиток візерунка пальця»; розвивати спостережливість, допитливість; зацікавити подальшим пізнанням себе; виховувати бажання більше дізнатися про свій організм;
- **формування ключових компетентностей:** спілкування державною (і рідною у разі відмінності) мовами; уміння навчатися впродовж життя; соціальні та громадянські компетентності.

Обладнання: пензлики; скотч; подрібнений графіт; склянки; білі аркуші; прості олівці; гуашеві фарби; склянки з водою; серветки.

Тип уроку: урок застосування знань, умінь і навичок.

Освітні галузі: соціальна і здоров'язбережувальна, мовно-літературна, мистецька.

Хід уроку

I. ВСТУПНА ЧАСТИНА

1. Організаційний момент

2. Повідомлення теми та мети уроку

— Чи розглядали ви коли-небудь свою долоньку? Що там помітили? (Відповіді дітей.)

— Відгадайте загадку.

- У двох матерів по п'ять синів,
У кожного своє ім'я. (Руки, пальці.)

— Здогадайтеся, якою буде тема уроку. (Відповіді дітей.)

— Отже, сьогодні ми будемо досліджувати відбитки візерунків ваших пальців.

II. ОСНОВНА ЧАСТИНА

1. Застосування знань та вмінь у стандартних ситуаціях

Довідкове бюро

Відбитки пальців вивчає особлива наука — *дерматогліфіка*.

Усі відбитки пальців індивідуальні, але типологічно поділяються на 3 категорії: хвилі, петлі та завитки.

Зазвичай у людини зустрічаються 2 або навіть 3 типи відбитків, рідко — один.

Саме «хвилі» — найпоширеніший візерунок у наших широтах. Таким людям зазвичай притаманні спокійний, уживчивий характер і врівноважена психіка. Вони легко сходяться з людьми, підтримують рівні стосунки з друзями.

Ті, хто має візерунок «петлі», досить відкриті, впевнені в собі люди, для яких важливі саморозвиток і самовираження. Якщо «петель» понад 8, ти любиш мріяти і фантазувати.

Чим більше на твоїх пальцях «завитків», тим вищий потенціал притаманний твоєму мозку. 10 «завитків» учені називають «печаткою геніальності».

Дактилоскопія — це наука, що вивчає папілярні малюнки, тобто рисочки на шкірі, наявні у кожної людини на кінчиках пальців. Крім того, так називають процес визначення особи за відбитками цих ліній.

Технологія «Навчаючи — вчуся»

Підготовлені учні ознайомлюють зі своєю інформацією однокласників та отримують інформацію від них.

- До сьогодні не зустрічалось жодного випадку, коли відбитки пальців були б однаковими.
- Дактилоскопія як наука свідчить, що як би людина не намагалася змінити лінії на пальцях, — це марна справа (*відомо безліч випадків, зокрема пересадження шкіри на пальцях, проте малюнок на пальцях завжди відновлювався*).
- Навіть у близнят, які мають однакову структуру ДНК, відбитки пальців завжди відрізняються.
- Відбитки пальців правої та лівої руки не є дзеркальними. Вони не схожі між собою.

- У людей дивовижні відбитки пальців та язика, а в котів та собак — відбитки носа.
- Відбитки пальців залишаються незмінними протягом цілого життя, тоді як інші лінії на долонях постійно змінюються.

Висновок. На подушечках пальців рук є маленькі лінії — «гребінці». Вони утворюють візерунок.

Практична робота

— Візьміть простий олівець та обведіть свою руку. Поверніть руку долонею догори.

— Чи добре видно наші відбитки? (*Hi.*)

Висновок. Щоб нанести на папір візерунок наших пальців, спочатку нам необхідно їх дослідити.

Пальчикові ігри «Гра з олівцем»

Вправа 1

Узяти невідточений олівець, затиснути його між долонями і потерти. «Пошуміти» біля правого вуха, біля лівого вуха.

Вправа 2

Поставити лікті на стіл. Узяти олівець за кінчики трьома пальцями правої руки і трьома пальцями лівої руки та покрутити його вперед і назад.

Вправа 3

Затиснути олівець у чотирьох, зігнутих до долонь, пальцях правої та лівої рук. Нахилити пальці з олівцями до долонь і знову повернути їх на місце.

Вправа 4

Покласти руки на стіл долонями вгору, затиснути олівець у чотирьох пальцях. Зігнути кисть руки з олівцем і розігнути її.

Вправа 5

Затиснути олівець між вказівними і середніми пальцями обох рук. Потім обертати руки з олівцем то в одну, то в іншу сторони.

2. Засвоєння способів дій у частково змінених або нових ситуаціях

Підготовка матеріалів до роботи

— Вам знадобляться пензлик, скотч, подрібнений графіт, склянка, білий аркуш.

Словникова робота

Графіт — серцевина простого олівця сірого кольору, що залишає слід на папері.

Дослідницька робота

— Дослідіть відбиток візерунка свого пальця.

Виконуйте послідовно.

1. Візьміть у руки чисту прозору склянку.
2. Місце, якого торкалися пальці, посипте подрібненим графітом.
3. Надлишки графіту змахніть пензликом.
4. На це місце акуратно приклейте шматок скотча, для того щоб порошок прилипнув до нього.
5. Щоб побачити відбиток не в дзеркальному відображенні, перенесіть його на папір. Для цього шматок скотча прикріпіть до білого паперу.

Робота в парах. Взаємоперевірка

— Порівняйте зображення відбитків свого пальця і пальця однокласника/однокласниці.

Висновок. Відбитки пальців різняться. Кожна людина має унікальний візерунок.

Продовження практичної роботи

- 1) Покладіть перед собою на парти аркуші із вашими відбитками та аркуші з обведеною долонею. Спробуйте скопіювати свої відбитки на відповідні пальці.

— Чи легко було це робити? (*Відповіді дітей.*)
- 2) Обведіть свою долоню. На подушечки пальців на папері посипте графіт.

— Притисніть подушечками пальців руки на відповідні пальці на малюнку.

— Надлишки графіту змахніть пензликом.

— Порівняйте свій малюнок зі справжніми відбитками. Чи вдалося вам передати візерунок?

Технологія «Сітка Елвермана»

— Організуйте дискусію в класі, обговоріть проблему. (Кожен учень робить свій висновок щодо поставленої вчителем проблеми.)

Так	Проблема	Ні
	Чи добре, що відбитки візерунка пальців у всіх людей різняться?	

3. Творчі вправи

Малювання квітів пальцями

— Сьогодні у нас буде цікава робота: малюватимемо квіти пальцями.

Так, саме пальцями, які будемо вмочати у фарби. У вас на столах лежать аркуші паперу. На них ми малюватимемо квітку.

- 1) Спочатку занурюємо подушечку пальця у воду, потім у фарбу і намалюємо контури квітки. Нагадую, що малюємо правою (лівші — лівою) рукою, вказівним пальцем.
- 2) Якщо потрібно змінити колір фарби, спочатку змиваємо стару фарбу у воді, а потім занурюємо палець в іншу, дивіться на мене.

(Учитель показує, як правильно працювати пальцем із фарбами.)

— Дивіться, як слід малювати квіти. Ось такими рухами, уривчасто ставимо точки пальцями. Занурюємо подушечку пальця у фарбу і виводимо квітку. Коли пальцем закінчили працювати, помийте його в стаканчику, а потім витріть серветкою. Не бійтеся забруднити руки, потім ми помиемо їх з милом.

— Погляньте, у мене вже готовий малюнок! (Учитель демонструє задалегідь намальовану квітку.)

Самостійна творча робота учнів

Учні, за бажанням, презентують свої роботи.

III. ЗАКЛЮЧНА ЧАСТИНА. РЕФЛЕКСІЯ

Шкала ставлення

— Чи добре, що візерунок відбитка пальців не змінюється протягом життя?

НІ 1 – 2 – 3 – 4 – 5 – 6 – 7 – 8 – 9 – 10 ТАК

Технологія «Переплутані логічні зв'язки»

— Оберіть правильні (+) і неправильні (–) твердження.

- У близнюків відбитки пальців однакові.
- Відбитки пальців правої і лівої руки не є дзеркальними.
- Візерунок язика теж має особливий відбиток.
- У людей на пальцях є 8 типів відбитків.
- Лінії на долонях постійно змінюються.
- Відбитки пальців люди ніде не використовують.

ДЛЯ ВЛАСНИХ НОТАТОК

УРОК 84. ВИГОТОВЛЕННЯ ЛИЖНИКА З ПЛАСТИЛІНУ

Мета:

- **формування предметних компетентностей:** формувати вміння ліпити людину в русі, правильно передаючи пропорції тіла, використовуючи відомі прийоми ліплення: розкачування, витягування; учити співвідносити частини тіла, оздоблювати одяг; розширювати уявлення про зимові спортивні ігри; розвивати вміння користуватися різними видами стек; виховувати прагнення займатися спортом;
- **формування ключових компетентностей:** спілкування державною (і рідною у разі відмінності) мовами; уміння навчатися впродовж життя; екологічна грамотність і здорове життя.

Обладнання: пластилін; стеки; дощечки для ліплення; зубочистки; предметні малюнки.

Тип уроку: урок застосування знань, умінь і навичок.

Освітні галузі: технологічна, соціальна і здоров'язбережувальна, фізкультурна.

Хід уроку

I. ВСТУПНА ЧАСТИНА

1. Організаційний момент

2. Актуалізація опорних знань

— Відгадайте загадку.

- Прийшла до нас бабуся
У білому кожусі.
Поля причепурила —

Пухнастим снігом вкрила.
Відгадайте, хто вона,
Ця бабуся чепурна? (*Зима.*)

— Які дитячі зимові розваги ви знаєте? (*Гра в сніжки, катання на санчатах, на ковзанах, на лижах.*)

Гра «Пантоміма». Робота в групах

Групи по черзі демонструють без слів якусь дитячу зимову розвагу і відгадують її.

3. Повідомлення теми та мети уроку

— Чи хотіли б ви показати у своїх роботах одну з дитячих розваг?

— Чого ви очікуєте від сьогоднішнього уроку?

— Я пропоную вам сьогодні зліпити лижний забіг, у якому ви зможете взяти участь як уболівальник за свого спортсмена.

II. ОСНОВНА ЧАСТИНА

1. Осмислення змісту й послідовності застосування способів виконання дій

Інформаційне повідомлення

— Сьогодні на уроці ми продовжимо працювати з пластиліном. Повторимо прийоми ліплення і навчимося ліпити людину в русі.

Але перш ніж розпочати практичну роботу, нам потрібно згадати, що таке пластилін.

Пластилін — це штучний матеріал, виготовлений з глини, воску і спеціальних барвників. У природі такого матеріалу не існує, його виготовляють.

Обов'язковий компонент пластиліну — пігменти (*барвники*), без яких він не мав би кольору, а був би сірим.

Мовна вправа

— Відгадайте загадки.

- Дві команди, як в футболі,
Та на крижаному полі,
І дорослих, і дітей
Позбирав на лід... (*хокей*).
- Сіла купа дітвори
І поїхала з гори,

- Люблять їх усі малята.
Звуть візочок цей... (*санчата*).
- З нетерпінням зиму ждуть,
Лід малюють — іскри йдуть!
Гострі та стрімкі вони.
Мають назву... (*ковзани*).

- Покатають нас вони,
Але це не ковзани!

Білі, чорні, сині, рижі...
Дощечки ці звуться... (лижі).

— Назвіть слова-«родичі».

Хокей — хокеїст. Ковзани — ковзаняр. Лижі — лижник.

Робота за підручником (с. 31)

— Розгляньте послідовність роботи. Назвіть частини тіла, з яких ви ліпитимете фігуру лижника.

ПРАВИЛА РОБОТИ З ПЛАСТИЛІНОМ

1. Застеліть робоче місце клейонкою.
2. Щоб руки були чистими, користуйтеся серветкою.
3. Перед початком роботи розігрійте пластилін у руках і розімніть його.
4. Користуйтеся стеками.
5. Стежте, щоб пластилін не потрапляв на одяг, стіл, підлогу.
6. Після завершення роботи витріть руки серветкою та помийте їх теплою водою з милом.

Фізкультхвилинка

У заметах сніг лежить,

(Присідають.)

Під ногами він скрипить.

(Ходьба на місці.)

Щоб сніжну гірку збудувати.

(Нахили вперед.)

Треба спинку прогинати.

(Присідають.)

А тепер всі на санчатах

В ліс поїдем до зайчаток.

(Стрибки «зайченят».)

Зайченята дружно грають,

Під ялинкою стрибають.

(Повороти голови праворуч, ліворуч.)

А лисичка виглядає,

Зараз зайчика впіймає.

(Потирають долоню об долоню.)

Доки звірі наші грали,

Руки в нас позамерзали. —

Погріємо?

(Ходьба ковзним кроком.)

А тепер на лижі стали

І додому всі помчали.

2. Організація самостійної практичної діяльності учнів

Підготовка робочих місць

— Прочитаймо (*підручник, с. 31*), які матеріали нам знадобляться сьогодні на уроці.

Щоб зліпити з пластиліну

На шматочки поділити,

Чи то пташку, чи людину,

У руках своїх зігріти,

Треба ще поміркувати,

Розім'яти, розкачати

Який колір слід дібрати.

І ліпити розпочати.

Послідовність виконання роботи

— Щоб зліпити фігуру лижника, виконуйте послідовно такі дії:

- поділіть шматок пластиліну на п'ять частин;
- з однієї частини скачайте кульку і виліпіть голову;
- приладнайте ніс, окуляри, шапку;
- одну частину використайте для ліплення тулуба;
- з двох однакових частин виліпіть руки;
- п'яту частину розріжте стекою і виліпіть ноги;
- для закріплення рук, ніг, голови вставте у середину пластиліну зубочистки чи невеликі тонкі палички (*каркас*);
- з'єднайте голову з тулубом;
- «одягніть» на шию лижника шарф;
- виліпіть рукавиці, чоботи;
- із двох плоских шматочків пластиліну виліпіть лижі (*їх можна зробити із паличок для морозива*).

Самостійна робота учнів

— Виготуйте з пластиліну лижника за зразком чи власним задумом.

Розминка для рук «Снігова перина»

- Підбити перину Пані Метелиці долоньками так, щоб сніжок пообгортав дерева;
- підбити перину ребрами долоньок;
- потрусити перину;
- підкинути перину кілька разів угору;
- зібрати перину «докупи».

Гра «Оживи фігуру»

Уявіть себе на лижах, надайте фігурці руху: зігніть у попереку, обережно надайте ногам і рукам потрібного положення. Дійте сміливо і рішуче: нахилийте фігурку, розвертайте тулуб, піднімайте і згинайте кінцівки.

Пальчикова вправа

ГРІЄМО РУКИ

Наші пальці постулялись.
От цікаво, що це сталося?

Змерзли? То погрієм їх,
Вкриєм ковдрою малих.

(Стискають ліву руку в кулачок, а правою обхоплюють його і міцно стискають. Потім змінюють руки і легенько струшують їх. Повторюють вправу кілька разів.)

Підбиття підсумків практичної роботи

Естетичне оформлення роботи. Презентація виробів.

3. Творчі вправи

Дидактична гра «Що кому підходить?»

Учитель розкладає предметні малюнки із зображенням людей професійного спорту та спортивним приладдям відповідно до їхньої діяльності.

Діти об'єднуються у пари і добирають: лижнику — лижі, хокеїсту — шайбу, футболісту — м'яч, ковзаняру — ковзани тощо.

Технологія «Два — чотири — всі разом»

- Поміркуйте, які риси характеру необхідні людині, щоб займатися лижним спортом.

III. ЗАКЛЮЧНА ЧАСТИНА. РЕФЛЕКСІЯ

Вправа «Поняття»

Учитель вертикально на дошці записує основне поняття, що опрацьовували учні. Просить учнів назвати ознаки цього поняття або асоціації, до яких воно їх спонукає. Обов'язковою умовою є те, щоб слова мали спільні з основними поняттями літери.

— Яким повинен бути спортсмен?

Спритний, сильний.

Працелюбний, професійний.

Організований, особливий.

Розумний, результативний.

Талановитий, тренований.

ДЛЯ ВЛАСНИХ НОТАТОК

УРОК 85. ЖИТТЕРАДІСНІСТЬ І ЗДОРОВ'Я

Мета:

- **формування предметних компетентностей:** формувати уявлення про настрій, вплив настрою на самопочуття; засвоїти правила ввічливого спілкування; розвивати корисні звички у спілкуванні з однолітками, дорослими людьми, членами родини; виховувати життєрадісність, взаємоповагу, доброзичливість, любов до інших людей;
- **формування ключових компетентностей:** спілкування державною (і рідною у разі відмінності) мовами; уміння навчатися впродовж життя; соціальні та громадянські компетентності.

Обладнання: «Куточок настрою»; комп'ютер; відеоролик; окуляри; предметні малюнки.

Тип уроку: урок засвоєння нових знань.

Освітні галузі: соціальна і здоров'язбережувальна, мовно-літературна.

Хід уроку

I. ВСТУПНА ЧАСТИНА

1. Організаційний момент

Гра «Створюємо настрій»

- Відчуймо себе часточками колективу, краю, держави, Всесвіту і скажімо собі:
- Я прийшов (*прийшла*) на урок навіщо? (*Учитися.*)
- Потрібно бути яким? (*Спокійним.*)
- Зі мною хто? (*Мої друзі.*)
- Вони мене що? (*Поважають.*)
- Мені це як? (*Приємно.*)
- Я готовий до чого? (*До успішної роботи.*)

Радо клас вітає нас.
Ми щасливі і здорові,
До уроку ми готові.

2. Актуалізація опорних знань

— Найціннішим для кожної людини є її здоров'я. Коли ви веселі, їсте з апетитом, міцно спите, вдень рухливі, — ви здорові й легко впораєтесь із будь-якою справою.

— Як ви гадаєте, що слід робити, аби бути здоровим? (*Дотримувати режиму дня, робити ранкову гімнастику, правильно харчуватися, підтримувати гарний настрій тощо.*)

Гра «Комплімент» (робота в парах)

— Поверніться одне до одного, візьміться за руки, подивіться у вічі й скажіть сусідові, що гарного ви в ньому бачите. (*Діти працюють у парах, за бажанням промовляють компліменти вголос.*)

3. Повідомлення теми та мети уроку

— Який настрій у вас від почутих слів? (*Гарний, веселий.*)

— Гарний настрій — це запорака доброго здоров'я.

Чи згодні ви з таким висловлюванням?

— Позначте у «Куточку настрою» свій сьогоднішній настрій.

II. ОСНОВНА ЧАСТИНА

1. Вивчення нового матеріалу

Вправа «Запитання — відповідь»

- Яким настроєм буває?
- Чи однаковий настрій у вас упродовж дня?
- Що впливає на ваш настрій?
- Що може поліпшити ваш настрій?
- Що поліпшує настрій вашим близьким?
- Як ви гадаєте, чи поліпшується від гарних слів самопочуття людини?

Висновок. На настрій впливають не лише вчинки, але й слова. Гарний настрій можна створити лагідним щирим словом.

Словникова робота

— Як ми називаємо постійно веселу, усміхнену людину? (*Життєрадісною.*)

— Як ви розумієте зміст цього слова?

Життєрадісність — радість до життя, бадьоре і світле сприйняття дійсності. Переважання почуттів світлого, радісного сприйняття життя.

Стратегія «Грунування»

— Запишіть слова та фрази, що асоціюєте зі словом «життєрадісність».

Вправа «Привітання»

— З ким вам приємно вітатися? Чому? Поясніть.

— Привітайтеся одне з одним.

— Чи поліпшився у вас настрій після привітання?

— Як ви гадаєте, чому?

Гра «Тренуємо емоції»

— Покажіть за допомогою виразу обличчя емоції, коли ви:

- отримали бажаний подарунок;
- злякались, наприклад, собаки;
- зустріли друга, якого давно не бачили;
- ненавмисне розбили склянку;
- не вивчили уроку;
- не хочете їсти кашу.

Висновок. Позитивні емоції поліпшують настрій, сприяють зміцненню здоров'я.

Музична фізкультхвилинка «Посмішка» (<https://youtu.be/V9plpdJqxNk>)

— Посмішка завжди додає настрою. Відпочиньмо під веселу музику.

2. Застосування знань у стандартних ситуаціях

Гра «Чарівні окуляри»

Учитель каже: «У мене є “чарівні” окуляри». Крізь них можна побачити тільки хороше».

Учні передають окуляри одне одному, розповідаючи, що бачать гарного в тих людях, які знаходяться поруч.

Висновок. У грі ми пізнаємо одне одного, знаходимо вірних, щирих товаришів, виховуємо дружні, товариські стосунки. Учимося бачити хороші риси інших людей.

Гра «Так чи ні?»

Учитель називає почуття. Якщо вони позитивні, діти стверджують це та плещуть у долоні, якщо негативні, то кажуть «ні».

Наприклад: тривога, радість, страх, подив, обурення, сором, захоплення, горе, образа, сміх, ненависть, задоволення, заздрість, смуток, презирство.

Стратегія «Синтез думок»

Складання пам'ятки «Як бути життєрадісною людиною»

1. Зробіть уранці кілька вправ під улюблену музику. Заряд бадьорості гарантований на весь день.
2. Радіти кожному позитивному моменту.
3. Ділитися своїми позитивними емоціями з усіма оточуючими.
4. Навчитися прощати всі образи.
5. Частіше потрібно сміятися і радіти.
6. Багато оточувати себе життєрадісними й успішними людьми.

Колективна робота

— Нас оточують різні речі, предмети. (*На дошці прикріплено зображення різних предметів: тарілки, телевізор, книжка, велосипед, стілець, м'яч, альбом, іграшка, шафа, зошит, морозиво, стіл, торт, крейда, цукерка тощо.*)

— Погляньте на дошку, виберіть предмети, що можуть поліпшити ваш настрій.

Висновок. На наш настрій впливають і деякі предмети, що можуть поліпшувати або погіршувати його.

Руханка «Настрій»

Діти починають ходити класом, відчуючи власне тіло.

— Подумайте про власний настрій, у якому ви починали вправу. За допомогою ходи продемонструйте різний настрій. Кожен рух виконуйте протягом 13 секунд. Рухайтесь, як:

- дуже втомлена людина;
- щаслива людина, яка отримала радісну звістку;
- людина, яка постійно чогось боїться;
- людина, яка бреше;
- канатоходець, який рухається по дроту.

Повертаючись на своє місце, покажіть настрій, у якому перебуваєте зараз.

3. Творчі вправи

Робота над гуморескою (с. 33)

1) Словникова робота.

Гумор — це доброзичливо-глузливе ставлення до чогось або когось, що має на меті розсмішити.

2) Читання гуморески вчителем.

3) Аналіз змісту.

— Що розказував дідусь?

— Про що запитав менший онук?

— Чому малюки «залилися» сміхом?

Висновок. Усмішка і сміх допомагають упоратися із сумом, тривогою, страхом, зміцнюють упевненість людини в собі.

Сміх, усмішка — це показники здоров'я.

Робота у центрі творчості «Ескіз гарного настрою»

— Кожен створюватиме ескіз гарного настрою. Не обмежуйтеся лише уявою. Це можуть бути будь-які елементи, що відображають саме ваш гарний настрій.

Завдання: намалювати загальний малюнок, де кожен малюватиме не більше, ніж 30–40 секунд. Потім він передає аркуш іншому.

Рефлексія. Кожен намагається внести своє у спільну справу. Подумайте, чи вийшов у вас загальний малюнок, або це все-таки окремі елементи. Ваш ескіз може розповісти про злагодженість роботи в класному колективі.

III. ЗАКЛЮЧНА ЧАСТИНА. РЕФЛЕКСІЯ

Метод «Шість капелюхів, що мислять»

Білий. Які вправи можуть поліпшити настрій?

Червоний. Чи подобаються вам життєрадісні люди?

Чорний. Чи завжди в житті допомагає життєрадісність?

Жовтий. Чи поліпшують здоров'я позитивні емоції?

Зелений. Які ігри ви можете запропонувати для поліпшення настрою?

Синій. Чи допомагає життєрадісність у навчанні?

ДЛЯ ВЛАСНИХ НОТАТОК

УРОК 86. ФІЗИЧНІ ВПРАВИ І ЗДОРОВ'Я

Мета:

- **формування предметних компетентностей:** формувати у школярів переконання, що рух і здоров'я взаємопов'язані, систематичні заняття фізичними вправами корисні для розвитку організму; розвивати в учнів бажання проводити своє життя в русі: працювати над собою, займатися спортом; виховувати бажання вести здоровий спосіб життя;
- **формування ключових компетентностей:** спілкування державною (і рідною у разі відмінності) мовами; уміння навчатися впродовж життя; екологічна грамотність і здорове життя.

Обладнання: картки із малюнками різних видів спорту; комп'ютер; відеоролик; картки для гри; сигнальні картки; предметні малюнки; ілюстрації; маски; м'яч; прапорці.

Тип уроку: урок формування вмінь і навичок.

Освітні галузі: соціальна і здоров'язбережувальна, мовно-літературна.

Хід уроку

I. ВСТУПНА ЧАСТИНА

1. Організаційний момент

Щоб росли і гартувались,
І міцніли, як броня,
Треба, друзі, нам займатись
Фізкультурою щодня.

2. Актуалізація опорних знань

— Які фізичні вправи ви використовуєте у повсякденному житті? (*Ранкова зарядка, дорога до школи, фізкультхвилинка, урок фізкультури, дорога додому, спортивні секції...*)

3. Повідомлення теми та мети уроку

— У світі все знаходиться в русі. Плинуть хмарки, кружляють сніжинки, повзають жуки, літають метелики і птахи, плавають риби, стрибають і бігають тварини.

Людина теж не може жити без руху.

— Як ви вважаєте, чи впливають на ваше здоров'я заняття фізичними вправами? (*Відповіді дітей.*)

— Сьогодні ми дізнаємося про значення фізичних вправ для здоров'я.

II. ОСНОВНА ЧАСТИНА

1. Вивчення нового матеріалу

«Асоціативний куц»

— Які види рухів ми використовуємо щодня?

(*Ходьба, присідання, біг, стрибки, нахили.*)

Інформаційне повідомлення

— Прочитайте повідомлення про фізичні вправи (*підручник, с. 34*).

— Як вони впливають на наш організм?

Технологія «Інтерв'ю»

— Скільки уроків фізкультури у вас на тиждень?

— Чи займаєтеся ви фізкультурою вдома?

— Які спортивні секції відвідуєте?

Висновок. Рух — це здоров'я. Ті, хто займаються фізкультурою і спортом, менше хворіють, у них залишається більше часу на улюблені справи.

Вправа «Поради»

- Зарядку потрібно робити у провітреній кімнаті або на вулиці.
- Після зарядки прийняти душ.
- Краще виконувати вправи під музику.

Висновок. Фізичні вправи слід учитися виконувати правильно, тільки тоді буде найбільше користі організму.

Вправа-гра «Опитування-естафета»

Проводиться між рядами. Учитель роздає учням перших парт картки із малюнками різних видів спорту. Учень бере одну картку, називає вид спорту чи спортивної гри, передає картку далі.

Перегляд зображень: бейсбол, футбол, волейбол, дзюдо, баскетбол, бокс, теніс, хокей, плавання, велоспорт, гімнастика, фігурне катання тощо.

Мовна вправа

— Розгляньте малюнки (*підручник, с. 34*).

— Складіть речення про катання на велосипеді та роликах.

Наприклад: Петрик і Дениско вправно катаються на велосипедах. Тетянці купили новий велосипед. У вихідний день діти катаються на роликах. Оленка вперше стала на ролики.

Висновок. Катання на велосипеді добре розвиває рівновагу. Учїться добре кататися на велосипеді.

Фізкультхвилинка «Раз, два, три» (https://youtu.be/9GU7Kn_b6oc)

2. Застосування знань у стандартних ситуаціях (тренувальні вправи)

Вправа «Пізнай себе» (за бажанням учнів)

— Назви рухливу гру, у яку ти найбільше любиш грати. Чому? Це добре чи погано?

— Назви рухливу гру, у яку ти не любиш грати. Чому? Це добре чи погано?

Робота за підручником

— Розгляньте малюнки (*с. 34*). Назвіть вправи, корисні для здоров'я.

— Для кого з дітей (*с. 35*) футбол буде корисним? Чому?

Гра «Рух — це здоров'я»

— У вас на столі лежать картки. Я називатиму дії, корисні для здоров'я. Якщо ви згодні, покажіть зелену картку, якщо ні — червону.

Наприклад: фізкультхвилинка, ранкова гімнастика, рухлива гра, перегляд телепередач, відпочинок на дивані, фізична праця, комп'ютерна гра, біг, неправильне харчування, заняття спортом тощо.

Гра «Обери найпотрібніше»

Учням пропонують узяти найпотрібніші речі для відпочинку. Один учень бере тільки одну річ.

На столі розкладено малюнки речей: іграшка, пляшка води, хлібина, цукерки, сірники, книжка, ролики, сумка, хустинка, олівці, мобільний телефон, тістечка.

Інсценізація за змістом вірша

ФУТБОЛ

Дійові особи: пес Бровко, кіт Мурко, курчата, качата, господиня.

Обладнання: м'яч, прапорці.

У дворі великий галас:

(*Передають м'яча з рук у руки.*)

Пес Бровко і кіт Мурко

Поганяють м'яча зібрались

Там, де грядка з часником.

— Гав! Няв! Перейняв!

(*«Качата» і «курчата» махають прапорцями.*)

— Хто це гам такий здійснюв?

(*«Господиня» розводить руками.*)

Це курчата і качата
Позбігались вболівать:
— Ців! Кудлатий, не зівати!
— Няв! Гав! Проморгав!
Хто з них виграв, хто програв?
А ніхто. Бо вже з хатини
Із ганчіркою в руці
Поспішала господиня
Віншувати молодців.
— Ой! Няв!
— А щоб знав!
— Скаву! Гав! — пошкандибав...
І кудлатий, і вусатий
Кожен гру запам'ятав.

(«Качата» і «курчата» махають прапорцями.)

(«Господиня» з ганчіркою підходить до гравців.)

(«Господиня» розмахує ганчіркою.)

(«Свариться» пальчиком.)

(«Пес» і «кіт» ідуть шкандибаючи.)

(Хитають головами.)

Людмила Дяченко

Вправа «Добре — погано»

- Чим займалися пес Бровко і кіт Мурко? (Грали в м'яча.)
- Це добре чи погано?
- Чому курчата і качата підняли галас? (Вболівали.)
- Це добре чи погано?
- Чому господиня сварила кота і собаку?
- Де потрібно грати в ігри з м'ячем?

3. Творчі вправи

Порівняння малюнків

- Уважно розгляньте і порівняйте малюнки. Хто з дітей дружить з фізкультурою, а хто — ні?

Робота над прислів'ями

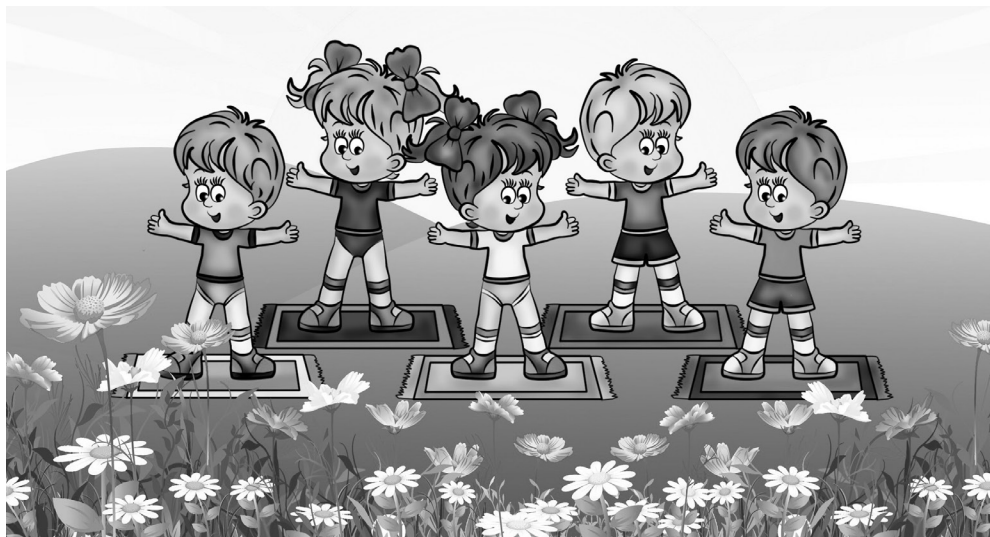
- Як ви розумієте зміст прислів'їв?

- Багато ходити — довго жити.
- Здоров'я маємо — не дбаємо, а втративши — плачемо.
- У здоровому тілі — здоровий дух.

Практичні вправи

- Щоб позбутися втоми, виконайте декілька фізичних вправ.

- Виконайте вправу «ластівка».
- Потренуйтеся бігати (на місці), високо піднімаючи коліна, або сильно згинаючи ноги назад.

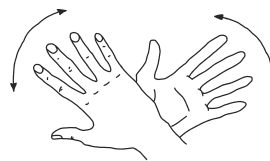

- Запропонуйте вправи для пальчиків рук.

СОНЕЧКО

Лікті на парті, обертати кисті рук у різних напрямках.

Над землею сонечко покотилось,
Наче дивне колесо закрутилось.
Але враз за хмароньку зачепилось,
От у другу сторону й покотилось.
Так каталось сонечко, так котилось,
Поки натомилось і зупинилось.

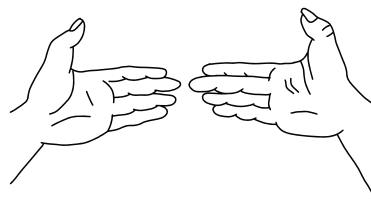

ВОРОТА

Долоні поставити на ребро, пальцями одне до одного — «ворота зачинені». Пальці випрямлені та напружені.

Ми ворота зачинили.
В дім нікого не пустили.

(«Ворота відчиняються та зачиняються».
Долоні розвернути паралельно одна до одної,
пальці спрямовані від себе. Набути в. п.)

А коли відчиним їх,
Друзів впустимо своїх.
Раді бачити усіх.

III. ЗАКЛЮЧНА ЧАСТИНА. РЕФЛЕКСІЯ

Вправа «Зроби висновок»

Учні по черзі називають своє речення-пораду до теми уроку.

Наприклад:

- Займайся фізичними вправами, посильними для тебе.
- Посильна фізична праця також не зашкодить.
- Щодня роби зарядку, загартовуй своє тіло.
- Стеж весь час за тим, як ти сидиш, стоїш, ходиш.
- Учись добре кататися на велосипеді.

Метод «п'яти пальців»

Учні підсумовують вивчене на уроці за п'ятьма напрямками:

М — мізинець — знання. Які знання я сьогодні здобув(ла)?

Б — безіменний — мета. Чого я сьогодні досяг(ла)?

С — середній — настрій. Який сьогодні був у мене настрій?

В — вказівний — допомога іншим. Чим я сьогодні допоміг (допомогла) іншим?

В — великий — здоров'я. Що я зробив(ла) для свого здоров'я?

ДЛЯ ВЛАСНИХ НОТАТОК

УРОК 87. ЗАГАРТОВУВАННЯ

Мета:

- **формування предметних компетентностей:** формувати уявлення про загартовування, його види; розвивати інтерес до загартовування за допомогою природних чинників: сонця, повітря, води; виховувати бажання систематично займатися процедурами загартовування, прагнути зміцнювати й оздоровлювати свій організм;
- **формування ключових компетентностей:** спілкування державною (і рідною у разі відмінності) мовами; уміння навчатися впродовж життя; екологічна грамотність і здорове життя.

Обладнання: кошик; малюнки грибів, сонця, води, хмаринки, квітів; картки з назвами пір року; картонні ляльки; 4 комплекти одягу для ляльки.

Тип уроку: урок застосування знань, умінь і навичок.

Форма проведення: урок-тренінг.

Освітні галузі: соціальна і здоров'язбережувальна, мовно-літературна, фізкультурна.

Хід уроку

I. ВСТУПНА ЧАСТИНА

Привітання. Вправа «Посмішка»

Діти утворюють коло, беруться за руки. Кожен по черзі дарує посмішку своїм сусідам ліворуч і праворуч, важливо дивитися одне одному в вічі.

Обговорення:

- Що відчували?
- Який зараз настрій?

Вправа «Грлянда добра»

— Зараз із цією самою посмішкою ми одне одному по черзі подаруємо теплі слова. Повертаючись до сусіда праворуч і тримаючи його за обидві руки, скажіть йому комплімент.

— Подякуймо одне одному за щирі слова оплесками.

Вправа-очікування «Гриби»

«Гриби» ростуть навколо кошика. Після завершення тренінгу ті сподівання, що справдилися, «складають» до кошика.

Повторення правил тренінгу

- Цінування часу (*говорити коротко*).
- Увічливість.
- Позитивність.
- Говорити від свого імені.
- Правило добровільної активності.
- Правило «підведеної руки».
- Зворотний зв'язок.

II. ОСНОВНА ЧАСТИНА

«Мозковий штурм»

— Що потрібно робити, аби бути здоровим? (*Учні висувають свої ідеї, обговорюють їх.*)

Інформаційне повідомлення

Учні зачитують повідомлення про загартовування у підручнику (с. 36).

Словникова робота

Загартування — важливе для зміцнення здоров'я.

Загартовування — це зміцнення нашого організму спеціальними тренуваннями від переохолодження або перегрівання.

Робота над загадками

— Щоб мати міцне здоров'я, необхідно загартовуватись. А щоб дізнатися, які чинники у цьому допомагають, відгадайте загадки.

- Що у світі найсвітліше,
Наймиліше, найтепліше?
У небі вдень воно гуляє,
Ніч приходить — спать лягає. (*Сонце.*)
- Де не ступиш, всюди маєш,
Не купуєш, а вживаєш. (*Повітря.*)

- Відома людям рідина,
Усяк її вживає.
Буває хмаркою вона,
Сніжинкою буває.
Бува, як скло, вона тверда.
Ви здогадались? Це... (*вода.*)

(Після кожної відгадки вчитель вивіщує малюнки чинників загартовування на дошку.)

Гра «Так чи ні?»

Учитель читає твердження. Якщо учні згодні з ним, то кажуть: «Так!» і плещуть у долоні, якщо не згодні, то сидять тихо.

- Щоб рости сильним і бути бадьорим, необхідно займатися фізкультурою. (*Так.*)
- Не обов'язково робити ранкову зарядку. (*Ні.*)
- Якщо людина мало рухається, то стає сильною, спритною і має гарну фізичну форму. (*Ні.*)
- Загартовуватися потрібно тільки спортсменам. (*Ні.*)
- Слід більше рухатись: ходити, бігати, кататись на велосипеді, лижах. (*Так.*)
- Найкраще виконувати фізичні вправи на свіжому повітрі. (*Так.*)
- Загартування — важливе для зміцнення здоров'я. (*Так.*)

Висновок. Обов'язково необхідно займатися фізичними вправами. Вони корисні для здоров'я. Щоб бути здоровими, потрібно загартовуватися.

Технологія «Крісло автора»

— Чи всім потрібно загартовуватися? (*Учні висловлюють свої судження.*)

Руханка «Літаки»

Діти шикуються в дві колони за зростом.

На слова «Літаки полетіли!» — вони рухаються врзнібіч.

На слова «Літаки на аеродром!» — діти намагаються за зростом стати на свої місця.

Робота в групах

— Які правила загартування існують?

— Як допомагають загартовуватися сонце, повітря, вода?

— Навіщо потрібно загартовуватися?

— Підійдіть і візьміть квітку. Об'єднайтесь у групи за кольорами квіток. Кожна група готує повідомлення.

I група. Загартування водою

1. Починай водні процедури поступово. Найкращий час — після ранкової зарядки.
2. Обтирання роби губкою або мокрим рушником.
3. Для загартування водою — використовуй душ.
4. Чудовий вид загартовування — холодні ванни для ніг 1–2 хвилини.
5. Улітку купайся і плавай у природних водоймах.

Результат: підвищується стійкість організму до різких перепадів температур, прискорюється відновлення після навантажень.

II група. Загартування повітрям

1. Спи з відчиненою кватиркою.
2. Щоденно гуляй і грайся на свіжому повітрі.
3. Роби повітряні ванни влітку — на вулиці, взимку — у кімнаті з відчиненою кватиркою.
4. Одягайся за погодою — не перегрівай свій організм теплим одягом.

Результат: підвищується стійкість організму до впливів холоду.

III група. Сонячні ванни

1. Не перегрівайся!
2. Тривалість першої сонячної ванни — не більше п'яти хвилин.
3. Засмагай на сонці не більше 10 хвилин.
4. Найкраще засмагати до 11 години ранку та після 17 години дня.
5. Захищай голову від сонячних променів.

Результат: підвищується стійкість організму до спеки і впливу ультрафіолетових променів.

Технологія «Сітка Елвермана»

— Організуйте дискусію в класі, обговоріть проблему. (Кожен учень робить свій висновок щодо поставленої учителем проблеми.)

Так	Проблема	Ні
	Загартовувати свій організм потрібно кожному.	

Гра «Одягни ляльку»

— Діти, зараз перевіримо, чи вмієте ви обирати сезонний одяг. Об'єднайтеся у 4 групи і спробуйте одягнути ляльку відповідно до пори року.

(На столах кожної з груп лежать картки з назвою однієї з пір року, по одній картонній ляльці, по чотири комплекти одягу для кожної пори. Команди повинні знайти і «одягнути» на ляльку одяг, що підходить до відповідної пори року.)

Поетична хвилинка

Галя невеличка
Одяглась у три спіднички,
У плетений світерок,
У тепленький кожушок,

Ще й нап'ялила на вуха
Білу шапочку із пуху.
Стоїть Галя на порозі —
Все стоїть, іти не в змозі.

Н. Бурик

— Діти, чи правильний одяг обрала Галя для прогулянки узимку?

— Який одяг і взуття необхідно обирати для прогулянок? (Одяг повинен відповідати погоді та порі року. Має бути зручним і не надто жарким.)

Рубрика «Чи знаєте ви...»

— Чи ходили ви коли-небудь босоніж? (Відповіді дітей.)

— Ходіння босоніж — найпоширеніший вид загартування. Він корисний для здоров'я.

Висновок. Улітку ходіть босоніж по траві, піску, гальці.

III. ЗАКЛЮЧНА ЧАСТИНА. РЕФЛЕКСІЯ

Тестування

— Проведемо тестування, щоб визначити рівень вашої поінформованості з цієї теми.

1. Організм кожної людини:

а) потребує загартовування;

б) може обійтися без загартовування.

2. Чинники загартовування:

а) річка, пляж, ліс,

б) сонце, повітря, вода.

3. Дуже корисно проводити процедуру загартовування водою:

а) вранці, після зарядки;

б) вдень, після прогулянки.

4. Загартовування — це:

а) зміцнення організму,

б) вид спорту.

Відповіді: 1а, 2б, 3а, 4а.

Вправа-очікування

— Якщо ваші очікування справилися, покладіть грибок до кошика.

ДЛЯ ВЛАСНИХ НОТАТОК

УРОК 88. ВИГОТОВЛЕННЯ ШАБЛОНІВ ДЛЯ ТРЕНУВАННЯ ОЧЕЙ

Мета:

- **формування предметних компетентностей:** ознайомити учнів зі значенням тренувальних вправ для збереження зору; формувати стійкі уявлення про кольори, форми, величини; удосконалювати навички роботи з картоном і клеєм, різання ножицями; розвивати окомір, дрібну моторику рук, увагу, фантазію, уяву; виховувати бажання берегти зір;
- **формування ключових компетентностей:** спілкування державною (і рідною у разі відмінності) мовами; уміння навчатися впродовж життя; соціальні та громадянські компетентності; екологічна грамотність і здорове життя.

Обладнання: вузькі атласні стрічки різних кольорів; матеріали для оздоблення; клей; ножиці; прості олівці; картон; мозаїка; картки-зразки; картки із зображенням замаскованих дерев; картинки тесту Кагана; секундомір; комп'ютер; відеоролик; предметні малюнки; картки з лабіринтами; паперові кружечки.

Тип уроку: урок застосування знань, умінь і навичок.

Освітні галузі: технологічна, математична, соціальна і здоров'язбережувальна.

Хід уроку

I. ВСТУПНА ЧАСТИНА

1. Організаційний момент

2. Актуалізація опорних знань

— Навіщо під час уроків ми проводимо фізкультхвилинки? (*Відповіді дітей.*)

— Чи потрібно проводити хвилинки відпочинку для очей?

3. Повідомлення теми та мети уроку

— Дуже багато інформації ви отримуєте візуально, тому очі відчувають значні навантаження.

Щоб тренувати м'язи органів зору, існує гімнастика для очей.

— Згадайтеся, якою буде тема нашого уроку. Чому?

II. ОСНОВНА ЧАСТИНА

1. Осмислення змісту й послідовності застосування способів виконання дій

Інформаційне повідомлення

— Про користь гімнастики для тренування очей учені знають уже багато століть. Ще великий Авіценна вважав, що, виконуючи певні рухи очними яблуками, можна істотно поліпшити свій зір, позбутися втоми і навіть розвинути далекозорість. Сучасні дослідження лише підтверджують ці переконання.

Зір формується аж до 12 років. Щоденні заняття, рекомендовані лікарями-офтальмологами, будуть корисними.

Регулярні тренування очей з виконанням нескладних гімнастичних вправ дуже важливі для збереження нормального зору і його поліпшення у разі розвитку короткозорості, далекозорості або яких-небудь захворювань очей.

Вправи на увагу

- «Викладання візерунка з мозаїки»

Обладнання: мозаїка, картки-зразки.

Опис: дітям пропонують за карткою-зразком викласти з мозаїки: цифри, букву, простий візерунок і силует.

Інструкція: «На цій картці зображено цифру (букву, візерунок, силует). З мозаїки потрібно викласти таку саму цифру (букву, візерунок, силует), як на картці. Будьте уважними! Беріться до роботи».

(Можна провести у вигляді змагання.)

- «Змішаний ліс»

Обладнання: картки із зображенням замаскованих дерев.

Опис: дітям дають картки із зображенням замаскованих дерев, поміж яких їм слід знайти березу (сосну, найменшу ялинку).

Інструкція: «На цій картинці зображено замасковані дерева. Поміж них потрібно якнайшвидше знайти березу (сосну, найменшу ялинку). Починайте шукати».

(Можна провести у вигляді змагання.)

- «Знайди такий самий предмет»

Матеріал: картинки тесту Кагана, секундомір.

Методика проведення. Дітям пропонують картинку із зображенням якого-небудь предмета (літак, квітка, кішка) і картку із зображенням 6-ти літаків, квіток тощо, серед яких тільки одне — точна копія зразка, а інші 5 мають малопомітні відмінності. Варто фіксувати час на обмірковування дитьми задачі від моменту показу загальної таблиці і кількість помилок.

(Можна провести у вигляді змагання.)

- «Фотограф»

На декілька секунд учитель демонструє малюнок. На ньому зображено багато різних предметів або речей. Після цього учні дають відповіді на поставлені запитання щодо зображеного.

Вправа для збереження зору «Зарядка для очей» (<https://youtu.be/OYcBa8ppjkw>)

— Ви зосереджено, уважно працювали. Щоб позбутися втоми, пропоную виконати веселу зарядку для очей.

2. Організація самостійної практичної діяльності учнів

Підготовка робочих місць

— Перш ніж узятися за виготовлення виробу, варто підготувати все необхідне для роботи: вузькі атласні стрічки різних кольорів, матеріали для оздоблення, клей, ножиці, прості олівці, картон.

Вступний інструктаж

Повторення правил користування ножицями, клеєм.

Послідовність виконання роботи (підручник, с. 37)

— Чи сподобалася вам зарядка? Ми сьогодні виготовимо свої шаблони для тренування очей (за зразком чи власним задумом).

Виконуйте послідовно:

1. На картоні намалюйте лінії за бажанням.
2. Відміряйте потрібну довжину стрічки для того, щоб закрити нею лінії. Відріжте необхідний шматок стрічки.
3. Нанесіть клей на лінію, намальовану олівцем.
4. Приклейте стрічку.
5. Нанесіть клей на стики стрічки та приклейте квіти або лелітки (*блискучі цяточки*).

Самостійна робота учнів

— Користуючись планом у підручнику (с. 37), створіть шаблони для тренування очей за зразком чи власним задумом.

Зарядка для очей (<https://youtu.be/4O4EJKstDHo>)

— Виконайте зарядку для очей «Веселий зорепад».

3. Перенесення знань у змінені або нові ситуації

Підбиття підсумків практичної роботи

1) Естетичне оформлення роботи.

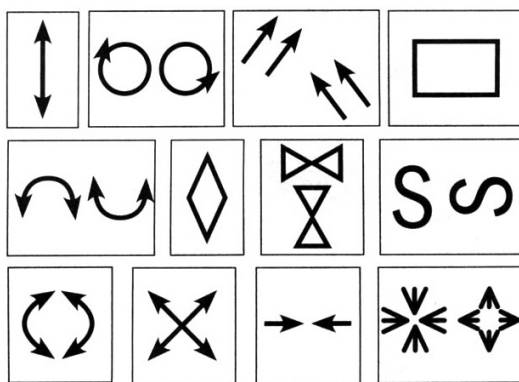
— Прикрасьте свої роботи (за бажанням) квітами або лелітками.

2) Презентація виробів.

Учні презентують свої роботи, залучаючи однокласників до офтальмологічних вправ.

Вправа для збереження зору «Стріляємо очима»

Учитель прикріплює на дошці плакат із фігурами. Показує на них указкою, учні «стріляють» по них очима, переводячи погляд з однієї на іншу.

Корекційна гра «Лабіринт»

Діти допомагають казковим героям вийти з лабіринтів.

— Чи змогли б ви без зору допомогти казковим героям?

Вправа-гра «Оживи круг»

У кожної дитини на парті — паперовий кружечок.

— Круг оживе, якщо ви намалюєте на ньому очі!

Діти, за бажанням, демонструють свої малюнки.

Гра «Що змінилося?»

На столі у педагога — предмети, небезпечні для очей (*ножиці, ніж, голка, цвях, тощо*). Діти їх розглядають, з'ясовують, чим вони небезпечні для очей.

За сигналом учителя діти заплющують очі. Педагог прибирає один предмет, учні називають відсутній.

Вправа на позбавлення зорового навантаження «Сонячний зайчик»

Сонячний зайчик скаче, стрибає.

(Переводять погляд угору, вниз.)

Сонячний зайчик від мене тікає.

(Переводять погляд праворуч, ліворуч.)

Весело в хованки нам з ним пограти,

(Колові рухи очима.)

Жовтого зайчика важко спіймати.

(Пальмінг.)

Робота над прислів'ями та порівняннями

— Як ви розумієте зміст прислів'їв?

— Коли і про кого так говорять?

- В очі — лисицею, за очі — вовчицею.
- В очі співає, а позаочі лає.
- Більше вір своїм очам, ніж чужим речам.
- В очі любить, а поза очі гудить.

- Лізе, як оса в очі.
- Очі, мов в орла.
- Бачить, ніби сова.
- Чистий, як сльоза.

III. ЗАКЛЮЧНА ЧАСТИНА. РЕФЛЕКСІЯ

Саморефлексія

- Чи справдилися мої очікування?
- Про що мені хочеться поговорити?
- Чи хочеться мені ще пограти у такі ігри?
- Який у мене настрій?

ДЛЯ ВЛАСНИХ НОТАТОК

УРОК 89. ЯКИЙ БУВАЄ ВІДПОЧИНОК

Мета:

- **формування предметних компетентностей:** формувати уявлення учнів про значення навчання і відпочинку для здоров'я, спілкування, праці, досягнення успіху; формувати вміння правильно організувати роботу над домашнім завданням та робоче місце школяра; виховувати у дітей ціннісне ставлення до власного здоров'я, мотивацію щодо здорового способу життя;
- **формування ключових компетентностей:** спілкування державною (і рідною у разі відмінності) мовами; уміння навчатися впродовж життя; екологічна грамотність і здорове життя.

Обладнання: клубок ниток; жетони; комп'ютер; аудіозапис.

Тип уроку: урок формування вмінь і навичок.

Освітні галузі: соціальна і здоров'язбережувальна, мовно-літературна, інформатична.

Хід уроку

I. ВСТУПНА ЧАСТИНА

1. Організаційний момент

Сонце прокинулось, світ усміхається,
Щастям і радістю день починається.

Посмішка сяє у класі — дивись!
Стати розумником — це наш девіз!

2. Повідомлення теми та мети уроку

- На подвір'ї погуляти,
На рибалку разом з татом,
Шахи, шашки та футбол,
Доміно чи баскетбол,
Поскладати пазл з картинок,
Все це зветься... (*відпочинок*).

— Правильно, ми на цьому уроці будемо говорити про важливість правильного поєднання навчання і відпочинку. Пригадаємо про різновиди відпочинку. Навчимося правильно організувати свій відпочинок, готувати робоче місце школяра, розглянемо правила виконання домашнього завдання. (*Учитель відкриває написану на дошці тему уроку.*)

II. ОСНОВНА ЧАСТИНА

1. Вивчення нового матеріалу

Словникова робота

Активний — енергійний, діяльний.

Пасивний — неенергійний, бездіяльний.

Інформаційне повідомлення

Діти зачитують повідомлення у підручнику (с. 38). Аналізують зміст.

— Що потрібно робити для відновлення сил?

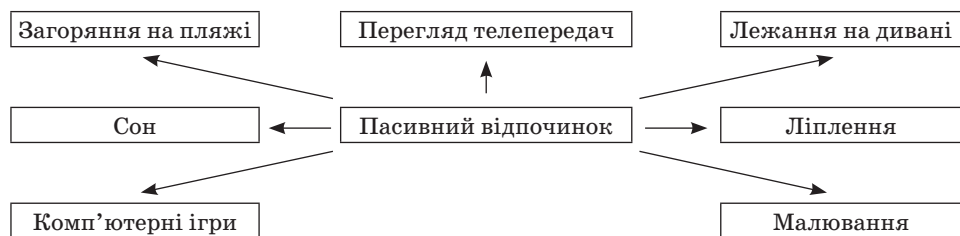
— Які види відпочинку слід чергувати?

Стратегія «Грунування»

I група. Види активного відпочинку.

II група. Види пасивного відпочинку.

Робота за підручником (с. 38)

- Що роблять діти на фото?
- Як вони відпочивають: активно чи пасивно?

Руханка «Нитка Аріадни»

Обладнання: клубок ниток.

Діти утворюють одне велике спільне коло. Одному з них пропонують узяти до рук клубок ниток і почати розповідати про себе все те, що йому спаде на думку (наприклад, як його звати, чим найбільше полюбляє займатися, кого любить, що у нього найкраще виходить). Час на розповідь — 1 хв. Коли цей учасник розповість про себе, він затискає кінець нитки в руці і кидає клубок тому, хто стоїть навпроти нього. Якщо хтось не хоче нічого говорити, він просто бере нитку до рук, а клубок перекидає наступному гравцеві. Так клубок передають від одного до іншого, тоді всі гравці стають заплутаними. Необхідно розплутати павутиння. Для цього потрібно повернути клубок попередньому учасникові, називаючи його на ім'я і переказуючи його розповідь про себе. Гру можна вважати закінченою, коли клубок повернеться до того, хто її починав.

2. Застосування учнями знань у стандартних ситуаціях (тренувальні вправи)

Пантоміма

- Наведіть приклади активного і пасивного відпочинку. Покажіть їх пантомімою.

Робота в парах

Діти в парах обмінюються інформацією.

- Розкажіть, як ви любите відпочивати. З ким?
- Вам більше подобається активний чи пасивний відпочинок? Чому?
- Чи планує ваша сім'я відпочинок вихідними днями?

Технологія «Крісло автора»

- Розкажіть, як ви проводите свій вихідний день.

Висновок. Відпочинок — це зміна виду діяльності.

Вправа «Виправ помилки»

Діти читають стовпчики слів, називають помилки, допущені у переліку видів відпочинку.

Активний відпочинок		Пасивний відпочинок	
Футбол	волейбол	купання в морі	шахи
лото	малювання	волейбол	баскетбол
катання на велосипеді	прогулянка на подвір'ї	піжмурки	ліплення
пазли	сон	засмагання	риболовля
шашки	стрибки на скакалці	розгадування кросвордів	читання книжок

Руханка «Подарунки»

Обладнання: жетони.

— Для того щоб почати грати, вам необхідно об'єднатися у дві команди. Пропоную утворити півколо. А тепер розрахуйтеся на «яблуко» — «апельсин». Усі «яблука» стають у внутрішнє коло, а всі «апельсини» — у зовнішнє коло.

Діти утворюють два кола і рухаються під музику по колу, в протилежних напрямках. За сигналом — зупиняються, беруться за руки з однолітком, який стоїть навпроти і повертаються одне до одного обличчям.

Спочатку діти із зовнішнього кола загадують про себе, що б вони хотіли отримати в подарунок, а діти з внутрішнього кола відгадують. Якщо дитина відгадує, то той, хто загадав, віддає їй свій жетон, якщо ні — віддає той гравець, який відгадував. У кожного гравця — по 3 жетони. (*Грають тричі, потім підраховують жетони.*)

3. Творчі вправи

Робота в групах. Гра «Шнурівка»

Діти об'єднуються у дві групи — «День» та «Ніч».

Завдання: через дві хвилини назвати якомога більше видів активного («День») і пасивного («Ніч») відпочинку.

Через певний проміжок часу кожна команда по черзі (*як зашнуровують взуття*) називає по одному виду активного чи пасивного відпочинку. Виграє команда, яка закінчує перелік.

Перегляд мультфільму «Настуся і комп'ютер» (<https://youtu.be/OrNYFm3GYoQ>)

- Перегляньте мультфільм «Настуся і комп'ютер».
- Яким був відпочинок у Настусі? (*Пасивним.*)
- Що ви їй порадили б?

Музична хвилинка

— Послухайте уривки музичних творів і відгадайте, яка музика краще підходить для активного відпочинку, яка — для пасивного, а яка дібрана зовсім недоречно? Поясніть свою думку.

(Діти висловлюють свою думку, учитель їм допомагає.)

— Який характер має перша мелодія? (*Повільна і спокійна.*) Отже, до якого виду відпочинку вона підходить? (*До пасивного.*)

— Яка друга музична композиція? (*Весела і грайлива.*) Отже, до якого виду відпочинку вона підходить? (*Активного.*)

— А на уроці ми її можемо використати? Коли? (*Під час фізкультхвилинки.*)

— Що ви можете сказати про третій музичний уривок? (*Це лише шум.*) Чи допоможе він нам якось відпочити чи розслабитися? (*Ні.*)

— А що може дати шум людині? (*Шкодить здоров'ю.*)

III. ЗАКЛЮЧНА ЧАСТИНА. РЕФЛЕКСІЯ

Гра «Гойдалка»

Діти самостійно ставлять запитання з вивченої теми і вказують на того, хто відповідатиме.

Наприклад:

- Що роблять люди, якщо відчули втому?
- Що таке відпочинок?
- Навіщо потрібно відпочивати?
- Як правильно відпочивати?
- Які види відпочинку ви знаєте?
- Наведіть приклади активного відпочинку.
- Наведіть приклади пасивного відпочинку.
- Який відпочинок швидше та краще врятує від перевтоми: активний чи пасивний?
- Як слід проводити вільний час?

Гра «Хвости»

— Продовжте фразу: «Найкращим відпочинком для мене є...».

ДЛЯ ВЛАСНИХ НОТАТОК

УРОК 90. ВІДПОЧИНОК В РІЗНІ ПОРИ РОКУ

Мета:

- **формування предметних компетентностей:** розширити знання дітей про розваги в різні пори року; вчити правильно поводитися під час прогулянки, дотримувати правил безпечної поведінки під час перебування на природі; активізувати словник дітей; розвивати зорову увагу, пам'ять; виховувати інтерес до різних ігор-розваг;
- **формування ключових компетентностей:** спілкування державною (і рідною у разі відмінності) мовами; уміння навчатися впродовж життя; екологічна грамотність і здорове життя; математична грамотність.

Обладнання: картки з назвами пір року; кошик; м'ячик; обручі; квіти для гри; малюнки овочів; фруктів; комп'ютер; аудіозапис; папір; олівці; фарби.

Тип уроку: урок застосування знань, умінь і навичок.

Форма проведення: уявна мандрівка.

Освітні галузі: соціальна і здоров'язбережувальна, мовно-літературна, фізкультурна, математична.

Хід уроку

I. ВСТУПНА ЧАСТИНА

1. Організаційний момент

Знову день почався, діти,
Всі зібрались на урок.

Тож пора нам вирушати —
Кличе в подорож дзвінок.

2. Актуалізація опорних знань

- Які пори року ви знаєте?
- Яка з них — улюблена? (*Відповіді дітей.*)

3. Повідомлення теми та мети уроку

- Кожна пора року по-своєму красива, приваблює кожного з вас не тільки гарною природою.
- Чим ще ваблять вас пори року?
- Згадайте, якою буде тема нашого уроку. (*Відповіді дітей.*)
- Сьогодні ми здійснимо уявну мандрівку порами року.

II. ОСНОВНА ЧАСТИНА

1. Осмислення змісту й послідовності застосування способів виконання дій

1) Дидактична гра.

- Розставте у певному порядку назви пір року.
(*Діти виставляють на дошці картки — назви пір року: зима — весна — літо — осінь.*)
- Ми розпочинаємо мандрівку порами року.
- Повторімо правила безпечної поведінки під час прогулянок!

2) Зимові мандрівки.

Робота над загадками

- Щоб дізнатися, до якої пори року ми вирушаємо на гостину, відгадайте загадку.

- Мухи білі прилітають,
На голівоньки сідають,
Замітають всі доріжки
І дарують діткам сніжки.
Хто ж дарує жартома?
Білі мухи — це... (*зима*).

- Який вид транспорту ми оберемо для подорожі?

- Сіла купа дітвори
І поїхала з гори...
Люблять їх усі малята.
Звуть візочок цей... (*санчата*).

Гра «Юні поети»

— Спробуймо розповісти про зиму віршами. Я буду починати рядочок вірша, а ви доберіть потрібні «зимові» слова в риму.

А яка зима буває,
Скаже той, хто добре... (знає).
Чи ж вона буває ніжна?
Ні! Холодна й... (білосніжна).
Так. Холодна, вітер віє,
І від снігу все... (біліє).
В небі темна хмара висне,
Іноді мороз аж... (тисне).
Чудеса на склі малює,
На річках мости... (будує).
Не прості, а льодяні,
Дуже гарні, мов... (скляні).

Під ногами сніг рипить,
Звір від холоду... (тремтить).
Є хурделиця, природно,
Є метелиця... (холодна).
Хуга є, і є завія,
Сонце світить, а не... (зріє).
І його частіш немає —
Хмара сонце... (закриває).
Часом сніг летить лапатами,
Бігти хочеться із... (хати),
Щоб зловити біле диво,
Бо повсюди так... (красиво)!

Робота в групах. «Зимові розваги»

Діти в групах записують, які зимові розваги вони знають. Зачитують свій перелік ігор. Перемагає та група, у якої цей перелік більший.

Наприклад: хокей, катання на лижах, катання на санчатах, катання на ковзанах, гра у сніжки, ліплення сніговика, «будівництво» снігового містечка, створення льодових скульптур тощо.

— Це активні чи пасивні види відпочинку?

Робота за підручником (с. 39)

— Розгляньте малюнок у підручнику. Які «зимові» ігри з вашого переліку на ньому зображено?

Поетична хвилинка

— Послухайте вірш. Про які зимові розваги у ньому йдеться?

Із доріжки до доріжки
Полетіли влучні сніжки,
І почався білий бій,
Закрутився у сувій.
Закрутився, покотився,

Під горою зупинився.
Зверху сніг і знизу сніг.
І ніхто узнати не міг,
Де чії стирчали ніжки.
Ой, весела гра у сніжки!

Платон Воронько

Рухлива гра «Влуч у ціль»

На певній відстані від дітей — великий кошик. Діти «сніговими» кульками повинні влучити всередину кошика.

Кожен учень має три «сніжки». Переможцями є ті, хто влучив трьома кульками.

3) Весняна мандрівка.

Робота над загадками

— Відгадайте загадку, щоб дізнатися, куди ми помандруємо далі.

- Привітанням журавля
Я пробуджую поля,
Наповняю ручаї
Та заквітчую гаї.
Кожен з вас мене впізна.
Відгадали? Я — ... (весна).

— На чому ми вирушимо у мандрівку?

- Ковзани для льоду взимку,
Що ж навесні з відпочинком?
Додай колеса, болтики —
Взувай скоріше... (ролики).

— Розгляньте малюнок (підручник, с. 39). На чому катаються діти навесні? (Ролики, скейт.)

Гра «Пташки у гніздечках»

Матеріали для гри: гімнастичні обручі (за кількістю гравців) або крейда.

Розкладіть обручі (або намалюйте кола діаметром 50–60 см). Це — гніздечка для пташок.

Усі гравці («пташки») стають в обручі. Ведучий каже: «Сонечко світить. Пташки вилетіли з гніздечок». Гравці вискакують з обручів, бігають майданчиком (класом), змахуючи руками-«крильцями».

Раптом ведучий каже: «Сонечко сіло. Пташки летять додому. Раз, два, три!». Після цих слів гравці поспішають зайняти порожнє (або лише своє) «гніздечко». Та «пташка», яка не встигла повернутися в «гніздо» на рахунок «три», залишає гру. Після виходу гравця, зайвий обруч прибирають. Перемагає найспритніша «пташка».

Гра «Зима та весна»

Кількість гравців: десятеро і більше (парна кількість).

Накресліть крейдою три паралельні лінії на відстані 2–3 м одна від одної.

Гравці об'єднуються у дві команди — «Зима» та «Весна» — і вишиковуються на середній лінії обличчям одна до одної.

Ведучий вигукує назву однієї з команд. Тієї самої миті її гравці кидаються навздогін супротивників. Той, кого упіймають, переходить у цю команду. Таким чином, то команда «Зима» ловить команду «Весна», то навпаки.

Перемагає команда, яка збрала більше гравців.

4) Літня мандрівка.

Робота над загадками

- Посмалилися носи,
Загоріли щічки.
Ми щодня тепер усі
Ходимо до річки.
Коли це буває? (Влітку.)

— На чому будемо подорожувати?

- Кінь оцей не їсть вівса,
Замість ніг — два колеса.
Сяду верхи — і вперед
Мій прудкий... (велосипед).

Стратегія «Два — чотири — всі разом»

— Назвіть літні розваги.

Наприклад: катання на велосипеді, засмагання, купання в річці, у морі, рухливі ігри, походи, гра у футбол, волейбол тощо.

— Розгляньте малюнок (підручник, с. 39). Які улюблені літні розваги дітей на ньому зображені?

Конкурс «Хто швидше збере квіти?»

Ведучий викликає трьох дітей і пропонує їм за сигналом: «Раз, два, три! Квіти швидше збери!» зібрати певний вид квітів: маки, ромашки, волошки. Звучить весела музика.

Перемагає той, хто зібрав за відведений час найбільше квітів.

Гру можна провести кілька разів.

Робота над прислів'ями про літо

Діти отримують картки, на яких записано початок або кінцівку фрази. Завдання учнів: знайти «свою пару».

Літній день рік ... (годує). Люди раді літу, бджоли ... (раді цвіту). Не проси у Бога літа довгого, а проси ... (літа теплого). У червні на полі густо, а ... (у коморі пусто). Чого липень і серпень не доварять, ... (того вересень не досмалить). Літо дає коріння, ... (а осінь — насіння). Що влітку вродиться, ... (то взимку згодиться).

5) Осіння мандрівка.

Робота над загадками

- Прийшла дівчина до хати,
Узялась хазяйнувати:

Вправно скриню відімкнула,
В жовту свитку ліс вдягнула. (Осінь.)

Прикмети осені

— Продовжте прикмети про осінні явища природи.

- Восени багато горобини — ... (*чекай суворої зими*).
- Пізній відліт птахів — ... (*до теплої зими*).
- Багато жолудів на дубі — ... (*до лютої зими*).
- Восени великі мурашині купи — ... (*до суворої зими*).

Гра «Збери урожай»

Кожен гравець збирає у кошик фрукти й овочі тільки одного виду (*картопля, морква, яблука, апельсини, цибулю*). Виграє той, хто зібрав більшу кількість врожаю.

Математична розминка «Урожайні задачі»

- Їжачок по лісу йшов,
На обід гриби знайшов:
Два — під березою,
Один — під осикою.
Скільки їх буде в плетеному кошику? (3.)
- Дев'ять кабачків дозріло на городі.
Три з них на ікру зірвали сьогодні.
Скільки залишилось на грядці, скажи,
Порахувати допоможи! (6.)
- Раз до зайчика на обід
Прискакав дружок — сусід.
На пеньок зайчата сіли
І по дві морквини з'їли.
Скільки з'їдено морквин? (4.)
- Йшли два їжаки,
Несли по три буряки.
А ви їм допоможіть —
Буряки ті полічіть. (6.)

2. Творчі вправи

Робота в групах

Завдання для груп:

I група: намалювати зимовий пейзаж.

II група: намалювати весняний пейзаж.

III група: намалювати літній пейзаж.

IV група: намалювати осінній пейзаж.

Презентація робіт груп

Діти демонструють свої роботи, називаючи прикмети відповідної пори року.

III. ЗАКЛЮЧНА ЧАСТИНА. РЕФЛЕКСІЯ

Вправа «Річечка»

Осінь багряна. Літо — барвисте.
Весна — це красуня в зеленім вбранні.
Зима — синьо-біла, морозно-срібляста,
Та кожна із них — до вподоби мені.

Діти по черзі («річечкою») називають свою улюблену пору року та улюблений вид відпочинку.

ДЛЯ ВЛАСНИХ НОТАТОК

УРОК 91. ВИГОТОВЛЕННЯ НАСТІЛЬНОЇ ГРИ «ХРЕСТИКИ-НУЛИКИ»

Мета:

- **формування предметних компетентностей:** закріпити знання учнів про настільні ігри; активізувати їхню пізнавальну діяльність; учити виготовляти настільні ігри власноруч; розвивати творчі здібності, увагу; виховувати взаєморозуміння, повагу до однолітків;
- **формування ключових компетентностей:** спілкування державною (і рідною у разі відмінності) мовами; уміння навчатися впродовж життя; соціальні та громадянські компетентності.

Обладнання: аркуш цупкого паперу; кришки від пластикових пляшок; хустинка; аркуш паперу; картки-завдання; ігрове поле; фішки; гудзики; картонна коробка.

Тип уроку: урок застосування знань, умінь і навичок.

Освітні галузі: технологічна, математична, мовно-літературна.

Хід уроку

I. ВСТУПНА ЧАСТИНА

1. Організаційний момент

Другу руку простягни,
Посмішку усім пошли.
Добрий ранок! Добрий день!
Нашу зустріч розпочнем!

2. Актуалізація опорних знань

— У які настільні ігри ви любите грати?

3. Повідомлення теми та мети уроку

— Чи хотіли б ви самі виготовити настільну гру?

— Розгляньте малюнок у підручнику на с. 40. Яку гру ми будемо виготовляти?

II. ОСНОВНА ЧАСТИНА

1. Осмислення змісту й послідовності застосування способів виконання дій

Довідкове бюро

«Хрестики-нулики» — гра на папері для двох гравців. Під час кожного ходу гравці ставлять «0» чи «X» на гратці розміром (3 × 3). Гравець, який першим розмістив три відповідні знаки в горизонтальному, вертикальному чи діагональному ряду, виграє партію.

Гравці по черзі ставлять на вільні клітини поля 3 × 3 знаки (*один — завжди «хрестики», інший — завжди «нулики»*). Виграє перший, хто зумів вишикувати в ряд свої три фігури по вертикалі, горизонталі або діагоналі. Першим хід робить гравець, який ставить хрестики.

Зазвичай після завершення партії гравець, який виграв, закреслює рискою три свої знаки («нулики» або «хрестики»), що становлять суцільний ряд.

Гра «Легко, легше не буває»

— Перш ніж виготовити власну гру «Хрестики-нулики», пограймо у гру «Легко, легше не буває». У цій грі потрібно лише плескати в долоні!

Перед тим як розпочати гру, приберіть усі перешкоди з підлоги в кімнаті.

Одну дитину призначають «слухачем». Вона виходить на середину кімнати із зав'язаними очима.

Інший гравець — «рахівник», який сидить з ручкою та аркушем паперу.

Ще один учасник проходить у будь-яку частину кімнати і плеще в долоні.

«Слухач», почувши оплески, вказує напрямом, звідки почув.

Якщо «слухач» вказує неправильний напрямом, «рахівник» ставить на аркуші паперу знак «0» навпроти його імені. Якщо «слухач» визначає потрібний напрямом, «рахівник» на аркуші паперу ставить знак «x» навпроти його імені.

Гравець, який плеще, має десять спроб і плеще в долоні в різних частинах кімнати.

Кожен учасник повинен побувати в ролі «слухача», «рахівника» й того, хто плеще.

Перемагає той, хто в ролі «слухача» отримав більше знаків «x», ніж знаків «0».

2. Організація самостійної практичної діяльності учнів

Підготовка робочих місць

— Прочитаймо (*підручник, с. 40*), які матеріали нам знадобляться сьогодні на уроці.
Учні готують матеріали до уроку.

Послідовність виконання роботи

1. Намалюйте поле на папері.
2. У середину кришок від пластикових пляшок уклейте кружечки відповідного розміру.
3. Намалюйте значки. Можна використати кришки різного кольору.

Самостійна робота учнів

Робота в парах. Гра «Хрестики-нулики»

— Пригадайте й обговоріть у парі правила гри.
— Пограйте кілька разів у гру. Визначте переможців.

Двоє учнів, які набрали найбільше балів, улаштовують турнір перед класом на визначення найвправнішого гравця.

Пальчикова гімнастика «Хрестики-нулики»

Хрестики і нулики —
Гра цікава дуже.
Можеш ти із пальчиків
Їх зробити, друже.
Хрестики — рівенькі,
Нулики — кругленькі.
Раз, два, три — часу не гай,
Швидко вправу починай!

Кисті рук із прямими пальцями покласти на стіл:

- а) «хрестики» — зачепити безіменний палець за мізинець (*або середній — за вказівний*); утримувати таке положення якомога довше;
- б) «нулики» — з'єднати подушечками великий палець із вказівним, потім — із середнім, безіменним пальцями та мізинцем;
- в) одночасно втримувати створені з пальців однієї руки «хрестик» і «нулик».

3. Творчі вправи

Гра з навчальним навантаженням «Хрестики-нулики»

Для гри потрібне типове ігрове поле. На кожній з 9-ти карток з одного боку є запитання, з іншого — номери від 1 до 9. Картки закріплюють на ігровому полі цифрами вверх.

Учні об'єднуються в 2 команди, по черзі обирають потрібну цифру, відповідають на запитання картки. У разі правильної відповіді клітинку ігрового поля закривають відповідно знаком «X» чи «O». Якщо відповідь неправильна, картку із запитанням повертають на місце. Вона може бути вибрана ще раз.

Виграє команда, яка першою закrije своїми знаками лінію. Невідкриті під час гри запитання опрацьовують фронтально.

Орієнтовні запитання:

- 1) На які групи поділяють рослини? (*Дерева, кущі, трав'янисті рослини.*)
- 2) На які групи поділяють рослини за формою листя? (*Листяні та хвойні.*)
- 3) Як називаються рослини, яких садять і доглядають люди? (*Культурні рослини.*)
- 4) Як називаються рослини, яких ніхто не саджав і ніхто не доглядає? (*Дикорослі рослини.*)
- 5) Як називають тварин, які самі живуть у природі? (*Дикі тварини.*)
- 6) Як називають тварин, яких утримують люди? (*Свійські тварини.*)
- 7) Чим комахи відрізняються від інших тварин? (*Комахи мають шість ніг.*)

8) По чому можемо впізнати риб? (Тіло більшості риб укрите лускою.)

9) Чи до однієї групи тварин належать птахи і звірі? (Ні. Тіло птахів вкрите пір'ям, а звірів — шерстю.)

Математичний ринг «Хрестики-нулики»

Ця гра має зацікавити дітей математикою.

Ігрове поле містить 9 клітинок (*конкурсів*). У конкурсі виграє та команда, яка швидше і правильно виконає завдання, за що отримує право поставити свій знак («хрестик» або «нулик») на ігрове поле та обрати наступний конкурс.

У грі перемагає команда, якій удалося поставити три свої знаки в один ряд по горизонталі, вертикалі чи діагоналі.

(Для гри учитель готує завдання з математики — приклади, задачі, геометричний матеріал тощо.)

Вправа для збереження зору «Хрестики»

Малювати очима хрестики: дивитися праворуч — угору, ліворуч — униз, а потім — ліворуч — угору і праворуч — униз.

Гра «Блошки»

Таку розвивальну гру для дітей можна зробити власноруч.

Матеріали: гудзики, картонна коробка (*висота бортиків — 5 см*).

Фломастером або ручкою всередині коробки намалюйте розмітку, що нагадує футбольне поле: у центрі накресліть коло, по боках, навпроти один одного, двоє воріт. Половинки поля можна зафарбувати або обклеїти папером різного кольору, щоб знати, на чие заскочить «блошка».

Правила гри можна придумувати власні. Наприклад, чия «блоха» вище і далі стрибне, яка виявиться у воротах або на половині суперника. Потрібно «вдарити» її своєю «блошкою», кинувши ту зверху.

Також можна змагатися у влучності. Кожному гравцеві видається однакова кількість «блошок». Потрібно влучити ними у ворота суперника. Якщо «блошка» залишилася на ігровому полі свого кольору, господар забирає її і використовує ще. А якщо вона не потрапила у ворота і залишилася на полі суперника, той забирає її собі.

У кого в кінці гри виявиться більше таких трофеїв, той і виграв.

III. ЗАКЛЮЧНА ЧАСТИНА. РЕФЛЕКСІЯ

Вправа «Рефлексивний екран»

Учні по колу висловлюються одним реченням.

- Сьогодні я дізнався / дізналася...
- Я виконував / виконувала завдання...
- Тепер я зможу...
- У мене вийшло...
- Мене здивувало...
- Я спробую...
- Було цікаво...
- Було складно...
- Я зрозумів / зрозуміла...
- Я відчув / відчула, що...
- Я навчився / навчилася...
- Мені захотілося...

ДЛЯ ВЛАСНИХ НОТАТОК

УРОК 92. ХАРЧУВАННЯ І ЗДОРОВ'Я

Мета:

- **формування предметних компетентностей:** пояснити учням, як харчування впливає на здоров'я людини, навіщо потрібно вживати їжу; навчити розрізняти корисну та шкідливу для здоров'я їжу; розвивати вміння вибирати корисні для здоров'я продукти; прищеплювати бажання дбати про власне здоров'я; виховувати естетичні смаки, культуру харчування;
- **формування ключових компетентностей:** спілкування державною (і рідною у разі відмінності) мовами; уміння навчатися впродовж життя; екологічна грамотність і здорове життя.

Обладнання: предметні малюнки; фліпчарт; кошики; великі та малі тарілки; квасоля; комп'ютер; відеоролик.

Тип уроку: урок засвоєння нових знань.

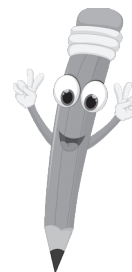
Освітні галузі: соціальна і здоров'язбережувальна, мовно-літературна, інформатична.

Хід уроку

I. ВСТУПНА ЧАСТИНА

1. Організаційний момент

Добрий день!
На вас чекає гарний день.
Бачу: всі веселі і здорові,
До уроку всі готові!

2. Повідомлення теми та мети уроку

- Яка ваша улюблена страва?
- Вона корисна чи шкідлива для вашого організму?
- Чи залежить наше здоров'я від харчування?
- Сьогодні на уроці ми зупинимось на одному з основних правил харчування — «Регулярно вживай корисну їжу, бо ми їмо для того, щоб жити».

II. ОСНОВНА ЧАСТИНА

1. Вивчення нового матеріалу

Робота за підручником (с. 41)

1) «Мозковий штурм».

— Висловіть свої думки, давши відповіді на запитання: «Навіщо слід їсти?». Скористайтесь текстом підручника (с. 41).

Висновок. Організм людини потребує поживних речовин. Вони містяться у їжі. Їсти необхідно, аби бути здоровим, мати енергію для навчання та відпочинку.

2) Метод скрайбінгу.

Ознайомлення із «Пірамідою харчування»

Їжа є основним джерелом енергії, потрібною людському організму для життєдіяльності. Від того, що споживає людина, залежить, як вона почувається, як виглядає, чи може продуктивно працювати, який сон у неї тощо.

Щоб рости здоровими і довго жити на землі, потрібно їсти чисту, здорову, багату на білки, жири, вуглеводи і вітаміни їжу. Всю цю їжу ми беремо від рослинного і тваринного світу. Найбільш корисна — рослинна їжа. У ній дуже багато вітамінів. А вітаміни підсилюють життєдіяльність організму, імунної системи, омолоджують організм, захищають від інфекцій. Отже, щоб рости здоровими, потрібно вживати багато вітамінів.

- Розгляньте малюнок «Піраміди харчування». Пропоную викласти її на фліпчарті.
- Що викладемо на першому «поверсі»? (Хліб, каші.)
- Що викладемо на другому «поверсі»? (Овочі, фрукти.)
- Що викладемо на третьому «поверсі»? (М'ясо, рибу, молоко, яйця.)
- Що викладемо на четвертому «поверсі»? (Жир, олію, сіль, цукор, солодоці.)

— Яких продуктів необхідно вживати найбільше? А яких — найменше?
Висновок. Їжа має бути різноманітною, щоб організм отримав усі потрібні поживні речовини.

Перегляд відеоролика (<https://youtu.be/iD1FBS-uNLQ>)

— Закріпимо наші знання про вплив харчування на здоров'я, переглянувши відео «Харчування і здоров'я».

Гра «Наповни свій кошик»

(Діти розкладають їжу в кошики «рослинна їжа», «тваринна їжа», «швидка, штучна їжа».)

— Який кошик, на вашу думку, на столі зайвий? *(Зі штучною — шкідливою для здоров'я їжею.)*

Технологія «Сітка Елвермана»

— Що ви любите їсти на сніданок?

— Організуйте дискусію в класі, обговоріть проблему. *(Кожен учень робить свій висновок щодо поставленої вчителем проблеми.)*

Так	Проблема	Ні
	Сніданок — найважливіший у харчуванні.	

Висновок. Щоранку потрібно снідати.

Руханка «Їстівне — неїстівне»

Учні утворюють коло. Ведучий тримає в руках м'яч і пропонує за командою спіймати його або відштовхнути. Спіямати м'яч потрібно тоді, коли буде сказано «їстівне» слово *(наприклад, овочі, фрукти тощо)*, а відштовхнути, якщо буде сказано «неїстівне» слово *(наприклад, олівець, зошит тощо)*. Ведучий промовляє слово і кидає м'яч одному з учасників групи. Той, у свою чергу, повинен, промовляючи слово, кинути м'яч комусь іншому і т. ін.

2. Застосування знань у стандартних ситуаціях (тренувальні вправи)

Робота за підручником (с. 42)

1) Вправа «Практичність теорії».

Учитель доводить корисність навчальної теми шляхом розв'язання конкретної практичної ситуації.

— Скільки разів потрібно їсти протягом дня?

— Як називаються прийоми їжі? *(Сніданок, обід, полуденок, вечеря.)*

— Як називається прийом їжі вдень? увечері?

2) Вправа «Зроби вибір».

— Розгляньте малюнки. Оберіть страву до вечері. *(Молочні продукти або овочі та фрукти, або салат.)*

Висновок. Вечеря повинна бути не менше, ніж за дві години до сну.

Гра «Варимо український борщ»

Учитель загадує загадки. Якщо інгредієнти кладуть у борщ — діти плещуть у долоньки, а якщо ні — хитають заперечливо голівками.

- Хто голівоньку свою
Влітку накриває,
Аж по сто хусти
На голівці має? *(Капуста.)*
- Над землею я зелена,
У землі, як яечка, лежу,
Людам їжею служу. *(Картопля.)*
- Без вікон, без дверей,
Повна хата людей. *(Гарбузи.)*

- Стоїть на грядках
У червоних чобітках.
Товстенький, солоденький,
Всім корисний цей маленький. (*Бурячок.*)

- Маленька пані зроста,
Всім користь принесла.
Коли її роздягають,
То усі ридають. (*Цибуля.*)

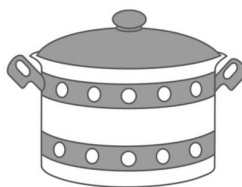
- Довгий, зелений,
Добрий і солоний,
Добрий і сирий.
Хто він такий? (*Огірок.*)

Мовна хвилинка

— Вивчіть примовку.

Кипи, кипи, борщику,
У новому горщику.
Вкину моркву, капустину,
Бурячок і картоплину,
Натовчу цибулі, сала.
Буде борщик в нас на славу!

Робота за підручником (с. 43)

- Розгляньте малюнки. Що видно на немитих руках під мікроскопом? (*Безліч мікробів.*)
- Що потрібно зробити перед приготуванням їжі? Поясніть.

Дидактична гра «Сортуємо квасолю»

- Що ще можна додати в борщ? (*Квасолю.*)
- Об'єднаймося у дві команди і позмагаймося. Ось на тарілочці змішалася квасоля. Є квасоля велика біла, а є квасоля маленька біла.

Розкладіть квасолі: велику — на великі тарілки, а маленьку — на маленькі тарілки.

Хто швидше впорається, той — переможець!

Руханка «Варенички»

Учні утворюють коло, повторюють слова і рухи за вчителем.

- Просіяли борошно. (*Рух руками ліворуч — праворуч.*) Замісили тісто. (*Кулаком по долоні.*) Зробили «ковбаску». (*Потерти долоні.*) Порізали «ковбаску». (*Відповідні рухи руками.*) Зліпили варенички. (*Натиснути на вуха.*)

3. Творче перенесення знань і навичок у нові ситуації (*творчі справи*)

Технологія «Акваріум»

Учитель пропонує одній із груп сісти в центрі класу. Подає команду розпочати обговорення проблеми «Чи важливою є культура харчування?».

Наприкінці обговорення учні мають дійти спільного рішення за 3–5 хв.

Учитель ставить класу запитання:

- Чи погоджуєтесь ви з думкою групи?
- Яким має бути харчування людини?
 - Харчування має бути повноцінним і різноманітним, щоб у продуктах були наявні білки, жири і вуглеводи.
 - Харчування має бути регулярним. Людина має отримувати їжу 4–5 разів на добу.
 - Харчування має бути помірним. Не можна переїдати. Потрібно дотримувати правил прийому їжі.

Робота за притчею

— Послухайте притчу.

Колись до Насреддіна прийшов хворий зі скаргою на болі в животі. Насреддін запитав його, що він їв? Коли хворий відповів, що він з'їв на обід, то Насреддін прописав йому краплі в очі. На здивоване запитання пацієнта, чому виписані очні краплі, якщо болить живіт, Насреддін відповів: «Наступного разу ти будеш бачити, що їси».

Обговорення змісту прочитаного:

— З якою скаргою прийшов хворий до лікаря?

— Про що запитав лікар?

— Які ліки прописали пацієнтові?

— Поясніть, як ви розумієте слова лікаря.

Висновок. Потрібно вживати корисну їжу.

Мовна сторінка

1) Гра «Назви страви».

— Діти, пригадаймо героя мультфільму — Карлсона. Що він любив їсти?

— Чи корисну їжу він уживав?

— Карлсон нам надіслав завдання: згадати смачні корисні продукти, назва яких починається з такої самої літери, як його ім'я — «К». (*Компот, кавун, ківі, калач, каша, картопля, капуста, кефір тощо.*)

— До якої групи належать ці продукти — до корисних чи шкідливих?

2) Вправа-гра «Корисні страви».

— Про які корисні страви можна сказати?..

Вона — каша, морква, капуста, печінка, риба.

Він — борщ, сік, салат, хліб, кефір, суп, сирник.

Воно — яблуко, молоко, яйце.

III. ЗАКЛЮЧНА ЧАСТИНА. РЕФЛЕКСІЯ

Вправа «Резюме»

Учитель пропонує учням підбити підсумки своєї діяльності на уроці, написавши резюме з використанням ключових фраз.

- Під час уроку мені вдалося...
- Найважливішим завданням для мене стало...
- У ході роботи в мене виникли почуття...
- Мене зацікавили питання...
- Мені забракло наступних знань та вмінь...
- У цих питаннях я б хотів (*хотіла*) розібратися докладніше...

ДЛЯ ВЛАСНИХ НОТАТОК

УРОК 93. ХАРЧУВАННЯ ДОМАШНІХ УЛЮБЛЕНЦІВ

Мета:

- **формування предметних компетентностей:** розширити знання дітей про харчування хатніх тварин; активізувати словник учнів, уживаючи узагальнювальне поняття «хатні улюбленці»; розвивати бажання спостерігати за тваринами; виховувати турботливе ставлення до них;
- **формування ключових компетентностей:** спілкування державною (і рідною у разі відмінності) мовами; уміння навчатися впродовж життя; екологічна грамотність і здорове життя.

Обладнання: комп'ютер; відеоролик; малюнки тварин, продуктів харчування; малюнки кошенят та цуценят; кольорові олівці.

Тип уроку: урок засвоєння нових знань.

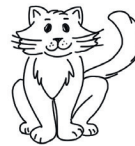
Освітні галузі: природнича, мовно-літературна, інформатична, мистецька.

Хід уроку

I. ВСТУПНА ЧАСТИНА

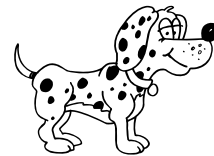
1. Організаційний момент

Дзвоник пролунав веселий,
Дружно всіх він кличе в клас.
Що ж цікаве на уроці
Пропоную я для вас?
Сьогодні у нас незвичайний урок —
До хатніх улюбленців ми зробимо крок.

2. Повідомлення теми та мети уроку

- Кого ми називаємо хатніми улюбленцями?
- Що ви знаєте про їхнє харчування? (Відповіді дітей.)

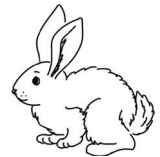

Вправа «Банани»

- Закресліть букву З, прочитайте тему нашого уроку.

ЗХЗАРЗЧЗУЗВАЗННЗЯ ЗДОЗМАЗШНЗІХЗ ЗУЗЛЮЗБЛЕЗНЦІЗВ

(«Харчування хатніх улюбленців».)

II. ОСНОВНА ЧАСТИНА

1. Вивчення нового матеріалу

Робота над загадками

- Попід ліжко у куточок
Покотивсь м'який клубочок.
Та з'явилися очки, ротик.
Не клубочок це, а... (котик).
- Він стояв, хвостом махав.
— Хто такий? — питаю.
— Гав!
І відтоді, всім скажу,
Я із ГАВОМ тим дружу! (Собака.)
- Як і зайчик, має вухка,
Весь пухнастий, як подушка,
Любить моркву, капустину,
Лагідний, немов дитина.
Білий, ніби заметіль,
В клітці спить маленький... (крізь).
- Як веселка, кольоровий,
Має здібності до мови.
Слово птаку лиш скажіть,
Він його повторить вмиць. (Пануґа.)

Перегляд відеоролика (<https://youtu.be/HjZewQefWv4>)

- Перегляньте відео «Хатні улюбленці».
- Чи є у ваших сім'ях такі тварини? Які саме?

Робота за підручником (с. 43)

- Чи спостерігали ви, чим харчуються тварини?
- Чим харчуються ваші хатні улюбленці? (Відповіді дітей.)

«Асоціативний куц»

— Які тварини живуть поряд із людьми?

Гра «Де чия їжа?»

На столі розкладено малюнки із зображенням продуктів харчування. *Завдання:* знайти тварину і вибрати тільки ті малюнки, на яких зображено продукти харчування, що підходять цій тварині.

Фізкультхвилинка

2. Застосування учнями знань у стандартних ситуаціях (тренувальні вправи)

Технологія «Навчаючи — вчуся»

Підготовлені учні ознайомлюють зі своєю інформацією однокласників і отримують інформацію від них.

— Нумо обговоримо правила харчування наших улюбленців.

- Дорослу кішку краще годувати двічі-тричі на день. Кошенят необхідно годувати 6 разів на день. Котам можна давати сире м'ясо (але не свинину), але його слід обдати окропом. Іноді можна дати поласувати рибкою. Люблять кішки крупи, зокрема рис і гречку. Вживати кисломолочні продукти необхідно в обов'язковому порядку. Кішкам корисно їсти овочі — кабачки, моркву, капусту, огірки, зелений салат.

Посуд для їжі та пиття повинен бути неглибоким. Його слід регулярно мити.

- У раціон собак слід додати якісне нежирне м'ясо. Із-поміж круп можна запропонувати геркулес, гречку чи рис. Важливо знати, що такі крупи, як пшоно та перловка, не засвоюються тваринним організмом. Для травлення важливо давати собаці фрукти та овочі. Можна також запропонувати улюбленцеві кисломолочні продукти. До заборонених продуктів належать копчена, жирна, смажена, перчена та солена їжа, солодощі.

Миску собаки необхідно мити після кожного годування, миску для води — раз на день.

- Основним кормом для хвилястих папуг мають бути просо, овес і невелика кількість канаркового насіння, сояшників і горіхів. До цього раціону слід додавати каші, овочі, зелень і деякі інші додаткові корми.

Цілий рік їм можна давати свіжу капусту, моркву, буряк, яблука і груші. Серед обов'язкових добавок до їжі — великий кварцовий пісок, крейда, деревне вугілля, гілки верби або фруктових дерев.

Хвилястим папугам не можна давати молочні продукти. Залишки їжі слід забирати, щоб папуга не отруївся. Годівнички необхідно старанно мити.

- Кроликам потрібна кропива в зеленому й сухому вигляді. Корисні й до смаку кроликам також кульбаба, конюшина. Їжею для декоративних кролів традиційно є городина — морква, гарбуз, огірок, буряк, патисон, кабачок, плоди баштанних культур. Потрібно час від часу забезпечувати хатнього вихованця твердою їжею, прикладом якої є гілки берези, яблуні, груші, дуба, сосни для тривалого жування.

Дидактична гра «Вірю — не вірю!»

Кожне твердження починається словами: «Чи вірите ви, що?..». Учні повинні погодитися з цим твердженням або відмовитися, аргументувати свою думку.

- Чи вірите ви, що котики люблять цукерки? (Ні, котикам не можна їсти солодкого.)
- Чи вірите ви, що основним кормом папуг є різне насіння? (Так, папугам корисно їсти просо, овес, насіння сояшника тощо.)
- Чи вірите ви, що собаки люблять жирне м'ясо? (Ні, жирна їжа шкідлива для собак.)
- Чи вірите ви, що кролики люблять городину? (Так, городина — традиційна їжа кроликів.)

Пальчикова гра «Кішка»

(Великий палець і мізинець піднято вгору, решту пальців притиснуто до долоні.)

Наша Мурка вушка мила
На траві, біля криниці.
Мила лапкою без миля:
Це тому, що Мурка — киця.

3. Творчі вправи

Технологія «Крісло автора»

— Якщо у вас удома є кішка, собака або інша свійська тварина, розкажіть про них. Яке значення вони відіграють у вашому житті?

Перегляд відеоролика (<https://youtu.be/c5S5c7dIWS4>)

— Дізнаємось, якими бувають хатні тварини та чим вони харчуються!
(«Хатні тварини / Хто що їсть / Цікава ферма / Наталя Гуркіна»)

Вправа «Назви лагідно»

Учитель називає тварин, діти — їхні лагідні назви.

Наприклад: кіт — ... (котик), собака — ... (собачка), хом'як — ... (хом'ячок), кінь — ... (коник), кріль — ... (кролик), папуга — ... (папушка) тощо.

Творче малювання

— У мене в руці — картинки із зображенням кошенят і цуценят, розфарбуйте їх. (Діти вибирають одну з картинок і розфарбовують. За бажанням, презентують свої роботи.)

Поетична хвилинка

— Послухайте, як М. Познанська розповідає про свою улюбленицю у вірші «Коли киця любить, а коли сердиться».

Киця любить, як по спинці
Гладжу киценьку свою,
Як дарую їй гостинці,
Кашку, молочко даю.

Киця сердиться на мене,
Як смикну її за хвіст:
Очі зробляться зелені
І не п'є тоді й не їсть.

— Що любить киця?

— Чого не можна робити з котиком? Чому?

Висновок. Не можна ображати не тільки котика, але й інших тварин.

III. ЗАКЛЮЧНА ЧАСТИНА. РЕФЛЕКСІЯ

Технологія «Ромашка Блума»

«Ромашка Блума» — квітка з шести пелюсток — шість типів запитань.

Перша пелюстка (проста). Хто належить до хатніх улюбленців?

Друга пелюстка (уточнювальна). Чи можна давати тваринам будь-яку їжу?

Третя пелюстка (пояснювальна). Чому потрібно ретельно добирати їжу тваринам?

Четверта пелюстка (творча). Що змінилося б у світі, якби всі тварини були дикими?

П'ята пелюстка (оцінювальна). Чи добре, що люди піклуються про хатніх улюбленців?

Шоста пелюстка (практична). Яку корисну справу ви зробили для тварин?

ДЛЯ ВЛАСНИХ НОТАТОК

УРОК 94. КОРИСТУВАННЯ СТОЛОВИМ НАРЯДДЯМ. ПРАКТИЧНА РОБОТА «СЕРВІРУВАННЯ СТОЛУ»

Мета:

- **формування предметних компетентностей:** забезпечити засвоєння учнями знань з культури споживання їжі, етикету за столом; формувати вміння сервірування святкового столу та користування столовим наряддям; розвивати інтерес до побутової праці, естетичний смак учнів; виховувати культуру поведінки за столом, повагу до народних традицій;
- **формування ключових компетентностей:** спілкування державною (і рідною у разі відмінності) мовами; уміння навчатися впродовж життя; соціальні та громадянські компетентності; загальнокультурна грамотність; математична грамотність.

Обладнання: комп'ютер; відеоролик; скатертина; столовий посуд; столове наряддя; серветки; предметні малюнки; кружечки різного кольору; предметні малюнки із зображенням посуду; скринька.

Тип уроку: урок застосування знань, умінь і навичок.

Освітні галузі: мовно-літературна, технологічна, математична.

Хід уроку

I. ВСТУПНА ЧАСТИНА

1. Організаційний момент

Повернись праворуч,
Повернись ліворуч.
А тепер сусіду щиро усміхнись.
Разом покрокуйте,
Разом помандруйте
І до сонечка гарненько потягнись.
Зручно всі тепер сідайте,
Завдання уроку слухать починайте.

2. Повідомлення теми та мети уроку

— Уявіть, що ви запросили друзів на свій день народження, але мама через зайнятість попросила вас готувати святкування самостійно. Свято має бути вдалим і запам'ятатися всім гостям. Отже, як правильно підготуватися до зустрічі гостей у себе вдома і, зокрема, як сервірувати стіл? (Відповіді дітей.)

II. ОСНОВНА ЧАСТИНА

1. Первинне застосування нових знань

Словникова робота

Сервірування — це мистецтво підготовки столу до прийняття їжі; правила розміщення посуду і страв на столі.

Технологія «Навчаючи — вчуся»

Підготовлені учні ознайомлюють зі своєю інформацією однокласників і отримують інформацію від них.

- Сервіруючи стіл, слід урахувувати його форму та розміри, що врешті-решт впливатиме на кількість гостей, яких можна запросити.
- Столи накривають білими або кольоровими скатерттинами. Це залежить від тематики урочистостей. Стіл гарно прикрашений тоді, коли кінці скатерттини звисають сантиметрів на двадцять нижче поверхні стола. Скатертина має бути в міру накрохмаленою, бездоганно чистою і ретельно випрасуваною. Серветки можуть бути того самого кольору, що і скатертина, їх кладуть упоперек тарілки або на її краю.
- Використовуючи кольорові скатерттини, слід урахувувати, що рожеві, блакитні, ясно-зелені кольори більше сприяють створенню радісного настрою, створюють враження легкості, граціозності, а червоні кольори у поєднанні з жовтим, золотистим сприймаються як урочисті.

- Посуд краще використовувати білий з тонким золотим або кольоровим обідком. Його розміщують на столі за периметром (*залежно від форми стола*). Краї основних тарілок, а також ножів і виделок віддалені від краю столу на один-два сантиметри.

Робота над загадками

- Щоб напій посмакувати,
Слід цей посуд в руки взяти.
Чай з малини і ромашки
Наливаємо у... (*чашки*).
- Буваю глибока, буваю мілка,
Буваю велика, буваю мала,
То борщику, то кашки повна. (*Тарілка*).
- Скляна, крихка,
Для пиття призначена.
Сік у неї налити,
Із задоволенням попити. (*Склянка*).

- Як можна замінити назви цих предметів одним словом? (*Посуд*.)
- Навіщо людям посуд? (*Відповіді дітей*.)

- Сама не їм, а всіх годую. (*Ложка*).
- Гострі зуби вона має,
Їсти нам допомагає,
Що бере в тарілці, — все
Нам до рота донесе. (*Виделка*).
- Якщо його у руки брати,
То обережно слід тримати!
Як попросиш щось — «Відріж!»,
Допоможе в цьому... (*ніж*).

- Про які предмети йдеться у загадках? (*Столові прибори*.)

Робота за підручником (с. 43)

Для закріплення знань учні читають повідомлення у підручнику «Як потрібно користуватися столовим посудом».

Фізкультхвилинка

Хоч на зріст я ще маленька,
В мене кіска ще тоненька,
Та робити дещо вмію:
Ось тарілочку помию,
Ось кімнату замітаю,
Вранці квіти поливаю,
Всього я сама навчусь,
Бо роботи не боюсь.
Я матусі допомагаю:
Пил із меблів витираю,
А як звариться обід,
Я накрию стіл, як слід.

(Показують рукою.)

(Однією долонькою гладять другу.)

(Імітують, як замітають.)

(Імітують поливання квітів.)

(Розводять руки.)

(Водять пальчиком.)

(Показують на себе.)

(Імітують, що витирають пил.)

(Простягають руки вперед.)

2. Застосування знань та вмінь у стандартних ситуаціях

Інсценування

Учитель. Сервірування столу — це підготовка й оформлення його для споживання їжі. Спочатку стіл накривають скатертиною. Розкладають столові прибори. А як саме це роблять, розкажуть наші гості. (*Діти з наголівниками «ложка», «чайна ложка», «виделка» та «ніж» розповідають про себе.*)

Л о ж к а. Я — столова ложка, мене кладуть праворуч тарілки, випуклою стороною вниз. Я створена для рідких страв. Ложкою їдять суп, борщ, окрошку. Мене слід тримати у правій руці, а ліва в цей час повинна лежати на столі. Набирають неповну ложку і перехиляють до рота звуженим краєм. Поївши, кладуть мене на тарілку. У мене є сестричка — чайна ложечка.

Ч а й н а л о ж к а. Я призначена для компотів, тістечок, чаю та морозива. За допомогою мене кладуть цукор у чай або каву, дістають фрукти, ягоди з компоту, їдять тістечка. Перемішавши страву, ложечку кладуть на блюдце. Розмішувати цукор необхідно безшумно. Чай і компот не сьорбають із ложечки.

В и д е л к а. Кладуть мене ліворуч від тарілки, гострим кінцем догори. Зубчики у мене є для того, щоб наколювати їжу: шматок котлети, вареник. Коли наколюють, мене потрібно повернути опуклим боком догори. Щоб набрати гарнір, слід перевернути виделку «спинкою» вниз. Тримайте мене лівою рукою, після їжі кладуть на тарілку. Якщо їдять страви, які можна їсти без ножа, то мене тримають у правій руці.

Н і ж. Кладуть мене праворуч від тарілки, лезом до неї. Я потрібен, щоб відрізати шматочки м'яса, яєчні, запіканки. Тримайте мене правою рукою, а виделкою в лівій руці наколюють відрізані мною шматочки. Користуються мною обережно, щоб самому не поранитись і не зашкодити іншим.

У ч и т е л ь. Ми вдячні столовим приборам, які ознайомили нас, як ними користуватися. Але крім них на столі повинні стояти склянки, або чашки, спеції, серветки. Де ж вони повинні знаходитись на столі?

Практична робота «Сервірування столу»

1) Робота за підручником (с. 44).

— Розгляньте зразок, як потрібно правильно сервірувати стіл для сніданку.

2) Сервірування столу.

Підготовлені учні розповідають, як правильно сервірувати стіл, демонструючи все практично.

1-й учень. Для сервірування столу до сніданку можна використовувати кольорові скатертини. *(Учень застеляє скатертину.)*

2-й учень. Закусочну тарілку *(для холодних і гарячих закусок)* ставлять точно навпроти стільця на відстані 2 см від краю столу.

3-й учень. Ліворуч від закусочної тарілки повинна стояти пиріжкова тарілка, на яку кладуть пиріжок, булку, бутерброд чи скибку хліба. Під час їжі тримати хліб в руках не слід. Скибочка хліба повинна лежати на пиріжковій тарілці, тоді від неї відламують маленькі шматочки.

4-й учень. Праворуч від закусочної тарілки кладуть ніж лезом до тарілки, ліворуч — виделку зубцями вгору. Якщо в меню є вершкове масло, на пиріжкову тарілку кладуть персональний ніж для масла.

5-й учень. Загальні страви подають з приладами для розкладання. Їх розташовують у центрі столу.

6-й учень. Блюдце з чашкою із чаєм *(кавою, какао)* розміщують праворуч від закусочної тарілки. Ручку чашки повертають ліворуч, чайну ложку кладуть на блюдце перед чашкою.

7-й учень. Прилади для спецій розміщують у середній частині столу в спеціальних підставках *(сільницях, перетницях)*. До сільничок подають спеціальні дуже маленькі ложечки, щоб ними брати сіль.

8-й учень. Без серветок неможливо дотримувати чистоти й охайності за столом. Паперові серветки розміщують у спеціальній підставці посередині столу. Після закінчення прийому їжі серветку кладуть праворуч від тарілки.

Вправа для постави «Каша кипить»

Діти сидять, пальці рук на плечах, лікті підняті в сторони. Потрібно опустити їх і притиснути до грудної клітки, водночас видихнувши повітря. На видиху необхідно вимовляти звук [ш-ш-ш].

3. Засвоєння способів дій у змінених або нових ситуаціях

Перегляд презентації (<https://www.slideshare.net/Galburk/ss-45281477>)

— Перегляньмо презентацію «Культура споживання їжі», повторімо види посуду, види сервізів, розміщення столового наряддя на столі.

Гра «Пригадай»

Діти повинні самостійно вибрати страви, які слід їсти виделкою, ножем, столовою, чайною ложкою або просто руками, і покласти на картинку відповідні кружечки: жовтий — виделкою, червоний — столовою ложкою, синій — чайною ложкою, зелений — з ножем.

Вправа «Віднови послідовність»

— Пронумеруйте рядки, щоб склалася правильна послідовність.

- Приготувати страви;
- підготувати стіл;
- розкласти серветки;
- накрити стіл скатертиною;
- розкласти виделки, ложки, ложечки, ножі;
- розставити скляний посуд; індивідуальні тарілки;
- розставити страви загального користування;
- розкласти хліб;
- поставити напої;

Обговорення результатів практичної роботи.

Гра «Ділимо торт»

«Ділимо торт» — це завдання на кмітливість. Вам знадобиться аркуш паперу з намальованими на ньому кількома квадратними тортами.

— У казковому Королівстві Геометричних Фігур має бути свято. Кухарі вже спекли кілька тортів. Але гості-фігури їдять тільки такі шматочки торта, що відповідають їхній формі. Так, наприклад, трикутники їдять тільки трикутні шматочки, а прямокутники — прямокутні. Для кіл і овалів ми спекли маленькі круглі та овальні тортки, а для інших — квадратні.

Нам потрібно нарізати квадратні торти так, щоб пригостити всіх гостей.

Список:

1. Один торт для двох трикутників.
2. Один торт для двох прямокутників.
3. Один торт для чотирьох квадратів.
4. Один торт для одного прямокутника і двох квадратів.

Дидактична гра «Чарівна скринька»

Мета: закріплювати знання дітей про різновиди посуду (*чайний, столовий*).

Матеріал: предметні малюнки із зображенням посуду, скринька.

Діти по черзі дістають картинки із зображенням посуду, називають його.

III. ЗАКЛЮЧНА ЧАСТИНА. РЕФЛЕКСІЯ

Вправа «Добери слово»

— Спочатку я ставлю... (*тарілку*), потім ліворуч від тарілки кладу... (*виделку*), а праворуч... (*ложку*), під тарілку кладу паперову... (*серветку*).

Технологія «Незакінчене речення»

- Сьогоднішній урок навчив мене...
- Я дізнався / дізналася...
- Найцікавішим завданням на сьогоднішньому уроці було...

ДЛЯ ВЛАСНИХ НОТАТОК

УРОК 95. СТВОРЕННЯ ЛЕПБУКА «ПРАВИЛА ПОВЕДІНКИ ЗА СТОЛОМ»

Мета:

- **формування предметних компетентностей:** закріплювати вміння дітей працювати над створенням лепбука; розвивати культурно-гігієнічні навички поведінки під час прийому їжі, навички самовиховання, вміння поводитися за столом вдома і в громадських місцях; виховувати культуру поведінки за столом; формувати навички користування столовими приборами;
- **формування ключових компетентностей:** спілкування державною (і рідною у разі відмінності) мовами; уміння навчатися впродовж життя; компетентності в природничих науках і технологіях; загальнокультурна грамотність.

Обладнання: картонна папка; кольоровий папір; ножиці; клей; олівці; фломастери; сюжетні малюнки; зразки лепбуків; торбинка із різнокольоровими «чашками».

Тип уроку: урок застосування знань, умінь і навичок.

Освітні галузі: технологічна, мовно-літературна, інформатична.

Хід уроку

I. ВСТУПНА ЧАСТИНА

1. Організаційний момент

2. Актуалізація опорних знань

- Чи запам'ятали ви, як потрібно сервірувати стіл?
- Чи дотримуєте ви цих правил?
- Яких ще правил потрібно дотримувати під час прийому їжі? (*Правил поведінки за столом.*)
- Де можна з ними ознайомитися? (*В Інтернеті, в книгах.*)

3. Повідомлення теми та мети уроку

- Чи хотіли б ви створити свою незвичайну книгу?
- Пропоную створити лепбук «Правила поведінки за столом».

II. ОСНОВНА ЧАСТИНА

1. Первинне застосування нових знань

Послідовність роботи над лепбуком

Крок 1. Постановка проблеми. Формулювання теми.

Крок 2. Складання плану.

Крок 3. Створення макета.

Крок 4. Наповнення лепбука.

Крок 5. Збирання інформації та матеріалу.

Об'єднання учнів у групи

Учні дістають із торбинки різнокольорові «чашки» та об'єднуються у чотири групи.

Підготовка матеріалів для створення лепбука

Кожна група обирає собі матеріали для творчої роботи над створенням «диво-книжки».

2. Перегляд зразків лепбуків та способів оформлення навчального матеріалу

3. Виконання завдань практичної роботи

Крок 1. Постановка проблеми. Формулювання теми.

- Сьогодні ви самостійно створите лепбук «Правила поведінки за столом».

Крок 2. Складання плану.

- Що, на вашу думку, нам слід зробити, щоб гарно і швидко впоратися із поставленим завданням? (*Продумати послідовність наших дій.*)

- Правильно, нам варто скласти план нашої роботи.

План роботи

- Підготувати матеріали.
- Створити макет.
- Продумати розділи лепбука.
- Зібрати інформацію та наповнити кишеньки, вкладки нашого виробу.

Крок 3. Створення макета.

— Ви маєте чітко уявити, що і в якому місці буде розташовано — малюнки, кишеньки, вкладки та інші деталі. Малюємо все це від руки на звичайному аркуші паперу.

Крок 4. Наповнення лепбука.

Наповнення лепбука має бути таким, щоб найкраще підходило до викладення інформації.

Крок 5. Збирання інформації та матеріалу.

Робота в групах

Учні кожної групи спочатку створюють фрагменти лепбука, обравши способи оформлення навчального матеріалу:

I група — фрагмент «Гармошка»;

II група — фрагмент «Картка-твіст»;

III група — фрагмент «Мультикишенька»;

IV група — фрагмент «Книжка-самогортка».

Фізкультхвилинка

4. Самостійне виконання учнями завдань під контролем і за допомогою вчителя

Практична робота — створення лепбука

I група

На кожному окремому фрагменті «Гармошки» учні записують правило з теми.

ЯК ПОВОДИТИСЯ ЗА СТОЛОМ

- Не сиди занадто близько чи далеко від краю столу.
- Не клади лікті на стіл.
- Сиди на стільці прямо, не згинаючись над тарілкою.
- Не діставай самостійно страву, що знаходиться далеко від тебе. Краще попроси про це сусіда.
- Не їж поквапливо.
- Серветку для індивідуального користування поклади на коліна.
- Витирай губи і руки паперовою серветкою.
- Їжу на тарілку накладай спеціальною ложкою чи щипцями.
- Хліб, фрукти, печиво бери руками.

II група

Завдяки картці-твіст навчальний зміст можна подати більш ефектно, особливо, якщо всередині рухливого елемента картки буде яскраве зображення за темою (*наприклад, зображення будови чогось, чи 4 окремих світлин*).

Діти виготовляють картку-твіст, розміщують у ній світлини.

- 1) Сервірування столу до сніданку.
- 2) Сервірування столу до обіду.
- 3) Сервірування столу до полуднику.
- 4) Сервірування столу до вечері.

III група

Завдяки мультикишенькам, у них можна розмістити малюнки столового посуду та наряддя.

Коли лепбук буде виготовлено, учні, дістаючи із мультикишеньок малюнки, називають предмети та їхнє призначення.

IV група

«Книжка-самогортка» — складова лепбука, що дає змогу автоматично перегортати аркуші са-моробної книги, лише потягнувши за відповідну стрічку. Кількість сторінок може бути довільною.

Діти готують завдання для перевірки засвоєння знань із теми.

- Що потрібно обов'язково зробити, перш ніж сісти за стіл?

- Чому не можна класти лікті на стіл?
- У якій руці потрібно тримати виделку, а в якій — ніж?
- Як потрібно передавати столові прибори?
- Як ви вважаєте, навіщо знати правила поведження за столом?
- Куди потрібно покласти столові прибори, якщо ви закінчили прийом їжі?
- Як би ви вчинили, якщо у вас випадково впала ложка на підлогу?

Руханка «Збирання фруктів»

— Ви перебуваєте у великому фруктовому саду. У ньому, як у казковій країні, можна зірвати такий плід, що заманеться, і з великим задоволенням його з'їсти. Обважнілі від плодів гілки опустилися низько. У ваших руках опинилися яблука, груші, персики. Складайте їх в уявний кошик, доки він не наповниться.

5. Перенесення знань у частково змінені або нові ситуації

Вправа «Виправ помилку»

- Перед тим, як сісти за стіл, слід вимити ноги.
- Під час уживання їжі можна плямкати, сьорбати, голосно жувати.
- За столом наспівують, насвистують, під час їжі читають, граються столовими приборами, серветкою.
- Виделку тримають у правій руці, а ніж — у лівій.
- За столом сидять, склавши ногу за ногу.
- Розмішувати цукор ложками у чайних чашках необхідно так, щоб усі чули.

Поетична хвилинка

• Як за стіл сідаєте,
Правила згадайте.
А як все згадаєте —
Їсти починайте. • Усі діти міст і сіл
Правила ці знають.
Лікті не кладуть на стіл
І не позіхають. • Миють руки перед тим,
Як за стіл сідати. | <ul style="list-style-type: none"> Знають, їсти що і чим,
Вміють помовчати. • В нас серветки на столі,
Сервіровка гарна.
Ми вже учні немалі
І вчимося немарно. • Бо живемо між людьми,
Й треба все це знати.
Тож себе та інших ми
Будем поважати. |
|--|--|

Дидактична вправа «Добре — погано»

— Розгляньте малюнок (*підручник, с. 44*). Хто з дітей правильно поводить за столом, а хто — ні?

Ти добре правила вивчай,
Бо між людьми живеш.
І про культуру пам'ятай,
Коли кудись ідеш.

І привітатись не забудь,
Будь чемний кожен раз.
Та й кожен день культурним будь,
І кожну мить та час.

Надія Красоткіна

III. ЗАКЛЮЧНА ЧАСТИНА. РЕФЛЕКСІЯ

Метод «Рюкзак»

Кожен учень називає, які з набутих знань і умінь на уроці він візьме із собою для використання на інших уроках.

ДЛЯ ВЛАСНИХ НОТАТОК

УРОК 96. СКЛАДАННЯ ПАПЕРОВИХ СЕРВЕТОК ЗА ЗРАЗКОМ ЧИ ВЛАСНИМ ЗАДУМОМ

Мета:

- **формування предметних компетентностей:** формувати навички складання паперових серветок для оформлення та сервірування столу; сприяти розвитку творчої уяви, естетичного смаку; виховувати у дітей естетичні смаки;
- **формування ключових компетентностей:** спілкування державною (і рідною у разі відмінності) мовами; уміння навчатися впродовж життя; соціальні та громадянські компетентності;

Обладнання: серветки; пластикові тарілки; столове приладдя для сервірування столу.

Тип уроку: урок застосування знань, умінь і навичок.

Освітні галузі: технологічна, мовно-літературна, інформатична.

Хід уроку

I. ВСТУПНА ЧАСТИНА

1. Організаційний момент

2. Актуалізація опорних знань

— Чим ми користуємося під час прийому їжі, щоб бути охайними, чистими? (*Серветками.*)

— Де ставимо серветки під час сервірування столу? (*Паперові серветки розміщують у спеціальній підставці посередині столу.*)

3. Повідомлення теми та мети уроку

— Де ще можна їх розмістити? (*Серветку можна покласти на тарілку чи поруч із нею, заздалегідь оздобивши її.*)

— Чи хотіли б ви навчитися оздоблювати серветки? Сьогодні у вас буде така нагода.

II. ОСНОВНА ЧАСТИНА

1. Засвоєння знань і умінь у стандартних ситуаціях

Словникова робота

Серветка — шматок тканини або нетканого матеріалу прямокутної (*рідше іншої*) форми, що застосовується для видалення різних речовин з поверхонь. Основною функцією серветки є поглинання бруду і вологості з метою забезпечити чистоту оброблюваної поверхні. Окрім того, серветкою називають невелику скатерку (*для столика, тумбочки*).

Для щоденного вжитку використовують паперові серветки.

Інформаційне повідомлення

Застосовують різні способи оформлення стола серветками. Серветки із тканини розміщують на закусочній тарілці або поряд з нею, а паперові укладають у серветницю, яку ставлять у центрі стола.

Перед уживанням їжі велику серветку розстилають на колінах, щоб не забруднити їжею одяг.

Для того щоб навчитися красиво складати серветки, перше, що вам потрібно — це самі серветки з льону або бавовни, трохи накрохмалені та ідеально чисті. По-друге, існує низка правил, яких потрібно дотримувати, складаючи серветки:

- ідеальна форма серветки — квадрат із довжиною сторони 35 або 40 см;
- усі серветки, призначені для сервірування одного стола, мають бути складені однаково;
- обираючи варіант складання серветки, не забувайте про те, що гості повинні зуміти швидко розгорнути ваш витвір; не варто змушувати гостей червоніти через занадто оригінальний спосіб складання.

Робота за підручником (с. 45)

— Розгляньте зразок складання серветки.

— Складіть паперову серветку за зразком чи власним задумом.

Практична робота. Складання серветки «Піраміда»

1) Розкладіть серветку.

- 2) Послідовно заправляйте всі кути, щоб утворилася вершина.
- 3) Поставте складену серветку на тарілку.

Руханка «Дружні долоньки»

Діти шикуються у шеренгу одне за одним. Педагог стає до них обличчям і простягає перед собою руки долонями вгору. Учитель називає якусь назву столового посуду. Дитина плескає в долоні стільки разів, скільки складів у запропонованому слові, водночас їх промовляючи, після чого вдаряє своїми долоньками по долонях педагога та перебігає в кінець шеренги.

2. Застосування набутих знань (тренувальні вправи)

СЕРВЕТКА «ЛИСТОК»

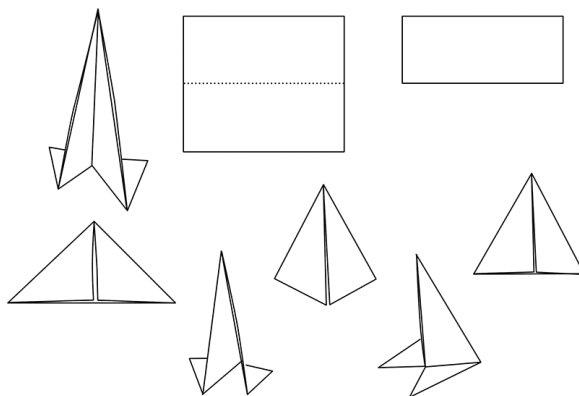
- 1) Складіть серветку по діагоналі «гармошкою».
- 2) Згорніть навпіл.
- 3) Один кінець притисніть тарілкою.
- 4) Вільний кінець серветки розправте у вигляді листка.

СЕРВЕТКА «ВІЯЛО»

- 1) Складіть серветку навпіл, щоб утворився прямокутник.
- 2) Трохи більше половини довжини серветки зберіть в «гармошку».
- 3) Отриману фігуру складіть навпіл, щоб нескладена частина вийшла праворуч.
- 4) Нескладену частину серветки злегка зігніть по діагоналі, щоб утворилася «підставка».
- 5) «Підставку» закріпіть між складками.

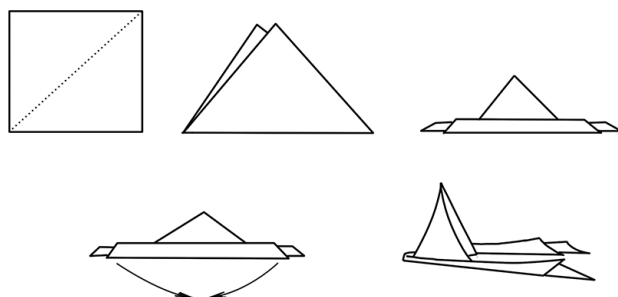
Робота за технологічними картками

СЕРВЕТКА «ВЕРШИНА»

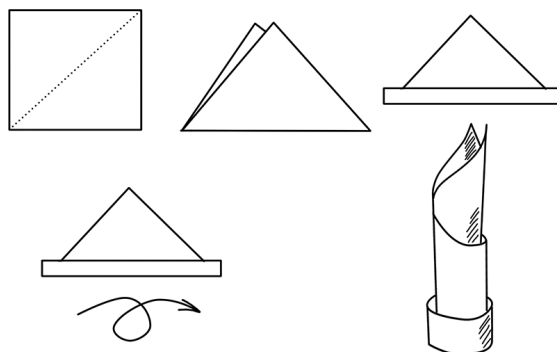
- 1) Серветку складіть навпіл по горизонталі, згином догори.
- 2) Верхні кути прямокутника складіть до середини.
- 3) Бічні сторони трикутника співставте, щоб їхні гострі кутки зішлися вниз.
- 4) Переверніть фігуру та підігніть нижні кінці вгору і злегка пригладьте.
- 5) Зігніть по вертикальній осі складками всередину.
- 6) Поставте серветку вертикально.

СЕРВЕТКА «ПАРУС»

- 1) Базова форма серветки — трикутник.
- 2) Скрутіть серветку трубочкою до половини.
- 3) Поставте серветку вертикально, з'єднаючи краї.

СЕРВЕТКА «СВІЧКА»

- 1) Базова форма серветки — трикутник.
- 2) Відігніть на 2–3 см нижню сторону і переверніть.
- 3) Скачайте серветку в щільну трубку, заховайте кінчик під основу.
- 4) Відігніть верхню частину і красиво сформуйте «вогонь».

Руханка «Передай рух»

Учасники гри, утворивши коло, заплющують очі. Учитель, ведучий, «будить» свого сусіда і показує йому яку-небудь дію («чистить картоплю», «миє руки», «нарізає хліб»). Ці рухи гравець показує наступному, і так — по колу, до останнього. Нову дію загадує вже хтось з дітей. Гра триває доти, поки у гравців є бажання загадувати рухи.

3. Засвоєння способів дій

Робота в групах

- Об'єднайтеся у групи, сервіруйте стіл, використовуючи один зі способів складання серветок.
- Презентуйте свої роботи.

III. ЗАКЛЮЧНА ЧАСТИНА. РЕФЛЕКСІЯ

Гра «Тільки одна хвилинка»

Кожен з учасників повинен за хвилину виголосити «промову» на задану тему: «Харчування і здоров'я», «Користування столовим наряддям», «Сервірування столу». Гравцям дозволено фантазувати, головне — щоб вони дотримували теми, не роздумували довго і не повторювалися.

Учасники можуть самі придумувати теми або витягувати картки з темами. Після кожного імпровізованого виступу інші учасники можуть прокоментувати його. Переможцем стає той, хто виголосить, на думку ведучого або журі, кращу промову.

ДЛЯ ВЛАСНИХ НОТАТОК

УРОК 97. КОРИСНА ЇЖА. ЯКА ВОНА?

Мета:

- **формування предметних компетентностей:** формувати знання учнів про складові їжі, про корисну їжу та її позитивний вплив на збереження і зміцнення здоров'я дорослих і дітей, про основи культури та традиції харчування; виховувати свідоме ставлення до власного здоров'я, навчати дітей цінувати його та дбати про нього; зацікавити традиційним харчуванням українців; прищепити прагнення вживати національні страви як засіб збереження і зміцнення здоров'я;
- **формування ключових компетентностей:** спілкування державною (і рідною у разі відмінності) мовами; уміння навчатися впродовж життя; екологічна грамотність і здорове життя.

Обладнання: комп'ютер; відеоролик; предметні малюнки; вирізки для колажу; клей; м'яч; фартушки; нарізані овочі для вінегрету; сіль; олія; посуд; ложки.

Тип уроку: урок формування вмій і навичок.

Освітні галузі: природнича, мовно-літературна, математична, технологічна.

Хід уроку

I. ВСТУПНА ЧАСТИНА

1. Організаційний момент

Всі за парти ми сідаємо,
До роботи приступаємо.
Любі хлопчики й дівчатка,
Час урок нам розпочати.

2. Актуалізація опорних знань

Технологія «Коло ідей»

— Навіщо нам потрібна їжа? (Відповіді дітей.)

Учитель підсумовує відповіді учнів.

Висновок. Отже, їжа потрібна людині для росту та розвитку організму, для збереження здоров'я, для підтримання працездатності. Їжа є основою нашого життя.

3. Повідомлення теми та мети уроку

— Ми вже багато говорили про їжу. Сьогодні продовжимо нашу розмову. Дізнаємося, якою буває їжа.

II. ОСНОВНА ЧАСТИНА

1. Вивчення нового матеріалу

Метод «Кубування»

Учні відповідають на 6 різних типів запитань.

- 1) Опишіть обраний вид страви.
- 2) На кого (на що?) вона схожа?
- 3) Які асоціації у вас виникають, коли ви чуєте назву цієї страви?
- 4) Що ви знаєте про цю страву?
- 5) Наскільки корисною (шкідливою) є ця страву?
- 6) Добре чи погано, що є така страву?

Робота за підручником (с. 46)

1) Вправа «Придумуємо розповідь».

— Чи любите ви їсти фрукти, ягоди й овочі? Які саме?

Висновок. Фрукти, ягоди й овочі містять велику кількість корисних речовин.

Пам'ятайте! Фрукти й овочі перед їжею потрібно ретельно мити!

2) Гра «Корисне — шкідливе».

— Назвіть одним словом зображене на фото (с. 46).

— Яка їжа корисна для людини? А яка — шкідлива? Поясніть чому.

Висновок. Від корисної їжі залежать ріст, розвиток і здоров'я людини. Їжа має давати організму поживні речовини, вітаміни та необхідну кількість рідини.

Гра «Так чи ні?»

Учитель ставить запитання, а діти разом відповідають «Так» чи «Ні».

- Корисно об'їдатися цукерками та тістечками. Так чи ні?
- Ви повинні їсти 16 разів на день. Так чи ні?
- Ви повинні вживати корисну та свіжу їжу, яка зберігає ваше здоров'я. Так чи ні?
- Ви повинні їсти різноманітні продукти — м'ясо, рибу, молоко. Так чи ні?
- Вам корисно їсти тільки макарони. Так чи ні?
- Ви повинні їсти більше овочів та фруктів, тому що в них багато вітамінів. Так чи ні?
- Корисно їсти смажену масну їжу. Так чи ні?

Руханка «Смаколики»

Діти виконують музичну руханку «Смаколики» (<https://youtu.be/Ku3fz-HfjlQ>).

2. Застосування знань у стандартних ситуаціях (тренувальні вправи)

Робота за підручником (с. 47)

1) Ознайомлення із повідомленням.

Учні зачитують повідомлення у підручнику про важливість води для організму людини.

2) Обговорення у загальному колі.

— Скільки людина може прожити без води?

— Скільки потрібно випивати рідини впродовж дня?

— У яких стравах міститься вода? (Сік, чай, морс, компот, перші страви.)

Технологія «Крісло автора»

— Назвіть перші страви, що ви вживаєте.

— Скільки води випиваєте щодня?

Висновок. Надавайте перевагу корисній їжі. Не забувайте щодня пити воду.

Гра «Куховаримо»

Діти утворюють коло — уявну «каструлю». Учитель називає, яку саме страву учні класу будуть разом уявно готувати (*борщ, салат, компот тощо*). Після цього кожен учасник сам придумує та називає, яким саме інгредієнтом він буде (*сіль, цукор, вода, певний овоч чи фрукт, м'ясо тощо*).

Учитель промовляє: «Зараз ми будемо готувати... (*наприклад, борщ*)». Після цього він називає у довільній послідовності, які саме складові майбутньої уявної страви буде покладено у «каструлю».

Той, кого назвали, має стрибнути у центр та взяти за руки всіх тих, хто вже сидить у колі. Гра триває доти, доки всі відповідні «інгредієнти» не опиняться у «каструлі».

Гра «Корисна їжа»

Діти утворюють коло. Обирають ведучого. Він називає продукт і кидає м'яча гравцям. Вони у відповідь повинні з'ясувати — корисний цей продукт для здоров'я чи ні.

Аплікація «Добери блюдо потрібної форми»

— Ми купили різні продукти в хлібному магазині. Тепер потрібно розкласти їх на святковому столі. У вас є скатертина з розставленими на ній стравами. Розгляньте уважно хлібобулочні продукти і посуд для них.

Потрібно дібрати до кожного продукту блюдо відповідної форми.

- На яку геометричну фігуру схожий бублик? (На коло.)
- На блюдо якої форми необхідно покласти круглий бублик? (На кругле блюдо.)
- На яку геометричну фігуру схожий хліб? (На прямокутник.)
- На блюдо якої форми слід покласти прямокутний хліб? (На прямокутне блюдо.)
- На яку геометричну фігуру схожий батон? (На овал.)
- На блюдо якої форми необхідно покласти овальний батон? (На овальне блюдо.)
- На яку геометричну фігуру схожий пиріжок? (На трикутник.)
- На блюдо якої форми потрібно покласти трикутний пиріжок? (На трикутне блюдо.)
- На яку геометричну фігуру схоже печиво? (На квадрат.)
- На блюдо якої форми слід покласти квадратне печиво? (На квадратне блюдо.)

Колаж «Корисна їжа»

Учитель роздає малюнки, фотографії, вирізки з газет та журналів, на яких зображено різноманітну їжу. Учні мають обрати тільки корисну їжу. Вирізати потрібні малюнки та наклеїти на плакат.

Практична робота «Приготування вінегрету»

Діти об'єднуються у кілька груп, надягають фартушки, миють руки. У кожній групі є салатник, у якому діти змішують порізані овочі, солять, поливають олією.

Приготувавши, куштують.

— Чи корисна ця страва?

Висновок. Вінегрет — відмінна апетитна страва, що дає змогу поповнити організм корисними речовинами, додавши енергії та сил.

Робота над прислів'ями

— Поясніть зміст прислів'їв.

- З неба хліб не падає.
- Без хліба — не обід; без капусти — не борщ.
- Хліб — батько; вода — мати.
- Борщ та каша — їжа наша.

Хвилінка-цікавинка

1) Рубрика «Чи знаєте ви...».

Учні зачитують повідомлення про улюблені страви українців та пам'ятники стравам (підручник, с. 48).

2) Довідкове бюро.

ПАМ'ЯТНИКИ УЛЮБЛЕНИМ СТРАВАМ УКРАЇНЦІВ

Найулюбленіший пам'ятник житомирських діток — *величезне морозиво*. Пам'ятник встановили в центрі міста Житомир навесні 2013 року. Гранітне морозиво, вагою чотирнадцять тонн, стало першим в Україні пам'ятником морозиву і потрапило до Книги рекордів України. Така скульптура з'явилася в Житомирі тому, що тут батьківщина одного з найбільших виробників морозива в Україні.

Пам'ятник апельсину встановили в Одесі 2004 року. Історія пам'ятника насправді цікава: імператор Павло I в 1800 роках призупинив фінансування будівництва порту в Одесі. Купці та керівництво міста вирішили надіслати до двору візок з апельсинами, які дуже любив імператор, з проханням виділити позик у 250 тисяч рублів. Той був зворушений і розпорядився виділити необхідну суму.

2009 року в місті Коростень Житомирської області був установлений *пам'ятник деруну*. І тепер біля пам'ятника щороку, другої суботи вересня, проводять Фестиваль дерунів. На нього з'їжджаються господині з усієї України і навіть з інших країн, щоб продемонструвати своє мистецтво приготування дерунів і взяти участь у конкурсі на кращу страву.

2008 року в Києві встановили *пам'ятник буряку*, який вважають символом багатства і молодості.

Мешканці Кам'янки-Дніпровської, що в Запорізькій області, небезпідставно називають своє місто «помідорною столицею» України. Біля прохідної місцевого лісгоспу з'явився *пам'ятник «Слава помідору!»*. 2009 року він був перенесений на центральну площу та став головною ознакою міста.

Заслугує на увагу й єдиний у Європі *пам'ятник херсонському кавуну-велетню* в селі Осокорівка. Він є смачною візитівкою не лише Нововоронцовського району, але й усієї Таврії.

III. ЗАКЛЮЧНА ЧАСТИНА. РЕФЛЕКСІЯ

Метод «Шість капелюхів, що мислять»

Білий капелюх. Яку їжу ми вважаємо корисною?

Червоний капелюх. Чи любите ви їсти овочі та фрукти?

Чорний капелюх. Коли їжа шкодить здоров'ю?

Жовтий капелюх. У чому полягають переваги корисної їжі?

Зелений капелюх. Як можна урізноманітнити свій раціон?

Синій капелюх. Чи завжди потрібно надавати перевагу корисній їжі?

Вправа «Власні приклади»

Учні наводять власні приклади до вивченої теми.

Наприклад:

- Я люблю їсти борщ. Він поживний, корисний, ситний.
- Я люблю їсти булочки. Вони смачні, але дуже багато борошняних виробів споживати не можна.

ДЛЯ ВЛАСНИХ НОТАТОК

УРОК 98. ЗВІДКИ БЕРУТЬСЯ ПРОДУКТИ ХАРЧУВАННЯ?

Мета:

- **формування предметних компетентностей:** формувати уявлення про послідовність процесів вирощування та виготовлення продуктів харчування, усвідомлення того, що для їхнього отримання потрібно докласти багато зусиль; розвивати увагу, логічне мислення; виховувати шанобливе ставлення та повагу до людей, які вирощують і виготовляють продукти харчування;
- **формування ключових компетентностей:** спілкування державною (і рідною у разі відмінності) мовами; уміння навчатися впродовж життя; компетентності в природничих науках і технологіях.

Обладнання: завдання-інструкції; три кошики; ілюстрації; картки для гри «Магазин»; гербарій зернових рослин.

Тип уроку: урок формування вмій і навичок.

Форма проведення: урок-дослідження.

Освітні галузі: природнича, мовно-літературна, інформатична.

Хід уроку

I. ВСТУПНА ЧАСТИНА

1. Організаційний момент

2. Повідомлення теми та мети уроку

— Діти, ви вже ознайомилися із правилами харчування. А чи знаєте ви, звідки беруться продукти?

Щоб дати відповідь на це запитання, пропоную попрацювати у науково-дослідних лабораторіях.

II. ОСНОВНА ЧАСТИНА

1. Визначення дослідницького завдання

— Сьогодні у нас незвичайний урок. Ваше завдання: дослідити, звідки беруться продукти харчування.

2. Колективна робота учнів у групах

Діти вибирають завдання для індивідуальної роботи (*картки розкладено у 3 кошики відповідно до трьох рівнів: репродуктивного, конструктивного, творчого*) і самі об'єднуються у 3 групи відповідно до вибраних завдань.

Учні повторюють правила роботи в групі.

1. Уважно прочитати завдання-інструкцію.
2. Працювати так, щоб не заважати іншим.
3. Вислуховувати думки кожного члена групи.
4. Користуватися додатковою літературою.
5. Вкладатися у відведений час.
6. Презентувати дослідження можуть усі члени групи.
7. Дотримувати «Правила підведеної руки».

3. Доведення висунутих гіпотез

1 група

Гіпотеза: «Вирощування овочів — тривалий процес».

Діти групою складають діалог про вирощування овочів, доводячи гіпотезу.

- «Ходімо» на город. Будемо сіяти овочі. З чого розпочнемо?
- Розпушимо ґрунт, зробимо рядочки, посіємо зернятка.
- Що будемо сіяти?
- Посіємо моркву, перець, помідори, капусту, огірки.
- Багато у нас роботи!
- Так, кожен овоч висівають відповідно до термінів посіву.
- Що далі будемо робити?
- Поливати, розпушувати ґрунт, полоти бур'яни.

- Пригріло літнє сонечко, дозріли овочі.
- А що ж далі?
- Час збирати врожай, везти його до овочесховища.
- Під'їжджають вантажівки, їдуть наші овочі до магазинів, де на них чекають покупці.

II група

Гіпотеза: «Корова в дворі — молоко на столі».

Діти групою складають діалог про вирощування корів, доводячи гіпотезу.

- Корів утримують на фермі.
- На цілий день випускають їх пастися на луг, щоб вони поїли свіжої травички.
- Узимку на лузі сніг лежить. Що корівки їдять?
- Улітку тваринники заготовляють сіно, щоб узимку коровам було що їсти.
- Чим ще живляться ці тварини?
- Для них заготовляють зерно, овочі, силос. У гарних господарів кормів достатньо.
- А де ж беруть молоко?
- Уранці та ввечері корів доять. Молоко відвозять на молокозавод.
- Там його пастеризують, фасують та відвозять до магазинів.
- Молоко дає людині силу, красу, здоров'я. Пийте, діти, молоко — будете здорові!

III група

Гіпотеза: «Піт на спині — так і хліб на столі».

Діти групою складають діалог про подорож зернятка на наш стіл, доводячи думку, висловлену у прислів'ї.

- З чого починається подорож зернятка? Хто першим з'являється в полі? (*Восени виїхали в поле трактори.*)
- Хто кермує тракторами? (*Ними кермують трактористи.*)
- Що трактори роблять на полі восени? (*Трактори орють землю плугом.*)
- Плуг перевертає землю. Вона лягає великими щільними грудками. У таку землю зерно кидати можна? (*Ні. Потрібно навесні розпушити її бороною.*)
- Трактор тягне борону за собою, вона розпушує ріллю. Тепер земля готова до посіву, можна кидати в неї насіння.
- Зерно сіють машини. Їх називають сівалками.
- Улітку сонечко пригріває, дощик поливає, зернятка починають проростати.
- Хто стежить за їхнім ростом? (*За зростанням паростків спостерігає агроном.*)
- Ось дозріли золоті зернятка в полі. Хто їх збере? (*Комбайнер молотить зерно.*)
- Який його подальший шлях? (*Зерно сушать, мелють на борошно і відвозять до пекарні.*)
- Як хліб потрапляє до нашого столу? (*Із пекарні хліб везуть у магазини. Там ми купуємо його.*)

Фізкультхвилинка

4. Практичне застосування набутих знань

Дидактичні ігри

1) «Де починається хліб?».

- Де починається хліб? (*У тісті.*)
- Де починається тісто? (*У борошні.*)
- Де починається борошно? (*У зерні.*)
- Де починається зерно? (*У землі.*)
- Де починається земля? (*У працьовитих руках.*)

2) «Ланцюжок часу».

Завдання: продовжувати вчити дітей установлювати причинно-наслідкові зв'язки.

Діти викладають картинки в певній послідовності — від вирощування до виготовлення хліба.

3) «Я знаю п'ять назв...».

Завдання: закріпити знання дітьми назв:

- сільськогосподарської техніки (*трактор, комбайн, сівалка, вантажівка, картопледжалка*);
- виробів із борошна (*хліб, коровай, булка, калач, пиріг*);

- назв зернових культур (*пшениця, жито, овес, ячмінь, кукурудза*);
- корисних продуктів (*овочі, фрукти, молоко, риба, яйця*).

Сюжетно-рольова гра «Магазин» (метод символічної синектики)

Мета: учити розуміти символи; вдосконалювати уявлення дітей про способи класифікації предметів за типовими ознаками.

Матеріал: великі картки із символічним позначенням магазину («*Булочна*», «*Овочі*», «*Молоко*»). На них можуть бути зображені полиці для булочних виробів, молочних продуктів, ящики для овочів. Маленькі картки із зображенням символів відповідних товарів.

На кожному столі — велика картка, що зображує певний магазин. Учитель повідомляє дітям про те, що чарівник переплутав усі товари. Необхідно допомогти продавцям завезти товари в потрібні магазини. Педагог демонструє дітям картки-символи.

Діти, які правильно назвали товар і відповідний магазин, отримують картки і поступово заповнюють полиці свого магазину. Потім між дітьми розподіляють ролі «продавців» і «покупців». «Покупець» повинен так описати вибрану ним річ, щоб «продавець» одразу здогадався, про який товар ідеться. Інакше картка, що означає річ, залишається на місці.

Робота з гербарієм «Зернові рослини»

(На дошці — демонстраційний гербарій зернових рослин.)

— Розгляньте гербарій рослин: овес, ячмінь, просо, жито, пшениця. Дайте відповіді на запитання.

- Хто бачив, як ростуть зернові рослини? Де?
- Чим подібні пшениця і жито? Чим відрізняються?
- У якої з рослин найдовші «вуса»?
- Яка рослина має найдрібніші зернини?
- Що можна приготувати з пшениці або жита?
- Чому хліб вважають святим?

Висновок. Злакові рослини корисні для нашого організму, адже вони дають нам енергію та силу. Викидати хліб — страшний гріх! Пам'ятайте про цінність хліба та шануйте важку працю хліборобів.

Конкурс «Шеф-кухар»

Учні об'єднуються у кілька груп. Кожна група отримує аркуш паперу, на якому домальовує малюнок за поданим фрагментом ліній таким чином, щоб отримати якусь страву.

Представник групи — «шеф-кухар» — представляє роботу, презентуючи страву.

Перемагає група, яка точніше відтворить із фрагментів страву та розповість про неї.

III. ЗАКЛЮЧНА ЧАСТИНА. РЕФЛЕКСІЯ

Вправа «Піца»

На дошці — коло, розділене на чотири частини-сектори. Зверху кожного «шматочка» цієї імпровізованої «піци» — твердження: «Мені зрозуміло все», «Мені було цікаво на цьому занятті», «Інформація була новою для мене», «Мені подобається тут, тому я з нетерпінням очікую наступних занять».

ДЛЯ ВЛАСНИХ НОТАТОК

Я І МОЯ СІМ'Я

УРОК 99. СІМ'Я — НАЙБЛИЖЧЕ МОЄ ОТОЧЕННЯ

Мета:

- **формування предметних компетентностей:** формувати уявлення дітей про сім'ю, значущу роль мами і тата в ній; закріпити знання дітей про сімейні стосунки, значення сім'ї у житті кожної дитини; розвивати інтерес до потреб родини; виховувати любов і шану до батьків, потребу турбуватися про них;
- **формування ключових компетентностей:** спілкування державною (і рідною у разі відмінності) мовами; уміння навчатися впродовж життя; соціальні та громадянські компетентності.

Обладнання: фланелеграф; кружечки; м'яка іграшка; комп'ютер; відеоролики; мультфільм; картки; скринька.

Тип уроку: урок формування вмінь і навичок.

Освітні галузі: громадянська та історична, мовно-літературна.

Хід уроку

I. ВСТУПНА ЧАСТИНА

1. Організаційний момент

Давайте усмішки всім дарувати:
І друзям, і вчительці, і мамі, і татові.
Хай радість злітає у небо, як птах.
І добрі слова у всіх на устах.

2. Актуалізація опорних знань

— Відгадайте загадки.

- Пестить, ніжить і голубить,
Розуміє, дуже любить.
Я до неї пригорнуся,
Бо вона моя... (*матуся*).
- Сильний, добрий, справедливий,
Біля нього ми щасливі.
Знає, вміє він багато.
Гордимось, бо це наш... (*тато*).

3. Повідомлення теми та мети уроку

— Чи здогадалися ви, якою буде тема нашого уроку? Чому ми згадали ваших найрідніших людей?

II. ОСНОВНА ЧАСТИНА

1. Первинне застосування нових знань

Словникова робота

Сім'я, родина — це найрідніші люди, які живуть разом.

Складання схеми сім'ї

— Я розповім вам історію. Водночас буду викладати на фланелеграфі кружечки, різні за величиною.

— Жив-був малюк, були у нього мама і тато, ще у малюка були старший брат і молодша сестра. Мав малюк бабусю і дідуся — маминих батьків, і бабусю з дідусям — татових батьків. І жили вони всі разом.

— Тепер подивіться, що ж у нас утворилося. Це схема. Як можна назвати це одним словом? (*Сім'я*.)

— Правильно, це схема сім'ї. А зараз кожен із вас складе схему своєї сім'ї. Маленькі кружечки — це діти, більші — це мама і тато, найбільші — це бабусі та дідуся.

(*Діти на партах викладають схеми.*)

Робота за підручником (с. 49)

1) **Опис фото.**

— Розгляньте фото. Кого на них зображено? Опишіть.

2) **Робота за схемою.**

— Назвіть членів родини на схемі.

— Ким ви є в сім'ї?

— Ким ви є для тата і мами? Для бабусі й дідуся?

Аналіз змісту вірша «Галюся»

У Галюсі є мамуся,
У матусі є мамуся,
А мамусина матуся —
То Галюсіна бабуся.
А у тата є татусь,
Для Галюсі він — дідусь!
І ще знайте, що Галюся —
Внучка діда і бабусі!

К. Перелісна

За запитаннями учні аналізують, хто є у родині Галюсі.

— Які лагідні слова вжито у вірші?

Дидактична вправа «Скажи лагідно»

Мама — ... (матуся, мамуся, мамочка, матусечка, матусенька).

Тато — ... (татусь, таточко, татко, татусечко).

Баба — ... (бабця, бабуся, бабуня, бабусечка, бабусенька).

Дід — ... (дідусь, дідуньо, дідусенько, дідусечко).

Брат — ... (братик, братчик, братусечко).

Сестра — ... (сестричка, сеструня, сестронька).

Сім'я — ... (сімейка, сімеєчка).

Дидактична гра «Щоб сім'я була щасливою»

Діти утворюють коло і передають м'яку іграшку. Учитель ставить запитання: «Що зробити, щоб сім'я була щасливою?». У кого в руках у цей час опинилася іграшка, дає відповідь.

Пальчикова гра «Родина»

— Прочитайте вірш та виконайте гімнастичні вправи для пальчиків.

(Зігнути пальці в кулачки.)

Раз — турботлива матуся, (Розгинають 1-й палець.)

Два — до татка пригорнуся, (Розгинають 2-й палець.)

Бабця — три, дідусь — чотири, (Розгинають 3-й і 4-й пальці.)

П'ять — сестричку полічили. (Розгинають 5-й палець.)

Ось така моя родина: (Швидко стискають і розтискають кулачки кілька разів.)

І привітна, і гостинна. (Плещуть у долоні.)

Леся Вознюк

2. Застосування знань у стандартних ситуаціях (тренувальні вправи)

Робота за підручником (с. 50)

1) **Хорове читання вірша.**

— Прочитайте хором вірш «Моя сім'я».

— Скільки людей у сім'ї героя вірша? Назвіть їх.

2) **Вправа «Розшифруй ім'я».**

— Які імена мають хлопчики та дівчатка у вашому класі?

— Чи є тут хтось схожий на них? Чим саме?

— Дізнайтеся у старших, що означають ваші імена? Чому вам дали саме такі імена?

Значення імен:

Жіночі імена

Анастасія — відроджена.

Анна — благодать.

Катерина — чиста.

Марина — морська.

Наталія — рідна.

Софія — мудрість.

Чоловічі імена

Богдан — даний Богом.

Віктор — переможець.

Віталій — життєвий.

Євгеній — шляхетний.

Максим — найбільший.

Роман — римський.

Дидактична вправа «Яка? Який?»

Мама (яка?) ... (ніжна, добра, любляча, ласкава).

Тато (який?) ... (високий, сильний, мужній, дорогий).

Бабуся (яка?) ... (лагідна, трудолюбива, весела, гарна).

Дідусь (який?) ... (старий, рідний, справедливий, сумний).

Вправа «Оціни ситуацію»

— Пропоную вам подумати, як би ви вчинили в різних ситуаціях.

- Мама захворіла. (Потрібно викликати швидку допомогу.)
- У тата поганий настрій. (Намагатися його розвеселити.)
- Бабуся стомилася і лягла відпочити. (Сидіти тихо і не галасувати.)
- Маленька сестричка плаче, а мама зайнята. (Заспокоїти сестричку, пограти з нею.)
- Дідусь ремонтує машину. (Можна подавати йому інструменти.)

Гра «Так чи ні?»

— Якщо ви згодні з висловлюванням, плещіть у долоні.

- Шануйте старших;
- не прислухайтесь до порад членів родин;
- виконуйте свої обов'язки;
- допомагайте одне одному;
- сваріться з молодшими братиками і сестричками;
- не слухайтесь нікого;
- піклуйтеся одне про одного;
- робіть, що заманеться;
- відпочивайте усією родиною;
- цілими днями гуляйте;
- вітайте всіх зі святами.

Музична фізкультхвилинка (<https://youtu.be/00Qv4xDeDVg>)

Діти переглядають відеоролик пісні «Мама і я», виконують відповідні рухи.

3. Творчі вправи

Технологія «Крісло автора»

Діти складають розповідь «Один день із життя моєї родини».

Висновок. У дружній сім'ї всі піклуються одне про одного, люблять і шанують одне одного.

Робота в парах

— Поспілкуйтеся у парах. Дайте відповіді на запитання.

- Кого називають родичами?
- Розкажіть про своїх родичів.
- Хто живе разом з вами? Хто живе окремо?
- Назвіть імена кількох рідних вам людей.
- Чи часто ви зустрічаєтесь?
- Як ви любите проводити вільний час у родинному колі?

Перегляд мультфільму (<https://youtu.be/sVYMsNay8G0>)

Учитель пропонує дітям переглянути мультфільм «Мама для мамонтяти», проаналізувати його зміст.

Робота за підручником (с. 51)

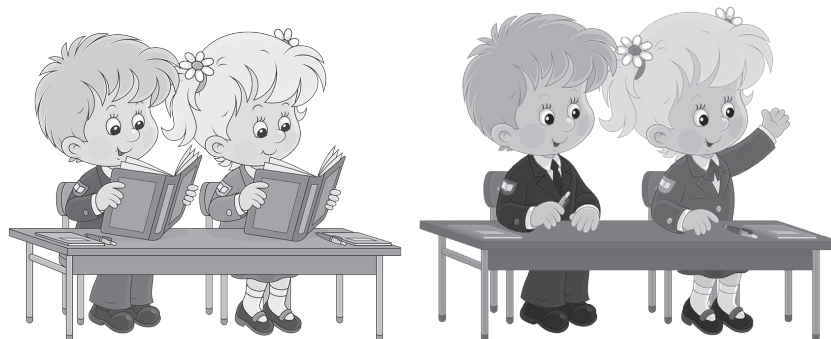
1) **Технологія «Два — чотири — всі разом».**

— Якими мають бути стосунки в сім'ї, родині?

Учні індивідуально обмірковують можливі відповіді. Потім об'єднуються в пари, доповнюючи думки одне одного.

Далі діти в четвінках ухвалюють спільне рішення. Завершується робота обговоренням поставленого завдання з усім класом.

Висновок. У сім'ї мають панувати добрі стосунки і взаємодопомога.

2) **Технологія «Акваріум».**

Учитель пропонує одній із груп сісти в центрі класу. Подає команду розпочати обговорення проблеми «Що таке культура спілкування?».

Наприклад:

До кожної людини необхідно звертатися з повагою — це перше правило спілкування. Коли ви правильно і шанобливо звертаєтесь до людей, то й самі до себе ставитеся з повагою. Вам важливо, щоб про вас гарно говорили і думали люди. Той, хто себе поважає, нічого поганого не скоїть, бо йому буде соромно, адже він цінує думку інших людей. Ніколи не забувайте вживати «чарівні» слова, що свідчать про вашу культуру. Говорити з людьми потрібно думаючи, щоб не образити словом.

Уміння спілкуватися вимагає майстерності, знань і творчості.

Наприкінці обговорення учні мають дійти спільного рішення за 3–5 хв.

Учитель ставить класу запитання:

- Чи погоджуєтесь ви з думкою групи?

Караоке (<https://youtu.be/COOrPVgXbrY>)

Діти співають пісню Наталії Май «Родина» під відеокліп.

III. ЗАКЛЮЧНА ЧАСТИНА. РЕФЛЕКСІЯ

Метод «Сюрприз»

До початку уроку учитель готує картки, що стисло ілюструють матеріал уроку і потребують коментарів. Картки поміщають у яскраву «чарівну скриньку». Під час підбиття підсумків учні дістають зі скриньки картку і виконують завдання.

ДЛЯ ВЛАСНИХ НОТАТОК

УРОК 100. СТАРОВИННІ ТА СУЧАСНІ ІГРАШКИ

Мета:

- **формування предметних компетентностей:** закріпити та поглибити знання дітей про іграшки, матеріали, з яких вони виготовлені (*пластмасові, металеві, дерев'яні, хутряні, гумові*); дати елементарне уявлення про народну іграшку як вид декоративно-прикладного мистецтва; вправляти у складанні розповідей про іграшку за допомогою запитань; розвивати естетичні смаки; виховувати повагу до народних звичаїв і традицій, дбайливе ставлення до іграшок та дружні взаємини під час ігор;
- **формування ключових компетентностей:** спілкування державною (*і рідною у разі відмінності*) мовами; уміння навчатися впродовж життя; соціальні та громадянські компетентності.

Обладнання: іграшковий Вінні-Пух; аудіозапис; комп'ютер; іграшки, м'яч.

Тип уроку: урок засвоєння нових знань.

Освітні галузі: громадянська та історична, мовно-літературна, технологічна.

Хід уроку

I. ВСТУПНА ЧАСТИНА

1. Організаційний момент

Нумо, дітки, стали в коло,
Подивилися навколо.
Наші ніжки — туп-туп-туп!
І до іграшок ідуть,
Будемо ми гратися,
З ними розважатися.

2. Актуалізація опорних знань

— Діти, хто до нас завітав? (*Учитель показує іграшкового Вінні-Пуха.*)

— Вінні-Пух каже, що в його друга П'ятачка незабаром день народження, тому він хоче подарувати товаришеві іграшку, але вагається, яку вибрати. Тому Вінні-Пух просить нашої допомоги.

— Де можна придбати іграшки? (*Відповіді дітей.*)

— Тож ідемо у крамницю іграшок.

(*Діти «сідають» в уявний автобус, звучить музика, після якої діти «виходять» з автобуса та йдуть до куточка, облаштованого під крамницю іграшок, — центр відпочинку.*)

3. Повідомлення теми та мети уроку

— Що, на вашу думку, ми зможемо придбати у цій крамниці? (*Відповіді дітей.*)

— Пропоную уважно розглянути «товар» у нашій крамниці та виконати запропоновані завдання.

II. ОСНОВНА ЧАСТИНА

1. Вивчення нового матеріалу

Рольова гра «У крамниці іграшок»

— Це крамниця іграшок. Що в ній можна купити?

— Перш ніж купувати, потрібно розглянути іграшки на полицях.

— Які іграшки стоять на верхній полиці? (*Ляльки.*)

— Хто сидить біля ляльок? (*Ведмедик.*)

— Що стоїть біля ведмедика? (*Кубики.*)

— Які іграшки розміщено на нижній полиці? (*Вантажівку, легковик, автобус.*)

— Назвіть ці іграшки одним словом. (*Транспорт.*)

— Усі іграшки в крамниці різні та виготовлені з різного матеріалу.

Дидактична вправа «З чого зроблено?»

Учитель показує іграшку. Діти її називають і кажуть, з чого вона зроблена.

— Кубики зроблені з деревини. Вони дерев'яні.

— Лялька зроблена з пластмаси. Вона пластмасова.

— З чого зроблені ляльки, якими ви граєтесь в ігровому куточку?

— М'яч зроблений з гуми. Який м'яч? (Гумовий.)

— Які гумові іграшки у вас є?

— Вантажівка — із металу. Яка вантажівка? (Металева.)

— Які іграшки в крамниці металеві?

— Ведмедик з хутра. Який ведмедик? (Хутряний.)

— Які хутряні іграшки ви знаєте?

Робота за підручником (с. 52)

— Розгляньте старовинні та сучасні іграшки. Чим вони відрізняються? (Відповіді дітей.)

— Яку пташку зображено на малюнку?

— Це пташка-свищик. У неї кругленька голова, маленький дзьобик. Але ця пташка не проста, а чарівна. Послухайте, що вміє робити пташка. (Учитель свище пташкою-свищиком.)

— Пташка-свищик — це народна іграшка. Її виготовляють з давніх-давен народні майстри. Вона зроблена з глини (деревини). Нею можна гратися, свистіти (показує).

(Учитель показує Яворівську іграшку — коника.)

— Якого кольору коник?

— Коник розмальований різними кольорами. Якими?

— На чому коник стоїть? (На колесах.)

— Навіщо конику колеса?

(Учитель демонструє рух коника.)

Коника здавна і до сьогоднішнього дня виготовляють на Львівщині народні майстри, тому коник — народна іграшка.

(Аналогічно учитель демонструє інші народні іграшки.)

Руханка «Будуємо дім»

Діти йдуть по колу, промовляючи слова та виконуючи певні дії. Одна дитина з лялькою стоїть за колом.

Для Катрусі лялі

Дім ми збудували.

Ось такий високий,

Ось такий широкий.

(Виконують «дашок» з пальців обох рук.)

(Піднімають руки вгору.)

(Розводять руки в сторони.)

Діти беруться за руки, піднімають їх угору. Дитина з лялькою заходить у коло. Діти промовляють:

Ляля в дім заходить

І танок заводить.

Весело кружляє,

Діток звеселяє.

(Плещуть у долоні.)

(Дитина з лялькою танцює.)

2. Застосування знань у стандартних ситуаціях

Дидактична гра «Магазин іграшок»

Мета: вчитися описувати предмет, знаходити його істотні ознаки, упізнавати предмет за описом.

Дидактичний матеріал: іграшки.

Діти утворюють півколо перед столом і полицкою з іграшками. Учитель, звертаючись до них, каже:

— У нас відкрився магазин. Погляньте, скільки в ньому красивих іграшок! Ви зможете придбати їх! Але щоб купити іграшку, потрібно виконати одну умову: не називати її, а описати, дивитися на іграшку не можна. За вашим описом продавець упізнає її та продасть вам.

Короткою лічилкою обирають «продавця». Першим «купує» іграшку вчитель, показуючи, як потрібно виконувати правила гри:

— Здрастуйте! Я хочу купити іграшку. Вона кругла, гумова, вміє стрибати, з нею люблять грати діти.

«Продавець» подає «покупцеві» м'яч.

— Дякую, який красивий м'яч! — каже вчитель і сідає на стілець, тримаючи в руках м'яч.

«Продавець» називає ім'я будь-кого з гравців. Той підходить і описує іграшку, яку він вибрав для покупки.

«Продавець» подає іграшку. «Покупець» дякує і сідає на місце.

Гра триває до тих пір, доки всі охочі не «куплять» собі іграшки.

Дидактична гра «Як можна гратись іграшкою?»

Учитель показує іграшку і називає її, а діти повинні сказати, як з іграшкою можна гратися.

Наприклад:

Ляльку можна... (*колихати, одягати, вкладати спати тощо*).

Машиною можна... (*їхати, перевозити вантажі тощо*).

М'яч можна... (*котити, кидати, підкидати тощо*).

Ведмедика можна... (*годувати, гладити, обіймати тощо*).

— Якими іграшками ви любите гратися найбільше?

Робота в групах. Гра «Колись і тепер»

Матеріал: сучасні та народні іграшки.

Учитель пропонує дітям по черзі дістати зі скрині іграшку та розповісти: коли нею грались — колось чи тепер. Сучасні іграшки обирає одна група, народні — друга.

Коли всі іграшки дістали зі скрині, їх порівнюють між собою.

Руханка «Гуфі»

На початку вправи ведучий обирає одного учасника на роль Гуфі (*казкової істоти*), але повідомляє про це так, щоб інші учні класу не дізналися. Учні підводяться, ведучий повідомляє, що серед присутніх є мовчазна істота Гуфі. Знайти її можна, доторкнувшись і запитавши: «Ти — Гуфі?». Якщо відповідь буде «Ні!», то можна рухатися далі. Якщо відповіді не буде, отже, це справжній Гуфі, і той, хто торкнувся його, «приліплюється» до нього і сам стає такою самою мовчазною істотою.

3. Творчі вправи

Технологія «Сітка Елвермана»

— Чи маєте ви улюблену іграшку?

— Організуйте дискусію в класі, обговоріть проблему. (*Кожен учень робить свій висновок щодо поставленої учителем проблеми.*)

Так	Проблема	Ні
	Сучасні іграшки цікавіші за старовинні.	

Висновок. Кожен має свою улюблену іграшку. Цікаві ігри можна організувати як із сучасними, так і зі старовинними іграшками.

Комунікативна ситуація «Поміркуй»

Мета: закріплювати знання про матеріал, властивості, використання різних іграшок.

Діти мають відповісти на запитання:

- Як можна цікаво гратися керамічним іграшковим посудом?
- Які змагання можна влаштувати, використавши дзигу?
- Які іграшки можна використати для організації театру?
- Іграшка — це лише дитяча забава?
- Книга — це іграшка?
- Чому солом'яними та глиняними іграшками слід гратися дуже обережно?

Робота за підручником (с. 52)

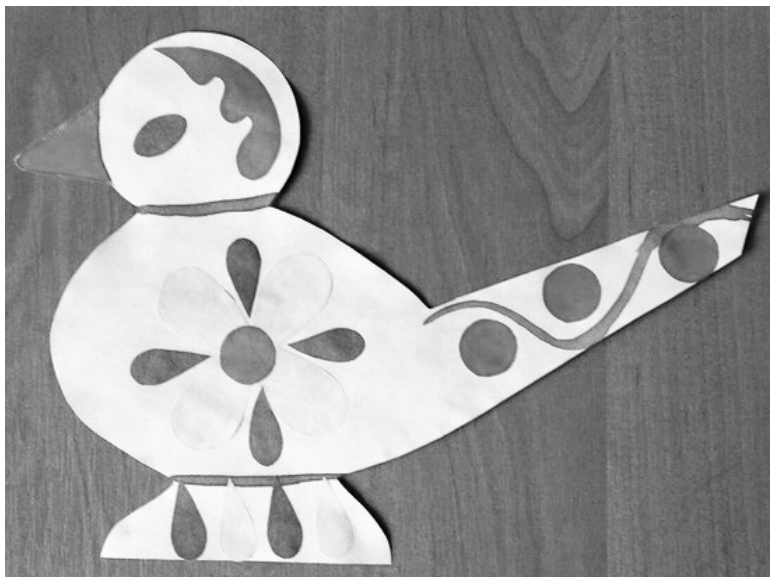
— Розгляньте малюнки. Чи можна гратися предметами, зображеними на фото? Відповідь обґрунтуйте.

Висновок. Не можна гратися предметами, що є небезпечними для життя і здоров'я.

Аплікація «Пташка-свищик»

Дітям пропонують готові форми: пташка та елементи візерунка. Учитель демонструє готовий зразок.

Учні виконують аплікацію за зразком або власним задумом. За бажанням, презентують свої роботи.

III. ЗАКЛЮЧНА ЧАСТИНА. РЕФЛЕКСІЯ

Технологія «Ромашка Блума»

«Ромашка Блума» — квітка з шести пелюсток — шість типів запитань.

Перша пелюстка (проста). З якими іграшками ми сьогодні ознайомилися?

Друга пелюстка (уточнювальна). Чи всі іграшки сучасні?

Третя пелюстка (пояснювальна). Чому потрібно берегти іграшки?

Четверта пелюстка (творча). Що змінилося б у світі, якби зникли всі іграшки?

П'ята пелюстка (оцінювальна). Чи добре, що є різні види іграшок?

Шоста пелюстка (практична). Чи можна виготовити іграшку власноруч?

Домашнє завдання

— Дізнайтеся у своїх батьків, дідусів і бабусь, якими іграшками вони гралися в дитинстві. Із чого їх виготовляли?

ДЛЯ ВЛАСНИХ НОТАТОК

УРОК 101. СТВОРЕННЯ КАРТИНИ «МОЯ СІМ'Я» ЗА ЗРАЗКОМ ЧИ ВЛАСНИМ ЗАДУМОМ

Мета:

- **формування предметних компетентностей:** розширити і закріпити знання дітей про сім'ю: її склад, взаємини між членами родини; вправляти учнів у створенні картини за власним задумом чи зразком; розвивати естетичні смаки, моторику рук; виховувати любов і повагу до рідних;
- **формування ключових компетентностей:** спілкування державною (і рідною у разі відмінності) мовами; уміння навчатися впродовж життя; компетентності в природничих науках і технологіях.

Обладнання: картон; лінійки; прості олівці; кольоровий папір; ножиці; нитки муліне; клей.

Тип уроку: урок застосування знань, умінь і навичок.

Освітні галузі: технологічна, мовно-літературна, мистецька.

Хід уроку

I. ВСТУПНА ЧАСТИНА

1. Організаційний момент

2. Актуалізація опорних знань

— Чи маєте ви вдома сімейні фото? *(Відповіді дітей.)*

— Кого з членів родини на них зображено?

3. Повідомлення теми і мети уроку

— Як ще, крім фото, можна зобразити свою родину? *(Намалювати або вишити картину, зробити аплікацію, виготовити скульптуру тощо.)*

— Чи хотіли б ви власноруч виготовити картину «Моя сім'я»?

II. ОСНОВНА ЧАСТИНА

1. Осмислення змісту й послідовності застосування способів виконання дій

Робота над загадками

— Відгадайте загадки, щоб дізнатися, кого ми зобразимо на картині «Моя сім'я».

• З ним ніколи не сварюся,
Іграшками поділюся.
Буду з ним дружити, грати.
Познайомтесь, це мій... <i>(братик).</i>	• Сильний, добрий, справедливий.
Біля нього ми щасливі.
Знає, вміє він багато.
Гордимось, бо це наш... <i>(тато).</i>
• Хитрі очі, дві косички,
У веснянках ніс та щічки.
Непосида невеличка
Називається... <i>(сестричка).</i>	• Ніжна, лагідна, рідненька,
Як голубонька сивенька.
Нам би небо прихилила,
Це... <i>(бабуся)</i> наша мила.
• Пестить, ніжить і голубить,
Розуміє, дуже любить.
Я до неї пригорнуся,
Бо вона моя... <i>(матуся).</i>	• Він чимало літ прожив,
На повагу заслужив.
Для матусі — він татусь,
А для мене він — ... <i>(дідусь).</i>

Дидактична вправа «Хто я?»

— Продовжте речення.

- Для мами я дочка *(син)*, а для бабусі? *(Онучка, онук.)*
- Для тата ти син *(дочка)*, а для тітки? *(Племінник, племінниця.)*
- А для сестри? *(Брат, сестра.)*

Гра «Чия річ?»

— Діти, потрібна ваша допомога. Необхідно розібрати сімейні речі у валізі.

Учні по черзі виймають речі, називаючи, кому з членів сім'ї вони належать *(губна помада, краватка, окуляри, молоток, газета, туалетна вода, лялька, туфля, спідниця, сорочка, капелюх, м'яч, в'язальні спиці, клубок ниток, гребінець тощо).*

Руханка «Червона Шапочка»

Учитель промовляє текст, а діти повторюють за ним тільки рухи.

По доріжці, по стежині
Червона Шапочка іде.
У своїй малій корзині
Бабусі їстоньки несе.
Поставим кошика на землю,
Вгору руки підіймем,
Трохи ними поплескаєм,

Трішки ними потрясем.
Пошукаєм ягідок,
Покладемо в свій роток.
Кошик в руки ми візьмем,
Тихо крадучись, ідем,
Щоб нас вовчик не спіймав,
На обід щоб нас не мав.

2. Організація самостійної практичної діяльності учнів

Підготовка робочих місць

— Прочитаймо (*підручник, с. 53*), які матеріали нам знадобляться сьогодні на уроці.
Учні готують матеріали до уроку.

Послідовність виконання роботи

1. Візьміть картон (*відповідно до висоти виробу*). Намотайте на нього нитки блакитного кольору.
2. Далі нитки зніміть з картону і зав'яжіть на щільний вузлик. (*У роботі потрібно використовувати обидва краї ниток.*)
3. Наступний етап виготовлення ляльки з ниток — це формування голови для ляльки. Використуйте ті самі краї нитки, які зав'яжіть ще на один вузол.
4. На деякий час відкладіть основу ляльки. Займіться виготовленням рук. Для цього намотайте трішки ниток і зав'яжіть їх з обох боків на невеликі вузлики. (*Цей етап схожий на зав'язування цукерки.*)
5. Після виконання попереднього етапу руки просуньте в отвір мотка під головою ляльки. Далі моток під руками стягніть і знову зав'яжіть на вузлик. (*На цьому етапі відбувається формування талії для майбутньої іграшки.*)
6. Низ мотка розділіть на дві рівні частини, щоб зробити для ляльки ніжки. Після закінчення роботи їх теж потрібно стягнути вниз за допомогою вузлика.
7. Після того, коли всі етапи будуть виконані, візьміть ножиці, на кінцях рук та ніг розріжте цілі мотки ниток. (*Лялька стане більш естетичною.*)

Аналогічно діти виготовляють решту ляльок-мотанок (*відповідно до кількості членів сім'ї*).

Самостійна робота учнів

Створення композиції

- Підготуйте аркуш картону.
- З кольорового паперу виріжте хмаринки, сонечко, травичку. Приклейте до картону.
- Розмістіть виготовлені ляльки, приклейте.
- Оздобте роботу за власним задумом.

Пальчикова гра «Хто я?»

По черзі загинати пальці, узгоджуючи зі словами.

Денис — ось моє ім'я.
А ви знаєте, хто я?
Я — людина, я — дитина,
І, звичайно, я — хлопчина.
Син для мами,
Внук — бабусі,
Знаю я, не помилюся.

3. Творчі вправи

Логічна гра «Поміркуй та порівняй»

Діти відповідають на запитання.

- Тато — дорослий. А мама? (*Також доросла.*)
- Моя бабуся — рідна, а сусідка? (*Знайома.*)
- Онучок маленький, а дідусь? (*Старенький.*)

- У дівчинки є братик, а у братика? (*Сестричка.*)
- Ця дівчинка — наша сусідка, а ми їй хто? (*Також сусіди.*)
- На вулиці майже всі — незнайомі, а в класі? (*Усі знайомі та друзі.*)

Робота в парах. «Знайомтесь, моя сім'я»

Учні презентують свої роботи.

Учитель пропонує 2–3 охочим назвати своє ім'я та імена членів їхньої родини: «Мене звуть (*ім'я*). Мою маму звуть...».

Діти, які сидять поруч, повертаються обличчям одне до одного та відрекомендовують свої родини за зразком.

Дидактична гра «Хто, як виглядає»

— Зараз, діти, ви розкажете, яка зовнішність у ваших рідних. Ось послухайте!

Мама із гарними бровами — ... (*чорноброва мама*).

Тато із довгими вусами — ... (*довговусий тато*).

Дідусь із білою бородою — ... (*білобородий дідусь*).

Бабуся із синіми очима — ... (*синьоока бабуся*).

Син із рудим волоссям — ... (*рудоволосий син*).

Донька із русою косою — ... (*русокоса донька*).

Гра «Хто уважний і кмітливий?»

— Із поданих букв складіть слова на тему «Сім'я».

Я, р, д, о, с, и, і, б, т, а, н, м.

(*Родина, рід, сім'я, син, доня, діти.*)

III. ЗАКЛЮЧНА ЧАСТИНА. РЕФЛЕКСІЯ

Сенкан

Сім'я.

Дружна, щаслива.

Працює, відпочиває, гордиться.

Нехай у сім'ї панує мир та злагода!

Рідні люди.

Вправа «Резюме»

Учитель пропонує учням підбити підсумки своєї діяльності на уроці, створивши резюме з використанням ключових фраз.

- Під час уроку мені вдалося...
- Найважливішим завданням для мене стало...
- У ході роботи в мене виникли почуття...
- Мене зацікавили питання...
- Мені забракло наступних знань та вмінь...
- У цих питаннях я б хотів (*хотіла*) розібратися докладніше...

ДЛЯ ВЛАСНИХ НОТАТОК

УРОК 102. ОБОВ'ЯЗКИ В СІМ'І, РОДИНІ

Мета:

- **формування предметних компетентностей:** формувати розуміння того, що батьки найбільше піклуються про дитину; привчати турботливо ставитися до своїх рідних; учить дітей розповідати про свою родину, виконувати свої обов'язки в сім'ї; розвивати зв'язне мовлення, вміння чітко відповідати на запитання вчителя; виховувати шанобливе ставлення до членів сім'ї та родини, доброзичливість, почуття любові та поваги до рідних;
- **формування ключових компетентностей:** спілкування державною (і рідною у разі відмінності) мовами; вміння навчатися впродовж життя; соціальні та громадянські компетентності.

Обладнання: ляльки; мікрофон; м'яч; плакат.

Тип уроку: урок формування вмінь і навичок.

Освітні галузі: громадянська та історична, мовно-літературна.

Хід уроку

I. ВСТУПНА ЧАСТИНА

1. Організаційний момент

Ми завжди разом,
Ми завжди веселі.
Сонце сяє у нашій оселі.

Завжди буде воно нам світити,
Бо вашим знанням
Будуть рідні радити.

2. Актуалізація опорних знань

— У кожного з нас є найдорожчі нам люди. Хто це?

3. Повідомлення теми та мети уроку

— Про сім'ю можна говорити безкінечно. Сьогодні ми продовжимо цю розмову. Пропоную розшифрувати тему уроку.

— Попрацюйте в парах!
аобаов'яаазаки в асіам'їа
(Обов'язки в сім'ї.)

II. ОСНОВНА ЧАСТИНА

1. Вивчення нового матеріалу

Словникова робота

Обов'язок — те, що слід неодмінно виконувати.

Практична робота «Шанобливе ставлення до членів сім'ї»

— Усі члени родини повинні ставитися одне до одного з повагою, розмовляти ввічливо і шанобливо. Розіграймо конкретні ситуації та покажемо, як ви спілкуєтесь зі своїми рідними.

Об'єднати дітей у 4 групи. Користуючись ляльками, розподілити ролі та розіграти в кожній групі ситуацію.

I група: сім'я готує святковий обід;
II група: хтось із членів родини захворів;
III група: сім'я прибирає у квартирі;
IV група: сім'я ввечері відпочиває.

Кожна група має продемонструвати культуру спілкування, вживати «чарівні» слова, добирати тон розмови.

Висновок. У сім'ї буде лад, якщо всі поважають і шанують одне одного, допомагають одне одному.

Робота за підручником (с. 54)

1) *Вправа «Уміння аналізувати».*

— Розгляньте малюнки. Як розподілено обов'язки членів родини?

Учні називають дії членів родини, коментують їх.

2) Технологія «Мікрофон».

- Які ваші обов'язки в сім'ї?
- Чи завжди ви їх виконуєте?
- Які спільні обов'язки у вас і ваших рідних?
- Хто вам допомагає?

Робота в групах. Обов'язки батьків та дітей

- Складіть перелік основних обов'язків батьків та дітей.

I група. Обов'язки батьків

- Забезпечувати житлом, харчами, одягом.
- Фінансування сім'ї.
- Дбати про духовність сім'ї.
- Дбати про здоров'я членів родини.

II група. Обов'язки дітей

- Любити та поважати своїх батьків та членів родини.
- Допомогати старшим по господарству.
- Березти себе.
- Навчатися у школі, виконувати домашні завдання.

Фізкультхвилинка «Працьовита родина»

Діти виконують рухи відповідно до змісту тексту.

Я розкажу вам, діти:
Родина в мене працююта.
Бабуся зранку шарф плете,
Дідусь мітлою двір мете.
І тато мій часу не гає —
Він в люстрі лампочки міняє.
Матуся ліпить пиріжки —
І випікає залюбки.
А ми, малесенькі малята, —
Взялися квіти поливати.

2. Застосування знань у стандартних ситуаціях (тренувальні вправи)

Вправа «Інтерв'ю»

— До нас завітав кореспондент. Він братиме інтерв'ю про ваші сім'ї. Відповіді повинні бути повними реченнями, тільки тоді вони будуть записані на диктофон.

«Кореспондент» ставить дітям запитання:

- З ким ти живеш?
- Хто найстарший у вашій родині?
- Хто наймолодший у вашій родині?
- Для мами ти хто?
- Для бабусі ти хто?
- Петрику, я знаю, ти дуже любиш своїх близьких. Чому?
- Хотілося б дізнатися, як ти дбаєш про своїх близьких, що ти робиш для них?
- Хто про тебе дбає?
- Розкажи, яка твоя мама.
- Розкажи, твій тато який.

Психогімнастика «Сім'я»

— Покажіть, який вираз обличчя у тата і мами, коли вони радіють. Коли тато і мама бувають такими радісними?

— Покажіть, який вираз обличчя у тата і мами, коли вони сумують. Коли тато і мама бувають сумними?

— Покажіть, який вираз обличчя у тата і мами, коли вони дивуються. Цікаво, коли це тато і мама дивуються?

Гра «Угадай, що я роблю»

Один з учнів демонструє виконання певної роботи (*підмітає підлогу, складає речі, виносить сміття, заправляє ліжку, тощо*), а решта — мають відгадати його дії. Хто першим відгадав, той показує далі.

Висновок. Молодший школяр може:

- допомагати мамі готувати їжу;
- піклуватися про молодших братиків та сестричок;
- прибирати у своїй кімнаті;
- робити рідним приємні сюрпризи;
- створювати і підтримувати гарний настрій.

Робота за підручником (с. 55)

Робота в парах. «Я допомагаю...»

Один учень зачитує повідомлення з таблиці, інший учень — складає речення-повідомлення про свої дії та вчинки.

За бажанням учні можуть помінятися місцями.

Висновок. У родині люди дбають одне про одного. Усі члени родини мають свої обов'язки, які слід сумлінно виконувати.

Робота в групах. Технологія «Синтез думок»

Діти обговорюють у групах, які хатні обов'язки вони виконують. Передають свої узагальнення в інші групи по колу. Порівнюють думки груп із власними варіантами і обговорюють у загальному колі.

— Об'єднайтеся у дві групи. Напишіть якомога більше своїх хатніх обов'язків. (*Діти виконують роботу.*)

— Прочитайте, що ви написали, та підкресліть ті обов'язки, що є спільними для дівчаток і хлопчиків.

— Поміркуйте, чи можуть дівчатка виконувати хатні справи хлопчиків, і навпаки.

Висновок. Хлопчики і дівчатка можуть мати спільні хатні обов'язки.

Руханка «Допомога»

Діти виконують рухи відповідно до змісту тексту.

Дружно вправними руками
Допоможемо ми мамі:
Посуд гарно перемиємо,
Витрем насухо, складемо,
І при цьому не поб'ємо.
Пил зітремо й підметемо —
Скрізь порядок наведемо.

3. Творчі справи

Робота над прислів'ями

— Народ склав багато прислів'їв про сім'ю. Пригадайте їх!

Діти передають м'яч і говорять прислів'я.

Наприклад:

- Вдома і стіни допомагають.
- Дружна сім'я гору зрушить.
- Вся сім'я разом, так і душа на місці.
- На світі все знайдеш, крім батька і матері.
- Шануй батька й няньку, то буде тобі скрізь гладенько.
- На сонці тепло, а біля матері добре.
- У кого є нянька, у того й голівонька гладенька.
- В гостях добре, а вдома найкраще.
- В хорошій сім'ї хороші діти ростуть.
- Дерево тримається корінням, а людина сім'єю.

Поетична хвилинка

— Послухайте вірш «Чому треба слухатися батьків».

Прислухайся, дитино,
до батьківського слова,
що сповнене терпіння,
турботи і любові.
Прислухайся, дитино,
до дідуся поради,
бо й татові твоєму
не раз він мудро радив.

Прислухайся, дитино,
до рідної матері,
якій дісталась ніжність
і ласка від бабусі.
Збери усі поради,
не загуби нічого.
Про тебе також скажуть:
— Прислухайтесь до нього!
Леся Вознюк

Запитання для обговорення:

- Які поради ви отримали від своїх батьків? *(Відповіді дітей.)*
- А що вам радили бабусі та дідуся? *(Відповіді дітей.)*
- Чи знаєте ви, кого вважають найслухнянішою дитиною? *(Відповіді дітей.)*

III. ЗАКЛЮЧНА ЧАСТИНА. РЕФЛЕКСІЯ

Гра «Доповни речення»

Я вдячний/вдячна мамі за...
Я вдячний/вдячна татові за...
Я вдячний/вдячна бабусі за...
Я вдячний/вдячна дідуся за...

Тест «Так чи ні?»

Щоб твоя сім'я жила весело і щасливо, потрібно:

- вітати одне одного зі святами;
- допомагати одне одному;
- часто сваритися;
- піклуватися одне про одного;
- разом мандрувати;
- готувати приємні сюрпризи;
- приховувати свої неприємності;
- радіти успіхам своїх близьких.

Мовленнєва гра «Побажання родині»

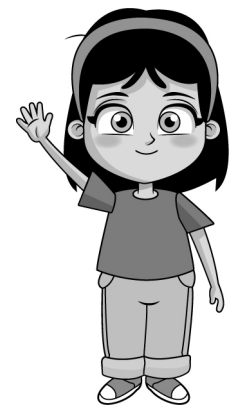
— Пропоную сказати слова-побажання своїй сім'ї: «Я бажаю своїй родині...». *(Діти висловлюють свої побажання.)*

— Гадаю, що такі добрі побажання вашим близьким обов'язково здійсняться.

Вправа «Прощання»

(Діти утворюють коло і хором читають побажання на плакаті.)

Хай біда і горе обмина ваш дім,
Доброго здоров'я зичим вам усім!

ДЛЯ ВЛАСНИХ НОТАТОК

УРОК 103. ДОМАШНІ УЛЮБЛЕНЦІ

Мета:

- **формування предметних компетентностей:** розширити і поглибити знання дітей про хатніх тварин; ознайомити з правилами безпечної поведінки з хатніми улюбленцями; розвивати пізнавальну активність; словниковий запас дітей словами — назвами тварин та їхніх дитинчат; виховувати гуманне ставлення до тварин, почуття відповідальності за тих, кого приручили;
- **формування ключових компетентностей:** спілкування державною (і рідною у разі відмінності) мовами; уміння навчатися впродовж життя; компетентності в природничих науках і технологіях.

Обладнання: комп'ютер; відеоролик; маски котика; мишей; конверти з пазлами; коник-гойдалка; аудіозапис.

Тип уроку: урок формування вмій і навичок.

Форма проведення: урок-мандрівка.

Освітні галузі: природнича, мовно-літературна.

Хід уроку

I. ВСТУПНА ЧАСТИНА

1. Організаційний момент

2. Повідомлення теми та мети уроку

— Сьогодні в нас, без сумніву, незвичайний урок. Ми здійснимо цікаву подорож. Разом з нами подорожуватимуть усім знайомі незнайомці. Хто це?

II. ОСНОВНА ЧАСТИНА

1. Систематизація, узагальнення засвоєних знань, умій і навичок

Складання «Кластера»

— Чи живуть у вас удома тварини? Які?

Перегляд відеоролика (https://youtu.be/nl6Lca_r0Ws)

- Перегляньте відео «Які в тебе хатні улюбленці?».
- Поясніть вислів «Ми відповідаємо за тих, кого приручили».
- Кого серед хатніх улюбленців вважають другом людини?
- Як потрібно доглядати за хатніми тваринами?

Робота за підручником (с. 56)

— Розгляньте зображення хатніх тварин. Які із цих тварин мешкають у вас удома?

2. Уявна мандрівка

І станція — «Довідкова». Технологія «Навчаючи — вчуся»

— Наш потяг вирушає цікавим маршрутом. Ми побуваємо в гостях у хатніх тварин.

Підготовлені учні ознайомлюють зі своєю інформацією однокласників і отримують інформацію від них.

- Купуючи живого друга, відразу ж визначтесь з місцем його розташування. У тваринки має бути свій куточок, де вона могла б перепочити, погратись або поспати. Раз на тиждень робить генеральне прибирання.
- Тваринам потрібні якісне харчування і вітаміни. Вчасно змінюйте воду для пиття і не забувайте мити посуд свого вихованця.

- Собаки і коти потребують особливого догляду, зокрема купання. Для них є безліч шампунів, які допоможуть повернути шерсті чистоту і гладкість. Що стосується пташок і гризунів, то тут усе залежить від характеру кожного.
- У будь-якому зоомагазині вам запропонують широкий вибір кормів для тварин. Але необхідно уважно читати вміст. Для кожної породи є свій набір необхідних вітамінів. Бажано випрацювати режим, при якому ваш улюбленець буде їсти в один і той самий час.
- Стежте за здоров'ям тваринки. Регулярно відвідуйте спеціалізованого лікаря, який зможе оглянути хатнього вихованця. У першу чергу дізнайтеся про всі початкові вакцинації для підтримання імунітету.
- До догляду за тваринами належить також і спілкування з ними. Щодня приділяйте годину-півтори для гри з вашим песиком, гризуном чи іншою тваринкою.

II станція — «Ветлікарня». Вправа «Здивуй клас»

Учні мають розповісти одне одному про певний факт із життя хатніх тварин.

(Учні по черзі дістають зі скриньки малюнок тварини і розповідають про неї.)

- Собакам не можна давати шоколад, бо він отруйний для них. Не можна давати торти, печиво, цукор, бо це може спричинити сльозотечу і хвороби очей.
- Власники цуценят, кошенят обирають спеціальний корм для молодих тварин, який буде легше перетравлюватися та засвоюватись організмом.
- Не можна давати кістки, зокрема котам — рибні об'їдки. Кістки можуть пошкодити тваринам кишківник або шлунок.
- Хатнім тваринам не можна давати солодоців наприклад, шоколад чи торти, жирну, смажену, солону їжу.
- Годувати kota або собаку лише магазинним кормом не можна, адже з часом у них можуть розвинути хвороби шлунково-кишкового тракту.
- Пам'ятайте, що здоров'я та енергійність ваших хатніх улюбленців насамперед залежить від правильного харчування.

III станція — «Грова». Інсценізація за змістом вірша І. Кульської

КІТ І МИШКИ

Дійові особи: котик, мишки.

Обладнання: маски котика, мишей.

Ходить котик по кімнаті,
В нього лапочки на ваті.

Позіха байдуже:

«Щось я сонний дуже!»

А під ліжком нірка, нірка,
З неї мишка зирка, зирка.

Зирк туди, зирк сюди,
Де котячі сліди?

Виліз котик на подушку,
Водить лапкою по вушку,

Випинає спинку:

«Ляжу на часинку!»

А до шафи нишком, нишком
Є дорога мишкам, мишкам.

Все, як слід, ось обід,

Спи та спи — ледар кіт!

Що ви, миші? Тихо, тихо!

Ось вам буде лихо, лихо!

Кіт не спить, а слуха,

Наставляє вуха!

Скочив котик саме в пору!

Швидше миші в нору, в нору,

Ця — туди, та — сюди,

Утікай від біди!

(«Котик» ходить класом.)

(Показує руки в рукавичках.)

(Позіхає.)

(З куточка визирають «мишки».)

(Водять очима праворуч, ліворуч.)

(«Котик» сідає на подушку.)

(Водить рукою по вушку.)

(Прогинається.)

(Імітує сон, приклавши руки до щок.)

(«Мишки» ходять навшпильки.)

(«Котик» ставить долоні до вушок.)

(«Котик» кидається до «мишок».)

(«Мишки» тікають у «нірку».)

(«Котик» намагається наздогнати «мишок».)

IV станція — «Пазлик». Гра «Портрет тварини»

Діти об'єднуються в групи, витягують конверт та складають портрет тварини з пазлів. Перемагає та група, яка першою правильно складе портрет.

V станція — «Творча». Вправа «Юні художники»

Учитель пропонує дітям намалювати картину про те, що їм найбільше сподобалося чи запам'яталося. Після завершення роботи всі малюнки розглядають, вибирають найцікавіші, пропонують їхнім авторам розповісти про те, що намальовано.

VI станція — «Танцювальна». Гра «Веселий коник»

Діти утворюють коло, у центрі стоїть коник-гойдалка. За допомогою лічилки обирають «вершника», який сідає на нього. Решта ходять по колу та промовляють:

Гей конячку запрягаймо, у мандрівку вирушаймо,
В добру казочку потрапи допоможе нам гриваста.
Но-но-но, конячко сива, розвіває вітер гриву.
Ну ж бо, вершник, не сумуй, разом з нами потанцюй.

Під веселу мелодію всі діти виконують довільні танцювальні рухи. «Вершник» обирає кращого танцівника, який займає його місце. (*Гра повторюється 2–3 рази.*)

3. Формування досвіду застосування навчальних умінь

Технологія «Дискусія»

Учитель оголошує тему дискусії.

— Як ви гадаєте, звідки беруться тварини-безхатки? Як їм можна допомогти?

Учасники стисло висловлюють свої думки.

Глядачі теж можуть висловлюватися відповідно до теми.

Учитель підбиває підсумки дискусії.

Висновок. Людина відповідає за здоров'я і життя свого меншого друга. Вона має піклуватися про нього. Тварина — це не іграшка, а відповідальність!

Технологія «Крісло автора»

— Чи вдячна тварина, яка живе у вашому домі, за турботу про неї? Про що вона хотіла б вас попросити?

Вправа «Що і навіщо?»

— Назвіть предмети догляду за кішкою і собакою (*підручник, с. 57*).

— Яким є їхнє призначення?

III. ЗАКЛЮЧНА ЧАСТИНА. РЕФЛЕКСІЯ

Вправа «Репортер»

Учитель пропонує учням уявити себе в ролі репортерів і підготувати найбільш цікаве, на їхню думку, запитання відповідно до теми уроку.

Вправа «Доповни речення»

Учні, розповідаючи про свого хатнього улюбленця, доповнюють речення.

- Мені весело, коли...
- Я люблю...
- Я хочу...
- Мені сумно, коли...
- Мені соромно, коли...
- Мені цікаво, коли...

ДЛЯ ВЛАСНИХ НОТАТОК

УРОК 104. СТВОРЕННЯ АПЛІКАЦІЇ ПЕСИКА З ТКАНИНИ

Мета:

- **формування предметних компетентностей:** ознайомити дітей з технікою роботи з тканиною; навчити виготовляти аплікацію з неї; розвивати фантазію, образне мислення та творчі здібності дітей; формувати художній смак, естетичний досвід; виховувати самостійність, наполегливість, працелюбство;
- **формування ключових компетентностей:** спілкування державною (і рідною у разі відмінності) мовами; уміння навчатися впродовж життя; компетентності в природничих науках і технологіях.

Обладнання: шматки тканини з малюнком; картонні шаблони — кружечки; аркуші картону для основи; прості олівці; ножиці; клей; зразки/фото виробів; іграшковий собака; одноразовий посуд двох видів; малюнки кісточок; комп'ютер; аудіозапис; пазли; картки-символи.

Тип уроку: урок застосування знань, умінь і навичок.

Освітні галузі: технологічна, мистецька, мовно-літературна.

Хід уроку

I. ВСТУПНА ЧАСТИНА

1. Організаційний момент

Всі почули вже дзвінок,
Він покликав на урок.
Кожен з вас приготувався,

На перерві постарався —
Клей, олівець, шматок тканини
Є у кожної дитини.

2. Актуалізація опорних знань

— З чого виготовляють аплікації? (Відповіді дітей.)

— Які аплікації ви вже виготовляли?

3. Повідомлення теми та мети уроку

— Відгадайте загадку, щоб дізнатися, кого ми сьогодні будемо виготовляти.

- Скажіть, чому мій друг
Спить без подушки, їсть без рук,
Взимку без валянок гуляє,
А якщо радий — хвостом махає? (Собака.)

— До нас у гості завітав собака Дружок. (Учитель показує іграшку.) Він дуже самотній. Без друзів жити погано. Нумо допоможемо: виготовимо йому друзів-песиків у техніці аплікації.

Отже, сьогодні на уроці ми будемо створювати аплікацію песика.

II. ОСНОВНА ЧАСТИНА

1. Осмислення змісту й послідовності застосування способів виконання дій

Словникова робота

Аплікація — накладання, приєднання до якоїсь поверхні; це один із видів декоративно-ужиткового мистецтва. Аплікація як технологія пройшла довгий шлях використання і збагатилася різними засобами закріплення на різних поверхнях (*нитками на тканинах, клеями на твердих поверхнях тощо*).

Фотогалерея

1) Перегляд зразків/фото виробів, виконаних у техніці аплікації.

2) Перегляд презентаційних зразків.

Учитель демонструє зразки аплікацій «Кумедні песики з обрізків тканини» (<http://pozashkillya.ostriv.in.ua/publication/code-6901F63648651/list-24DCFD13B27>).

Руханка «Собака»

Ведучий пропонує учасникам утворити коло та уявити таке: «Ви — мокрий собака, який вийшов із води. Струсіть воду з голови, з правої лапи, з лівої, із задніх лап, з усього тіла».

2. Організація самостійної практичної діяльності учнів

Підготовка робочих місць

— Перш ніж узятися за виготовлення виробу, варто підготувати все необхідне для роботи: шматки тканини з малюнком, картонні шаблони — кружечки, аркуші картону для основи, прості олівці, ножиці, клей.

Вступний інструктаж

Повторення правил користування ножицями та клеєм.

Послідовність виконання роботи (підручник, с. 58)

1. Підготуйте шматочки тканини з малюнком.
2. Виріжте картонний шаблон — кружечок.
— Поміркуйте, скільки кружечків вам потрібно вирізати, щоб створити аплікацію песика. (6 кружечків.)
3. Підігніть кружечок з двох сторін, приклейте на картон — основу. Це — тулуб песика.
4. Зігніть чотири кружечки навпіл. Прикріпіть до тулуба передні та задні лапки, хвостика, голову.
5. Підігніть кружечок з обох сторін. Прикріпіть до голови вухко.

Самостійна робота учнів

— Створіть песика за зразком чи власним задумом.

Пальчикова гімнастика «Собачка»

— Зробіть розминку для пальчиків «Собачка».

Долоні поставте на ребро. Великі пальці випряміть та підніміть угору. Решту пальців зігніть. Мізинці то опускайте, то піднімайте, імітуючи рух собачої пащі.

3. Перенесення знань у змінені або нові ситуації

Підбиття підсумків практичної роботи

1) *Естетичне оформлення роботи.*

— Виріжте маленькі кружечки. Наклейте песику очко, носика. Виріжте і прикріпіть язичок.

2) *Презентація виробів.*

Технологія «Крісло автора»

— Дайте кличку своєму песикові. Поміркуйте, який характер може бути у вашого песика і з ким він може дружити.

Динамічна пауза «Тренування цуценят»

— Маленьких цуценят потрібно вчити — тренувати. Проведіть цуценя по містку-лавочці, перестрибніть через калюжу, пройдіть по доріжці, пролізьте з ним крізь тунель. (Діти виконують рухи під музику.)

Дидактична гра «Нагодуй собаку кісточками»

— Перед вами — дві тарілочки.

— Чи однакові вони? (Велика і маленька.)

— Ось частування для собаки — кісточки. Вони теж різних розмірів.

За сигналом учителя діти складають великі «кістки» у великі тарілки, а маленькі — у малі тарілки.

Перемагають ті, хто першими впораються із завданням.

(Гру можна провести у парах або групах.)

Вправа-гра «Додай правило»

— Які правила безпеки поведження з собаками ви знаєте?

Діти називають правила, учитель уточнює, доповнює їх.

- Якщо ви боїтеся собак, ніколи цього не показуйте: собака може це відчути і напасти на вас;
- ніколи не тікайте від собаки: він може напасти, стійте на місці;
- не чіпайте собаку під час прийому їжі або сну;
- не наближайте до собаки, яка знаходиться на прив'язі;

- не намагайтеся відібрати предмет, з яким бавиться собака;
- не чіпайте собаку, коли вона з цуценятами;
- не потрібно дразнити собак, не слід махати на них руками.

Вправа «Здивуй клас»

Учні розповідають одне одному певний факт про собак.

Усюди, де живе людина, поруч із нею — собака — вірний друг.

- По снігах тундри біжать іздові собаки. Вони перевозять різні вантажі.
- Собака полегшує важку працю чабана. Добре тренований собака за сигналом чабана піджене відсталих тварин, заверне ліворуч-праворуч отару овець, попередить про незнайомця або звіра.
- Людину, яка втратила зір, собака проводить додому і на роботу, оберігає в дорозі.
- Є собаки-пожежники. Вони знаходять у задимлених, охоплених полум'ям приміщеннях постраждалих і виносять їх з небезпечного місця.
- Собака допомагає знайти злочинця за запахом.
- Є собаки, які розшуковують людей, що зникли.

Робота в групах. Складання пазлів

— Щоб успішно виконати це завдання, нам потрібно об'єднатися в групи. Оберіть головного, який презентуватиме роботу групи, дасть відповідь на запитання: «Кого зображено на малюнку?».

(Кожна група отримує малюнок собаки, розрізаний на декілька частин. Необхідно швидко скласти із фрагментів малюнок.)

Хвилинка-цікавинка

— Які породи собак ви знаєте?

— Погляньте, які є службові та мисливські собаки.

— Які кумедні маленькі собачки! Це собачки декоративних порід.

— За відданість, доброту, бажання допомогти у світі встановлено пам'ятники собакам:

- Балто — собака породи сибірський хаскі, іздовий собака, який доставив необхідні медикаменти під час епідемії дифтерії. Пам'ятник Балто стоїть у містах штату Аляска, США.
- Сенбернар Баррі, який урятував 40 людей у снігових заметілях у горах Альпи.

Складання розповіді-роздуму про собаку

Дітям пропонують набір символічних зображень, що символізують такі репліки:

- Я знаю, що... ☺
- По-перше, ... 1
- По-друге, ... 2
- Отже, ... 📖

В учителя — такий самий набір демонстраційних символічних зображень. Педагог пропонує зразок розповіді та послідовно викладає символічні зображення.

Наприклад:

- Я знаю, що собака — друг людини. ☺
- По-перше, собака охороняє будинок людини. 1
- По-друге, ходить з господарем на полювання. 2
- Отже, собака — друг людини. 📖

III. ЗАКЛЮЧНА ЧАСТИНА. РЕФЛЕКСІЯ

Приєм «Одним словом»

Учні висловлюють свої враження від уроку за допомогою одного слова.

Наприклад: сподобалося, цікаво, нудно, весело, складно тощо.

ДЛЯ ВЛАСНИХ НОТАТОК

УРОК 105. ЯКІ МАТЕРІАЛИ ЛЮДИНА ВИКОРИСТОВУЄ В ПОВСЯКДЕННОМУ ЖИТТІ

Мета:

- **формування предметних компетентностей:** ознайомити учнів з матеріалами, що людина використовує в повсякденному житті; учити класифікувати їх, наводити приклади; розвивати уяву, фантазію, мислення; виховувати цікавість, спостережливість;
- **формування ключових компетентностей:** спілкування державною (і рідною у разі відмінності) мовами; уміння навчатися впродовж життя; компетентності в природничих науках і технологіях.

Обладнання: зразки матеріалів; клубок ниток; конверти з предметними малюнками; іграшки; маска ведмедика.

Тип уроку: урок застосування нових знань.

Освітні галузі: технологічна, інформатична, мовно-літературна.

Хід уроку

I. ВСТУПНА ЧАСТИНА

1. Організаційний момент

2. Актуалізація опорних знань

- Подивіться довкола себе. Які предмети нас оточують?
- Чи знаєте ви, з чого вони виготовлені?

3. Повідомлення теми та мети уроку

- Чи хотіли б ви дізнатися, які матеріали використовують люди у повсякденному житті?
- Розгляньте виставлені матеріали. Чи всі вони вам знайомі? Пропоную вам детально ознайомитися з цими експонатами.

Вправа «Чарівний клубочок»

- Пропоную потримати у руках клубочок ниток і висловити власні роздуми щодо нашої роботи на уроці.

II. ОСНОВНА ЧАСТИНА

1. Вивчення нового матеріалу

«Мозковий штурм»

- Які вироби зі штучних матеріалів зустрічалися вам у побуті?
- Чому так часто використовують штучні матеріали для виготовлення предметів побуту?

Словникова робота

Природний матеріал — матеріал, створений природою.

Штучний матеріал — матеріал, що створили люди. Його в природі не існує.

Інформаційне повідомлення

Людина використовує природні та штучні матеріали для свого комфортного існування.

У навіколишньому світі дуже багато речовин. Одні з них існують у природі, інші — створені людиною для власних потреб.

У середні віки у країнах Середземномор'я з'явилася прабабуся поролонової губки — мочалка зі справжньої морської губки.

А в першій половині ХХ століття з'явився поролон, що замінив природні матеріали. До речі, винайшли його абсолютно випадково.

Німецький учений Отто Байер відкрив і почав виробляти поліуретан. З цього матеріалу за останні 70 років виготовляли багато чого: від ізоляції для електричного дроту до дитячих іграшок. Навіть сьогодні його успішно використовують у багатьох сферах — на виробництві та у побуті.

Працюючи над новим видом поліуретану, німецькі вчені раптом отримали «бракований» продукт. У ньому виявилася безліч пухирців повітря, і він зовсім не підходив для звичайного застосування.

Спочатку з таким побічним недоліком боролися, але потім вивчили новий матеріал краще і зрозуміли: в ньому величезні можливості. Уже через 13 років спінений поліуретан (*поролон*) почали виробляти спеціально, і на нього з'явився попит.

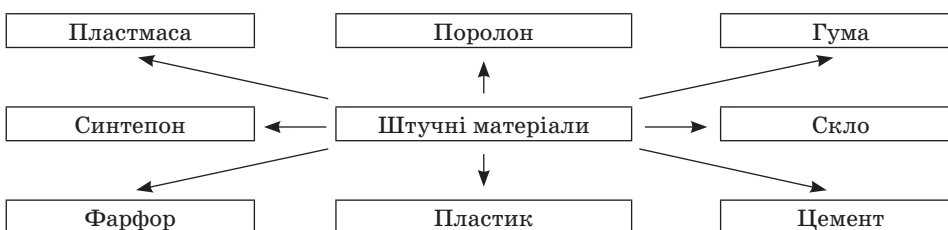
Поміж штучних матеріалів, якими послуговується сучасна людина, особливе місце посідають пластмаси. Сировиною для отримання пластмас є нафта, кам'яне вугілля, природний газ. Із пластмаси виготовляють пластик. До штучних матеріалів також належить синтепон — синтетичний пухкий матеріал, здатний утримувати тепло. Його використовують для виготовлення ковдр, як підкладку в швейних виробках.

Асоціативний куц. Робота в групах

I група. Природні матеріали

II група. Штучні матеріали

Фізкультхвилинка

2. Первинне застосування нових знань

Технологія «Крісло автора»

- Назвіть предмети у своєму будинку, виготовлені зі штучних матеріалів.
- Які предмети виготовлено з природних матеріалів?

Висновок. Люди використовують природні та штучні матеріали для виготовлення предметів побуту тощо.

Стратегія «Синтез думок»

- Як люди використовують штучні та природні матеріали?

Учні в групах обговорюють питання, передають свої узагальнення в інші групи по колу, які додають своє та підкреслюють те, з чим не погоджуються.

Експерти складають звіт і пропонують провести обговорення.

Висновок. Для збереження природних об'єктів варто ощадливо використовувати природні багатства країни.

Робота за підручником (с. 60)

- Як ви вважаєте, навіщо і з чого людина будує своє житло? Від чого це залежить?
- Навчившись споруджувати будинки, наші пращури вибралися з темних печер, де вони рятувалися від негоди і диких звірів. Люди почали освоювати райони, де не було природних укриттів. Тип будинку залежав від місцевих будівельних матеріалів і від погоди в різні пори року.

Розгляньте малюнки (у підручнику) з різноманітними типами будівель.

Вправа «Встанови відповідність»

Будинок зі снігу	дерев'яний будинок.
Будинок з колод	глиняний будинок.
Будинок із цегли	іглу.
Будинок зі шкіри тварин	курінь.
Житло з гілок	цегляний будинок.
Будинок із саману	юрта.

Комунікативна гра «Розкажи про іграшку»

У гості до дітей приходять ведмедик з кошиком іграшок.

— Ведмедикові на день народження подарували багато іграшок. Але він не знає, як вони називаються і як ними потрібно гратися.

Учитель пропонує дітям допомогти йому, розповісти все про кожну іграшку.

— Як називається іграшка?

— З чого виготовлена?

— Якої форми, кольору, розміру?

— Як з нею гратися?

Учні, за бажанням, виходять до столу, беруть із кошика іграшку та описують її.

Висновок. Природні та штучні матеріали мають різні властивості.

3. Творче перенесення знань і навичок у нові ситуації (творчі вправи)

Робота за підручником (с. 60)

— Розгляньте малюнки. Що на них є природними тілами? А що — рукотворними (*штучними*)?

Гра «Сортувальник»

Учні об'єднуються у дві команди. Учитель дає командам конверти з предметними малюнками. За сигналом учителя учні «сортують» предмети — окремо виготовлені з природних матеріалів; окремо виготовлені зі штучних матеріалів.

Перемагає команда, яка швидше і без помилок виконає завдання.

Гра «Розмова крізь скло»

Діти, об'єднавшись в пари, повинні уявити, що один з них в магазині, а інший чекає на нього на вулиці. Але вони не встигли вирішити, що потрібно купити, а вихід — далеко. Проблему можна розв'язати домовлянням крізь товсте скло вітрини. Кричати марно: партнер не почує. Як зуміли «домовитися», гравці обговорюють після завершення гри.

Для полегшення виконання завдання учитель з ким-небудь із дітей наочно проводить і обговорює сценку. Потім учні грають самостійно. Педагог стежить за ходом гри, допомагає тим дітям, які зазнають невдачі. За бажанням вони міняються ролями.

III. ЗАКЛЮЧНА ЧАСТИНА. РЕФЛЕКСІЯ

Гра «Перевіряємо себе»

— З якого матеріалу виготовлено стіл, парту? (*З деревини.*)

— З якого матеріалу виготовлено одяг? (*З тканини, шкіри, хутра.*)

— З якого матеріалу виготовлено лінійку? (*З пластмаси деревини, металу.*)

— З якого матеріалу виготовлено склянку? (*Зі скла.*)

— З якого матеріалу виготовлено тарілку? (*З фарфору, кераміки, глини, скла.*)

— З чого виготовлено папір? (*З деревини.*)

Вправа «Рефлексивний екран»

Учні по колу висловлюються одним реченням.

- Сьогодні я дізнався(*лася*)...
- Я виконував(*ла*) завдання...
- Я відчув(*ла*), що...
- Тепер я зможу...
- Було цікаво...
- Було складно...
- Урок дав мені для життя...

ДЛЯ ВЛАСНИХ НОТАТОК

УРОК 106. ВЛАСТИВОСТІ ШТУЧНИХ МАТЕРІАЛІВ

Мета:

- **формування предметних компетентностей:** формувати вміння досліджувати властивості штучних матеріалів, наводити приклади їхнього застосування; проводити нескладні досліди, робити висновки; розвивати увагу, мислення; виховувати спостережливість;
- **формування ключових компетентностей:** спілкування державною (і рідною у разі відмінності) мовами; уміння навчатися впродовж життя; компетентності в природничих науках і технологіях.

Обладнання: пластмасова іграшка; гумка; поролонова мочалка; посудина з водою; піпетка; предметні малюнки; «чарівна торбинка»; народні іграшки з різних матеріалів; комп'ютер; відеоролик.

Тип уроку: урок засвоєння нових знань.

Форма проведення: урок-дослідження.

Освітні галузі: технологічна, інформатична, мовно-літературна.

Хід уроку

I. ВСТУПНА ЧАСТИНА

1. Організаційний момент

2. Повідомлення теми та мети уроку

Гра «Коло знань»

Учитель визначає тему одним словом (*МАТЕРІАЛИ*), а учні згадують усе, що пов'язане з цим словом.

— Отже, ви уже дещо знаєте про матеріали, які людина використовує у повсякденному житті. Чи хотіли б ви дізнатися нові відомості з цієї теми?

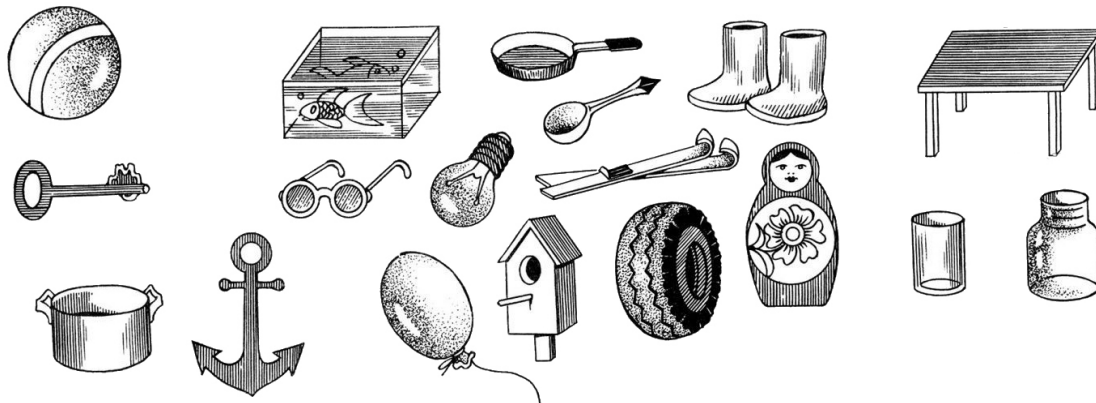
— Пропоную провести нескладні дослідження, щоб ознайомитися з властивостями штучних матеріалів.

II. ОСНОВНА ЧАСТИНА

1. Визначення дослідницького завдання

Підготовча робота

— Розподіліть предмети на п'ять груп (з *деревини, паперу, скла, металу, пластика*).

Складання «ланцюжків»

— Як до нас у дім потрапляє металевий посуд?

Руда → чавун → сталь → посуд.

— Як із дерева створити книгу?

Дерево → деревина → папір → книга.

— Де беруть шини на машини?

Каучук → латекс → гума → шина.

2. Колективна робота учнів у групах

Робота за підручником (с. 61)

1) Гра «Спільне — відмінне».

- З яких матеріалів зроблено предмети, зображені на фото?
- Що в них спільного і чим вони відрізняються?
- У які дві групи їх можна об'єднати?

2) Вправа «Діалог».

Спільний пошук усіма групами узгодженого розв'язання однієї проблеми.

- Що спонукало людину до винайдення штучних матеріалів?
- Чи можна із цих матеріалів виготовляти вироби для оздоблення житла, робити іграшки?

Після обговорення проблеми кожна група створює власну розповідь. Група «експертів» готує свій варіант відповіді. Далі відбувається «конкурс», де кожна група прагне створити кращий зразок виконання завдання. «Експерти» визначають кращу відповідь.

Комунікативна гра «Що з чого зроблено?»

Обладнання: «чарівна торбинка», народні іграшки з різних матеріалів.

Діти утворюють коло, учитель пропонує дістати з «чарівної торбинки» народну іграшку. Дитина має розповісти, що це за іграшка та з якого матеріалу виготовлена.

Після завершення гри педагог дає можливість пограти з іграшками (3–4 хв).

3. Доведення висунутих гіпотез

Дослідницьке завдання: дослідити властивості штучних матеріалів.

Учні проводять дослідження властивостей штучних матеріалів: гуми, пластмаси, поролону.

Гіпотеза: штучні матеріали бувають пористими та щільними, пухкими та гнучкими.

• Дослід 1

— Розгляньте гумку, пластмасову іграшку та поролон. Спробуйте їх зігнути. Які із цих матеріалів пористі? Який матеріал пухкий? А який — щільний? Які матеріали гнучкі?

Висновок. Поролон — пористий і пухкий матеріал. Пластмаса і гумка — щільні та гнучкі матеріали.

Гіпотеза: є матеріали, що добре вбирають воду.

• Дослід 2

— Капніть воду на кожен матеріал: на пластмасу, поролон і гуму. Який із цих матеріалів швидко ввібрав воду? Чому? Який матеріал не ввібрав у себе воду? Наведіть приклади. Які речі виготовляють із цих матеріалів?

Висновок. Поролон швидко вбирає воду, а пластмаса і гума — ні.

Гіпотеза: легкі матеріали не тонуть, а важкі — тонуть.

• Дослід 3

— Налийте воду в миску. Занурте в неї гумку, поролонову мочалку і пластмасову іграшку. Що ви помітили?

Висновок. Пластмасова іграшка та поролон не тонуть, оскільки вони легкі. Гума важка, тому опустилася на дно.

Музична руханка (<https://youtu.be/2eFIBQkRoq4>)

Діти під музику виконують веселу руханку.

4. Практичне застосування набутих знань

Логічна вправа «Що зайве? Чому?»

- Кленовий лист, дубовий лист, березовий лист, листок із зошита.
- Шафа, стіл, виделка, книга.
- Автомобіль, ножиці, ніж, олівець.
- Олівець, книга, блокнот, зошит.

Вправа-гра «Камінці на березі»

— Діти, берегом моря пройшов чарівник і перетворив усі предмети на березі на камінці. Щоб розчаклувати їх, необхідно здогадатися, ким чи чим раніше були камінці.

Учитель демонструє зображення камінців.

Наприклад:

- Цей камінець схожий на шезлонг. Він був пластмасовим.
- Цей камінець схожий на м'яч. Він був гумовим.
- Цей камінець схожий на човен. Він був дерев'яним.

Практична робота «Юний дослідник»

— Дослідіть властивості штучних матеріалів.

I група — пластик;

II група — поролон;

III група — синтепон;

IV група — штучну вату.

Учитель роздає групам зразки штучних матеріалів. Учні розглядають зразки, висновки занотують до таблиці.

Пластик	Поролон	Синтепон	Штучна вата
середньої ваги	легкий	легкий	легка
щільний	пористий	волокнистий	волокниста
твердий	м'який	м'який	м'яка
гнучкий	еластичний	пухкий	пухка

Висновок. Люди використовують штучні матеріали для виготовлення предметів побуту. Усі вони мають різні властивості.

Хвилинка-цікавинка

Синтетичні тканини отримують із кам'яного вугілля, нафти, природного газу. Вони мають високу міцність, пружність, стійкість до вологи.

Тканини із синтетичних волокон м'які, гнучкі, дуже міцні. Недолік — дуже погано вбирають вологу.

Найміцніші синтетичні тканини — капрон, нейлон, нітрон.

Нітрон змішують з бавовною, льоном та іншими волокнами. З нього виготовляють костюмні тканини, штучне хутро, штори, гардини, оббивну тканину для меблів.

III. ЗАКЛЮЧНА ЧАСТИНА

1. Робота у Щоденнику вражень

Учитель пропонує коротко записати або намалювати те, що найбільше сподобалося на уроці, найбільше зацікавило.

Учні, за бажанням, читають або показують, те що вони записали (*намалювали*).

2. Рефлексія

— Час для розгляду теми спілив. Які результати маємо?

- Я дізнався/дізналася...
- Я навчився/навчилася...
- Я зрозумів/зрозуміла...
- Я зможу...

— Як ви оцінюєте свою роботу?

— Яким для вас був цей урок?

ДЛЯ ВЛАСНИХ НОТАТОК

УРОК 107. ВИГОТОВЛЕННЯ АПЛІКАЦІЇ «БУДИНОК ДЛЯ МОЄЇ РОДИНИ» З ПРИРОДНИХ ТА ШТУЧНИХ МАТЕРІАЛІВ

Мета:

- **формування предметних компетентностей:** формувати зацікавленість аплікаційною діяльністю, інтерес до процесу створення аплікації шляхом виготовлення сюжетної композиції з природних та штучних матеріалів; ознайомити дітей із видами будівель; розвивати вміння орієнтуватися на площині та бачити предмет у цілому; продовжувати ознайомлення з геометричними фігурами; розвивати окомір, фантазію; виховувати терплячість, емоційне ставлення до процесу творчої діяльності й результатів роботи;
- **формування ключових компетентностей:** спілкування державною (і рідною у разі відмінності) мовами; уміння навчатися впродовж життя; компетентності в природничих науках і технологіях.

Обладнання: предметні малюнки будівель; аркуші паперу; кольорові олівці; кольоровий гофрований папір; кольоровий картон; тасьма; ґудзики; шматочки картої тканини; дерев'яні палички для морозива; кольорові нитки; ножиці; клей ПВА; обручі.

Тип уроку: урок застосування знань, умінь і навичок.

Освітні галузі: технологічна, математична, мистецька.

Хід уроку

I. ВСТУПНА ЧАСТИНА

1. Організаційний момент

2. Повідомлення теми та мети уроку

- Чи подобається вам фантазувати? Щось майструвати?
- Що важливо мати кожній сім'ї? (*Відповіді дітей. Учитель підводить дітей до думки, що кожній сім'ї важливо мати житло.*)
- Чи здогадалися, що ми сьогодні будемо виготовляти?

II. ОСНОВНА ЧАСТИНА

1. Осмислення змісту й послідовності застосування способів виконання дій

Відгадування загадки

- Ця будівля є повсюди,
В ній живуть хороші люди.
Він складається з цеглинок,
Називається... (*будинок*).

Дидактична гра «Що було раніше? Що тепер?»

Учитель демонструє дітям картки із зображеннями землянки, мазанки, хати під стріхою, цегляного будинку, куреня, намету, хмарочоса, палацу й запитує:

- Які оселі люди будували раніше?
- Якими матеріалами вони користувались?
- Із чого зроблено мазанку? (*Глина, солома.*) Дерев'яний будинок? (*Колоди, дошки.*)
- Із чого зроблено курінь? (*Гілки, солома.*)
- Які будинки люди будують тепер? З яких матеріалів?
- Хто мешкав у мазанці? цегляному будинку? палаці? курені?
- Де зручніше рибалці: у наметі чи в курені? Чому?

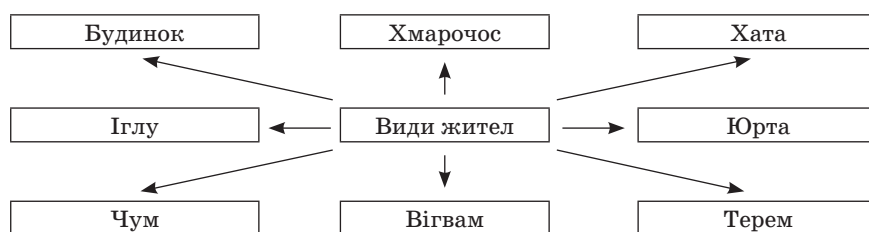
Бесіда про матеріали, з яких споруджують будинки

Перегляд малюнків з коментуванням.

- Цей будинок побудований з цегли. Він цегляний.
- Цей будинок побудований з панелей. Він панельний.
- Цей будинок побудований з каменю. Він кам'яний.
- Цей будинок побудований з деревини. Він дерев'яний.
- Цей будинок побудований з глини. Він глиняний.

«Асоціативний куц» «Види жител інших народів»

— Які види жител ви знаєте?

Руханка «Сім'я»

Учитель зачитує вірш, а діти називають останнє слово і показують рухи звірят.

У мами левиці є... (левенята).	(Діти «трясуть гривкою».)
А у ведмедиці — ... (ведмежата).	(Ходять, як ведмідь.)
У мами зайчихи є... (зайченята).	(Стрибають, як зайчики.)
У качки — маленькі смішні... (каченята).	(Махають руками-«крильцями».)
У мами моєї і тата є... (я).	(Обіймають себе.)
Щаслива і дружна наша... (сім'я).	(Розводять широко руки.)

2. Організація самостійної практичної діяльності учнів

Підготовка робочих місць

— Прочитаймо (підручник, с. 63), які матеріали нам знадобляться сьогодні на уроці.

Учні готують матеріали до уроку.

Вступний інструктаж

Повторення правил користування ножицями та клеєм.

Послідовність виконання роботи (підручник, с. 63)

1. Виріжте квадрат із гофрованого паперу. Це стіна будинку. Наклейте трикутник з гофрованого паперу іншого кольору. Це фронтон. Наклейте на трикутник з обох сторін палички для морозива. Це дах.
2. Виріжте по два квадрати з кольорового паперу. Це вікна будинку. Оздобте їх фіранками (тасьмою). «Посадіть» біля хати квітник (паличка для морозива, гудзика). Оздобте тасьмою фронтон будинку.

Самостійна творча робота учнів

— З природних та штучних матеріалів виготовте аплікацію «Будинок для моєї родини» за зразком чи власним задумом.

Створення композиції

— Об'єднайтеся у групи, створіть вулиці, на яких розмістять виготовлені будинки. Придумайте назви вулиць.

Учні у групах розміщують виготовлені будинки на картоні-основі. «Майструють» тин, «садять» дерева, траву (з ниток).

— Презентуйте свої роботи.

Руханка «Будиночки»

Дітей об'єднують у команди, які утворюють кола на рівній відстані одне від одного. Коло обмежене гімнастичним обручем — «будиночком». У центрі майданчика — ведучий. Коли лунає музика, гравці вибігають із «будиночків» і біжать у колонах по одному периметром майданчика разом із ведучим. Коли музика припиняється, усі гравці повинні швидко зайняти свій «будиночок», ведучий може займати місце в «будиночку» будь-якої групи. Гравець, який залишився поза «будиночком», стає ведучим.

3. Перенесення способів дій у змінні або нові ситуації

Гра «Протилежне слово»

— Доберіть слова з протилежним значенням.

Старий — ... (новий).
Високий — ... (низький).
Одноповерховий — ... (багатоповерховий).
Маленький — ... (великий).

Тісний — ... (просторий).
Чистий — ... (брудний).
Затишний — ... (незручний).

Технологія «Крісло автора»

— Опишіть будинок своєї родини (справжній чи вигаданий).

— Використовуйте слова: просторий, двоповерховий, чистий, затишний, світлий, високий, хорошиий, новий тощо.

Робота над прислів'ями

— Поясніть зміст прислів'їв.

- В своїй хаті своя правда, і сила, і воля.
- У веселій хаті веселі люди.
- За морем тепліше, та вдома миліше.
- В хаті, як у віночку.
- Хліб випечений, як сонце.

Дидактична гра «Що тут не так?»

Учитель читає речення із навмисне допущеними помилками, а діти повинні виправити.

- У кухні я сплю.
- У туалеті граюся.
- У передпокої обідаю.
- У вітальні вмиваюся
- У ванній дивлюся телевизор.
- У спальні приймаю гостей.

Поетична хвилинка

Є у кожного домівка:
у хліві живе корівка,
у конюшні — кінь, лошатко,
у гніздечку — пташенятко.
Вулик — схованка для бджілки,

а дупло — хатинка білки.
У норі живе лисичка,
равлик — в мушлі невеличкій.
У барлозі спить ведмедик,
у кімнаті — хлопчик Петрик.

Розвивальна гра «Будиночок»

Обладнання: аркуш паперу, кольорові олівці.

Учитель роздає дітям ескізи будиночків, пропонує доповнити їх необхідними деталями і закінчити малюнок. Таким чином, кожна дитина домалює вікна, двері, трубу, дим, сонце, хмари тощо. (Доцільно обмежити час для виконання роботи.)

Вправа «Я уявляю»

— Заплющте очі, уявіть, що ви йдете вулицею, підходите до свого будинку, піднімаєтесь сходами, відмикаєте дверний замок своїм ключем.

— Кого ви бачите?

— Що ви відчуваєте?

— Хто разом з вами мешкає в одному будинку? (Тато, мама, братик, сестричка.)

— Як вас назвати одним словом? (Родина, сім'я.)

III. ЗАКЛЮЧНА ЧАСТИНА. РЕФЛЕКСІЯ

Бліцопитування

Перший учень ставить коротке запитання другому. Другий — третьому, і так до останнього учня. Час на відповідь — кілька секунд.

Робота у Щоденнику вражень

— Коротко запишіть чи намалюйте схематично, за що ви любите свій будинок.

ДЛЯ ВЛАСНИХ НОТАТОК

УРОК 108. МІНІ-ПРОЕКТ «ВИНАХОДИ ЛЮДСТВА»

Мета:

- **формування предметних компетентностей:** формувати в учнів уявлення про винаходи людства та передумови їхнього виникнення; ознайомити з поняттями «винахід», «винахідник»; розвивати активне пізнавальне ставлення до соціального оточення, мислення, допитливість; виховувати повагу до надбань народу;
- **формування ключових компетентностей:** спілкування державною (і рідною у разі відмінності) мовами; уміння навчатися впродовж життя; інформаційно-цифрова компетентність.

Обладнання: комп'ютер; відеоролик; предметні малюнки; 6 капелюшків.

Тип уроку: урок засвоєння нових знань.

Форма проведення: урок-презентація проекту.

Освітні галузі: інформатична, мовно-літературна, громадянська та історична.

Хід уроку

I. ВСТУПНА ЧАСТИНА

1. Організаційний момент

2. Повідомлення теми та мети уроку

— Скільки цікавинок навкруг! Чи завжди так було? (*Відповіді дітей.*)

— Готуючись до уроку, ви провели дослідження про винаходи людства і поділіться своїми знахідками.

II. ОСНОВНА ЧАСТИНА

1. Самостійне виконання учнями завдань під контролем і за допомогою вчителя

«Мозковий штурм»

— Чи доводилося вам переглядати фільми чи мультфільми про життя людей у давнину?

— Які зміни відбулися у житті людства?

Робота за підручником (с. 64)

1) Вправа «Минуле — сучасне».

— Які з предметів, зображених на малюнку, є сучасними, а які — старовинними?

Колиска — коляска, пральна дошка — пральна машина, карета — мотоцикл, газова лампа — електрична настільна лампа.

2) Вправа «Встанови відповідність».

— Розгляньте зображені предмети. Встановіть відповідність — із чого виготовлено кожний предмет.

— Доберіть відповідні слова.

Виделка, ніж — метал; стілець — деревина; глечик — глина; склянка — скло; рукавички — вовна.

— Доберіть власні приклади.

Наприклад:

Зошит — папір, сукня — бавовна, сорочка — льон, шафа — деревина, трактор — метал, шина — гума, ковдра — синтепон тощо.

3) Вправа «Мікрофон».

Учитель передає учням мікрофон. Вони по черзі дають відповідь на запитання: «Навіщо людина створила ці предмети?».

Словникова робота

Винахід — те, що винайдене, зовсім нове, невідоме до цього, корисне в господарській діяльності й може бути практично застосоване.

Винахідник — той, хто винайшов або винаходить що-небудь.

Руханка «То не є проблема» (<https://youtu.be/D1oUKSmtFdw>)

2. Звіт учнів про роботу і теоретичне обґрунтування отриманих результатів

— Які цікаві винаходи людства існують?

— Розгляньте малюнки (*підручник, с. 65*). Які бажання людини задовольняють зображені винаходи.

— На це запитання шукали відповідь наші дослідники. Нумо послухаємо звіт груп.

I група — «Мандрівники»

- Велосипед — транспорт, який рухається мускульною силою. Завдяки обертанню велосипедистом педалей велосипед рухається.

Уперше двоколісний транспортний засіб, представлений бароном Карлом фон Дрез, було запатентовано 1817 року. Пара коліс на дерев'яній рамі, відсутність педалей — така конструкція самоката німецького професора. Перший велосипед з рамою був зроблений 1878 року. Випуск алюмінієвих рам почався з 1890-х років. Пізніше було винайдено педальні гальма і механізм вільного ходу, що давав змогу не крутити педалі, коли велосипед їде за інерцією з гори. У ті самі роки винайшли перемикач швидкостей і ручні гальма. У житті сучасної людини велосипеди справили соціальну революцію. Вони змінюють стиль життя людини і роблять його ближче до природи. Велосипеди широко використовуються в спортивних змаганнях, для розваги і в побуті.

- Микола Іванович Кибальчич — винахідник українського походження, запропонував схему першого у світі реактивного літального апарату.

1903 року учений Костянтин Едуардович Цюлковський висунув ідею про використання ракет для космічних польотів. Він у загальних рисах спроектував ракету для міжпланетних сполучень.

1957 року під керівництвом Сергія Павловича Корольова створено першу в світі міжконтинентальну балістичну ракету Р-7, яка того самого року була використана для запуску першого у світі штучного супутника Землі.

Дослідження космосу почалося ще в середині минулого століття. Перший політ було здійснено ще в 1960 р. двома пацюками, сорока мишами, рослинами і собаками Білкою і Стрілкою. Тварини перебували поза Землею всього добу та повернулись цілими та неушкодженими. 12 квітня 1961 року здійснено перший політ людини у космос (*Юрій Гагарін*) на кораблі «Восток-1». У квітні 1971 — запущено першу орбітальну станцію «Салют-1». Перший космонавт незалежної України — Леонід Костянтинович Каденюк — космонавт-випробувач групи багаторазової космічної системи «Буран».

- Одна із останніх сучасних розробок — гіроборд. Це транспортний засіб у вигляді дошки з вбудованою електронікою. Пристрій має масивні колеса (2 шт.) і здатний транспортувати людину, вага якої досягає 100 кг. Гіроборд — транспорт стійкий і простий в управлінні. У сучасному світі, гіроборди застосовують не тільки для розважальної їзди, але і з професійною метою: працівники використовують на складах для швидкого переміщення великими приміщеннями.

Висновок. Технічні винаходи є корисними людству.

Вправа «Велосипед»

Діти сідають на килим, імітуючи ногами їзду на велосипеді.

II група — «Девайсики»

- Епоха комп'ютерів та електронно-обчислювальних машин прийшла у наше життя порівняно недавно.

Першою людиною, яка придумала першу цифрову обчислювальну машину, був Блез Паскаль. Ще у XVII столітті він презентував «паскалина» — перший механічний цифровий обчислювальний пристрій. 1942 року американський фізик Джон Атанасов розробив і почав монтувати перший електронний комп'ютер. Створення першого персонального комп'ютера стало можливим тільки в 1970-х роках. Його творцем став американський інженер Генрі Робертс. Перший персональний комп'ютер мав розміри невеликого холодильника. Перший ноутбук важив 11 кг.

- У XIX столітті брати Льюїс створили робочий кіноапарат — сінематограф — і зробили багато міні-фільмів, деякі з яких увійшли в історію кіно.

1980 року випущено експериментальну модель відеокамери Sony. Зображення було неякісним. Сьогодні камери стали компактнішими. Люди навчилися знімати у кольорі. Через десятиліття, 1995 року, було представлено першу цифрову камеру miniDV — Sony. Невдовзі японські інженери навчилися записувати інформацію на компактні флеш-носії, а 2002-го презентували світу перший телефон з вбудованою камерою.

III група — «Господарики»

- 1860 року американець Даніель Хесс отримав патент на механічний пристрій, обладнаний обертовими щітками і хутром для створення повітряного потоку. Як пилозбірник використовували дві водяні камери для осадження пилу. Це був перший пиломок.

Над розвитком приладів щодо всмоктування пилу працювали інженери різних країн. Почавши зі 150-кілограмового агрегату, переміщуваного на колесах, почали працювати над створенням компактніших моделей, доступних широкому колу споживачів. І з часом пиломки ставали дедалі зручнішими і легшими. Одним із геніальних винаходів стали пиломки-роботи, здатні самостійно прибирати приміщення без участі людини. У цьому питанні всіх випередили *Electrolux* з моделями *Trilobite*. Роботи переміщуються приміщенням, долаючи пороги й об'їжджаючи предмети, і ретельно вичищають будь-які поверхні. За необхідності підзарядки вони самі знаходять зарядний пристрій і стикаються з ним.

- Найдавнішою з прасок археологи визнають плоский, важкий камінь. На його відносно рівній поверхні розстиляли ще трохи вологий одяг, зверху притискали іншим каменем і залишали до повного висихання. Частина складок зникала.

До моменту винаходу праски прасували за допомогою качалки, на яку намотували білизну, і товстої плашки із зарубками і рукояттю, яку рухали вперед-назад. Ребра цієї плашки торкалися тканини, розминаючи і згладжуючи зморшки. Ще в середині минулого століття можна було побачити так звані «вугільні» праски. Вони походили на невеликі печі: всередину корпусу закладали розпечене березове вугілля. Для кращої тяги з боків робили отвори, іноді праску навіть забезпечували трубою. Щоб знову розпалити вугілля, що охолело, в отвори дули, або розмахували праскою.

Днем народження електричної праски можна вважати 6 червня 1882 року. Саме цього дня американець Генрі Сілі запатентував винайдену ним електричну праску.

Висновок. Технічні винаходи полегшили працю людини.

Вправа для постави «Вентилятор»

В. п. — основна стійка. Великі бокові кола руками назад та вперед. Руки прямі, але без напруження. Виконати чотири кола в одному напрямку, потім чотири в іншому. Вправу можна вдосконалити підніманням на носки в момент, коли руки спрямовані вгору.

3. Творче перенесення знань у нові ситуації

Робота за підручником (с. 65)

Вправа «Коротка відповідь»

Розглянувши малюнки, учні дають короткі відповіді на запитання: «Які бажання людини задовольняють зображені винаходи?».

Конкурс «Кращий оповідач»

— Складіть розповідь про винайдення книжки.

— З яких матеріалів виготовляли книжки в давнину? А з яких виготовляють нині?

— Які книжки ще існують?

Перегляд відеоролика (<https://youtu.be/cEymVHvAwbl>)

III. ЗАКЛЮЧНА ЧАСТИНА. РЕФЛЕКСІЯ

Метод «Шість капелюхів, що мислять»

Білий капелюх. Про які винаходи людства ви сьогодні дізналися?

Червоний капелюх. Чи зацікавив вас якийсь винахід?

Чорний капелюх. Коли винаходи шкодять людству?

Жовтий капелюх. Чи полегшують винаходи життя людей?

Зелений капелюх. Що нового ви хотіли б створити для людства?

Синій капелюх. Чому варто цікавитися новими винаходами?

ДЛЯ ВЛАСНИХ НОТАТОК

УРОК 109. ПРАВИЛА КОРИСТУВАННЯ ПОБУТОВИМИ ПРИЛАДАМИ

Мета:

- **формування предметних компетентностей:** закріпити у дітей уявлення про побутові прилади, їхнє значення для людей, правила користування ними; застерегти від нещасних випадків у побуті; розвивати уважність, навички самозбереження; виховувати у дітей бережливість, ощадливість, відповідальне ставлення до себе та оточуючих;
- **формування ключових компетентностей:** спілкування державною (і рідною у разі відмінності) мовами; уміння навчатися впродовж життя.

Обладнання: предметні малюнки; комп'ютер; відеоролик; аудіозапис.

Тип уроку: урок формування вмій і навичок.

Освітні галузі: соціальна та здоров'язбережувальна, мовно-літературна.

Хід уроку

I. ВСТУПНА ЧАСТИНА

1. Організаційний момент

2. Актуалізація опорних знань

Відгадування загадок

- Нам показує вікно
Спорт, новини і кіно. (*Телевізор.*)
 - От загадка, то загадка:
Де поїду — стане гладко.
Тільки пальцем не торкай,
Обпечешся, так і знай.
Щоб зручніш було тобі —
Маю ручку на собі. (*Праска.*)
 - Він один у цілім світі
Дуже радий пил зустріти. (*Пилосос.*)
 - В нас на кухні — білий кіт.
Він прив'язаний за дріт.
День і нічку муркотить,
В животі мороз сидить. (*Холодильник.*)
 - Товстопуза біла пані
Крутить одяг в барабані. (*Пральна машина.*)
- Як можна назвати слова-відгадки? (*Побутові прилади.*)

3. Повідомлення теми та мети уроку

- Навіщо потрібні побутові прилади? (*Вони полегшують працю людей.*)
- Чи знаєте ви правила користування побутовими приладами?
- Нумо сьогодні повторимо ці правила.

II. ОСНОВНА ЧАСТИНА

1. Первинне застосування нових знань

Гра «Упізнай мене!»

- Демонструю новини, кіно, мультфільми. (*Телевізор.*)
- Доглядаю за одягом. (*Праска.*)
- Готую обід. (*Мікрохвильова піч.*)
- Зберігаю продукти. (*Холодильник.*)
- Прибираю в кімнаті. (*Пилосос.*)
- Допмагаю розмовляти на відстані. (*Телефон.*)

Робота за підручником (с. 65)

Вправа «Сортування»

- Назвіть ті речі, які використовують для прибирання. (*Пилосос, віник, відро.*)
- Які з них є технікою?
- Навіщо використовують інші речі?
- Які з них полегшують працю людини?

Мовна гра «Чому мене так називають?»

Пилосос — ... (так називають, тому, що я всмоктую пил).

Холодильник — ... (так називають, тому що я за допомогою холоду зберігаю продукти).

Пральна машина — ... (так називають, тому що я перу одяг).

Газова плита — ... (так називають, тому що я працюю від газу).

(Пояснюють діти.)

Магнітофон — ... (магнітний запис, відтворення звуку).

Телефон — ... (далеко, чути).

Телевізор — ... (далеко, бачити).

(Пояснення вчителем значення слів.)

Фізкультхвилинка «Вантажники»

Телевізор ми придбали —

(Руками показують прямокутник.)

Он як! Он як!

(Великими пальцями показують «клас!».)

Ще й по східцях піднімали —

(Нахиляються вперед.)

Ось так! Ось так!

(Присідають.)

Спину ледь не зіпсували —

(Нахиляються в сторони.)

Отак! Отак!

(Тримаяться за спину, трохи нахилившись уперед.)

Та хребет полікували!

(Стають рівно.)

А як? Ось так!

(Виконують повороти тулубом.)

2. Застосування знань у стандартних ситуаціях

Дидактична гра «Знайди пару»

Учитель демонструє малюнки із зображенням побутової техніки. Дітям потрібно знайти відповідний предмет.

Пральна машина — ... (брудна білизна).

Духовка — ... (пиріг).

Холодильник — ... (харчові продукти).

Комп'ютер — ... (мишка).

М'ясорубка — ... (м'ясо).

Фотоапарат — ... (фотографія).

Чайник — ... (чашка).

Праска — ... (чистий одяг).

Плита — ... (каструля).

Пилосос — ... (брудний килим).

Мікрохвильова піч — ... (їжа).

Телевізор — ... (герой мультфільму).

Обговорення у загальному колі

— Яких правил слід дотримувати під час користування побутовими приладами?

- Заборонено працювати з електроприладами вологими руками.
- Заборонено виконувати будь-які ремонтні роботи самостійно.
- Не вмикайте одночасно велику кількість електроприладів.
- Використовуйте побутові прилади лише за призначенням.
- Не можна наповнювати водою чайники й кавоварки, ввімкнені в електромережу.
- Не залишайте без нагляду увімкнені в розетку прилади.
- Не можна тягнути за електричний шнур, щоб вимкнути прилад.

Висновок. Щоб техніка була безпечною, необхідно дотримувати правил її використання.

Робота за підручником (с. 66)

— Розгляньте ситуації, зображені на фото.

1) Технологія «Акваріум».

— Обговоріть, хто з дітей дбає про своє здоров'я і безпеку.

2) Вправа «Оціни вчинок».

— Хто з дітей правильно використовує техніку?

Руханка-гра «Один, два, три — замри»

Лунає весела і рухлива музика. Діти стрибають та вільно рухаються в такт музиці. Раптово музика обривається, учні завмирають у тих позах, у яких їх застала музична перерва. Потім через 1–1,5 хвилини музика знову звучить. Гра триває.

3. Творчі вправи

Робота в групах. Гра «Власний бізнес»

Групи отримують завдання допомогти казковим героям у відкритті різних закладів: визначити, яка техніка знадобиться.

I група — Спанч-Боб відкриває власне кафе.

II група — Білосніжка відкриває готель.

III група — Ньюша відкриває салон краси.

Дидактична гра «Перемикання телевізора»

Учитель говорить дітям, що коли він перемикатиме телевізійні канали, всім необхідно імітувати дії, про які йдеться у певній програмі.

Наприклад, учитель повідомляє: «Я перемикаю телевізор на спортивний канал. Покажіть, що можна побачити на екрані. (Діти імітують рухи спортсменів.) Іде передача «У світі тварин». (Діти імітують рухи тварин.)...»

Учитель називає програми, а діти зображують героїв програм.

Робота над чистомовкою

Учитель називає початок фрази, учні — кінцівку.

Ок, ок, ок — пил збирає... (пилосмок).

Он, он, он — задзвенів... (телефон).

Ина, ина, ина — пере... (пральна машина).

Ник, ник, ник — у кухні... (холодильник).

Ізор, ізор, ізор — ми дивились... (телевізор).

Ник, ник, ник — закипів наш... (чайник).

Рольова гра «У магазині побутової техніки»

— Розіграйте діалог про придбання побутової техніки. Вживайте слова ввічливості. Пригадаймо ці слова!

Діти домовляються, хто буде виконувати роль продавця, хто — покупців.

Гра «Фантазери-винахідники»

— Яку ще машину для полегшення праці людей удома ви б хотіли вигадати?

— Яку роботу вона виконуватиме? Яку назву їй дамо?

III. ЗАКЛЮЧНА ЧАСТИНА. РЕФЛЕКСІЯ

Вправа «Продовж речення»

- У мене вдома є...
- Я вмію користуватися...
- Замість нас працюють...
- У кухні у нас...
- У кімнаті...

Гра «Так — Ні»

— Дім Дімич вирішив допомогти мамі вдома і переплутав деякі прилади.

Скажіть «Так», якщо він правильно використав прилад, «Ні» — якщо помилився.

- Прасував одяг феном.
- Почистив килим пилососом.
- Підігрів обід у холодильнику.
- Підсмажив грінки у тостері.
- Заморозив лід у мультиварці.
- Витирав пил праскою.

Вправа «Репортери»

Учитель пропонує учням уявити себе в ролі репортерів і записати на окремому аркуші найбільш цікаве, на їхню думку, запитання відповідно до теми уроку.

ДЛЯ ВЛАСНИХ НОТАТОК

УРОК 110. ПРОЕКТУВАННЯ МОДЕЛІ РОБОТА З ЕЛЕМЕНТІВ КОНСТРУКТОРА (або з підручних матеріалів)

Мета:

- **формування предметних компетентностей:** учити проектувати та виконувати модель робота з елементів конструктора або з підручних матеріалів; розвивати фантазію та творче мислення; удосконалювати дрібну та загальну моторику; виховувати прагнення досягти позитивного результату праці, старанність, охайність, працелюбність, естетичний смак;
- **формування ключових компетентностей:** спілкування державною (і рідною у разі відмінності) мовами; уміння навчатися впродовж життя; компетентності в природничих науках і технологіях.

Обладнання: елементи конструктора LEGO; підручні матеріали; прості олівці; ножиці; клей; моделі роботів; малярки роботів; аркуші паперу; кольорові олівці.

Тип уроку: урок застосування знань, умінь і навичок.

Освітні галузі: технологічна, мовно-літературна.

Хід уроку

I. ВСТУПНА ЧАСТИНА

1. Організаційний момент

Чи цікаво вам дізнатись,
Що сьогодні може статись?
Ну то сядьте зручніше,
І працюйте веселіше.

2. Повідомлення теми та мети уроку

- Що це за створіння до нас завітали? (*Учитель демонструє зразки моделей роботів.*)
- Згадайтеся, якою буде тема нашого уроку. Чому? (*Відповіді дітей.*)
- Діти, сьогодні ми власноруч створимо роботів-помічників. (*Спікери з кожної команди оголошують, якого робота вони виготовлятимуть.*)

II. ОСНОВНА ЧАСТИНА

1. Осмислення змісту й послідовності застосування способів виконання дій

Відгадування загадки

- По господарству допомагає,
Навіть в шахмати він грає.
Ні дорослий, ні дитина,
Бо він зовсім не людина. (*Робот.*)

Інформаційне повідомлення

Робот — автоматичний пристрій, призначений для виконання виробничих та інших операцій, які зазвичай виконувались безпосередньо людиною. До роботів також належать мобільні пристрої, що працюють у небезпечних для людини середовищах, і керовані дистанційно, наприклад, роботи, що працюють на великих водних глибинах, у Космосі.

Роботи можуть мати будь-яку форму, але деякі з них зроблено схожими на людей за зовнішнім виглядом. Такі роботи намагаються повторити ходу, мовлення, все, що може зробити людина.

Залежно від корисності машини в певній сфері життя виокремлюють такі різновиди роботів: медичні, бойові, побутові, промислові та будівельні, дослідні, ігрові та ін. (*Учитель демонструє малярки різних моделей роботів.*)

Гра-руханка «Я — робот»

Учитель називає рухи, а діти виконують їх, удаючи, ніби вони — роботи.

2. Організація самостійної практичної діяльності учнів

Підготовка робочих місць

— Перш ніж узятися за виготовлення виробу, варто підготувати все необхідне для роботи: елементи конструктора, підручні матеріали, прості олівці, ножиці, клей.

Вступний інструктаж

Повторення правил користування ножицями та клеєм.

Послідовність виконання роботи (підручник, с. 67)

Діти об'єднуються у 4 групи, виготовляють моделі роботів.

I група. Виготовлення робота-кухаря

1. Для виготовлення основи (тулуба) робота та голови скріпіть дві жерстяні банки (можна від консервованого зеленого горошку).
2. Виріжте з картону чи доберіть великі гудзики — прикріпіть очі.
3. Наклейте ніс із кришечки пластикової пляшки.
4. На голові робота прикріпіть капелюшок із кришки від жерстяної банки.
5. По обидві сторони тулуба прилаштуйте руки (з ложок чи виделок).
6. «Пульт керування» з шурупів-саморізів розмістіть у центрі тулуба.
7. Придумайте функції для виготовленої моделі робота.

II група. Виготовлення робота-музиканта

1. Візьміть частину картонного ящика. Виконайте креслення для основи робота, використавши зразок у підручнику (с. 67). Виріжте заготовку.
2. Відповідно до зразка, виріжте інші деталі робота: ноги, руки, голову.
3. У центрі тулуба розмістіть «пульт керування» (диск).
4. Оздобте модель робота іншими допоміжними кнопками (гудзики), антеною, музичними символами.
5. Придумайте функції для виготовленої моделі робота.

III група. Виготовлення робота-техніка

1. Скріпіть дві картонні коробки різних розмірів (тулуб, голова).
2. У центрі тулуба прикріпіть циферблат.
3. Поріжте картонний тубус на частини, скріпіть їх ниткою і прилаштуйте до тулуба з двох сторін. Це будуть руки.
4. Зі шматочків тубуса та кришечок від пластикових пляшок зробіть очі.
5. На голову прикріпіть антену та кнопки (дріт, кришечки).
6. Із кришечок різного діаметру виготовте «пульт керування».
7. Придумайте функції для виготовленої моделі робота.

IV група. Виготовлення робота з елементів конструктора

1. Виготовте робота, використавши елементи конструктора LEGO.
2. Придумайте функції для виготовленої моделі робота.

Музична руханка «Маю десять пальців я» (<https://youtu.be/i-5wGeDAKvw>)

Діти виконують руханку під аудіозапис.

3. Засвоєння способів дій у частково змінених або нових ситуаціях

Презентація роботи груп

— Розкажіть, чим ваш робот може бути корисний людям.

(Групи по черзі презентують свої моделі, демонструючи їхні функції.)

Перегляд мультфільму «Фіксики. Робот» (<https://youtu.be/ASrMRMnqYVg>)

Діти переглядають мультфільм про пригоди фіксиків (серія «Робот»), аналізують зміст.

- Про який подарунок мріяв Дім Діміч?
- Що таке робот? (Розумна машина.)
- Що вміють робити роботи?
- Що сталося з новим роботом?
- Хто його відремонтував?

— Чи задоволений Дім Діміч подарунком?

— Що було подарунком від фіксиків?

Технологія «Сітка Елвермана»

— Організуйте дискусію в класі, обговоріть проблему. (*Кожен учень робить свій висновок щодо поставленої учителем проблеми.*)

Так	Проблема	Ні
	У майбутньому роботи повністю замінять людей на виробництві.	

Розвивальна гра «Фоторобот»

Обладнання: аркуш паперу, кольорові олівці.

Ця весела і цікава гра допоможе дітям розвинути почуття пропорції та окомір.

На окремому аркуші паперу зображено овал обличчя людини. Дитина домальовує портрет. Можна домалювати контур очей, носа і рота, зафарбувати або змалювати будь-які риси. Можна також придумати різні аксесуари — капелюх, кольє, бантик, вуса, бороду, створюючи характер зображуваного персонажа. Далі діти придумують для свого героя відповідне ім'я і розфарбовують портрет кольоровими олівцями.

Хвилинка фантазії

— Уявіть себе винахідниками. Якого робота ви хотіли б створити? Які функції він буде виконувати?

Учні, за бажанням, розповідають про свої «винаходи».

Вправа «Перетворення»

— Закінчіть речення.

- Якби я був (була) роботом, то я...

III. ЗАКЛЮЧНА ЧАСТИНА. РЕФЛЕКСІЯ

Сенкан

Робот.

Цікавий, новий.

Рухається, допомагає, говорить.

Учені спроектували нового робота.

Машина.

Технологія «Ромашка Блума»

«Ромашка Блума» — квітка з шести пелюсток — шість типів запитань.

Перша пелюстка (проста). Що таке робот?

Друга пелюстка (уточнювальна). Чи важко створювати роботів?

Третя пелюстка (пояснювальна). Чому потрібно розвивати галузь робототехніки?

Четверта пелюстка (творча). Що змінилося б у світі, якби всю роботу виконували роботи?

П'ята пелюстка (оцінювальна). Чи добре, що є багато різновидів роботів?

Шоста пелюстка (практична). Як можна застосувати робота у школі?

ДЛЯ ВЛАСНИХ НОТАТОК

МІЙ РІД

УРОК 111. РОДИННЕ ДЕРЕВО

Мета:

- **формування предметних компетентностей:** сформувати в учнів поняття «родинне дерево»; закріпити й розширити знання дітей про своїх родичів, їхні обов'язки у родині; поглибити уявлення про культуру родинних стосунків; розвивати почуття гордості за свою сім'ю, повагу до старшого покоління, взаємодопомогу; виховувати бажання піклуватися про своїх близьких;
- **формування ключових компетентностей:** спілкування державною (і рідною у разі відмінності) мовами; уміння навчатися впродовж життя; соціальні та громадянські компетентності.

Обладнання: макет родинного дерева; паперові сердечка; розрізні цифри; картки зі словами; аркуші паперу; щоденники вражень.

Тип уроку: урок засвоєння нових знань.

Освітні галузі: мовно-літературна, соціальна та здоров'язбережувальна.

Хід уроку

I. ВСТУПНА ЧАСТИНА

1. Організаційний момент

2. Актуалізація опорних знань

Робота над чистомовкою

Ра-ра-ра — це мої... (*брат і сестра*).

Ато-ато-ато — поряд... (*мама й тато*).

Я-я-я — вони моя... (*сім'я*).

Уся-уся-уся — ось моя... (*бабуся*).

Усь-уць-уць — поряд мій... (*дідусь*).

Ки-ки-ки — у мене є... (*дядьки й тітки*).

Ина-ина-ина — всі вони моя... (*родина*).

3. Повідомлення теми та мети уроку

— Згадайтеся, якою буде тема нашого уроку.

II. ОСНОВНА ЧАСТИНА

1. Вивчення нового матеріалу

Бесіда

— Про кого йшлося у чистомовці? (*Про родичів*).

— Усіх членів родини ми називаємо «родичі».

— Що таке родина? (*Родина — це група споріднених людей, яка складається з жінки, чоловіка, дітей, бабусі, дідуся, які живуть разом*).

— Розгляньте малюнок у підручнику (с. 68).

— Поясніть, що таке рід. (*Рід — це кілька поколінь, які походять від одного предка*).

Сім'я прадідуся, сім'я дідуся, ваша сім'я.)

— Важливо, щоб родичі знали свій родовід. Родовід — це рід з усіма родичами та свояками; це родинний кущ, родинне деревце, яке повинен знати й шанувати кожний його член.

Словникова робота

Діти зачитують пояснення слів *покоління, рід, предки* у підручнику (с. 68).

Технологія «Крісло автора»

— Скільки поколінь у вашій родині? Назвіть цих людей.

Ознайомлення з поняттям «Родинне дерево»

— З давніх-давен люди намагалися запам'ятати всіх членів своєї родини, щоб розповісти про них своїм дітям і онукам. Але родичів було так багато, що люди вирішили змалювати свою родину у вигляді дерева. Згодом так і назвали його — «родинне дерево». Ось погляньте, яким воно має бути.

(Діти розглядають макет родинного дерева. Учитель вказує на те, що «коренем» є прабабусі та прадідусі, «стовбур» — дідусь і бабуся, «гілки» — це батьки, а «листочки» — діти.)

— Родинне дерево повинен знати і шанувати кожен із нас.

Гра «Від сердечка до сердечка»

— Діти, яка цифра заховалась у слові сім'я? (7.)

— Викладіть у сердечках стільки членів родини, скільки є у вас, потім знайдіть відповідну цифру. (На великих паперових сердечках учні викладають маленькими сердечками кількість членів своєї родини.)

Фізкультхвилинка

2. Самостійне застосування учнями знань у стандартних ситуаціях

Робота за підручником (с. 69)

Рубрика «Чи знаєте ви...?»

— Чи знаєте ви, як кого називають? Встановіть відповідність.

Рідний брат вашого тата	→	прадід
Мама вашої мами	→	двоюрідний брат
Син маминої сестри	→	дядько
Батько вашого діда	→	бабуся

Гра «Продовж речення»

Дочка моєї мами — то... (*моя сестра*).

Найбільше ласкає свою дитину... (*мама*).

Своїх онуків розуму навчає старенький... (*дідусь*).

Твою матусю донечкою зве твоя... (*бабуся*).

Син мого дідуся — ... (*мій тато*).

Дочка моєї бабусі — моя... (*мама*).

Тато мого тата — ... (*дідусь*).

Онук (*онучка*) моєї бабусі — ... (*це я*).

Гра «Коли мамі (татові, бабусі, дідусеві) сумно»

Учні об'єднуються в групи. Учитель пропонує дітям уявити, що вони повертаються додому, а їхні рідні сумні, у них поганий настрій. Діти мають дібрати слова, щоб утішити, заспокоїти, допомогти:

I група — мамі;

II група — татові;

III група — бабусі;

IV група — дідусеві.

Дидактична гра «Куди і з ким іду?»

— До школи — ... (*з мамою*).

— У магазин — ... (*з бабусяю*).

— На рибалку — ... (*із татом та дідусем*).

— У секцію з футболу — ... (*зі старшим братом*).

— На свято — ... (*всією сім'єю*).

Дихальна вправа «Задми свічку на святковому тортіку»

— Уявіть, що перед вами — іменинний торт. На ньому багато маленьких свічок. Зробіть глибокий вдих і намагайтеся задуть якомога більше свічок, роблячи максимальну кількість коротких видихів (*за кількістю свічок*).

3. Творче перенесення знань і навичок у нові ситуації

Вправа «Створюємо свято»

Учні об'єднуються в групи. Кожна група розігрує ситуацію свята, обговорює, як прикрасити стіл, що подарувати.

I група — День народження дитини.

II група — День народження мами.

III група — День народження бабусі.

IV група — Святкування Великодня.

Групи презентують свою роботу.

Навчальна гра «Соціальні ролі»

Обладнання: картки зі словами.

Учасники гри об'єднуються в пари або трійки і кожен витягує картку, на якій зазначено певну соціальну роль (*бабуся, мама, тато, дідусь, чоловік, дружина, син, донька, тітка, дядько тощо*). Учасникам протягом кількох хвилин потрібно придумати який-небудь сценічний сюжет з цими ролями, після чого «мініатюри» показують. Після показу глядачі визначають, які соціальні ролі було представлено і наскільки показане відповідає дійсності.

Вправа «Фантазування»

— На кілька хвилин уявіть себе добрим чарівником. Що ви зробили б для своєї родини, щоб вона була щасливою? (*Міркування дітей.*)

Вправа «Долонька радості»

Учитель пропонує учням узяти аркуш паперу, обвести свою долоньку. На кожному пальчику потрібно написати, що вони можуть зробити для своїх батьків.

(*Наприклад: помити посуд, обійняти, допомогти готувати вечерю, прибрати у своїй кімнаті, застелити свою постіль, витерти пил тощо.*)

— Яку із записаних справ на долоньці ви зробите сьогодні?

Дидактична гра «Покличемо лагідно»

Учитель запитує дітей, як вони можуть лагідно звернутися до рідних.

— Як звернемося до мами? (*Учитель допомагає дітям правильно сформулювати слова у кличній формі: «Мамочко, матусенько, мамуню, мамусечко, матусю».*)

— Як лагідно звернемося до тата? (*Таточку, татку, татусечку, татусю.*)

— Як покличемо лагідно бабусю? (*Бабусю, бабусечко, бабунечко, бабусенько.*)

— Як звернемося лагідно до дідуся? (*Дідусю, дідусечку, дідусеньку.*)

III. ЗАКЛЮЧНА ЧАСТИНА. РЕФЛЕКСІЯ

Робота у Щоденнику вражень

— Доповніть речення.

- Щоб моя сім'я була щасливою, я намагаюся...

Вправа «Поняття»

Учитель вертикально на дошці записує основне поняття, що опрацьовували учні. Просить учнів назвати ознаки цього поняття або асоціації, до яких воно їх спонукає. Обов'язковою умовою є те, щоб слова мали спільні з основними поняттями літери.

— Яким має бути родовід?

Радісний.

Вірний.

Організований.

Історичний.

Дружний.

Дорогий.

Освічений.

Домашнє завдання

— Дізнайтеся про предків своєї родини. Як їх звали? Чим вони займалися? Де мешкали?

ДЛЯ ВЛАСНИХ НОТАТОК

УРОК 112. СТВОРЕННЯ ДЕРЕВА РОДУ «ДОСЛІДЖУЄМО СВОЄ КОРИННЯ»

Мета:

- **формування предметних компетентностей:** формувати знання учнів про свій родовід; учити їх шанувати рід, берегти пам'ять про нього; вправляти дітей у створенні «родинного дерева»; розвивати вміння працювати самостійно; виховувати гордість за свою родину, повагу до сімейних традицій, бажання турбуватися про близьких, спонукати пишатися своєю сім'єю;
- **формування ключових компетентностей:** спілкування державною (і рідною у разі відмінності) мовами; уміння навчатися впродовж життя; соціальні та громадянські компетентності.

Обладнання: прості олівці; папір зеленого та коричневого кольорів; аркуші картону для основи; клей; ножиці; світлини; схема; пелюстки квітки.

Тип уроку: урок застосування знань, умінь і навичок.

Освітні галузі: технологічна, мовно-літературна, соціальна та здоров'язбережувальна.

Хід уроку

I. ВСТУПНА ЧАСТИНА

1. Організаційний момент

2. Повідомлення теми та мети уроку

— Яким було домашнє завдання? (Відповіді дітей.)

— Чи здогадалися ви, якою буде тема нашого уроку?

II. ОСНОВНА ЧАСТИНА

1. Осмислення змісту й послідовності застосування способів виконання дій

Ознайомлення з пам'яткою

ПАМ'ЯТКА ДЛЯ ТИХ, ХТО ДОСЛІДЖУЄ РОДОВІД

З чого почати?

Щоб дослідити власний родовід, можна звернутися по допомогу до спеціаліста або ж розпочати дослідження самостійно. Як це зробити?

1. Спільно із дорослими перегляньте всі старі документи: свідоцтва про народження, освіту, шлюб, смерть, паспорти, трудові книжки та посвідчення. З'ясуйте, кому, за яких обставин їх було видано.
2. Ретельно перегляньте всі фотокартки, уточніть імена та іншу інформацію про зображених на них людей (у деяких фотоальбомах цю інформацію записано на звороті фотокартки). Усі документи потрібно зберігати в одному місці.
3. У пригоді можуть стати спогади про дитинство членів родини. Спілкуйтеся зі своїми бабусями та дідусями — часто маленьким онукам вони розповідають те, чого ніколи не розповідали своїм дітям.
4. Поспілкуйтесь із родичами, насамперед з літніми людьми.

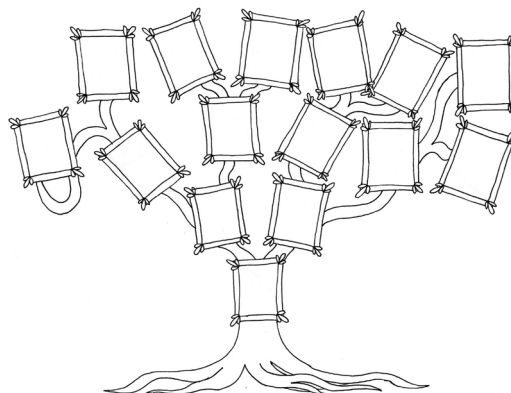
Робота за схемою

— Родина — ніби велике дерево. Кожен член родини — це ніби гілочка, від якої підуть нові гілочки вашого роду.

— Щоб дерево було міцним, всім членам родини слід любити й поважати одне одного, жити в мирі та злагоді.

Розгляньте схему. За таким зразком ви створите своє родинне дерево.

Дідусь Бабуся Дідусь Бабуся
Мама Тато
Я

Слухання оповідання «Родовідне дерево»

Одного хлопчика запитали, як звуть його бабусю. А він не знав.

— А як же ти дідуся кличеш?

— Діду, дайте меду.

Смішно, та не дуже. Більше сумно, що є такі хлопчики. Може, вони позабували, як тата і маму звуть.

— Е-е-е,— каже дід Петро,— хто не має коріння, той, як перекотиполе: куди вітер подме, туди й котиться. А гарні дітки знають свій рід: і батьків, і дідів, і прадідів, і прапрадідів. Вони мають такий альбом фотографій своїх родичів із добрим словом про них і складають родовідне дерево. Воно коренасте, гіллясте, а що гілка — то й член красного роду. Чим глибше коріння у такого дерева, тим міцніше воно стоїть на землі.

Д. Чердиченко

— Як дід Петро називає людей, які не знають свого роду?

— Що вам відомо про свій рід?

Гра «Моя родина»

Учні розглядають заздалегідь принесені фотографії, називають членів своєї родини, описують їх, прикріплюють фото на стенд.

Фізкультхвилинка «Скільки нас живе в квартирі?»

Скільки нас живе в квартирі?

Тато, мама, брат і я.

(Називаючи, кивають головою.)

Раз, два, три чотири —

От і вся моя сім'я!

(Піднімають по чергово руки угору.)

Є у мами доньки,

Доньки — помічниці.

(«Потягуються», стають навшпиньки.)

Устануть раненько,

Підметуть чистенько.

(Імітують підмітання підлоги.)

Ми — чоловіки — тато й я!

І робота в нас своя:

(Повертаються праворуч, ліворуч.)

Помагаєм мамі ми,

Посуд миємо самі.

(Імітують миття посуду.)

От, от ми які:

Ми усі — помічники!

(Сідають на свої місця.)

2. Організація самостійної практичної діяльності учнів

Підготовка робочих місць

— Прочитаймо (*підручник, с. 69*), які матеріали нам знадобляться сьогодні на уроці.

Учні готують матеріали до уроку.

Вступний інструктаж

Повторення правил користування ножицями та клеєм.

Послідовність виконання роботи (*підручник, с. 69*)

1. Намалюйте простим олівцем стовбур та гілки дерева на коричневому папері. Виріжте.
2. Візьміть смужку зеленого паперу. Зігніть край паперу навпіл.
3. Намалюйте на зігнутій стороні половинку листочка.
4. Виріжте листок по контуру.
5. Аналогічно виріжте 10–15 листочків.
6. Візьміть картон-основу. Приклейте стовбур дерева, листочки на гілках. Розмістіть світлини своїх родичів на гілках зображеного дерева, як зазначено на зразку.

Самостійна творча робота учнів

— Створіть дерево свого роду за зразком чи власним задумом.

Руханка «Дружна родина»

В нас дуже велика родина.

(Промовляючи, ходять по колу.)

Щаслива в ній кожна дитина.

(Зупиняються.)

Доні чепурненькі.
Синочки гарненькі.
Мама є,
Ось тато йде,
А за ним я добігаю
Мама — сонце,
Тато — небо,
А я — квітонька у гаю.

(Дівчатка плескають у долоньки.)
(Хлопчики плескають у долоньки.)
(Плескають і підстрибують.)
(Біг на місці.)
(Піднімають руки вгору.)
(Розводять руки в сторони.)
(Присідають.)

3. Перенесення способів дій у змінні або нові ситуації

Підбиття підсумків практичної роботи

Естетичне оформлення роботи.

Технологія «Крісло автора»

Кілька дітей, за бажанням, презентують своє дерево роду, розповідають про свою сім'ю.

Висновок. У кожної людини є родичі. Усі вони створюють рід. Від покоління до покоління передається пам'ять про наших предків.

Математична хвилинка

— Послухайте віршик. Порахуйте членів сім'ї.

Сім'я наша невеличка —
Тато, мама і сестричка,

А в селі поблизу міста —
Дід Панас і баба Христя. (6.)

Робота над прислів'ями

Діти пояснюють зміст прислів'їв.

- Сімейна злагода за все дорожча.
- На що клад, коли в сім'ї лад.
- Уся родина разом — душа на місці.
- Дружна сім'я гори зверне.

Конкурс «Образ моєї сім'ї»

— На що схожа сім'я? Яка вона?

— Створіть образ своєї сім'ї.

Діти уявляють свою сім'ю у вигляді певного образу, красивого і доброго. Це — явище природи, рослини, тварини, будівлі, навіть предмети.

(Діти показують свій образ сім'ї і дають визначення.)

III. ЗАКЛЮЧНА ЧАСТИНА. РЕФЛЕКСІЯ

Вправа «Резюме»

Учитель пропонує учням підбити підсумки своєї діяльності на уроці, створивши резюме з використанням ключових фраз:

- Під час уроку мені вдалося...
- Найважливішим завданням для мене стало...
- У ході роботи в мене виникли почуття...
- Мене зацікавили питання...
- Мені забракло наступних знань та вмінь...
- У цих питаннях я б хотів (*хотіла*) розібратися докладніше...

Гра «Квітка любові»

Учитель пропонує подарувати своїм рідним «квітку любові». Він викладає серединку, а діти — пелюстки, промовляючи лагідні слова про свою сім'ю.

ДЛЯ ВЛАСНИХ НОТАТОК

УРОК 113. РОДИННІ ТРАДИЦІЇ І СВЯТА

Мета:

- **формування предметних компетентностей:** продовжити ознайомлення дітей з народними традиціями і святами; формувати уявлення про атрибутику свят, підготовку людей до них; активізувати словник дітей; виховувати інтерес до народних традицій;
- **формування ключових компетентностей:** спілкування державною (і рідною у разі відмінності) мовами; уміння навчатися впродовж життя; соціальні та громадянські компетентності.

Обладнання: карти завдань; фішки; конверт із пазлами; кросворд; кольорові олівці.

Тип уроку: урок узагальнення і систематизації знань.

Форма проведення: урок-квест.

Освітні галузі: мовно-літературна, соціальна та здоров'язбережувальна.

Хід уроку

I. ВСТУПНА ЧАСТИНА

1. Організаційний момент

На цьому уроці, діти,
Треба дружно працювати.

Щоб змогли на всі питання
Відповіді дати.

2. Повідомлення теми та мети уроку

— Ви багато дізналися про сім'ю, родовід. Пропоную вам провести урок-квест — позмагатися. Наша гра буде присвячена родинним традиціям і святкам. Сьогодні ми будемо говорити про традиції нашого народу, нашу родовідну пам'ять, про збереження цих традицій у наших сім'ях.

II. ОСНОВНА ЧАСТИНА

1. Актуалізація опорних знань

Вступне слово вчителя

— Кожна людина з великою любов'ю і душевним трепетом згадує те місце, де вона народилася, де промайнуло її дитинство, дитинство з дивосвітом-казкою, з материнською ласкою у затишній батьківській оселі. Те родинне вогнище — маленька батьківщина кожної людини.

Кожна нація, кожен народ мають свої традиції, звичаї, та обряди, становлення яких відбувається протягом багатьох століть.

Інтерактивна технологія «Мозковий штурм»

— Як ви розумієте поняття *традиції, звичаї?* (Відповіді дітей.)

Традиції — це те, що передається від покоління до покоління в родині як загальноприйняте, загальнообов'язкове. Усі традиції реалізуються через звичаї, свята і обряди. Багато родин зберігають свої сімейні традиції.

Робота за підручником (с. 70)

— Які справи чи події об'єднали ці родини? Яких традицій вони дотримують?

«Асоціативний куц»

— Діти, коли говорять «народні свята», що ви уявляєте?

(Учні розповідають певне народне свято, особливості його святкування у родині.)

2. Квест «Родинні традиції та свята»

Умови та правила гри

1. Учні об'єднуються у 4 команди.
2. Кожна команда отримує карту, на якій позначено станції-завдання.
3. Учасники зобов'язані пройти по черзі всі станції.
4. Після кожного виконаного завдання команда отримує фішку.
5. Команда, яка найшвидше збере всі фішки, буде переможцем.
— Розпочнімо гру. З якої станції розпочне гру кожна команда, визначить жеребкування.

Станція «Розумнички»

- 1) Як називається обрядовий хліб, що використовувався під час вечорниць на Андрія? (*Калита.*)
- 2) Як називався необмолочений сніп жити, пшениці або вівса, який ставили на Новий рік? (*Дідух.*)
- 3) Коли ходять колядувати? (*На Різдво.*)
- 4) Яким зерном традиційно засівали? (*Житом або пшеницею.*)
- 5) На яке свято фарбують яйця? (*На свято Великодня.*)
- 6) Який хліб випікають на Великдень? (*Паску.*)
- 7) На яке свято плетуть вінки і пускають на воду? (*На Івана Купала.*)
- 8) На яке свято слухняні діти отримують подарунки, а неслухняні — різочку? (*Миколая.*)

Народна гра «Голочка і ниточка»

Діти беруться за руки, попереду — ведучий. Він обирає напрямок руху і вільно пересувається кімнатою. Решта рухаються за ним, намагаючись не розірвати ланцюжок.

Станція «Пазл»

Кожна команда отримує конверт із пазлами.

Завдання: скласти малюнок із пазлів, відгадати назву свята, там зображеного.

Станція «Святкова»

— Відгадайте назву свята.

- 1) Давнє землеробське календарне свято. Їх є два: весняне, або Тепле (*9 травня*), і зимове (*19 грудня*). На свято діти отримують подарунки. (*Миколая.*)
- 2) Найдавніше свято, з якого починається новий відлік часу. (*Новий рік.*)
- 3) Християнська традиція — освячення води. (*Водохреща.*)
- 4) Давньослов'янське свято на честь весняного пробудження природи, традиційною стравою якого є млинці. (*Масляна.*)
- 5) Найзначніше християнське свято на честь воскресіння Ісуса Христа, на яке випікають обрядове печиво, фарбують яйця. (*Великдень.*)
- 6) Давньослов'янське свято літнього сонцестояння, на яке плетуть вінки, стрибають через багаття. (*Івана Купала.*)
- 7) Літнє свято, на яке за традицією святили яблука, груші, мед, калачі з борошна нового врожаю. (*Спас.*)
- 8) Християнське свято, яке відзначали запорізькі козаки, а тепер є Днем захисників України. (*Покрова.*)

Станція «Німе кіно»

За 5 хв учасникам команд потрібно придумати сюжет фільму про те, як живе сім'я протягом дня. Кожна група визначає для себе, яку частину дня представить. Учні демонструють свої фільми за допомогою жестів, міміки, слова вживати не можна. Після того, як «фільми» переглянуто, учитель пропонує озвучити їх.

Станція «Кросворд»

1. Чим прикрашають голову українські дівчата? (*Вінок.*)
2. Дерево, оспіване у народних піснях, у віршах. Воно освячується в церкві перед Пасхою, як засіб від злих сил. (*Верба.*)
3. Поширене в Україні дерево, з яким в українських народних піснях і переказах порівнюють струнких дівчат. (*Тополя.*)

4. Національний символ України. Матері дарують його своїм дітям на щастя, на долю, відряджаючи у далеку дорогу. (*Рушник.*)
5. Куц, оспіваний в українських народних піснях, символ дівочої вроди. (*Калина.*)
6. Національний символ України. Його дарують, ним обмінюються у Великодне свято. (*Писанка.*)

1						К	
2						А	
3						Л	
4						И	
5						Н	
6						А	

— Яке слово можна прочитати у кросворді двічі? (*Калина.*)

3. Підбиття підсумків квесту

Представники команд підраховують фішки. Визначається команда-переможець.

Обговорення у загальному колі

— Щасливою сім'ю можна назвати не тільки тоді, коли всі люблять, поважають, розуміють одне одного, турбуються одне про одного, живуть мирно, без сварок, ведуть здоровий спосіб життя, але й тоді, коли зберігають і цінують сімейні традиції.

— Що таке сімейні традиції? (*Відповіді дітей.*)

Висновок. Традиція — це те, що перейшло від одного покоління до іншого, що збереглося від попередніх поколінь. Сімейні традиції — це норми, звичаї, погляди, ритуали, що передаються з покоління в покоління в цій сім'ї.

Технологія «Крісло автора»

— Які традиції є у вашій родині?

— Які традиції допомагають зберегти здоров'я у вашій родині?

Висновок. Сімейні свята й традиції єднають родину. Зберігайте традиції вашої сім'ї!

Творча вправа «Герб родини»

Учні створюють малюнок «Герб родини». Кілька охочих презентують свої роботи.

III. ЗАКЛЮЧНА ЧАСТИНА. РЕФЛЕКСІЯ

Вправа «Бліцопитування»

Перший учень ставить коротке запитання другому, другий — третьому, і так — до останнього учня. Час на відповідь — кілька секунд.

Технологія «Незакінчене речення»

— Продовжте речення: «Наша сім'я дружна, ми завжди разом...».

ДЛЯ ВЛАСНИХ НОТАТОК

УРОК 114. ВИГОТОВЛЕННЯ ҐУДЗИКОВОГО НАМИСТА АБО БРАСЛЕТА

Мета:

- **формування предметних компетентностей:** учити учнів організовувати безпечне робоче місце з допомогою дорослих (використання інструментів та пристосувань із гострими частинами); планувати послідовність технологічних операцій за допомогою дорослих (використання технологічних карт); виготовляти виріб за зразком; ознайомити з професією дизайнера; розвивати творчу уяву; виховувати працелюбність, акуратність, інтерес до творчої праці;
- **формування ключових компетентностей:** спілкування державною (і рідною у разі відмінності) мовами; уміння навчатися впродовж життя; компетентності в природничих науках і технологіях; загальнокультурна грамотність; математична грамотність.

Обладнання: ґудзики різного розміру та різних кольорів; цупкі нитки; ножиці; комп'ютер; відеоролик; малюнки ґудзиків; кольорові олівці; набірне полотно.

Тип уроку: урок застосування знань, умінь і навичок.

Освітні галузі: технологічна, мистецька, математична.

Хід уроку

I. ВСТУПНА ЧАСТИНА

1. Організаційний момент

2. Актуалізація опорних знань

- Які подарунки можна виготовити власноруч?
- Чи дарували ви подарунки, які виготовили самі?

3. Повідомлення теми та мети уроку

- Із яких матеріалів можна виготовити подарунок?
- Що лежить у вас на партах у коробочках? (*Ґудзики.*)
- Чи здогадалися, якою буде тема уроку? (*Відповіді дітей.*)
- Яку прикрасу можна виготовити з ґудзиків?

II. ОСНОВНА ЧАСТИНА

1. Осмислення змісту й послідовності застосування способів виконання дій

Відгадування загадки

— Відгадайте загадку.

- Я маленький, я кругленький,
На одязі я завжди.
Мене в петлю продівають
Сто разів туди-сюди. (*Ґудзик.*)

Довідкове бюро

Звідки до нас прийшов ґудзик?

У сиву давнину люди робили собі одяг зі шкір тварин. Накидали її на плечі та підв'язували поясом з рослин. Незручним був такий одяг: заважав рухатися, полювати на тварин. Тож з'явилися застібки, які люди виготовляли з кісток тварин, дерев'яних паличок, шипів, рослин. До одягу почали прикріплювати просвердлені камінчики, на які накидали петлі.

Минали століття, і люди навчилися виготовляти ґудзики. Дуже швидко вони стали важливим елементом повсякденного і святкового вбрання. На Русі найбільш поширеними були порожні металеві ґудзики кулястої або подовженої форми з круглою петлею. Їх виготовляли з олова, міді, срібла, золота, прикрашали візерунками та самоцвітами. Одяг, який застібався на золоті та срібні ґудзики, могли носити лише багатії.

Щоб зробити ґудзики більш доступними, майстри почали використовувати під час виготовлення ґудзиків дешевші матеріали: деревину, скло, метал, кістку. Вони виготовляли ґудзики різної форми, з різними малюнками. На ґудзиках, що пришивали до форменого одягу, витискали відповідні знаки.

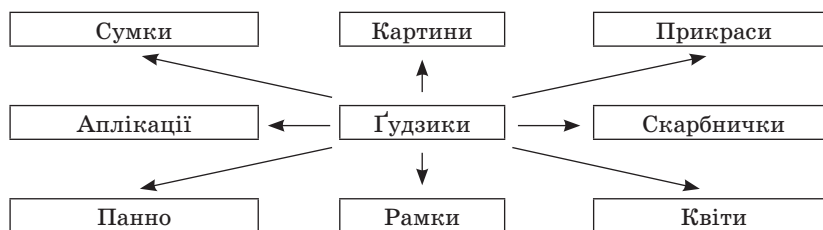
Отже, гудзик — це предмет, що може мати різну форму, різний колір. Він може бути прикрасою або застібкою на одязі, навіть амулетом чи оберегом.

Перегляд відеоролика (<https://youtu.be/rnNmHPEqISo>)

— Перегляньмо відео «Чарівні гудзики», дізнаймося, де ще, крім одягу, використовують гудзики.

Стратегія «Асоціативний куц»

— Що можна виготовити з гудзиків?

Гудзиковий масаж

- Опустіть руки в коробку, поведіть долонями по поверхні гудзиків;
- захопіть гудзики в долоні, стисніть і розтисніть кулаки;
- перетирайте гудзики між долонями;
- пересипайте їх з долоні в долоню;
- спочатку однією рукою, потім — другою, потім — обома руками захопіть трішки гудзиків і відпустіть;
- беріть у руки по одному гудзику: великий, маленький, квадратний, гладенький, перекочуйте їх між долонями, поступово збільшуючи амплітуду рухів;
- ці рухи можна зробити зовнішніми сторонами долонь.

2. Організація самостійної практичної діяльності учнів

Підготовка робочих місць

— Прочитаймо (*підручник, с. 71*), які матеріали нам знадобляться сьогодні на уроці. Учні готують матеріали до уроку.

Вступний інструктаж

Повторення правил користування ножицями.

Послідовність виконання роботи (*підручник, с. 71*)

— Виготовте гудзикове намисто або браслет.

1. Придумайте ескіз майбутнього виробу.
2. Відріжте нитку потрібної довжини (*для намиста чи браслета*). Нанизуйте гудзики, відповідно до придуманого ескіза.
3. Закріпіть крайні гудзики намиста (*браслета*) вузликами.
4. З'єднайте краї нитки намиста (*браслета*). Зробіть зацібку із гудзика.

Презентація виробів

Учні, за бажанням, демонструють свої роботи.

Технологія «Крісло автора»

— Розкажіть, кому із членів вашої родини ви подаруєте виготовлений власноруч подарунок.

Пальчикова гімнастика «Гачечки»

Ось гачечки зачепились,
А малята — подружились.

Зачепити мізинці обох рук один з одним, наче два гачки, щоб їх важко було розчепити. Так само робити фігури й іншими парами пальців: безіменними, середніми, вказівними та великими.

3. Перенесення способів дій у змінні або нові ситуації

Гра «Оживи свій гудзичок»

Кожен учень отримує малюнок гудзика.

— Домалюйте гудзик, щоб «оживити» його.

Діти презентують свої малюнки, коментуючи: «Мій гудзик схожий на будиночок, на яблучко, на вишеньку, на грибочок» тощо.

Математична хвилинка

1) Порівняння.

— Гудзики відрізняються кількістю дірочок: є гудзики на ніжці, що мають 1 дірочку, а є гудзики з 2, 4 дірочками.

Діти знаходять відповідні гудзики, порівнюють їх.

Учитель виставляє на набірному полотні малюнки гудзиків. Учні — відповідну кількість гудзиків у себе на партах. Порівнюють їхню кількість.

— Порівняйте кількість гудзиків у кожній групі. Запишіть відповідну рівність / нерівність.

Наприклад: ліворуч — 4 гудзики, праворуч — 3 гудзики. Де гудзиків більше і на скільки?

2) Обчислення виразів.

- До 6 гудзиків додайте 3 гудзики. Скільки гудзиків?
- Додайте до 7 маленьких гудзиків стільки великих, щоб їхня сума становила 9.
- Від 9 гудзиків заберіть 1. Скільки гудзиків залишилося?

3) Розв'язування задач.

- Оленка пришила 5 гудзиків, а Тетянка — 2 гудзики. Хто пришив менше гудзиків і на скільки?
- Юля пришила 6 гудзиків, а Інна — 4 гудзики. Скільки гудзиків вони пришили разом?
- Петрик використав для аплікації 10 гудзиків, а Олег — 20 гудзиків. Скільки гудзиків використали хлопчики для аплікацій?

Обговорення у загальному колі

— Ми переконались, що всі гудзики різні, не схожі один на одного: різняться за формою, кольором та розміром.

— Що для них є спільним?

— Навіщо вони нам потрібні? (*Щоб застібати одяг, щоб мати гарний, акуратний вигляд, щоб одяг прилягав до тіла і його легко було зняти та одягти тощо.*)

Фантазування

— Зникли всі гудзики. Чим їх можна замінити? (*Діти висловлюють свої міркування.*)

Робота над скоромовкою

Діти повторюють скоромовку за вчителем, потім змагаються у швидкому промовлянні.

Гава гудзика на ганку

Загубила на світанку.

Гава гудзика шукала,

Гелготала, гелготала,

Гава гудзик відшукала

І в гніздо собі поклала.

III. ЗАКЛЮЧНА ЧАСТИНА. РЕФЛЕКСІЯ

Вправа «Мікрофон»

- Сьогодні я дізнався (*дізналася*)...
- Мені сподобалося...
- Після уроку я обов'язково...
- Найбільшим відкриттям для мене було...
- У мене з'явилося бажання...

ДЛЯ ВЛАСНИХ НОТАТОК

УРОК 115. СТВОРЕННЯ ЛЕПБУКА «ДЕНЬ РОДИНИ»

Мета:

- **формування предметних компетентностей:** формувати елементарні вміння та навички роботи з різноманітними матеріалами; сприяти набуттю досвіду розв'язання творчих завдань; розвивати креативне мислення; формувати стійкий інтерес до творчості; виховувати працелюбство, доброзичливість, уміння працювати в колективі; бажання зберігати традиції своєї родини;
- **формування ключових компетентностей:** спілкування державною (і рідною у разі відмінності) мовами; уміння навчатися впродовж життя; соціальні та громадянські компетентності.

Обладнання: різнокольорові чашки; вирізки з газет, журналів; ножиці; клей; стрічки; серветки.

Тип уроку: урок застосування знань, умінь і навичок.

Освітні галузі: технологічна, соціальна та здоров'язбережувальна, мовно-літературна.

Хід уроку

I. ВСТУПНА ЧАСТИНА

1. Організаційний момент

2. Актуалізація опорних знань

- Яких свят та традицій дотримували в родині ваших батьків, дідусів та бабусь?
- Чим вони запам'яталися?

3. Повідомлення теми та мети уроку

- Люди з давніх-давен, щоб передати іншим свої знання, розповісти про цікаві події, писали книги.
- Пропоную вам сьогодні поділитися розповідями про традиції ваших родин, створивши лепбук «День родини».

II. ОСНОВНА ЧАСТИНА

1. Первинне застосування нових знань

Послідовність роботи над лепбуком

Крок 1. Постановка проблеми. Формулювання теми.

Крок 2. Складання плану.

Крок 3. Створення макета.

Крок 4. Наповнення лепбука.

Крок 5. Збирання інформації та матеріалу.

Об'єднання учнів у групи

Учні дістають із торбинки різнокольорові «чашки» й об'єднуються у чотири групи.

Підготовка матеріалів для створення лепбука

Кожна група обирає собі матеріали для творчої роботи над створенням «диво-книжки».

2. Перегляд зразків лепбуків та способів оформлення навчального матеріалу

3. Виконання завдань практичної роботи

Крок 1. Постановка проблеми. Формулювання теми.

- Сьогодні ви самостійно створите лепбук «День родини».

Крок 2. Складання плану.

- Що, на вашу думку, нам слід зробити, щоб гарно і швидко впоратися із поставленим завданням? (*Продумати послідовність наших дій.*)

- Правильно, нам варто скласти план нашої роботи.

План роботи

- Підготувати матеріали.
- Створити макет.
- Продумати розділи лепбука.
- Зібрати інформацію та наповнити кишеньки, вкладки нашого виробу.

Крок 3. Створення макета.

— Ви маєте чітко уявити, що і в якому місці буде розташовано, — малюнки, кишеньки, вкладки та інші деталі. Малюємо все це від руки на звичайному аркуші паперу.

Крок 4. Наповнення лепбука.

Наповнення лепбука має бути таким, щоб найкраще відповідало викладенню інформації.

Крок 5. Збирання інформації та матеріалу.

Робота в групах

Учні кожної групи спочатку створюють фрагменти лепбука, обравши способи оформлення навчального матеріалу:

I група — фрагмент «Колаж».

II група — фрагмент «Картка-твіст».

III група — фрагмент «Рухливий блок».

IV група — фрагмент «Книжка-самогортка».

Фізкультхвилинка «Дружне коло»

Станем дружно всі у коло.

(Діти утворюють велике коло.)

Тихо ходимо навколо.

(Рухаються по колу.)

Вгору тягнемось усі,

(Стають навшпиньки.)

Мов трава в дрібній росі.

(Нагинаються до підлоги.)

Потім легко всі присіли,

(Присідають.)

Наче ноги заболіли.

Потім встали, руки в боки

(Стають рівно, руки в боки.)

І зробили два підскоки.

(Два стрибки.)

Каблучками цок-цок-цок.

(«Цокають» каблучками.)

Та й продовжимо урок.

4. Самостійне виконання учнями завдань під контролем і за допомогою вчителя

Практична робота — створення лепбука

I група

Колаж — компактна складова, що дає змогу створити цілісну картинку певного процесу, явища чи події. На такому елементі якнайкраще розміщувати графічну чи схематичну інформацію.

На кожному окремому фрагменті «Колажу» учні записують повідомлення з теми.

ОБОВ'ЯЗКОВІ АТРИБУТИ СВЯТ

- Новий рік: ялинка, «дощик», подарунки, хлопавки, Дід Мороз, Снігуронька, хоровод.
- Різдво: кутя, обрядові страви, колядки, вертеп, театральні дійства.
- Великдень: паска, крашанки, писанки.
- Івана Купала: вінок, багаття, народні ігри, уквітчана гілка верби.
- Спас: мед, яблука.
- Андрія: вечорниці, пісні, калита, ворожіння.
- Миколая: подарунки, різочка.
- День народження: вітання, частування, подарунки.

II група

Завдяки картці-твіст навчальний зміст можна подати ефективніше, особливо, якщо всередині рухливого елемента картки буде яскраве зображення за темою (*наприклад, зображення будови чогось чи 4 окремих світлин*).

Діти виготовляють картку-твіст, розміщують у ній світлини.

1) Святкування Дня народження.

3) Святкування Різдва.

2) Святкування Нового року.

4) Святкування Великодня.

III група

Завдяки рухливому блоку, можна повторити традиційні родинні свята.

Коли лепбук буде виготовлено, учні, прокручуючи рухливий блок, називатимуть назву свята (*традиції*), склавши розповідь про особливості цього свята: дату відзначення, атрибути свята, порядок проведення тощо.

IV група

«Книжка-самогортка» — складова лепбука, що дає змогу автоматично перегортати аркуші са-моробної книги, лише потягнувши за відповідну стрічку. Кількість сторінок може бути довільною. Діти готують завдання для перевірки засвоєння знань з теми.

- Коли відзначають свято Нового року?
- Яка обрядова страва повинна обов'язково бути на Різдво?
- Що кладуть у великодній кошик?
- Що шукають на свято Івана Купала?
- Кому Миколай приносить подарунки?
- Який найкращий подарунок на свято? (*Виготовлений власноруч.*)

Висновок. Сімейні традиції допомагають людині стати особистістю і гідним громадянином своєї країни. Дають змогу пишатися своїм корінням, цінувати і любити свою Батьківщину. Кожен з вас повинен зберегти традиції своєї родини і передати їх новому поколінню.

5. Рольова гра «Сімейна фотографія»

Ведучий пропонує дітям уявити, що всі вони — члени однієї великої і дружної сім'ї. Їм потрібно зробити спільну фотографію для сімейного альбому. Спочатку вони повинні обрати «фотографа», який розставить їх у кадрі та «сфотографує». Тому обирають «главу сім'ї», «дідуся», який допомагатиме «фотографу».

На цьому вказівки ведучого завершуються — решту діти повинні вирішити самостійно: хто яким членом сім'ї буде і куди його краще поставити. Коли учні впораються зі своїм завданням, «фотограф робить знімок».

6. Перенесення знань у частково змінені або нові ситуації

Бліцопитування

— Чи знаєте ви своїх рідних?

- Якого кольору очі в мами? брата? сестри?
- Яка улюблена пісня мами? тата? дідуся?
- Улюблена квітка мами? бабусі?
- Дата народження тата? бабусі? брата? сестри?
- Улюблений колір мами? брата? сестри?
- Захоплення батька? дідуся?
- Улюблена бабусина страва? дідуся?
- Професія мами? тата?
- Улюблене свято мами? тата?

Вправа «Я — автор»

— Придумайте своє власне свято — «День сім'ї Іваненків (*Кириченків, Мироненків*)». Як його провести?

— Складіть короткий план його проведення.

III. ЗАКЛЮЧНА ЧАСТИНА. РЕФЛЕКСІЯ

Робота у Щоденнику вражень

— Запишіть або намалюйте схематично найулюбленішу традицію вашої родини.

За бажанням учні діляться своїми враженнями.

Вправа «Коло надії»

Діти утворюють коло. Одну руку кладуть на плече товариша, другу — простягають до центра кола і кладуть на руку сусіда, щоб утворилася «гора» із рук.

Разом промовляють:

- Ми поважаємо традиції родини!
- Ми бережемо традиції родини!
- Ми продовжуємо традиції родини!

ДЛЯ ВЛАСНИХ НОТАТОК

Я І МОЯ ГРОМАДА

УРОК 116. МІЙ РІДНИЙ КРАЙ

Мета:

- **формування предметних компетентностей:** формувати елементарне уявлення про рідний край — Україну; активізувати словник дітей словами та словосполученнями (*Україна, українська мова, рідний край*); розвивати у дітей допитливість; виховувати патріотизм, любов до своєї країни, гордість за свій народ;
- **формування ключових компетентностей:** спілкування державною (*і рідною у разі відмінності*) мовами; уміння навчатися впродовж життя; соціальні та громадянські компетентності.

Обладнання: предметні малюнки; фліпчарт; комп'ютер; відеоролик; конверти з пазлами; фарби; пензлики; папір.

Тип уроку: урок засвоєння нових знань.

Освітні галузі: громадянська та історична, мовно-літературна.

Хід уроку

I. ВСТУПНА ЧАСТИНА

1. Організаційний момент

2. Актуалізація опорних знань

«Мозковий штурм»

— Що ми називаємо рідним краєм? (*Відповіді дітей.*)

3. Повідомлення теми та мети уроку

Є щось святе в словах «мій рідний край»,
Для мене — це матусі рідна пісня,

І рідний край від квіту білосніжний,
І той калиновий у тихім лузі гай.

— Про що будемо сьогодні говорити? (*Відповіді дітей.*)

— Отже, сьогодні поговоримо про рідну землю, рідний край.

II. ОСНОВНА ЧАСТИНА

1. Вивчення нового матеріалу

Робота за підручником (с. 72)

1) Поетична хвилинка.

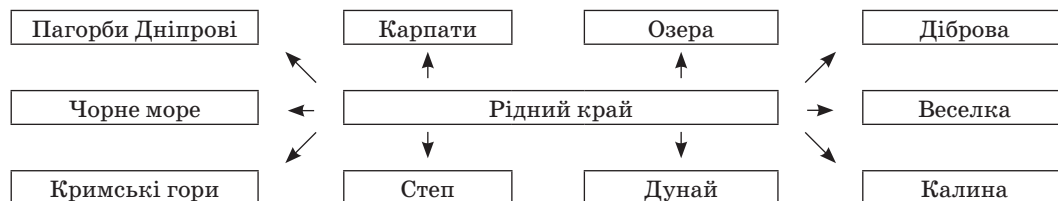
— Послухайте вірш. (*Учитель читає вірш Н. Зарічної «Про Україну».*)

— Що хотів намалювати автор?

— Про що йдеться у вірші?

2) Складання «Кластера».

— Що автор називає рідним краєм?

3) Інформаційне повідомлення.

Діти зачитують та обговорюють у парах текст про рідний край.

Висновок. Рідний край — найрідніший та найдорожчий. Кожен пишається своїм рідним краєм.

Перегляд відеоролика «Рідний край» (<https://youtu.be/73PJda686XE>)

- Послухайте пісню про рідний край.
- Що автор називає коханим краєм? (*Рідну Україну.*)
- Яку присягу він дає? (*Віддати свою силу і любов, щоб рідна земля була вільною.*)
- Чого обіцяє не забути автор? (*Батьківський поріг.*)

Малюнковий скрайбінг

Учитель починає речення, діти його продовжують. Один учень на фліпчарті розміщує малюнки за змістом розповіді.

В Україні багато ... (*річок, гір, лісів*). У річках водиться багато ... (*риби*). У лісах живуть ... (*звірі, птахи*), є багато ... (*квітів, трав, грибів*). На полях колоситься ... (*пшениця*). В Україні є багато сіл і ... (*міст*). У містах є різні ... (*заводи*) і ... (*фабрики*). Але найбільша гордість України — це її ... (*люди*). Звати їх ... (*українці*).

Фізкультхвилинка

Учитель читає дітям вірш, а вони, утворивши коло, виконують рухи відповідно до змісту тексту.

Он повзе мурашка.	(<i>Рухаються навприсідки.</i>)
Он хлюпоче річка.	(<i>Підводяться, імітують руками хвилі.</i>)
Не зривай ромашку!	(<i>Заперечливо хитають головою.</i>)
Не топчи травичку!	(<i>Ходять навшипиньки.</i>)
В зелені діброва,	(<i>Рухаються по колу, розвівши руки в сторони.</i>)
В китицях ліщина...	
Глянь, яка чудова	(<i>Виконують повороти тулуба, тримаючи руки на поясі.</i>)
Наша Україна!	
Журавлі над лугом	(<i>Рухаються по колу, махаючи руками-«крилами».</i>)
Линуть рівним клином.	
Будь природі другом,	(<i>Стають обличчям до центру кола.</i>)
Батьківщині — сином!	(<i>Беруться за руки і підіймають їх угору.</i>)

2. Самостійне застосування учнями знань (*тренувальні вправи*)

Технологія «Два — чотири — всі разом»

- Доберіть ознаки до слова *Україна*.

Учні індивідуально обмірковують можливі відповіді. Потім об'єднуються в пари, доповнюючи думки одне одного.

Далі діти в четвірках ухвалюють спільне рішення. Завершується робота обговоренням поставленого завдання з усім класом.

Наприклад: Україна (яка?) — ... (*багата, щедра, неозора, велика, могутня, квітуча, дружна, незалежна, дорога, найкраща, щаслива, рідна...*).

Висновок. Найдорожчою для кожної людини є рідна країна.

Комунікативна вправа «Кожному мила своя сторона»

— Розгляньте малюнки (*підручник, с. 73*). Складіть розповідь про життя родин, зображених на малюнках.

Висновок. Дружна родина — міцна країна.

Технологія «Крісло автора»

- Розкажіть, де ви народилися.
- Де ви живете сьогодні?
- Як називається ваше місто чи село?
- На якій вулиці ви мешкаєте?

Фізкультхвилинка

3. Творче перенесення знань у нові ситуації (*творчі вправи*)

Мовна вправа «Закінчити прислів'я»

Діти мають закінчити прислів'я, пояснити їхній зміст.

- Кожному мила... (*своя сторона*).

- Добре тому, хто... (в своєму домі).
- Вдома і стіни... (гріють).
- Де народився, там... (і згодився).
- Всюди добре, а вдома... (найкраще).

Творча вправа «Скажи своє слово про Україну»

— Розкажіть, якою ви хочете бачити нашу державу. Що для неї можете зробити сьогодні? Діти працюють у колі, всі надають свій варіант відповіді.

Висновок. Щоб Україна стала прекрасною державою, ви маєте дбати про її зміцнення й процвітання. Ваша любов до України виявляється у старанному навчанні, повазі до людей праці, до українських традицій, любові до природи.

Технологія «Сітка Елвермана»

— Чи знаєте ви свій рідний край?

— Організуйте дискусію в класі, обговоріть проблему. (Кожен учень робить свій висновок щодо порушеної учителем проблеми.)

Так	Проблема	Ні
	Щоб любити свій рідний край, потрібно його добре знати.	

Робота в групах. Гра «Склади карту»

Групи отримують у конвертах пазли. За сигналом учителя діти складають з 9 пазлів карту України.

Перемагає група, яка найшвидше і правильно складе карту.

Робота за підручником (с. 74)

- Розгляньте фото і поясніть, чим відрізняються зображені на них вулиці.
- У якому куточку міста чи села вам найбільше подобається бувати? Чому?

Вправа-гра «Де ти живеш?»

Обладнання: фарби, пензлики, папір.

Учитель пропонує учням намалювати свою вулицю.

— Що вам найбільше подобається на вашій вулиці? За що ви любите її? (Відповіді дітей.)

Висновок. Усі ці вулиці становлять місто/село, у якому ми народились і живемо. Для нас воно найрідніше. Це наша мала батьківщина.

Рубрика «Чи знаєте ви...» (с. 75)

Учні зачитують текст. Коментують прочитане.

III. ЗАКЛЮЧНА ЧАСТИНА. РЕФЛЕКСІЯ

Технологія «Ромашка Блума»

«Ромашка Блума» — квітка з шести пелюсток — шість типів запитань.

Перша пелюстка (проста). Що означає любити рідний край?

Друга пелюстка (уточнювальна). Чи всім потрібно знати історію своєї країни?

Третя пелюстка (пояснювальна). Чому потрібно вивчати рідний край?

Четверта пелюстка (творча). Що корисне ви можете зробити для нашої країни?

П'ята пелюстка (оцінювальна). Чи добре, що ваша діяльність сприяє процвітанню вашої малої батьківщини?

Шоста пелюстка (практична). Які традиції нашого народу ви впроваджуєте?

ДЛЯ ВЛАСНИХ НОТАТОК

УРОК 117. ІСТОРІЯ МІСТ І СІЛ

Мета:

- **формування предметних компетентностей:** формувати уявлення про історію та визначні пам'ятки деяких міст і сіл; розвивати інтерес до історичного минулого нашої Вітчизни, її сьогодення; виховувати почуття патріотизму, любов до рідного міста, до своєї вулиці;
- **формування ключових компетентностей:** спілкування державною (і рідною у разі відмінності) мовами; уміння навчатися впродовж життя; соціальні та громадянські компетентності, інформаційно-цифрова компетентність.

Обладнання: м'яч; карта України; мотузка; малюнки дрона, вертольота, автобуса; картки-назви міст; картки із зображеннями пам'ятників, площ, визначних місць; клубок ниток; аркуші; кольорові олівці.

Тип уроку: урок засвоєння нових знань.

Форма проведення: урок-подорож.

Освітні галузі: громадянська та історична, мовно-літературна, інформатична.

Хід уроку

I. ВСТУПНА ЧАСТИНА

1. Організаційний момент

2. Актуалізація опорних знань

- Чи бували ви десь крім свого міста/села?
- Що цікавого там бачили?
- Чи хотіли б ви запропонувати своїм друзям побувати там разом?

3. Повідомлення теми та мети уроку

- На чому можна здійснювати подорож? (*Відповіді дітей.*)
- Не завжди є можливість відвідати різні місця. Мандрівка може бути уявною.
- Згадайтеся, якою буде тема нашого уроку. (*Відповіді дітей.*)

II. ОСНОВНА ЧАСТИНА

1. Вивчення нового матеріалу

Дидактична гра «Назви свою адресу»

Діти утворюють коло та передають м'яч, промовляючи: «Я живу за адресою... А ти?».

— Діти, сьогодні я хочу запросити вас у дуже цікаву подорож нашим містом/селом. Як називається наше місто/село? (*Відповіді дітей.*)

«Мозковий штурм»

- Чому наше місто/село має таку назву?
- Які визначні місця є у вашому місті/селі?
- Чим вони знамениті?
- Чи відвідували ви ці пам'ятки? Якщо так, то розкажіть про це.

Робота з картою України

Діти викладають за допомогою мотузки карту України і відгадують загадку про Україну.

- Цвітуть сади, Дніпро шумить,
І пісня летиться солов'їна,
І жайвір лине у блакить.
Це рідна наша... (*Україна*).

Діти тримають у руках картки з назвами міст України. Потрібно знайти ці міста на карті та накрити їх відповідною картою-назвою.

Робота за підручником (с. 73)

1) *Словникова робота.*

Засновник — той, хто заснував що-небудь, поклав початок чомусь.

Пороги на річках — виступи з води.

2) Інформаційне повідомлення.

Учні «ланцюжком» зачитують повідомлення у підручнику про походження назв міст.

Уявна мандрівка містами України. Технологія «Навчаючи — вчуся»

— Нумо здійснимо мандрівку іншими містами України. Подорожуючи автомобілем, нам доведеться витратити багато часу. Тому дрон нам допоможе швидко ознайомитися з назвами міст.

Підготовлені учні ознайомлюють зі своєю інформацією однокласників і отримують інформацію від них.

ПОХОДЖЕННЯ НАЗВ ДЕЯКИХ МІСТ УКРАЇНИ

Київ. Уважають, що назва походить від імені його засновника Кия. За одними легендами Кий був перевізником через Дніпро, за іншими — князем.

Вінниця. Цим словом в українській мові раніше називали завод, на якому переробляли виноград.

Житомир. За легендою, так звали засновника міста.

Івано-Франківськ. Місто назване на честь великого українського поета Івана Франка.

Кривий Ріг. У цій назві слово *ріг* означає не ріг тварини, а яр або мис.

Луганськ. Місто назване від річки Лугань, на якій воно розташоване.

Маріуполь. Походить від імені *Марія* і грецького слова *поліс* — «місто».

Миколаїв. Місто було центром суднобудування на Чорному морі. Назва походить від назви корабля «Святий Миколай», що був першим спущений на воду.

Одеса. Назване на честь давньогрецького міста Одесос.

Тернопіль. Можливо, походить від слів *терен* і *поле*, тобто означає «степ, який заріс терном».

Харків. Більшість істориків вважають, що місто отримало назву від річки Харків. Можливо, вона походить від слова з давньої іноземної мови *харкобе*, що означає «мілководна річка».

Херсон. Назване на честь давнього міста Херсонес.

Хмельницький. Сучасна назва міста — на честь Богдана Хмельницького, гетьмана України, керівника визвольної боротьби українського народу.

Черкаси. Це місто виникло як поселення козаків, яких ще називали черкаси, або черкеси.

Чернігів. Легенди пов'язують походження назви міста з іменем князя Чорного або княгині Чорної. Припускають також, що назва походить від імені Черніг.

Чернівці. В основі назви — ім'я Чорний із частинкою *-івці*, що означає мешканців певного міста.

Фізкультхвилинка «Моє місто/село»

Діти декламують вірш, виконуючи рухи.

В (назва свого міста/села) я живу,	(Розводять руки в сторони.)
Своє місто(село) я люблю,	(Підносять руки до грудей.)
Є високі тут будинки,	(Піднімають руки вгору.)
Є тут школи і садочки,	(Виконують повороти праворуч — ліворуч.)
Ростуть діти, мов грибочки!	(Присідають, встають.)
Я навколо подивлюся,	(Виконують повороти праворуч — ліворуч.)
Усім серцем посміхнуся.	(Підносять руки до грудей, посміхаються.)
(назва свого міста/села) я горджуся,	
Йому низько поклонюся!	(Кланяються.)

2. Самостійне застосування учнями знань (тренувальні вправи)

— Продовжимо нашу мандрівку, пересядемо на вертоліт. Покружляємо рідним краєм, більше дізнаємося про нашу область, рідне місто/село.

Робота з картою

— Відшукайте на карті (*підручник, форзац 1*) свій рідний край — область, у якій ви мешкаєте. Назвіть місто, що є обласним центром.

— Як називається ваша область?

— Як називається ваш район, районний центр?

— Як називається ваш населений пункт?

— По черзі скажіть назву вашої вулиці.

Гра «Ти котись, котись, клубочок»

Ведучий разом з дітьми промовляє слова:

Ти котись, котись, клубочок,
Швидко, швидко по руках.

У кого зараз клубочок,
Дасть відповідь швидше нам.

Дитина, у руках якої виявився клубочок, після виголошення останнього слова повинна відповісти на запитання ведучого про своє місто/село.

Наприклад:

- Які музеї є у нашому місті/селі?
- Яких визначних людей нашого міста/села ти знаєш?
- Чи є у нашому місті/селі зоопарк?

Розвивальна гра «Визначні пам'ятки міста»

Обладнання: картки із зображеннями пам'ятників, площ, визначних місць як рідного міста (села), так і інших міст нашої країни.

Попередня робота: провести бесіду за кожною карткою; учитель розповідає, що на ній зображено, чому це місце стало відомим, у якому місті воно розташоване.

Учитель показує картку дітям, а вони називають, що на ній зображено. Дитина може також пояснити, чим відома та де розташована ця пам'ятка. Решта можуть допомагати.

— Пропоную пересісти на автобус, щоб краще вивчити наше місто/село. Можливо, ми щось зможемо зробити для його благоустрою?

Дидактична вправа «Буду — не буду»

Учитель спонукає дітей завершити зачитані ним речення, обравши один з варіантів — «буду» або «не буду».

- Смітити у своєму місті/селі я... (*не буду*).
- Дбати про чистоту, добробут і благоустрій рідного міста/села я... (*буду*).
- Відвідувати міські театри, парки, цирк я... (*буду*).
- Цікавитися новинами й життям свого міста/села я... (*буду*).
- Якщо мені в майбутньому доведеться жити в іншому місті/селі, місто/село свого дитинства я забувати... (*не буду*).
- Перейматися проблемами свого міста/села я... (*буду*).
- Радіти досягненням і успіхам мого міста/села я... (*буду*).
- Вивчати історію й минуле рідного міста/села я... (*буду*).
- Ставитися байдуже до добробуту свого міста/села та його життя я ніколи... (*не буду*).

Дидактична гра «Компліменти для міста/села»

— Скажіть гарні слова — компліменти про наше місто/село. Яке воно? (*Діти називають слова і «кладуть» у долоню учителю слова.*)

Місто/село (*яке?*) — гарне, красиве, зелене, рідне, мальовниче, чарівне, святкове, затишне, велике, багате, квітуче, багатолюдне, гамірне, гостинне, незабутнє тощо.

Динамічна пауза «Подорожуємо рідним містом»

Щоби містом мандрувати,
Треба транспорт добре знати.
У метро йдемо по сходах —
Потяги під містом ходять.
А коли в автобус сісти,
То у вікна видно місто.
І тролейбусу дорогу!
Наче в кізки, в нього роги.

(*Діти крокують на місці.*)

(*Крокують напівприсяд.*)

(*Повороти тулуба праворуч-ліворуч.*)

(*Піднімають руки вгору, долоні згинають вперед, нахиляються ліворуч-праворуч.*)

У трамвайчик ми сідаєм
І у вікна визираєм.
А додому як захочу —
У маршрутку я заскочу.

(*Руки на поясі, нахили вперед.*)

(*Стрибають на місці.*)

3. Творче перенесення знань і навичок у нові ситуації

Хвилинка-цікавинка

— Послухайте вірш «Кольорові міста». Про що, на вашу думку, в ньому йтиметься?

Мов дивна мапа, олівці:
Червоний — місто Чернівці.
Оранжевий — Одеса-мама,
Хоч кольорів там — ціла гама!
Нас кличе жовтий без утоми
До себе в гості у Житомир!
Як на ланах зелене збіжжя,
Зелене місто Запоріжжя.

А старовинний Борислав
Блакитну барву нам прислав.
По синій, навіть важкодуми,
Спішать мерщій куди? У Суми.
Лиш фіолетовий і досі я
Ще не назвав. Це ж — Феодосія!
Всі кольори запам'ятати
Поможуть вам міста, малята!

Володимир Верховень

- Які назви міст згадуються у вірші?
- Чому автор називає їх кольоровими?
- Чим цікаві ці кольори? (*Це кольори веселки.*)

Дидактична гра «Закінчи речення»

Кияни живуть у... (*Києві*).
Харків'яни живуть у... (*Харкові*).
Полтавчани живуть у... (*Полтаві*).
Львів'яни живуть у... (*Львові*) тощо.

Хвилинка художника «Улюблені місця мого міста/села»

— Намалуйте те, що вам найбільше подобається у рідному краї.

III. ЗАКЛЮЧНА ЧАСТИНА. РЕФЛЕКСІЯ

Метод «Шість капелюхів, що мислять»

Білий капелюх. Які назви та походження міст ви запам'ятали?
Червоний капелюх. Назва якого міста вам видалася найцікавішою?
Чорний капелюх. Чи добре, що змінюються назви міст?
Жовтий капелюх. Чи добре, що міста постійно розвиваються?
Зелений капелюх. Чи хотіли б ви заснувати нове місто?
Синій капелюх. Чому необхідно знайомитися з історією міст?

Вправа «Резюме»

Учитель пропонує учням підбити підсумки своєї діяльності на уроці, створивши резюме з використанням ключових фраз.

- Під час уроку мені вдалося...
- Найважливішим завданням для мене стало...
- У ході роботи в мене виникли почуття...
- Мене зацікавили питання...
- Мені забракло таких знань та вмій...
- У цих питаннях я б хотів (*хотіла*) розібратися докладніше...

ДЛЯ ВЛАСНИХ НОТАТОК

УРОК 118. ПРОФЕСІЇ ДОРΟΣЛИХ НАШОЇ МІСЦЕВОСТІ

Мета:

- **формування предметних компетентностей:** продовжити ознайомлення дітей з працею дорослих: розширити знання про те, що люди різних професій працюють для загального блага; закріпити знання про їхні знаряддя праці; активізувати словник дітей назвами професій; стимулювати вживання прислів'їв про працю; розвивати творчі здібності; виховувати шанобливе ставлення до людей різних професій;
- **формування ключових компетентностей:** спілкування державною (і рідною у разі відмінності) мовами; уміння навчатися впродовж життя; соціальні та громадянські компетентності.

Обладнання: картки із зображеннями різних професій; клубочок; паперові призи; книги про професії; комп'ютер; відеоролик; геометричні фігури; аркуші; кольорові олівці.

Тип уроку: урок формування вмій і навичок.

Освітні галузі: соціальна та здоров'язбережувальна, мовно-літературна.

Хід уроку

I. ВСТУПНА ЧАСТИНА

1. Організаційний момент

Сьогодні діти, у нас незвичайний урок.
Сьогодні ми зробимо ще один крок
В Країну Професій, в країну чудову.
Що нас чекає — ще нам невідомо.
Рукою легенько я лиш махну.
У гру цікаву вас всіх поведу.

2. Повідомлення теми та мети уроку

— Діти, подивіться навколо себе. Ви бачите столи, стільці, іграшки, книжки, вікна, двері. Усе це зроблено руками людей різних професій. Саме про них сьогодні говоритимемо.

II. ОСНОВНА ЧАСТИНА

1. Первинне застосування нових знань (пробні вправи)

«Мозковий штурм»

— Чи можна прожити без професій?
Діти висловлюють свої міркування.

Робота за підручником (с. 75)

— Розгляньте малюнки. Люди яких професій на них зображені? (Діти називають професії та яку роботу виконують ці люди.)

Інженер-будівельник — здійснює технічний нагляд за виконанням будівельно-монтажних робіт, контролює терміни та якість будівельних робіт, а також якість матеріалів, виробів, що застосовують у будівництві.

Моряк — людина, яка працює на транспортному або спеціальному судні, або служить на кораблі Військово-морського флоту. Залежно від виконуваних функцій або спеціалізації моряки можуть бути розподілені на більш точні професії, наприклад: капітан, штурман, лоцман, матрос тощо.

Офіс-менеджер — веде діловодство, отримує та переглядає документи, виписує доручення, приймає звіти довірених осіб, веде таблиць обліку робочого часу працівників офісу.

Шахтар — гірник, який працює в шахті. Робота шахтаря полягає у видобуванні різних руд у підземних шахтах.

Доярка — особа, яка у ручний спосіб або за допомогою машинного пристосування здійснює доїння тварин, проводить годівлю корів, молодняка великої рогатої худоби відповідно до раціонів, напуває худобу.

Лісник — займається охороною лісу і довіреного майна в закріпленому обході, проводить заходи для попередження і припинення лісопорушень, порушень правил пожежної безпеки.

Технологія «Крісло автора»

— Де працюють дорослі у вашій місцевості? Людей яких професій найбільше у вашому місті/селі?

Дидактична вправа «Професії батьків»

Обладнання: картки із зображеннями різних професій (бажано, щоб серед них були професії батьків дітей).

Попередня робота: провести бесіду, під час якої нагадати дітям про різні професії дорослих, про їхню користь.

Учитель по черзі демонструє картки, або кожна дитина обирає картку за бажанням. Дитина розповідає про зображену професію, про користь, яку приносять люди цієї професії країні.

Рольова гра «Кухарі»

Діти об'єднуються у дві команди (розраховуються на «перший-другий»). Перша команда готує першу страву, а друга — салат. Кожна дитина вигадує, яким продуктом вона буде: «цибулею», «морквою», «буряком», «капустою», «петрушкою», «перцем», «сіллю» і т. ін. — для першої страви; «картоплею», «огірком», «цибулею», «перцем», «яйцем», «майонезом» і т. ін. — для салату. Потім усі діти утворюють коло, утворюється «каструля», гравці співають пісню (імпровізація):

Зварити ми можемо швидко борщ або суп
І смачну кашу з декількох круп,
Нарізати салат й простий вінегрет,
Компот наварити — це славний обід.

Діти зупиняються, а ведучий (учитель) по черзі називає, що він хоче покласти в «каструлю». Дитина, яка себе впізнала, входить у коло. Коли всі «компоненти» страви опиняться у колі, ведучий пропонує «приготувати іншу страву».

2. Самостійне застосування учнями знань (тренувальні вправи)

Відгадування загадок (<https://youtu.be/QHyAZKJUXqc>)

— Відгадайте загадки про види професій. Складіть розповідь про одну з професій (на вибір).

Гра «Всі потрібні, всі важливі»

— Уявіть, що було б, якби зникли деякі професії? Що тоді сталося б з нами, з нашим світом?

— Пограймо у гру. Я вам зачитуватиму запитання, ви уважно слухайте і давайте відповіді.

- Хто такий електрик? (Людина, яка працює з електричним струмом.) Що сталося би якби не було електрика? (Не було б світла.)
- Хто такий кухар? (Людина, яка готує їжу.) Що сталося б, якби не вийшов на роботу кухар? (Не було б обіду.)
- Якби не було професії учителя? (Ми не здобули б освіти.)
- Якби не було професії лікаря? (Не було б кому надати медичну допомогу людям.)
- Якби не було професії прибиральника? (На вулицях було б брудно.)
- А зараз я прошу дати відповідь на моє запитання: «Яка професія найважливіша?». (Відповіді дітей.)

Висновок. Кожна професія важлива і потрібна. Варто з повагою ставитись до інших, цінувати їхню працю.

Дидактична гра «Кому що потрібно для роботи?»

На картинках зображені люди різних професій та набір різних інструментів, предметів для кожної професії. Дібрати тільки предмети, потрібні їм для роботи.

Лікар. (Білий халат, ліки, шприц.)

Перукар. (Ножиці, гребінець, дзеркало.)

Кухар. (Каструля, ніж, м'ясорубка.)

Учитель. (Книжка, зошит, ручка, крейда.)

Двірник. (Мітла, відро, віник.)

Пантоміма «Відгадай, хто я»

Обладнання: клубочок, паперові призи.

Учитель пропонує дітям по черзі обрати якусь професію та показати її без слів. За допомогою клубочка обирають наступного гравця.

Виграє та отримує приз той, хто краще покаже професію.

Вправа — гра «Каталог книжок»

Діти отримують книги з ілюстраціями до професій і розміщують їх на відповідних полицях з літерами А, В, П, пояснюють свій вибір.

А: архітектор, агроном, аптекар, акробат, астроном.

В: вихователь, ветеринар, водій, водолаз, вантажник.

П: продавець, перукар, пожежник, пекар, пілот.

Руханка «Листоноша»

Діти об'єднуються у дві команди. Гравці по черзі підбігають кожен до свого стільця, на якому лежить маленький конверт. На звороті написано ім'я адресата з іншої команди. Прочитавши ім'я адресата, «листоноша» голосно вигукує його, а адресат підводить руку і кричить: «Це Я!». Потім він вирушає за черговим листом. Виграє найшвидша команда. Учитель на звороті карток може написати значення імен. Ці картки наприкінці гри можна зачитати і подарувати.

3. Творче перенесення знань і навичок у нові ситуації (творчі вправи)

Гра «Склади будинок»

Завдання учнів: з геометричних фігур скласти будівлі: школу, палац, цирк, магазин. Діти працюють у групах, пояснюють, як ці будівлі можна використовувати.

Мовна гра — діалог «Інтерв'ю»

Діти розповідають за запитаннями про обрану професію, місце роботи, які дії будуть виконувати, чому обрали цю професію.

— Як називається професія?

— Які знаряддя праці (*інструменти, прилади, технічні пристрої тощо*) використовують фахівці?

— Що роблять люди?

— Який результат їхньої праці?

— Чому мені цікава саме ця професія?

— Чому без цієї професії обійтися не можна?

Вправа «Де я був»

Учитель називає речення, дітям потрібно його продовжити.

- Я бачив печиво, цукерки, хліб. Де я був? (*Я був...*)
- Я бачив ножиці, гребінець, фен...
- Я бачив білий халат, ліки...
- Я бачив сіно, корів, коней...

Робота над прислів'ями

1) Продовжте прислів'я.

- Праця людину годує, а... (*лінь марнує*).
- Який майстер — ... (*така й робота*).
- Сім разів відмірай, ... (*один раз відріж*).
- Мало хотіти — ... (*слід навчитися і вміти*).

2) Робота за підручником (с. 74).

— Поясніть, як ви розумієте зміст прислів'їв про рідний край. Одне з них вивчіть напам'ять.

Творче малювання «Моя улюблена професія»

Завдання: створити малюнок і скласти творчу розповідь «Моя улюблена професія».

III. ЗАКЛЮЧНА ЧАСТИНА. РЕФЛЕКСІЯ

Гра «Закінчи речення»

- Виступає в театрі... (*актор*).
- Літає в космос... (*космонавт*).
- Ловить рибу... (*рибалка*).
- Вчить дітей... (*учитель*).
- Робить двір чистим... (*двірник*).
- Зробила мені два уколи... (*медсестра*).
- Людина, яка займається вирощуванням лісу, — ... (*лісник*).

Вправа «Барикадні битви»

Учитель об'єднує дітей у дві групи, визначає тему для «битви» («Професії»). Діти готують «зброю» — тобто запитання за заданим матеріалом. Кожна група по черзі «стріляє» в суперника, тобто ставить запитання, називаючи, хто саме відповідатиме. Якщо відповіді немає, то «суперника вважають знешкодженим». «Битва» триває до тих пір, поки в одній з команд не залишиться жодного «воїна».

ДЛЯ ВЛАСНИХ НОТАТОК

УРОК 119. ПРИРОДА РІДНОГО КРАЮ. ВОДОЙМИ

Мета:

- **формування предметних компетентностей:** збагачувати уявлення дітей про природне довкілля; дати поняття про водойми, їхні багатства; з'ясувати значення водойм для людей, причини їхнього забруднення; розвивати логічне мислення, уяву, пам'ять, художнє мовлення; виховувати любов до природи рідного краю, вміння образно, емоційно, гарно виражати свою думку;
- **формування ключових компетентностей:** спілкування державною (і рідною у разі відмінності) мовами; уміння навчатися впродовж життя; компетентності в природничих науках і технологіях, екологічна грамотність і здорове життя.

Обладнання: кубик; малюнки риб; картки-краплинки різного кольору; макет колодязя; 2 вудочки; кухлик.

Тип уроку: урок формування вмінь і навичок.

Освітні галузі: природнича, мовно-літературна.

Хід уроку

I. ВСТУПНА ЧАСТИНА

1. Організаційний момент

Доброго ранку, мої малята!
Дуже рада вас вітати.
Наберем в долоні сміху,
Кинем всім гостям на втіху.
Нашорошим наші вуха,
Щоб могли уважно слухать,
І поплескаєм завзято.
Та й почнем наше заняття.

2. Актуалізація опорних знань

— Відгадайте загадку.

- У морях і річках живе,
Але часто по небу літає.
А як набридне їй літати,
На землю знову осідає. (Вода.)

— Де в природі зустрічається вода? (У повітрі, у ґрунті, в рослинах, у водоймах.)

3. Повідомлення теми та мети уроку

- Чи хотіли б ви дізнатися, які водойми є у нашому краї?
- Нумо прочитаємо про це у нашому підручнику.

II. ОСНОВНА ЧАСТИНА

1. Первинне застосування нових знань

Робота за підручником (с. 76)

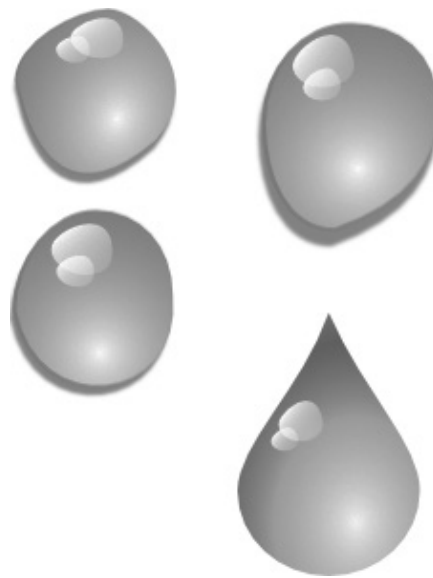
1) Інформаційне повідомлення.

Діти зачитують текст у підручнику, аналізують його зміст.

2) Технологія «Навчаючи — вчуся».

Підготовлені учні ознайомлюють зі своєю інформацією однокласників і отримують інформацію від них.

Річка — природний водний потік, що витікає з джерел чи з озера. За своїм характером ріки поділяються на рівнинні та гірські. Річки використовують для рибництва, судноплавства, зрошення; вони є джерелом гідроенергії.

Озеро — природне заглиблення в земній поверхні, заповнене водою. Озера використовуються людиною для водопостачання населених пунктів, підприємств, зрошення полів, видобування солей, лікувальних грязей, а також для розведення риби, як зона відпочинку.

Ставок — штучна водойма для зберігання води з метою водопостачання, зрошення, розведення риби.

Джерело — природний вихід на земну поверхню підземних вод. Виникає під впливом земного тяжіння. Джерела утворюються на дні ярів, балок, на схилах горбів, крутих берегів річок.

Море — частина океану, відокремлена від нього суходолом; великий водний простір з солоною водою.

3) *Технологія «Акваріум».*

Учитель пропонує одній із груп сісти в центрі класу. Подає команду розпочати обговорення проблеми «Яке значення мають водойми для людей?».

(Використати малюнок у підручнику, с. 76.)

Наприклад:

Водойми є народним багатством. З давніх-давен люди селилися поблизу озер, річок. Брали з них воду, ловили рибу, сплавляли ліс. Тепер на великих річках побудовано електростанції. Вони дають електричний струм. Очищена вода надходить у водопроводи. Річками перевозять пасажирів, різні вантажі. У них мешкають звірі, риби, водоплавні птахи. Біля річок завжди свіже повітря, тому тут добре відпочивати. Щоб вода не підмивала береги і річка не замулювалася, береги обсаджують деревами.

Наприкінці обговорення учні мають дійти до спільного рішення за 3–5 хв.

Учитель ставить класу запитання:

- Чи погоджуєтесь ви з думкою групи?

Метод «Кубування»

Учні відповідають на 6 різних типів запитань. Тема — «Водойми».

- 1) Опишіть обрану водойму.
- 2) На кого (*на що?*) вона схожа?
- 3) З чим ви асоціюєте назву цієї водойми?
- 4) Що ви знаєте про цю водойму?
- 5) Яку користь (*шкоду*) приносить ця водойма?
- 6) Добре чи погано, що є така водойма?

Фізкультхвилинка «Парк відпочинку»

Починаємо фізкультхвилинку —

(Крокують.)

Ми у парку відпочинку.

Ось на гойдалки всі сіли,

(Кружляють у парах.)

Дуже швидко полетіли.

Тихше, тихше, не летіть,

(Рухаються повільніше.)

Гойдалки всі зупиніть.

(Зупиняються.)

Раз, два, раз, два,

(Плещуть у долоні.)

Закінчилась наша гра.

2. Самостійне застосування учнями знань (*тренувальні вправи*)

Обговорення у загальному колі

- Які водойми є у вашому населеному пункті? Як вони називаються?
- Які риби водяться у водоймах вашої місцевості?
- Які птахи живуть поблизу водойм?

Вправа «Здивуй клас!»

Учитель викладає картку із зображенням риби (*щука, краснопінка, лин, сом, окунь, колючка*), підготовлені учні коротко розповідають про неї.

Щуку рибалки прозвали *річковим вовком*. У неї витягнуте тіло і довга голова з широким ротом. Щука — хижа риба. У неї дуже гострі зуби. Вона нападає на великих і маленьких рибок. Якщо

голодна, потягне на дно каченя або гусеня. Але ще її називають *річковим санітаром*. Адже в першу чергу щука нападає на хворих риб, очищуючи водойми, запобігає поширенню хвороб.

Краснопірка є справжньою маленькою хижачкою, що мешкає в прісноводних річках і озерах. Вона харчується різною дрібною рибкою, личинками, черв'ячками і т. ін. Назву свою краснопірка отримала завдяки червоним плавцям. Цікаво, що у молодих особин їхній колір не такий яскравий, як у більш дорослих риб.

Лин широко поширений у прісних водоймах. Назву риба отримала швидше за все внаслідок здатності на повітрі «линяти»: спійманий лин укривається великими чорними плямами внаслідок відшарування від шкіри слизу, що вкриває тіло риби.

Сома природа нагородила довгими вусами, які він використовує як приманку, зате у цієї риби тіло голе без луски. У сома витягнуте тіло, великий рот з гострими зубами. Живуть соми у великих річках з маленьким плином. Дорослі самці досягають розміру від півтора до трьох метрів і важать більше ста кілограмів. Удень вони сплять у мулистому дні, а ввечері поживляються і ласують жаб'ячої ікרוю, жабами, мальками або поїдають загиблу рибу. У сомів небагато ворогів, тому вони живуть довго, до сорока років.

Окунь має зеленувато-жовте забарвлення, на боках 5–9 поперечних чорних смуг. Забарвлення його робить непомітним поміж підводних рослин, де він любить ховатися, чекаючи на здобич. З шумом і плескотом, лякаючи дрібну рибку, вискакує з води. Як і щука, окунь любить полювати із засідки. Харчується дрібною рибою, молоддю великих риб. Окунь найпоширеніша річкова риба.

Колючки своєю назвою завдячують колючкам на спині, які захищають їх від ворогів. Цих риб можна зустріти навіть у найменших озерцях. Деякі види колючок живуть і в прісній, і в солоній воді. Шипи на спині потрібні риbam для самозахисту. Незважаючи на наявність шипів, колючки стають здобиччю бурозубок, видр та хижих риб. Колючка — єдина риба, яка будує гнізда для свого потомства.

Пальчикова гра «Риби»

Десять риб спіймали ми —

(Показують долоні з розчепіреними пальцями.)

У річці плавали вони.

(Показують рукою хвилі.)

Лящ, плітка, лин, карась,

(Діти загинають пальці спочатку на одній руці, а потім на другій руці.)

Окунь, щука, сом, йорж, в'язь,

(Загинають десятий палець.)

А десятий вугор був,

Він зірвався і поплив.

(Плещуть один раз у долоні. «Малюють» у повітрі рукою хвилеподібну лінію.)

Робота в групах. Гра «Який, яка, яке?»

— Доберіть слова-ознаки, що характеризують водойми.

Діти в групах добирають ознаки, після закінчення роботи зачитують.

I група. Ставок (який?) — ... (сільський, малий, великий, глибокий, мілкий, штучний, брудний, чистий, зарослий, орендований...).

II група. Річка (яка?) — ... (велика, мала, широка, глибока, мілководна, чиста, швидка, повноводна...).

III група. Озеро (яке?) — ... (лісове, степове, глибоке, чисте, кругле, овальне, красиве, таємниче, далеке, велике...).

Гра-руханка «Утвори нову фарбу» (кольоротерапія)

Учні підходять до вчителя, витягують картку-краплинку певного кольору. За сигналом ведучого «діти-краплинки» поєднуються в пари.

Наприклад: червона з жовтою знаходять колір краплинки, що утворився під час змішування червоного та жовтого кольорів, — помаранчевий; жовта із синьою знаходять колір краплинки, що утворився під час змішування синього та жовтого кольорів, — зелений; червона з синьою знаходять колір краплинки, що утворився під час змішування червоного та синього кольорів, — фіолетовий.

Гра-емпатія «Я — річка»

— Ти хто? (Річка, річечка.)

— Ти яка? (Глибока, вузька, працююча, невтомна, блакитна, бурхлива...)

— Який ти маєш голос? (Чистий, дзвінкий, грайливий, мелодійний, срібний...)

- Де ти живеш? (*У лісі, в полі, у горах, в долині...*)
- З ким ти дружиш? (*Рослинами, сонечком, дощиком, тваринами...*)
- Чим живишся? (*Водичкою, джерельцем, дощиком, струмочком, снігом.*)
- У що одягаєшся? (*У квіти, рослини, дерева, береги.*)

Народна гра «Криничка»

Перед учасниками гри ставлять макет колодязя, на дні якого — кухлик. Грають діти парами. Їм дають по вудочці. Потрібно зачепити кухлик на гачок й витягнути з «колодязя». Хто першим це зробить — той переможець.

Поетична хвилинка

Учитель читає вірш.

Якби на всьому світі не стало вмить води,
То висохли б всі ріки, озера і ставки;
Тоді би дощ не капав, не падав білий сніг,
Ніхто б з гори на санках кататися не зміг.
Якби на всьому світі не стало вмить води,
То не було би більшої для всіх людей біди.
Щоб чиста та цілюща вода була завжди,
Її безцінний скарб повинні берегти.

— До чого закликає автор? (*Берегти воду.*)

Хвилинка-цікавинка

- Людина не може прожити без води понад 8 днів.
- Дорослому потрібно споживати два з половиною літри води на день.
- За все життя людина споживає 50–60 т води.
- Щоб виростити 1 кг овочів, зерна, потрібно 2 т води.
- Щоб добути 1 т вугілля, необхідно 5 т води.

III. ЗАКЛЮЧНА ЧАСТИНА. РЕФЛЕКСІЯ

Сенкан

Водойма.

Природна, штучна.

Охороняється, очищується, використовується.

Водойми використовують для виловлювання риби.

Водосховище.

Вправа «Резюме»

Учитель пропонує учням підбити підсумки своєї діяльності на уроці, створивши резюме з використанням ключових фраз.

- Під час уроку мені вдалося...
- Найважливішим завданням для мене стало...
- У ході роботи в мене виникли почуття...
- Мене зацікавили питання...
- Мені забракло наступних знань та вмінь...
- У цих питаннях я б хотів (*хотіла*) розібратися докладніше...

ДЛЯ ВЛАСНИХ НОТАТОК

УРОК 120. ЕКСКУРСІЯ ДО ВОДОЙМИ

Мета:

- **формування предметних компетентностей:** формувати знання дітей про різні види водойм, поширені в нашій місцевості; ознайомити з природою екосистеми водоймища; учити досліджувати водойму та формувати уявлення про її значущість у житті людини; виховувати допитливість, бажання дізнатися більше про водний рослинний світ рідного краю; сприяти формуванню в учнів дбайливого ставлення до природи;
- **формування ключових компетентностей:** спілкування державною (і рідною у разі відмінності) мовами; уміння навчатися впродовж життя; компетентності в природничих науках і технологіях; екологічна грамотність і здорове життя.

Обладнання: комп'ютер; відеоролики; ілюстрації.

Тип уроку: урок формування вмій і навичок.

Форма проведення: урок-екскурсія.

Освітні галузі: природнича, мовно-літературна.

Хід уроку

I. ВСТУПНА ЧАСТИНА

1. Організаційний момент

2. Повідомлення теми та мети уроку

- Якою була тема попереднього уроку?
- Чи здогадалися ви, у яку подорож кличе дзвінок? (*Відповіді дітей.*)
- Сьогодні ми разом із вашими батьками помандруємо до водойми.

II. ОСНОВНА ЧАСТИНА

1. Засвоєння нових знань, умінь і навичок

Робота за підручником (с. 77–78)

1) Відгадування загадок.

Діти читають і відгадують загадку про ставок (с. 77).

- Синя стрічечка блищить,
Щось тихеньке гомонить
- І біжить собі, біжить,
Не зупиниться й на мить. (*Річка.*)

2) Ознайомлення з планом опису водойми.

Зачитування плану опису водойми, розподіл завдань між групами.

I група. Загальна характеристика водойми.

II група. Рослинний світ водойми.

III група. Тваринний світ водойми.

IV група. Значення водойми для людей.

Перегляд відеоролика «Експедиція до водойми» (https://youtu.be/pdA_CZjLHrg)

— Нумо переглянемо, за чим нам потрібно спостерігати під час екскурсії.

Повторення правил поведінки під час екскурсії

ПРАВИЛА ПОВЕДІНКИ ПОБЛИЗУ ВОДОЙМ

1. Не викидати сміття у воду.
2. Не кидати у воду каміння.
3. Не зчиняти галасу поблизу водойм.
4. Підгодовувати водоплавних птахів можна обережно, щоб не налякати їх.
5. Не кидати в них камінням.
6. Ходити біля водойми обережно, щоб не зісковзнути у воду.
7. Без дозволу й нагляду дорослих купатися в ставках заборонено!

2. Експедиція до водойми

— Проведімо дослідження водойми.

I група:

- Огляньте водойму. Де ми знаходимось?
- Як називається водойма?
- Звідки бере початок наш ставок?
- З якої річечки він утворився?
- Як ви вважаєте, ставок великий чи маленький (*глибокий чи мілкий*)?
- Який колір води?
- Куди тече русло?
- Які береги водойми, з чого вони складаються: каменю, піску, ґрунту?
- Яка форма її берегів?

II група:

- Які рослини ростуть на берегах водойми?
- Які дерева ростуть біля водойми?
- Розгляньте рослини, що ростуть у водоймі.
- Як ви гадаєте, чому вони саме там ростуть? Назвіть рослини, що ви впізнали.
- Чи є на поверхні водойми такі рослини: латаття біле, глечики жовті, ряска?

III група:

- Постережіть за тваринами водойми.
- Які тварини живуть на поверхні води?
- Хто побачив і може назвати комах?
- Яких водоплавних птахів ви побачили?

IV група:

- Як люди використовують водойму?

Вправа «Милування»

Мовчазне споглядання краєвиду і накопичення вражень: діти заплющують очі та слухають звуки природи (*кумкання, цвірінькання, шелест, хлюпіння, дзюрчання тощо*).

Рухлива гра «Струмочки — озеро»

— Уявіть, що ви — лісові струмочки. Коли я промовлю слово «струмочки», ви «утворюєте» два струмочки і «течете» по лісу, не наштовхуючись одне на одного, тримаючись за руки. На слово «озеро», ви, «струмочки», утворюєте одне велике «озеро» і повторюєте рухи, що я називатиму. Отже, будьте уважними! (*Учитель показує рухи, учні повторюють.*)

3. Систематизація й узагальнення засвоєних знань, умінь і навичок

Повернення до класу. Звіт груп

Кожна група звітує, робить висновок з побаченого.

Висновок. Наявність водойми в населеному пункті — важливий чинник для життя і господарської діяльності людей.

Перегляд відеоролика (<https://youtu.be/mr96R8NG3xQ>)

Діти переглядають відео «Які водойми є в Україні? Найбільші річки та озера».

- Які водойми згадано у відео?
- Яким кольором позначають водойми на карті?
- Які найдовші річки в Україні? (*Дніпро, Дунай, Дністер.*)
- Як утворюються озера? (*Западини заповнюються водою.*)
- Чому воду названо дорогоцінним скарбом?

Фізкультхвилинка»

4. Застосування засвоєних знань, умінь і навичок

Робота за підручником (с. 77)

— Разом з однокласником/однокласницею розгляньте малюнки. Розкажіть, що забруднює водойми у вашій місцевості.

Технологія «Крісло автора»

— Як, на вашу думку, можна вберегти водойми від забруднення?

Висновок. Водойми потрібно оберігати від забруднення.

Технологія «Кероване читання»

Учитель читає оповідання В. Сухомлинського «Камінь», зупиняючись на найцікавіших місцях. Діти висловлюють свої передбачення, що потім аналізують.

У лузі, під гіллястим дубом, багато років була криниця. Вона давала людям воду. Під дубом біля криниці відпочивали подорожні. Одного разу до криниці прийшов... (хлопчик). Він любив пустувати. Він подумав: «А що воно буде, як я візьму оцей... (камінь) і кину його в криницю? Ото, мабуть, булькне».

Підняв камінь, кинув його в криницю. Булькнуло та ще й дуже. Хлопчик засміявся, побіг і... (забув) про свої пустощі.

Камінь упав на дно криниці й... (закрив джерело).

Вода припинила прибувати.

Криниця... (засохла).

Засохла трава навколо криниці, і дуб засох, бо підземні... (струмки) потекли кудись в інше місце.

На дубі перестав мстити гніздо соловейко. Він полетів на інший луг.

Замовкла... (соловейкова пісня).

Сумно стало в лузі.

Минуло багато років. Хлопчик став... (дідусем). Одного разу він прийшов на те місце, де колись був зелений луг, стояв гіллястий дуб, співав соловейко, вабила студена криниця.

Не стало ані лугу, ані дуба, ані соловейка, ані криниці. Довкола пісок, вітер здіймає хмару пилуки.

... («Де ж воно все поділося?») — подумав дідусь.

Екологічна бесіда за змістом твору:

— Де знаходилась криниця?

— Що зробив хлопчик? Оцініть його вчинок.

— Що сталося із криничкою?

— Як усе навколо змінилося після її засихання?

— Що здивувало дідуся?

— Як на вашу думку, про що подумав дідусь?

— Чи можна забруднювати криниці? Чому?

Рубрика «Чи знаєте ви...»

Діти зачитують у підручнику (с. 78) повідомлення про те, чому люди селилися біля водойм.

Мистецька хвилинка. Вправа «Екскурсивод»

Діти розглядають картину Г. Колисного «Хатинка біля річки». За бажанням «екскурсоводи» ознайомлюють дітей зі змістом картини.

Пантоміма

— Уявіть і покажіть рухами рук, як вода дзюркоче; як тече джерело; як, ніби «змійка», пробігає струмок; хвилі, які здіймаються від вітру і сили води, тому що її стає дедалі більше.

III. ЗАКЛЮЧНА ЧАСТИНА. РЕФЛЕКСІЯ

Вправа «Бліцопитування»

Перший учень ставить коротке запитання з теми уроку другому, другий — третьому, і так — до останнього учня. Час на відповідь — кілька секунд.

ДЛЯ ВЛАСНИХ НОТАТОК

УРОК 121. РОСЛИНИ РІДНОГО КРАЮ

Мета:

- **формування предметних компетентностей:** формувати в учнів уявлення про різноманітність рослинного світу нашого краю; навчити розподіляти рослини на групи, розпізнавати їх, порівнювати, робити висновки; розвивати спостережливість, увагу; виховувати дбайливе ставлення до природи, любов до рідного краю, вміння бачити прекрасне в природі, бажання охороняти та примножувати її красу;
- **формування ключових компетентностей:** спілкування державною (і рідною у разі відмінності) мовами; уміння навчатися впродовж життя; компетентності в природничих науках і технологіях; екологічна грамотність і здорове життя.

Обладнання: предметні малюнки; комп'ютер; відеоролик; картки-підказки; малюнки грибів; олівці; аркуші паперу; зелені та червоні картки.

Тип уроку: урок засвоєння нових знань.

Освітні галузі: природнича, мовно-літературна.

Хід уроку

I. ВСТУПНА ЧАСТИНА

1. Організаційний момент

2. Актуалізація опорних знань

— Чи є ліс у вашій місцевості? Який він?

3. Повідомлення теми та мети уроку

— Ми вже ознайомилися з різноманітністю рослин та їхньою будовою. Сьогодні будемо вивчати рослини рідного краю.

II. ОСНОВНА ЧАСТИНА

1. Вивчення нового матеріалу

Вправа «Картинна галерея»

Учитель вивішує на дошці 4–5 картин, що містять ознаки основного поняття («Рослини»). Об'єднавши учнів у групи, він пропонує представникам груп через деякий час назвати ознаки поняття, зображені на картинах. Після завершення роботи у групах представники називають одну ознаку. Учитель записує їх на дошці.

I група. Рослина має стовбур, гілля, листя. Це дерево.

II група. Рослини мають кілька товстих стебел, листя. Це кущі.

III група. Рослини мають тонкі м'які стебла, листя, квіти. Це трав'янисті рослини.

Робота за підручником (с. 79)

1) «Листяні — хвойні».

— Назвіть рослини. До якої групи вони належать? Об'єднайте їх у дві групи. З'ясуйте, з якого дерева кожне листя.

1-ша група. Листяні дерева: клен, каштан, дуб.

2-га група. Хвойні дерева: сосна, ялинка.

(1 В; 2 Г; 3 Г; 4 А; 5 Б.)

2) «Рослини лісу».

— Назвіть рослини лісу. (Ліщина, звіробій, шипшина, ожина, чорниця, кропива.)

— Об'єднайте їх у дві групи.

1-ша група. Кущі: ліщина, шипшина, чорниця.

2-га група. Трав'янисті рослини: звіробій, кропива.

Перегляд відео (https://youtu.be/97VH4jqJ_Do)

Діти переглядають та аналізують відеоролик «Які рослини прикрашають твій рідний край?».

Гра «Упізнай рослину»

Учитель пропонує дітям за словесним описом упізнати рослини, що ростуть на шкільному подвір'ї. Описуючи рослину, демонструє її листочок (*вирізаний з паперу чи гербарій*).

Хто впізнав, підбігає до вчителя та називає рослину.

Мовна вправа «Зелені друзі»

Обладнання: ілюстративний матеріал (*картки-підказки*).

Учитель пропонує дітям дібрати слова для логічного завершення речень.

Мовленнєвий матеріал для гри

- У старій діброві ростуть гіллясті... (*дуби*).
- На кленовій алеї діти посадили молоденькі... (*клену*).
- У березняку зростають білокорі... (*берези*).
- У сосняку височать могутні... (*сосни*).
- Якщо в лісі немає жодного хвойного дерева, то цей ліс — ... (*листяний*).
- Кущ, на якому ростуть лісові горішки, називають... (*ліщиною*).
- Дикорослий родич троянди — це кущ... (*шипшини*).
- Липовий мед бджоли беруть із... (*липи*).
- Символами України здавна вважають... (*вербу та калину*).

Якщо під час гри діти вагаються, педагог демонструє їм картку-підказку. Таку саму картку учитель демонструє після кожної правильної відповіді, заохочуючи учасників.

Дихальна вправа «Хитається дерево»

Діти роблять повороти тулубом поперемінно праворуч, а потім — ліворуч, вільно розмахуючи руками, імітуючи гілки дерева, що хитаються на вітрі. Вправу необхідно супроводжувати звуком [у-у-у].

2. Самостійне застосування учнями знань (*тренувальні вправи*)

Дидактична гра «Рослини»

Педагог розкладає перед дітьми картинки із зображеннями дерев, кущів і квітів. Він пропонує їм розділити рослини на три групи: в один бік покласти малюнки лише з деревами, у другий — тільки з кущами, а в третій — із зображеннями квітів.

Робота за підручником (с. 80)

1) *Технологія «Два — чотири — всі разом».*

— Назвіть їстівні та отруйні гриби. Яких грибів не можна збирати? Чому?

Учні індивідуально обмірковують можливі відповіді. Потім об'єднуються в пари, доповнюючи думки одне одного.

Далі діти в четвірках ухвалюють спільне рішення. Завершується робота обговоренням поставленого завдання з усім класом.

Їстівні гриби: підберезник, білий гриб, масляки, опеньки, підосичник, рижик, моховик, лисичка, красноноговець, печериці.

Отруйні гриби: бліда поганка, мухомор, сатанинський гриб, свинуха тонка, жовчний гриб.

2) *Вправа «Творча лабораторія».*

Кожна група знаходить відповідь на проблемне питання.

- Які рослини нас лікують? (*Відповіді лідерів груп.*)

— Що ви знаєте про лікувальні властивості рослин, зображених у підручнику (с. 80)?

Калина. Плоди використовують як вітамінний засіб, при шлункових і простудних хворобах. У народній медицині кору застосовують при застуді, сік — при горлових застудах, кашлі, хворобах шкіри; у косметичці свіжий сік плодів є добрим засобом проти висипів та пігментних плям на обличчі.

У кулінарії з плодів калини готують начинку для пирогів, киселі, пастилу, приправи до м'ясних страв.

Подорожник. Листки подорожника мають тонізуючу дію, збуджують апетит, сприяють підвищенню гемоглобіну в крові, позитивно діють при гострих шлунково-кишкових захворюваннях. Розтерті листки подорожника прикладають до ран, набряків унаслідок удару, при запаленнях шкіри, укусах комах. У народній медицині листки використовують як кровоспинний і ранозагоювальний засіб, при ударах, порізах, нарівах, носових кровотечах.

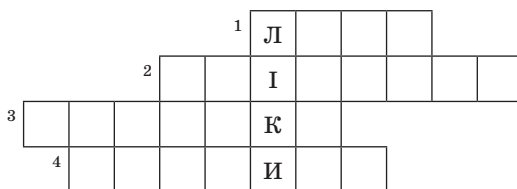
Мати-й-мачуха. У науковій медицині з лікувальною метою використовують листки, рідше квітки. Їх застосовують при хворобах дихальних шляхів та при кашлі. У народній медицині листки і кошики підбілу рекомендують при стенокардії, бронхіальній астмі, запаленні та туберкульозі легень, затяжному кашлі, кишково-шлункових хворобах. Листки використовують для збудження апетиту, при простудних захворюваннях. Свіжі листки прикладають до наривів, ними лікують запалення шкіри, запалення вен на ногах. Відваром листків з підбілу і кропиви миють голову для зміцнення волосся і проти лупи.

Липа. У науковій медицині використовують висушені суцвіття липи для полоскання рота. У народній медицині застосовують у сумішах з іншими рослинами при деяких захворюваннях шлунка, нирок. Липова олія, виготовлена з плодів, вважається доброю харчовою олією, а макуха придатна для використання в кондитерській справі та на корм худобі. Настій липового цвіту здавна використовують у науковій медицині при застуді, а також при грипі та бронхіті. Часто вживають настої при запаленні нирок. Препарати липового цвіту застосовують як заспокійливий засіб при підвищеній нервовій збудливості, для лікування головного болю.

Фізкультхвилинка

3. Творче перенесення знань і навичок у нові ситуації

Кросворд «Ліки»

- 1) Дерево, що цвіте в липні. (*Липа.*)
- 2) Рослина, про яку говорять, що вона лікує від 99 хвороб. (*Звіробій.*)
- 3) Квітка білого кольору, з жовтим очком усередині. (*Ромашка.*)
- 4) Рослина, з якою варять перший весняний зелений борщ. (*Кропива.*)

Творча вправа «Життя рослин»

Обладнання: предметні малюнки із зображенням дерев, їхніх плодів у різні фази росту (*насіння, пагонець, дерево з плодами*); олівці; аркуші паперу.

Учитель пропонує дітям дати відповіді на запитання: «Чи мають дерева життя? Яку користь приносять дерева?».

Діти розкладають предметні малюнки по порядку за фазами росту дерева. Педагог роздає їм аркуші паперу та пропонує намалювати дерево з плодами.

III. ЗАКЛЮЧНА ЧАСТИНА. РЕФЛЕКСІЯ

Вправа «Світлофор»

Учитель ставить запитання з вивченого матеріалу. Учні піднімають для відповіді зелену картку, якщо знають відповідь, та червону — якщо їм важко відповісти.

- На які групи поділяються рослини?
- Чим відрізняються ці групи рослин?
- Чи всі гриби можна вживати в їжу?
- Для лікування яких хвороб використовують лікарські рослини?

Технологія «Рюкзак»

Кожен учень дає стисло відповідь на запитання: «Які зі знань і умінь, набутих на уроці, він візьме із собою для використання на інших уроках?».

ДЛЯ ВЛАСНИХ НОТАТОК

УРОК 122. КУЛЬТУРНІ РОСЛИНИ

Мета:

- **формування предметних компетентностей:** продовжувати ознайомлення учнів з культурними рослинами рідного краю, з їхнім значенням для людини; показати багатство і красу рослинного світу; формувати інтерес до культурних рослин, учити називати їх; розвивати спостережливість; виховувати дбайливе ставлення до природи;
- **формування ключових компетентностей:** спілкування державною (і рідною у разі відмінності) мовами; уміння навчатися впродовж життя; компетентності в природничих науках і технологіях; екологічна грамотність і здорове життя.

Обладнання: предметні малюнки; зразки зерна; різних круп; ілюстративний матеріал; картки для гри.

Тип уроку: урок формування вмінь і навичок.

Освітні галузі: природнича, мовно-літературна.

Хід уроку

I. ВСТУПНА ЧАСТИНА

1. Організаційний момент

У класі стало тихенько,
Усі сидять рівненько,
Учитель до вас усміхається,
Наш урок розпочинається.

2. Актуалізація опорних знань

Тест «Так чи ні?»

Чи культурні ці рослини:
Помідор, гарбуз, малина,
Морква, жито, огірки,
Мак, кульбаба, буряки?

(Кульбаба — дикоросла рослина, а мак і малина бувають і культурними, і дикорослими.)

Чи культурні ці рослини:
Кабачки, кавун і дині,
Абрикос і полуниця,
Подорожник і пшениця?

(Подорожник — дикоросла рослина.)

3. Повідомлення теми та мети уроку

- Чи здогадалися, якою буде тема нашого уроку? (Відповіді дітей.)
- Сьогодні ми продовжимо розмову про культурні рослини.

II. ОСНОВНА ЧАСТИНА

1. Первинне застосування нових знань

Вправа «Уміння аналізувати»

— Доберіть узагальнювальне слово.

Помідор, огірок, капуста, морква, буряк — це... (овочі).

Яблуко, груша, слива, абрикос — це... (фрукти).

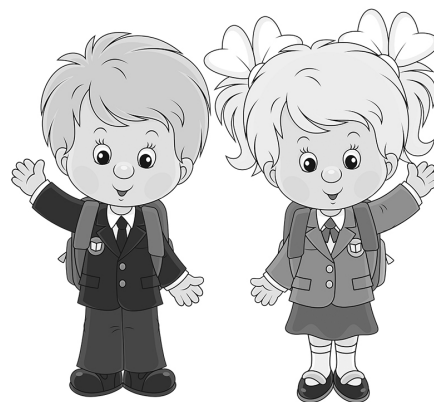
Жито, пшениця, овес, ячмінь, просо — це... (зернові культури).

Овочі, фрукти, зернові культури — це... (культурні рослини).

Робота за підручником (с. 81). Робота в групах

— Назвіть зображені рослини, підготуйте розповідь про них.

І група. Овочеві рослини.

II група. Плодово-ягідні рослини.

III група. Зернові культури.

Звіт I групи «Овочеві рослини»

Морква. Морква є високопоживним коренеплодом. Її Батьківщиною є Афганістан. Найближчими родичами моркви є петрушка, селера, кріп і кмин. Помаранчевий колір моркви походить від пігменту, відомого як бета-каротин. В організмі людини бета-каротин перетворюється на вітамін А, і тому морква дуже корисна для зору та імунної системи. Морква — скарбниця вітамінів.

Огірок. Цей зелений овоч на 95 % складається з води. Огірки широко використовують у кулінарії (*гарніри, соління, супи, салати*). Огірок збуджує апетит, допомагає засвоювати продукти харчування, поліпшує травлення. Це єдиний з овочів, плоди якого ми їмо в зеленому, недозрілому вигляді. Огірок вважають найдієтичнішим продуктом.

Перець. Плоди перцю — багатонасінні несправжні ягоди, червоні, жовтогарячі, жовті, коричневі, зелені, різноманітні за формою, розміром і масою. Перець містить багато вітаміну С та інших вітамінів. Його широко використовують у кулінарії, споживаючи у сирому, вареному чи печеному вигляді. При зниженому імунітеті навесні та восени перець особливо важливий у раціоні.

Цибуля. Це найпоширеніший харчовий продукт у світі. Цибулю вирощують і споживають у багатьох країнах більше, ніж будь-який інший овоч. Існує понад тисяча видів цибулі. У зеленому листі цієї рослини містяться білки, цукор і аскорбінова кислота. Достатньо протягом трьох хвилин пожувати цибулю або часник, щоб знищити в роті всі бактерії. Цибуля — хороший вітамінний засіб, що особливо рекомендується споживати у зимово-весняний період.

Висновок. Овочі дають нашому організму всі важливі елементи й вітаміни. З них можна приготувати безліч різноманітних страв. Але найбільшу цінність мають свіжі овочі. Тож потрібно їсти якомога більше свіжих овочів, щоб бути здоровими.

Звіт II групи «Плодово-ягідні рослини» (на основі загадок)

- Смачна і соковита,
Рясна і плодовита,
На колір, мов калина,
Впізнали? Це... (*малина*).

Малина — ягідний кущ. Відомо декілька сотень культурних сортів малини. Плоди досягають у липні. Вони соковиті, солодкі, ароматні, різного розміру, смаку і кольору залежно від сорту. Рослина лікарська, харчова, медоносна, декоративна.

- Чи то жовта, чи то синя
Соковита господиня.
Чи то сонце, чи то злива —
Пригостить нас влітку... (*слива*).

Батьківщиною *сливи* є Азія. Через красу квітів деякі сорти слив вирощують з декоративною метою. Сушена слива відома як чорнослив. Його часто споживають протягом зими, коли свіжі фрукти недоступні. Регулярне вживання слив сприяє підвищенню імунітету.

- Сам жовтенький, соковитий
Достає серед літа.
Він у джемі, у варенні
І солодкий, і приємний. (*Абрикос*.)

Абрикос — дерево, що має ароматні сонячні плоди. Вони мають борозенки, які ділять плід навпіл. Існує близько 20 видів абрикосів. Плоди цих рослин є популярною основою для приготування варення. Дуже корисна курага, що готують із найстиглих абрикосів.

- Червоний колір, чудовий смак,
кам'яне серце. У кого це так? (*Вишні, черешні*.)
- Рожевіють, червоніють,
У пиріг попасти мріють.
Обліпили гілки пишні
Соковиті, стиглі... (*вишні*).

Вишня — не дуже високе дерево. Листки у нього гладкі, блискучі, зверху темно-зеленого кольору, а знизу — світло-зеленого. Плід у вишні зростає на довгій ніжці. Спочатку він має зелений колір, а потім стає червоним. Вишня є одним із найпоширеніших плодів, що використовують під час приготування солодощів; це цінна і корисна для здоров'я людей садова культура.

Фізкультхвилинка «Вишеньки»

Вийшли ми з лопатами
вишеньки садити.

(Імітують садіння вишень.)

Ой звелися вишеньки
на тоненькі ніженьки.

(Стають навшипінки.)

Виростаєте, вишні,
високі та пишні,
з квітоньками білими,
з ягідками спілими.

(Піднімають руки догори, потягуються.)

(Імітують руками розтуляння пелюсток.)

(Стискають кулачки.)

Звіт III групи «Зернові культури»

Дослідницька робота. Розглядання зерен різних рослин під лупою. (*Овес, пшениця, просо, ячмінь*)
— Чим вони схожі? Чим відрізняються?

Члени групи вибирають певне зерно і розповідають про його особливості.

Овес вирощують здебільшого на корм худобі, в першу чергу коням, бикам і коровам, використовують у кулінарії та медицині.

Пшениця — це символ краси життя, щасливого добробуту. Жодна із зернових культур не має стільки сортів і видів, як пшениця. Вона є найважливішою харчовою культурою. Із пшениці виготовляють хліб, макаронні вироби.

Просо є цінною круп'яною культурою. Із зерна проса виготовляють крупу (*пшоно*) і борошно. Для годівлі худоби використовують зерно, солому. Просяне сіно та зелена маса з проса переважають за якістю більшість зернових культур.

Ячмінь є важливим кормовим зерном у багатьох країнах світу. Це одна з найдавніших культурних рослин в історії людства. Зерно ячменю використовують для приготування борошна, круп'яних виробів (*перлова та ячмінна крупи*).

Висновок. В Україні вирощують овочі, зернові та плодово-ягідні культури.

2. Самостійне застосування учнями знань (тренувальні вправи)

Дидактична гра «Колосок — зерно — крупа»

Дітям пропонуються різні культури, з яких отримують зерно і зразки круп.

Завдання: розкласти зразки у певній послідовності. (*Від рослини до крупи.*)

(Можна провести у вигляді змагання.)

Обговорення у загальному колі «Навіщо нам рослини?»

Обладнання: тематичний ілюстративний матеріал; крейда.

Перед проведенням гри доцільно провести бесіду за малюнками про роль рослин для життя на землі та їхнє практичне використання людьми. Учитель малює крейдою на дошці хмарку і звертається до дітей.

— Із крапельок туману чи, може, з роси народилася в небі маленька біла хмаринка. Поглянула вона з небес униз: на дрімучі ліси, дбайливо доглянуті фруктові сади й пишні луки, на барвисті квіти та шовкові трави — і захоплено мовила: «Як гарно!». І замислилася мала хмаринка: «Цікаво було б дізнатися, навіщо та для кого вся ця зелень і краса?»

— Нумо розкажемо хмарці про це!

(Діти за допомогою педагога відповідають на запитання.)

- Чим корисні дерева та всі зелені рослини? (*Вони збагачують повітря киснем, роблять його кращим і чистішим.*)
- Навіщо люди вирощують городину? (*Щоб збирати врожай смачних овочів.*)
- Навіщо саджають і доглядають фруктові дерева? (*Щоб вирощувати багаті на вітаміни, корисні фрукти.*)
- Як трав'янисті рослини й лісові плоди допомагають травоядним мешканцям лісу? (*Вони є кормом, поживою для звірат.*)

- Яке значення мають лікарські рослини? (*Лікарські рослини використовують для лікування різних хвороб.*)
 - Яку роль відіграють для людей і природи квіткові рослини? (*Квіти — це краса. Багато квітів є медоносами. Із них бджоли збирають нектар, а потім роблять цілющий мед.*)
- Учитель відзначає найбільш цікаві та змістовні відповіді учнів.
Висновок. До рослин слід ставитися дуже дбайливо, цінувати їх.

Робота за підручником (с. 82). Технологія «Синтез думок»

Діти читають текст, обговорюють зміст у групах. Свої узагальнення з теми (*Чому виникла назва «культурні рослини?»*) учні передають в інші групи по колу. Ті додають своє та підкреслюють те, з чим не погоджуються. «Експерти» складають звіт і пропонують провести обговорення.

Дидактична гра «Відгадай на дотик»

Запропонувати дітям кілька мішечків з різною крупкою.

Завдання: через тканину визначити, де які крупки.

Руханка «Косар»

— Ви коли-небудь бачили, як косять траву? Косар злегка нахилиється вперед, махає косою то в один бік, то в інший. Повторімо ці рухи. Розмахуйте косою зліва направо, щоразу роблячи невеликий крок уперед. Незважаючи на похитування, рухайтесь точно по прямій.

3. Творче перенесення знань і навичок у нові ситуації

Вправа-гра «Від насінини — до огіркової родини»

Завдання: викласти картки, дотримуючи порядку вирощування огірків.

Технологія «Сітка Елвермана»

— Організуйте дискусію в класі, обговоріть проблему. (*Кожен учень робить свій висновок щодо порушеної вчителем проблеми.*)

Так	Проблема	Ні
	Чи можливо вирощувати банани у нашій місцевості?	

Рубрика «Чи знаєте ви...»

Учні зачитують, аналізують повідомлення про помідори (*підручник, с. 82*).

III. ЗАКЛЮЧНА ЧАСТИНА. РЕФЛЕКСІЯ

Вправа «Репортер»

Учитель пропонує учням уявити себе в ролі репортерів і підготувати найбільш цікаве, на їхню думку, запитання відповідно до теми уроку.

Домашнє завдання

— Дізнайтеся в дорослих, які страви готують з кукурудзи.

ДЛЯ ВЛАСНИХ НОТАТОК

УРОК 123. ТВАРИНИ РІДНОГО КРАЮ

Мета:

- **формування предметних компетентностей:** формувати уявлення про види тварин своєї місцевості; вчити визначати найпоширеніші з них; розвивати вміння аналізувати, порівнювати, класифікувати, описувати та розпізнавати тварин; розвивати мислення, увагу, спостережливість; виховувати бажання пізнавати рідний край, дбайливе ставлення до тварин;
- **формування ключових компетентностей:** спілкування державною (і рідною у разі відмінності) мовами; вміння навчатися впродовж життя; компетентності в природничих науках і технологіях; екологічна грамотність і здорове життя.

Обладнання: малюнки тварин; картки з іменами; аудіозапис.

Тип уроку: урок формування вмінь і навичок.

Освітні галузі: природнича, мовно-літературна.

Хід уроку

I. ВСТУПНА ЧАСТИНА

1. Організаційний момент

Доброго ранку, сонце і вітер!
Доброго ранку, ліси і поля!
Доброго ранку, плането Земля!
А всім присутнім зичимо здоров'я!

2. Актуалізація опорних знань

- Довговухий пострибайчик.
Відгадайте, хто це?.. (Зайчик).
- Пухнастий клубочок
Виліз на дубочок,
Жолуді зриває
І в дупло ховає. (Білка.)
- Уночі гуляє,
А вдень спочиває.
Має круглі очі,
Бачить серед ночі. (Сова.)

- Як можна назвати одним словом слова-відгадки? (Тварини.)
- Що ви вже знаєте про тварин?
- Чи хотіли б дізнатися більше?

3. Повідомлення теми та мети уроку

- Продовжте речення.
- Отже, сьогодні ми будемо вивчати... (тварин рідного краю).

II. ОСНОВНА ЧАСТИНА

1. Первинне застосування нових знань

Робота за підручником (с. 83)

1) Робота в парах.

- Назвіть групи тварин. (Комахи, риби, птахи, звірі.)
- Що зображено на малюнках у кружечках? Встановіть відповідність між зображенням тварин і малюнками у кружечках.

2) Стратегія «Перемішайтеся — замріть — об'єднайтеся у пари».

Учитель дає завдання.

- Розгляньте фото комах (с. 83). Які з них мешкають у вашій місцевості? Що вам про них відомо?

Учні вільно ходять класом, почувши сигнал учителя: «Розійдіться!». Потім учитель просить учнів зупинитися, об'єднатися в пари, обговорити разом проблему. Педагог подає команду: «Розійдіться!» — учні починають рухатися класом. Коли вчитель говорить: «Замріть!», діти тиснуть руку тому, хто стоїть найближче до них, об'єднуються з цим учнем у пару і діляться думками. (*Бажано за відведений час утворити якнайбільше пар та обговорити запропоноване завдання.*)

Кімнатна муха живе від 8 до 20 днів. Вона є переносником кишкових інфекцій. Кожна особина має п'ять очей, крил — усього одну пару. Лапок, як і у всіх комах, шість. За допомогою них мухи вміють упевнено триматися на стелі, також здійснюють перевірку їжі на смак.

Тулуб у *комара* завжди стрункий, вузький, з трьома парами довгих лап і тонкими невеликими крилами. Обов'язково є довгий носик-хоботок. Дзижчання, що ми чуємо, насправді видається крилами. У цих комах кусаються лише самки. Самці є вегетаріанцями — вони харчуються лише водою і нектаром. Комарі є переносниками багатьох небезпечних для людини інфекцій.

Колорадський жук належить до сімейства листоїдів і є справжнім розбійником. Він харчується листям картоплі, баклажанів, томату і завдає цим культурам значної шкоди. Тіло має овальну опуклу форму. Крила розвинені добре. З їхньою допомогою жук може здійснювати довгі перельоти. Молодий колорадський жук має яскраво-оранжевий колір і м'який зовнішній покрив. Уже через кілька годин він темніє і стає буро-рожевим. Колорадський жук отримав свою назву після того, як знищив картопляні поля в штаті Колорадо (*США*).

Оси живуть великими сім'ями і спільно піклуються про молоде покоління. Дорослі комахи живляться нектаром і соком фруктів, а личинок вони годують комахами. Осина сім'я складається з декількох сотень робочих особин. На відміну від інших комах, осі жалять лише з метою самозахисту. Слід пам'ятати, що осі приваблюють яскраві кольори і солодкі запахи. Відразу після укусу слід прийняти ліки проти алергії.

Джміль є близьким родичем медоносної звичайної бджоли. Волохатих комах можна зустріти і в лісах, і в горах, і в полях. Товстенке тільце комах покрите густими волосками. Спинка темного забарвлення, часто із жовтими смужками. Джмелі у своєму жалі мають отруту і, на відміну від бджоли, можуть жалити багато разів поспіль.

Гра «Хто де живе?»

У барлозі живе (*хто?*) — ... (*ведмідь*).

У норі живе (*хто?*) — ... (*лисиця*).

У нірці живе (*хто?*) — ... (*кріт*).

У дуплі живе (*хто?*) — ... (*білка*).

У гнізді живе (*хто?*) — ... (*лелека*).

Під кущем живе (*хто?*) — ... (*засць*).

Під листком живе (*хто?*) — ... (*жук*).

Фізкультхвилинка

Йшов по лісу їжачок,	(<i>Крокують на місці.</i>)
В нього шубка з голочок,	(<i>Піднімають руки вгору, розчепіривши пальці.</i>)
Ніс багато грушечок,	(<i>Розводять руки перед собою.</i>)
Аж болів йому бочок.	(<i>Повороти праворуч, ліворуч.</i>)
Раз, два, три, чотири, п'ять!	(<i>Плещуть у долоні.</i>)
Зупинився спочивать.	(<i>Присідають.</i>)
Піклувався їжачок	(<i>Імітують колисання дитини.</i>)
Про маленьких діточок,	
Чарівних, непосидючих,	(<i>Крокують на місці.</i>)
Дуже милих і колючих.	(<i>Сідають за парти.</i>)

2. Самостійне застосування учнями знань (тренувальні вправи)

Гра «Впізнай за описом»

Цю гру можна проводити колективно чи в парі. Одна дитина бере картку із зображенням тварин і, не показуючи малюнка іншим, розповідає про її зовнішній вигляд, поведінку, смаки, місце проживання. Діти повинні за описом дізнатися, про яку тварину йдеться. Дитина, яка розповідала, демонструє малюнок із зображенням тварини.

- Це невеличка тваринка. Замість волосся спинка у неї вкрита колючими голками. У разі небезпеки, вона швидко згортається у колючий клубок із 6–8 тисяч голок. Розгорнути цю тваринку не під силу навіть дорослій людині — настільки розвинені в неї спинні м'язи. Лише вода примушує її розпрямитися. Цю властивість використовує хитра лисиця. (*Їжак*.)
- Ці тварини — санітари лісу, адже вони знищують багато комах-шкідників. Дзьоб є знаряддям для добування корму. Язик із зазубринами далеко висовується із рота, тому вони можуть діставати їжу зі щілин. Цих птахів у наших лісах небагато, тому вони потребують охорони. (*Дятел*.)
- Він — постійний персонаж мультфільмів. У природі — це розумний, спритний, витривалий і сильний хижак. Живиться переважно м'ясом диких тварин. За нічне полювання він може долати до 100 кілометрів. У природі ці тварини є санітарами лісу. Полюючи, вони ловлять хворих і ослаблених тварин, оздоровлюючи все стадо. (*Вовк*.)
- Без нього не обходиться жодна казка про тварин. Його завжди змальовують як боягуза. Проте завдяки своїй лякливості та обережності він рятується від своїх численних ворогів. (*Засць*.)
- Недарма я в казках — найперша хитрунка. Хитра я насправді. Обдурюю птахів. Коли голодна і нічого не вполювала, лягаю на бік, очі заплющую і лежу наче мертва не ворухнусь. Підлетить цікава ворона чи сорока — і потрапить до мене в лапи. Так і собак ми дуримо, коли не можемо від них втекти. Лапи у мене не мерзнуть ніколи, адже у шерсті, наче у черевиках, хвіст під час пересування править за кермо. Щоб бути ситою, за день я повинна з'їсти 20 мишей. (*Лисиця*.)

Робота за підручником (с. 84)

— Які із зображених риб водяться у водоймах вашої місцевості? Розкажіть про одну із них.

Гра «Їжачки, зайчики, лисички»

Учитель кожній дитині тихо називає одну з трьох тварин (*їжачок, зайчик, лисичка*). Після чого діти повинні тільки за допомогою жестів та міміки показати своїх тварин і об'єднатися в три групи. Учитель звертає увагу дітей на те, щоб вони, імітуючи свою тварину, уважно спостерігали за іншими.

Далі діти, об'єднавшись у групи, готують відповіді на запитання підручника (с. 84).

«*Їжачки*». Які птахи живуть у лісах вашої місцевості?

«*Зайчики*». Які птахи живуть біля людських поселень?

«*Лисички*». Які звірі мешкають у лісах вашого краю?

Звіт груп.

Висновок. Тваринний світ України дуже різноманітний. У нас мешкають комахи, риби, птахи, звірі.

Рухлива гра «Полювання»

На картках записано імена всіх учасників. Картки перемішують і роздають учням. Під музику гравці («*мисливці*») рухаються та якомога непомітніше стежать за тим, чиє ім'я записане у них на картці («*здобиччю*»). Щойно музика зупиняється, кожен «мисливець» повинен «вполювати» свою «здобиччю».

Цікавим у грі є те, що кожен гравець водночас є і «мисливцем», і чиєюсь «здобиччю».

3. Творче перенесення знань і навичок у нові ситуації

Вправа «Назви ознаки тварин» (Який? Яка?)

Лисиця — ... (*хитра, руда, пухнаста*);

заєць — ... (*боягузливий, довговухий, куцохвостий*);

вовк — ... (*злий, сірий, зубастий, страшний*);

ведмідь — ... (*бурий, клишоногий, незграбний*);

білка — ... (*моторна, швидка, руда*);

лось — ... (*рогатий, незграбний, сильний*).

Гра «Відгадай, чий хвіст?»

Учитель демонструє ілюстрації. Діти відгадують, чий хвіст показали та як його назвати.

У лисиці — лисячий; у зайця — заячий; у вовка — вовчий; у ведмедя — ведмежий; у білки — білячий; у лося — лосиний; у кабана — кабанячий; в оленя — оленячий; у вівці — овечий; у сороки — сорочий; у куниці — кунічий.

Вправа «Річечка»

— Назвіть казки, у яких героями є дикі тварини.

Наприклад:

«Лисичка-сестричка і сірий вовк»; «Рукавичка»; «Заєць-хвастунець»; «Їжак і заєць»; «Їжачок і соловейко»; «Вовк та баран»; Лисичка та журавель»; «Віслик-мудрагель»; «Легкий хліб»; «Як звірі приятелювали» тощо.

Мовленнєва вправа «Порівняй»

Діти мають пояснити, чим схожі: шпак і ворона; ластівка й горобець; ластівка й зозуля/шпак; соловей і синичка; лисиця та вовк; їжак та дикобраз; карась і короп тощо.

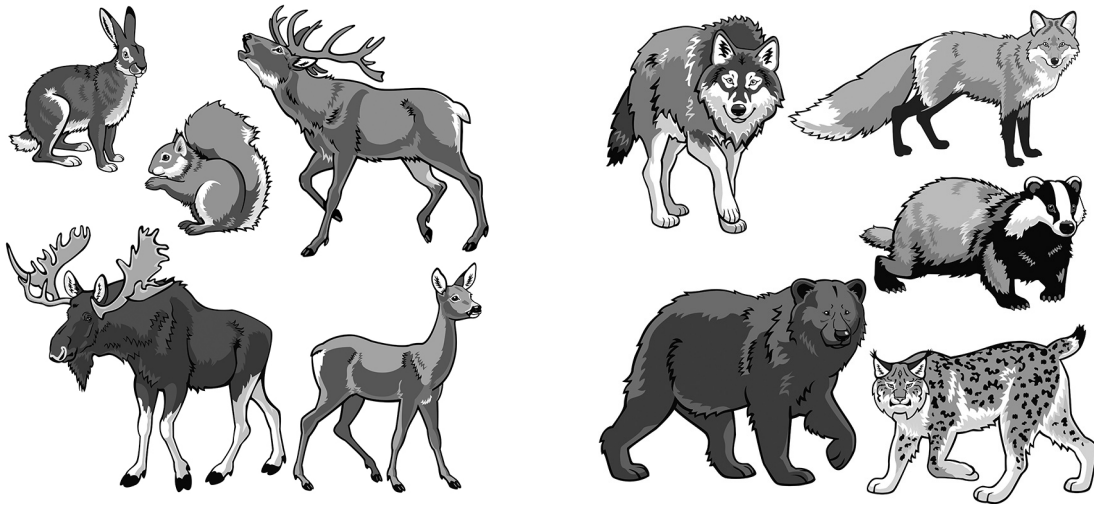
Робота над приказкою

— Чому так кажуть: «Ластівка день починає, а соловейко його кінчає»? (Відповіді дітей.)

III. ЗАКЛЮЧНА ЧАСТИНА. РЕФЛЕКСІЯ

Обговорення у загальному колі

1. Чим дикі тварини відрізняються від свійських?
2. Як людина піклується про диких тварин?
3. Якою є користь від диких тварин?
4. Які повадки диких тварин ви знаєте?
5. Де живуть дикі тварини? (У норі, у барлозі, в дуплі.)
6. Як тварини пристосовуються до життя в зимовий час? (Линька, сплячка.)

Вправа «Кроки»

За допомогою цієї гри з елементами змагання з дитиною можна збагачувати її словниковий запас і розвивати мовлення взагалі.

Гравці стають поруч, домовляються про те, де буде фініш, та обумовлюють тему кроків («Тварини рідного краю»). Кожна дитина може зробити крок, лише назвавши якусь тварину.

ДЛЯ ВЛАСНИХ НОТАТОК

УРОК 124. СТВОРЕННЯ УЛЮБЛЕНОГО ПТАХА УКРАЇНЦІВ — ЛЕЛЕКИ

Мета:

- **формування предметних компетентностей:** розширити та поглибити знання дітей про лелеку-оберіг; закріплювати вміння учнів створювати вироби з підручних матеріалів; розвивати мовлення дітей, творчі здібності, фантазію; виховувати інтерес, любов та повагу до улюбленого птаха українців, невичерпного багатства рідної мови;
- **формування ключових компетентностей:** спілкування державною (і рідною у разі відмінності) мовами; уміння навчатися впродовж життя; компетентності в природничих науках і технологіях; загальнокультурна грамотність.

Обладнання: ватяні диски; картон чорного та червоного кольорів; дерев'яні шпажки; ножиці; клей; нитки червоного та білого кольорів; зразок виробу; предметні малюнки зимуючих та перелітних пташок; дерева; фліп-чарт.

Тип уроку: урок застосування знань, умінь і навичок.

Освітні галузі: технологічна, мистецька, мовно-літературна.

Хід уроку

I. ВСТУПНА ЧАСТИНА

1. Організаційний момент

2. Актуалізація опорних знань

— Чи доводилось вам спостерігати за життям і поведінкою тварин? Яких саме?

— Який птах є символом України? (*Лелека.*)

3. Повідомлення теми та мети уроку

— Лелека — народний символ України. Про нього написано багато віршів, пісень, художники малюють картини. Чи хотіли б ви сьогодні на уроці створити улюбленого птаха українців?

II. ОСНОВНА ЧАСТИНА

1. Осмислення змісту й послідовності застосування способів виконання дій

Відгадування загадки

— Послухайте загадку.

- Довгоногий, чорно-білий,
У гніздо на хаті сів,
Довгим дзьобом,
Знай, туркоче,

Ніби щось сказати хоче.

— Де ж це ти був?

— Далеко, далеко!

— А як звуть тебе?.. (*Лелека.*)

Інформаційне повідомлення

Лелека в українців — святий птах, символ доброти і щастя.

На земній кулі всього 17 видів лелек. У нашій країні живуть два види лелек: білий і чорний.

Білий лелека поширений у багатьох країнах світу. Селяться вони зазвичай на високих деревах біля води або боліт та на інших височинах, навіть на опорах електропередач.

Зовнішній вигляд цього великого, на високих ногах, білого птаха з чорними крилами, довгою шиєю і довгим дзьобом знайомий кожному.

Зимують лелеки в Африці та в Південній Азії, куди відлітають у вересні-жовтні. Повертаються в березні.

Чорний лелека як дуже рідкісний вид занесений до Червоної книги.

— А чи знаєте ви, де лелеки мостять гнізда? (*На хаті, на дереві, на стовпі.*)

— Птахи оселяються тільки біля добрих людей. Якщо лелеки зводять на хаті гніздо, то господар задоволений цим, бо лелеки приносять у дім щастя, спокій, злагоду. А ще в сім'ї може народитися дитина.

Люди вірили, що за зруйнування лелечиноного гнізда зловмисника могли спіткати всілякі біди.

Нумо і ми покличемо лелеку до себе. Згадаймо закличку!

Чорногузе-дядьку, зроби мені хатку
І ставок, і млинок, і цибулі грядку.

(Діти хором повторюють закличку.)

Учитель демонструє готовий виріб — лелеку.

Руханка «Лелека і жабенята»

Діти утворюють коло — це «жабенята», а «лелека» — дитина, яка ходить у колі, високо підіймаючи зігнути ноги. Коли «жабенята» опиняються близько біля «лелеки», він їх ловить. Кого «лелека» упіймає, той залишає гру.

2. Організація самостійної практичної діяльності учнів

Підготовка робочих місць

— Нумо прочитаємо (*підручник, с. 85*), які матеріали нам знадобляться сьогодні на уроці.
Учні готують матеріали до уроку.

Вступний інструктаж

Повторення правил користування ножицями, клеєм.

Послідовність виконання роботи (підручник, с. 85)

1. Покладіть шпажку посередині ватяного диску, приклейте.
2. Переверніть ватяний диск лицевою стороною. Це буде голова лелеки.
3. Із чорного картону виріжте кружечок (*трохи менших розмірів, ніж диск*).
4. До протилежного кінця шпажки приклейте ще один диск — тулуб лелеки. Розріжте чорний кружечок навпіл, наклейте на нижню частину диска-тулуба. Це буде хвіст лелеки.
5. Із червоного картону виріжте невеликий трикутник (*дзьоб лелеки*), наклейте на диск-голову.
6. Намалюйте око.
7. Виріжте та наклейте лелеці ногу з червоного картону.
8. Зав'яжіть бантик з червоної нитки. Оздобте виріб.

Презентація виробів.

Технологія «Крісло автора»

— Кому із членів вашої родини ви подаруєте виготовлений власноруч подарунок.

Пальчикова гімнастика

3. Перенесення способів дій у змінені або нові ситуації

Вправа «Запитання — відповідь»

— Де живуть лелеки? (*На дахах будинків добрих людей. Біля людського житла, по лісах, поблизу озера, річок, болота.*)

— Чому лелеки живуть біля води? (*Тому що люблять їсти рибу, жаб, черепах, ящірок, змій, гризунів.*)

— Навіщо лелеці довгий ніс і довгі ноги? (*Ходять по воді та дзьобом ловлять їжу.*)

— На скільки років мостять собі гнізда? (*На цілих 20 років.*)

— Що віщує гніздо на хаті? (*Гніздо на хаті віщує щастя і достаток.*)

— Як називають маленьких пташенят лелек? (*Лесику.*)

— Як дорослі лелеки піклуються про своїх маленьких лесиків? (*Висиджують маленьких лесиків по черзі: удень — батько, вночі — мати. Годують їх постійно,носять їжу і воду в дзьобах 9 разів на день, і так — 2 місяці. За їжею батьки літають по черзі, чергують біля гнізда теж по черзі, маленьких не залишають наодинці. Коли дуже спекотно, то батьки у своїх дзьобиках приносять їм воду і роблять душ, поливаючи їх водою. Навчають своїх лесиків літати і здобувати їжу самостійно.*)

— Коли лелеки відлітають у вирій? (*Восени лелеки збираються у зграї та відлітають у вирій — спочатку молоді, а потім — пізніше летять дорослі.*)

— Відлітають у вирій тільки вночі, тому що солов'ї користуються безплатним проїздом, усідаються на лелеку і в такий спосіб полегшують собі шлях у вирій.

— Чому лелеки відлітають у вирій? (*Тому що холодно, нема їжі.*)

— Чому лелек занесено до Червоної книги? (Тому що їх стало дуже мало. А ще тому, що люди осушили болота, забруднили струмки, ріки, поля.)

— Як у народі називають лелек? (Бусел, бузько, чорногуз, бушля, жабоїд, веселик.)

Дидактична гра «Відлітає, не відлітає»

Мета: закріплювати знання про зимуючих та перелітних пташок (де живуть, чим харчуються); виховувати бажання допомагати зимуючим птахам пережити зиму.

Обладнання: предметні малюнки зимуючих та перелітних пташок; дерева (засніжене і зелене); фліпчарт.

Учитель демонструє малюнки птахів, учні визначають, який це птах (зимуючий чи перелітний) та прикріплюють їх на деревах: зимуючих — на засніженому дереві, перелітних — на зеленому.

Літературна хвилинка

— Послухайте легенду.

ЛЕГЕНДА ПРО ЛЕЛЕКУ

В одному селі люди знайшли пораненого лелеку, вилікували і випустили його на волю. Одного разу в селі загорілася хата, а в ній було двоє хлопчиків, чії батьки ще не повернулися з роботи. У цей час пролітав повз хату порятований лелека. Покружляв він над хатою, жалібно заклекотів і кинувся у відчинене вікно, крізь яке вже клубочився дим. Вініс лелека малих, але дуже обпік собі ноги та дзьоб. Вони стали кривавими, а крила обсмалив — вони почорнілі, ніби вуглинка.

Господарі віддячили рятівникові та прикріпили на верхівці дерева колесо від воза, щоб лелека тут завжди мостив гніздо і виводив пташенят.

— Що вас найбільше вразило у цій легенді?

Робота над лічилкою

— Вивчіть лічилку.

Ходить бусол по болоту,
Кличе жабу на роботу.
Жаба каже: не піду,
Бусол каже: поведу.
Один, два, три —
Лелекою будеш ти.

Робота над прислів'ями

— Які прислів'я про лелек ви підготували?

- Де лелека не літає, а на весну — додому повертає.
- Де лелека водиться, там щастя родиться.
- Лелеки на хаті — то щастя, бо від лиха бережуть господарів.
- Лелека хату від лиха береже.
- Прилетіли лелеки — весну принесли здалека.

III. ЗАКЛЮЧНА ЧАСТИНА. РЕФЛЕКСІЯ

Рефлексія «Мене найбільше вразило...»

Учитель запитує, що найбільше вразило учнів. Пропонує їм описати свої враження усно або зобразити їх письмово (за допомогою букв, слів, піктограм).

ДЛЯ ВЛАСНИХ НОТАТОК

УРОК 125. ЯКИХ СВІЙСЬКИХ ТВАРИН ВИРОЩУЮТЬ У РІДНОМУ КРАЇ

Мета:

- **формування предметних компетентностей:** продовжити формувати уявлення дітей про свійських тварин, ознайомити з умовами їхнього утримання; розкрити цінність тварин для людини; показати, яку користь приносять свійські тварини і як люди піклуються про них; розвивати вміння аналізувати, порівнювати, класифікувати, висловлювати судження, описувати та розпізнавати тварин; виховувати дбайливе ставлення до них;
- **формування ключових компетентностей:** спілкування державною (і рідною у разі відмінності) мовами; уміння навчатися впродовж життя; компетентності в природничих науках і технологіях; математична грамотність.

Обладнання: комп'ютер; відеоролики; предметні малюнки; діаграма Венна; аркуші паперу; кольорові олівці.

Тип уроку: урок формування вмінь і навичок.

Освітні галузі: природнича, мовно-літературна, математична.

Хід уроку

I. ВСТУПНА ЧАСТИНА

1. Організаційний момент

Доброго ранку, веселі діти!
Доброго ранку, сонце привітне!
Теплом огортаєш кожну дитину,
Пестиш промінням кожну тварину.
Тож вирушаємо разом в світи,
Будемо навчатися я і ти!

2. Актуалізація опорних знань

Вправа «Знайди зайве»

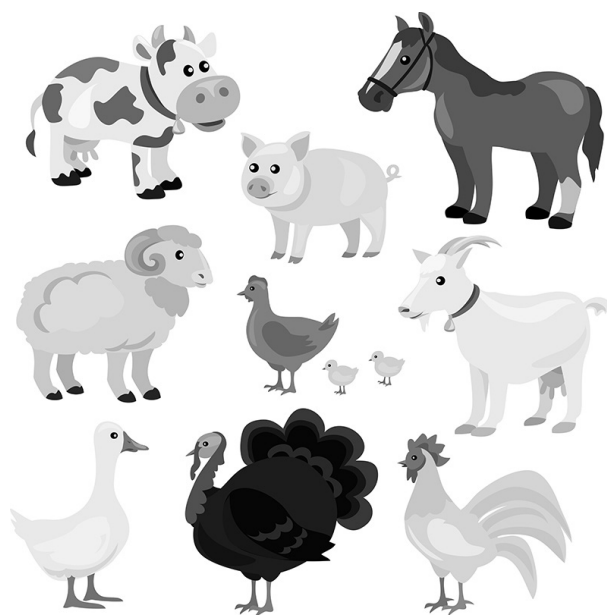
Лев, тигр, корова, слон, пантера.
Зебра, олень, коза, лось, антилопа.
Заєць, ведмідь, вівця, лисиця, вовк.

— Які тварини виявилися «зайвими»? (Корова, коза, вівця.)

— До якої групи належать ці тварини? (Свійські тварини.)

3. Повідомлення теми та мети уроку

— Ми сьогодні продовжимо вивчати свійських тварин, дізнаємося, яких тварин вирощують у рідному краї.

II. ОСНОВНА ЧАСТИНА

1. Первинне застосування нових знань

Робота за підручником (с. 86)

Метод «Читання в парах — узагальнення в парах»

Учні читають та обговорюють текст у парах. Спочатку читає один учень, а другий ставить йому запитання. Потім вони міняються ролями. Далі учитель пропонує учням поставити запитання до всіх учнів.

Перегляд відеоролика (<https://youtu.be/SEegxNAEAPU>)

— Перегляньте відео «Вчимо тварин разом».

— Які серед названих тварин не належать до свійських? (Заєць, дикий кабан, вовк.)

Діаграма Венна

— Чим різняться свійські та дикі тварини? Чим вони схожі?

Перегляд відеоролика (<https://youtu.be/XODobolsM4o>)

— Перегляньте відео «Свійські тварини. Що вони дають?». (Учитель може використати предметні малюнки.)

Дидактична гра «На подвір'ї»

- Назвіть тварин, які дають нам молоко.
- Назвіть, у кого є пір'я.
- Які тварини мають роги?
- Хто приносить нам яйця?
- Хто харчується лише травою?
- Які тварини плавають у воді?
- У яких тварин гладенька та коротка шерсть?

Фізкультхвилинка

Учитель читає вірш Грицька Бойка «Кізоньки-брикалочки». Діти виконують відповідні рухи.

У Милочки й Наталочки

Є кізоньки-брикалочки.

В них гостренькі ріжки

І тоненькі ніжки.

Кізоньки брикали,

Грядки потоптали.

— Батіжок, батіжок,

Жени кізок на лужок!

(Стрибають на місці.)

(Показують пальцями на голові «ріжки».)

(Тупають ніжками.)

(Крокують на місці.)

(Беруть до рук уявний «батіжок» та махають ним.)

2. Самостійне застосування учнями знань (тренувальні вправи)

Робота за підручником (с. 86–87)

1) **Вправа «Встанови відповідність».**

— Розгляньте малюнки (с. 86). Де утримують цих тварин? Чим їх годують?

2) **Вправа «Кращий оповідач».**

— Розгляньте малюнки (с. 87) та прочитайте текст.

Діти об'єднуються у групи, готують розповідь про годівлю тварин. Кожна група презентує свою роботу, «експерти» обирають кращого оповідача.

Вікторина

— Собака був першою твариною, прирученою людиною. Ці тварини завжди трималися неподалік житла людини, чекаючи їжі. З того часу люди розводили собак, використовуючи їх з різною господарською метою. У світі налічують понад 400 порід собак. У наші дні спеціалісти виводять собак слухняних лагідних порід, зручних для утримування вдома.

Зараз про цю тварину
Буде у нас вікторина.
Хто відповідь знає,
Нехай називає...

1. Які вона частини тіла має?
2. Як їсти хоче, що жує?
3. А як голос подає?
4. От скажіть мені, малята, як у собаки назвати тата?
5. А хто мені може сказати, як у собаки дитинча назвати?
6. Яку користь для людини приносить ця тварина?
7. А як собаку називати? Які їй клички можна дати?

Технологія «Крісло автора»

— У кого вдома є собака? Як його звати? Розкажіть щось цікаве про свого улюбленця.

Технологія «Сітка Елвермана»

— Організуйте дискусію в класі, обговоріть проблему. (*Кожен учень робить свій висновок щодо порушеної вчителем проблеми.*)

Так	Проблема	Ні
	Чи всі свійські тварини безпечні для людини?	

Висновок. Навіть зі свійськими тваринами слід бути обережними. Вони можуть бути небезпечними для життя та здоров'я людей.

Розвивальна гра «Свійські та дикі тварини»

Мета: ознайомити дітей зі свійськими та дикими тваринами своєї місцевості; учити розрізняти їх та орієнтуватися в середовищі їхнього мешкання.

Обладнання: картки із зображенням свійських і диких тварин.

Учитель розкладає перед учнями картки.

Світ тварин — різноманітний та великий,
Є тварини свійські, є і звірі дикі,
Хтось із них оселю поруч з нами має,
Хтось у дальнім темнім лісі проживає.
І, мабуть, було б цікаво всім малятам
Про чотириногих друзів більше знати.

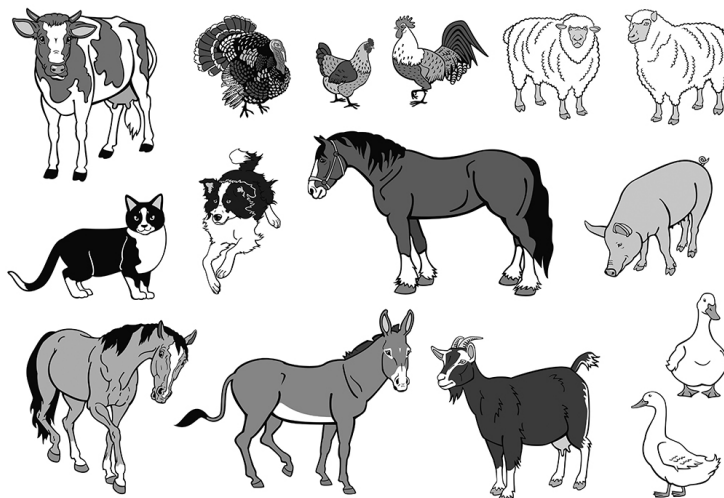
— Свійські тварини пішли пастися на лужок і переплуталися з дикими. Знайдімо свійських тварин!

(*Діти вибирають свійських тварин.*)

— Кого ви знайшли? Назвіть цих тваринок.

Після цього учасникам пропонують розподілити всі картки на дві групи: дикі тварини, свійські тварини.

Висновок. Звірі живуть у дикій природі. Свійські тварини живуть поруч із людиною, яка їх вирощує і дбає про них.

Відеогра «Назви малюків свійських тварин» (https://youtu.be/UQatZajqN_w)

— Пропоную вам пограти у гру — назвати малюків свійських тварин.

Пальчикова гімнастика «Веселі малюки»

Учитель читає віршовані рядки, діти повторюють за дорослим відповідне звуконаслідування та на кожен рядок загинають пальці. На останній рядок показують «ріжки», витягнувши вказівний та середній пальці (або вказівний та мізинець).

Раз зустрілись кошенята: «Няв, няв!».

Потім стрілись цуценята: «Гав, гав!».

Потім стрілися лошата: «І-го-го, і-го-го!».

Потім стрілися ягнята: «Бе-е, бе-е!».

Козенята пробігали: «Ме-е, ме-е!».

Гострі ріжки показали.

3. Творче перенесення знань і навичок у нові ситуації

Гра «Погодуй корівку»

У кожної дитини на парті — аркуш паперу, на якому зображено корівку та різні продукти харчування, поміж яких потрібно вибрати ті, якими живиться корівка. (*Непотрібні продукти закреслити.*)

Взаємоперевірка. Діти обмінюються роботами, перевіряють правильність виконання. Обговорюють виконане завдання у парах.

Вправа «Обери ознаки»

— Розгляньте малюнок (с. 87). Яка тварина там зображена? (*Індик.*)

— Оберіть ознаки, що має зображена тварина. (*Свійська тварина; використовують м'ясо, яйця; живе в курнику.*)

Математична розминка

- У чорній кицьки 10 кошенят. Четверо сірих, а серед решти порівну рудих і чорних. Скільки чорних кошенят у кицьки? (*Троє.*)
 - У кімнаті на кожній стіні сидить по 2 комарі. Скільки комарів у кімнаті? (*Вісім.*)
 - У пташнику живуть 4 качки, у кожної — по 3 каченят. Скільки всього птахів у пташнику? (*Шістнадцять.*)
- (*Матеріал зі збірника М. Беденка «Оце так задачник. 1 клас».*)

Фантазування «Склади казку з новим героєм»

Діти об'єднуються у групи, обирають казку («Колобок», «Лисичка та Журавель», «Колосок», «Котик та Півник»), замінюють одного героя іншим персонажем.

Діти презентують складену казку.

III. ЗАКЛЮЧНА ЧАСТИНА. РЕФЛЕКСІЯ

Робота у Щоденнику вражень

— Висловіть свої думки письмово (*малюнок, схема, піктограма*) про те, що ви дізналися про свійських тварин.

Вправа «Репортер»

Учитель пропонує учням уявити себе в ролі репортерів і підготувати найбільш цікаве, на їхню думку, запитання відповідно до теми уроку.

ДЛЯ ВЛАСНИХ НОТАТОК

УРОК 126. ВИГОТОВЛЕННЯ СВІЙСЬКИХ ТВАРИН З ПЛАСТИЛІНУ І ЖОЛУДІВ

Мета:

- **формування предметних компетентностей:** формувати вміння учнів виготовляти фігурки тварин; удосконалювати навички роботи з пластиліном та жолудями, уміння визначати форму і пластику окремих частин тіла тварин та відтворювати їхні образи; розвивати образне мислення, уяву, фантазію, гнучкість та вправність руки; розвивати творчу уяву, фантазію, увагу, спостережливість; виховувати художній смак, охайність у роботі з пластиліном та природним матеріалом;
- **формування ключових компетентностей:** спілкування державною (і рідною у разі відмінності) мовами; уміння навчатися впродовж життя; компетентності в природничих науках і технологіях.

Обладнання: сюжетні та предметні малюнки свійських тварин; фланелеграф; пластилін; стеки; дощечки для ліплення; жолуді; кошик; картки з літерами і складами.

Тип уроку: урок застосування знань, умінь і навичок.

Освітні галузі: технологічна, мистецька, мовно-літературна.

Хід уроку

I. ВСТУПНА ЧАСТИНА

1. Організаційний момент

Усі почули ви дзвінок,
Він покликав на урок.
Кожен з вас приготувався,

На перерві постарався.
Готувались ви не марно —
Щоб зробити виріб гарно.

2. Актуалізація опорних знань

- Який природний матеріал можна використати для виготовлення виробів?
- Які вироби ви вже виготовляли з природних матеріалів?
- Чи сподобалась вам така робота?

3. Повідомлення теми та мети уроку

- Отже, що, на вашу думку, ми будемо робити на уроці? (*Припущення дітей.*)
- Сьогодні у своїй роботі ви використаєте жолуді та пластилін, щоб виліпити свійських тварин (*за зразком чи власним задумом*).

II. ОСНОВНА ЧАСТИНА

1. Осмислення змісту й послідовності застосування способів виконання дій

Відгадування загадки

- Хвіст крючком, ніс п'ятачком. (*Свинка.*)

Інформаційне повідомлення

Учитель супроводжує розповідь демонструванням сюжетних малюнків або слайдів.

Свиня — це одна з найперших сільськогосподарських тварин, а предком свійської свині був дикий кабан. Чи відома вам приказка «Брудний, як свиня»? Так от, насправді свиня — охайна тварина, вона ніколи не ляже на брудну підстилку, якщо поряд є чиста. Вона лізе в багнюку, щоб бути чистою: після такої ванни свиня лягає просто неба, щоб обсохнути, потім шукає твердий предмет — дерево чи камінь — і третється, очищаючи шкіру від паразитів. Свиня любить воду, полюбляє купатися і здатна пропливти 4–5 км. Свиня — хороша мати: вона стійко оберігає своїх дитинчат.

Гра «Вікторинка в картинках»

На фланелеграфі в центрі — малюнок свині. Учитель ставить дітям запитання, а вони обирають відповідь з-поміж запропонованих малюнків.

Орієнтовні запитання:

1. Де живе свинка?
(*Будка, гніздо, озеро, хлів.*)
2. Знайди дитинча свинки.
(*Собача, кошеня, курча, поросля.*)

3. Що їсть свинка?

(Кістка, морква, трава, пташка.)

Мовна гра «Про кого можна так сказати?»

Завдання: вибрати і викласти зображення (свійської) тварини, про яку можна сказати, що вона маленька, велика, довгокрила, рогата, круторога, крилата, довгохвоста, дзвінкоголоса, жвава тощо.

Фізкультхвилинка

2. Організація самостійної практичної діяльності учнів

Підготовка робочих місць

— Нумо прочитаємо (підручник, с. 88), які матеріали нам знадобляться сьогодні на уроці.
Учні готують матеріали до уроку.

Вступний інструктаж

- Повторення правил користування пластиліном, стеками.
- Повторення правил особистої гігієни.
 - Роботу потрібно виконувати правильно, акуратно.
 - Яких правил особистої гігієни ви будете дотримувати під час роботи з пластиліном?

Послідовність виконання роботи (підручник, с. 88)

— Для створення цієї забавної сімейки потрібні жолуді та пластилін рожевого і чорного кольорів. А також, щоб поросята-бешкетники не втекли, для них слід спорудити огорожу з коричневого пластиліну. Для смачного обіду свинкам необхідне коритце.

1. Підготуйте жолуді для роботи.
2. З пластиліну сформуйте вуха та ніжки і прикріпіть їх до жолудя.
3. Сформуйте з пластиліну ніс та хвіст і прикріпіть їх до жолудя.
4. З пластиліну синього або чорного кольору сформуйте дві маленькі горошинки та прикріпіть їх до жолудя там, де мають бути очі.
5. Сформуйте з пластиліну паркан та корито.
6. Розмістіть паркан та корито на аркуші картону (основі), розставте свиней.

Діти виконують роботу, виставляють зроблених тварин на дощечку. Учитель допомагає учням за потреби.

Презентація виробів

Учні демонструють свої вироби.

Наприклад:

- Ось моя весела сімейка.
- Погляньте, малята, — ось веселі поросята!

Дидактична гра «Хто що їсть»

- Доки тварини гуляли, вони зголодніли. Чим ми їх погодуємо?
- Дивіться: за огорожею кошик з гостинцями! Дізнаймося, що для кого. (Учитель спонукає дітей давати повні відповіді.)
 - Для кого рибка? (Кішечку нагодуємо рибкою.)
 - Кісточка для кого? (Собаці дамо кісточку.)
 - Капуста для кого? (Кізка любить їсти капусту.)
 - А кому морквину дамо? (Морквиною поласує кролик.)
 - Для кого тут картопля? (Свинки люблять варену картоплю.)

Музична руханка (<https://youtu.be/bd92EU2zbAY>)

Учні виконують веселу руханку під дитячу пісню про свійських птахів «Пташки мандрують по землі».

3. Перенесення способів дій у змінені або нові ситуації

Складання «Кластера» «Що їдять свійські тварини?»

— Перегляньмо відео «Що їдять свійські тварини?» (<https://youtu.be/dUS2Z4EnJnI>) та складімо «Кластер» .

Гра «У кого є?»

Завдання: відібрати зображення: тих, у кого є роги; чиє тіло вкрите пір'ям; у кого є копита; у кого є дзьоб; у кого тіло вкрите шерстю тощо.

Учитель демонструє малюнки тварин. Учні, почувши завдання, повинні швидко вибрати відповідну тварину. Перемагає той, у кого буде найбільше малюнків тварин.

Вправа-класифікація «Дикі та свійські тварини»

Мета: учити дітей називати диких та свійських тварин; класифікувати їх.

Обладнання: набори іграшок («Свійські тварини», «Дикі тварини»), ялинка, будинок.

Учитель пропонує дітям узяти іграшку, назвати її та «оселити» там, де вона живе. Якщо це дика тварина, то дитина ставить іграшку біля ялинок, а якщо свійська — біля будинку.

Робота над прикметами

— Які народні прикмети про жолуді ви знаєте?

- Багато жолудів на дубі — до лютої зими.
- Якщо в лісі мало грибів, а багато жолудів — чекай суворої зими.
- Багато жолуддя — на холодну зиму і врожайне літо.

Робота над приказкою

— Послухайте приказку: «Кабан хоч і ситий, а повз жолудя не пройде». Як ви її розумієте?

Технологія «Крісло автора»

Діти висловлюють свої думки з теми «Яку тваринку я хотів би/хотіла б мати?».

III. ЗАКЛЮЧНА ЧАСТИНА. РЕФЛЕКСІЯ

Вправа «Піца»

На дошці — коло, розділене на чотири частини-сектори. Зверху кожного «шматочка» цієї імпровізованої «піци» — твердження: «Мені зрозуміло все», «Мені було цікаво на цьому занятті», «Інформація була новою для мене», «Мені подобається тут, тому я очікую наступних занять».

Кожен учень ставить чотири цятки — біля кожного твердження. Чим ближче цятка до середини «піци», тим більше вони згодні з твердженням.

Гра «Я був/була на фермі»

Для гри знадобляться картки з літерами і складами. Учасникам гри видають картки з літерами.

Перший гравець бере картку з літерою або складом і каже: «Я був/була на фермі та бачив/бачила...». Він повинен назвати тварину, назва якої починається з літери на його картці.

Наприклад, на літеру *С* можна назвати свиню, собаку, страуса; на літеру *К* — корову, козу, качку, курку, коня тощо.

ДЛЯ ВЛАСНИХ НОТАТОК

УРОК 127. ЧОМУ ПОТРІБНО ОХОРОНЯТИ РОСЛИНИ І ТВАРИН

Мета:

- **формування предметних компетентностей:** заохочувати учнів до діяльності, спрямованої на охорону навколишнього середовища; вчити розпізнавати рослини і тварин, що охороняються та зустрічаються на певній території; з'ясувати небезпеку, що загрожує рослинам і тваринам унаслідок діяльності людини; розширювати пізнавальний досвід учнів; розвивати спостережливість; виховувати любов та дбайливе ставлення до навколишньої природи;
- **формування ключових компетентностей:** спілкування державною (і рідною у разі відмінності) мовами; уміння навчатися впродовж життя; компетентності в природничих науках і технологіях; екологічна грамотність і здорове життя.

Обладнання: комп'ютер; відеоролик; сигнальні картки; предметні малюнки; коник-гойдалка.

Тип уроку: урок засвоєння нових знань.

Освітні галузі: природнича, мовно-літературна.

Хід уроку

I. ВСТУПНА ЧАСТИНА

1. Організаційний момент

Клас! До праці мерщій!
Всі перешкоди здолати зумій.
Працюватимем старанно,
Не втрачаєм часу марно.

2. Актуалізація опорних знань

Обговорення у загальному колі

- Чи може людина існувати без природи? Чому?
- Яким чином люди завдають шкоди природі?
- Чому потрібно охороняти природу?
- Що люди мають робити для охорони природи?

3. Повідомлення теми та мети уроку

- Чи важливими є питання, що ми обговорюємо? Чому?

Вправа «Роз'єднай слова»

- Роз'єднайте слова і прочитайте тему нашого уроку.

Чому потрібно охороняти рослини і тварин?

(Чому потрібно охороняти рослини і тварин?)

II. ОСНОВНА ЧАСТИНА

1. Вивчення нового матеріалу

«Мозковий штурм»

- Чому на Землі з кожним роком стає менше лісів? До чого це призводить?
- Чому безліч тварин зникли або стали рідкісними?

Робота за підручником (с. 89–90)

1) Технологія «Навчаючи — вчуся».

Учні працюють у групах. Перша група опрацьовує інформацію про зникнення рослин (с. 89), друга група — про зникнення тварин (с. 90).

Потім учні з різних груп ознайомлюють зі своєю інформацією однокласників і отримують інформацію від них.

2) Словникова робота.

Червона книга — це перелік рідкісних рослин, грибів, тварин, які опинилися під загрозою зникнення.

Вправа «Інтерв'ю»

«Учень-журналіст» бере інтерв'ю в решти.

— Які дикорослі рослини з гарними квітками вам найбільше подобаються?

— Чи є серед названих вами рослин рідкісні?

Метод «Здивуй клас!»

Учні розглядають малюнки рослин у підручнику (с. 89) (*латаття біле, конюшина червонувата, горицвіт весняний, сон великий*), підготовлені учні коротко розповідають про них.

Латаття біле — багаторічна водяна рослина. Її іноді ще називають *водяною лілією*. Латаття притягує до себе неповторною красою. Зростає у водоймах зі стоячою і повільно проточною водою, завглибшки до 2 м. Темно-зелені листочки, що плавають на поверхні води, у вигляді великого сердечка, прикрашені білою, чарівною квіткою, яка має добре відчутний, ніжний аромат. Усі листочки і квітка закріплені на пружному стеблі, що тягнеться від підводного кореня до поверхні води. Це стебло таке міцне, що заважає навіть сильному вітру зірвати латаття зі свого місця

Через забруднення і пересихання водойм латаття стає дедалі менше. Біле латаття в багатьох країнах занесено до Червоної книги як зникаючий вид, що охороняється законом.

Конюшина червонувата — багаторічна трав'яниста рослина, яка має гіллясті стебла. Вона здавна відома як відмінний медонос і як цінна кормова культура. Стебло у конюшини може досягати заввишки 60 сантиметрів. Листя у рослини овальне, квітки — червоні, зібрані в головчасте суцвіття. Квітнути конюшина починає наприкінці весни і цвіте до початку осені. Плоди дозрівають у кінці серпня. Росте між чагарниками, на галявині, на лузі, у лісі. За останні десятиліття чисельність цієї рослини зменшилася. Тому конюшину червонувату занесено до Червоної книги.

Горицвіт весняний — отруйна багаторічна рослина заввишки 10–40 см. Це одна із перших весняних квіток, поява якої знаменує пробудження природи. Цвіте з ранньої весни до половини травня. Росте у степах, на степових схилах у лісостепу та степу. Має численні розгалужені стебла, квітки — великі яскраво-жовті.

Горицвіт — декоративна і лікарська рослина, але отруйна. Занесена до Червоної книги України.

Сон великий — багаторічна трав'яниста рослина з густим жовтуватим опушенням. Поодинокі дзвоникові квітки великі, яскраві, фіолетового забарвлення. Розпускаються раніше появи листків або одночасно з ними. Пелюстки покриті м'якими волосками. Сон великий росте на галявинах дубових лісів, на трав'янистих та вкритих розрідженими чагарниками схилах, сонячних узліссях.

Масово знищується з метою використання в приватному озелененні, збирання на букети. Надмірний випас, часте випалювання, сільськогосподарське освоєння, видобування копалин призвело до того, що рослину занесено до списків зникаючих рослин Червоної книги України.

Фізкультхвилинка

Он повзе мурашка.	(Діти присідають, торкаючись вказівними пальчиками підлоги.)
Он хлопоче річка.	(Підводяться, беруться за руки й енергійно похитують ними.)
Не зривай ромашку!	(Заперечливо хитають головою.)
Не топчи травичку!	(Ходять навшпильки.)
В зелені діброва, В китицях ліщина...	(Діти йдуть одне за одним по колу, розвівши руки в сторони.)
Глянь, яка чудова Наша Україна!	(Повороти тулуба в сторони, руки — на поясі.)
Журавлі над лугом, Линуть рівним клином.	(Біжать по колу зі змахуванням руками.)
Будь природі другом, Батьківщині — сином!	(Зупиняються, стають обличчям до центру кола.) (Беруться за руки і підіймають їх угору.)

2. Самостійне застосування учнями знань

Перегляд відеоролика (<https://youtu.be/iKqPz4qGYtY>)

— Яка причина зникнення рослин?

— Що можна зробити, щоб зберегти зникаючі рослини? (Відповіді дітей.)

— Нумо переглянемо відео «Як захищати рослини рідного краю?».

Робота за підручником (с. 90). Вправа «Дослідження та інтерпретація факту»

Учитель акцентує увагу учнів на певному реальному факті.

— Розгляньте фото деяких тварин, занесених до Червоної книги України.

Багато видів диких тварин зникає.

Учням пропонує замислитися над питаннями:

- Чому це відбувається?
- Які наслідки спричиняє?
- Чи можна це попередити?
- Як вплинути?

Розв'язування проблемних ситуацій

— Зараз я запропоную вам декілька проблемних ситуацій. Подумайте і висловіть власну думку.

- Що ти робитимеш, коли на твоїх очах ламатимуть гілки дерев, бігатимуть по клумбах, точитимуть сік з берези?
- Як ти поводитимешся, коли побачиш, що хтось мучить кішку чи собаку?
- Що ти робитимеш, коли, прийшовши на прогулянку до лісу, побачиш на галявині залишене кимось сміття?

Робота в групах

Учні в групах складають правила поведінки в природі. Потім обговорюють їх у загальному колі. Складають загальні правила.

ПРАВИЛА ПОВЕДІНКИ У ПРИРОДНОМУ СЕРЕДОВИЩІ

- Не ламай гілок кущів і дерев.
- Не псуй кору дерев.
- Не галасуй у лісі.
- Не лови диких тварин, птахів та їхніх дитинчат.
- Не залишай багаття в лісі.
- Не наближайся до пташиного гнізда.
- Не кидай на траву та під кущі сміття.
- Не нищ рідкісних рослин.

Висновок. Люди повинні дбайливо ставитися до всіх тих, з ким їм доводиться жити на нашій планеті, — рослин і тварин та цінувати їх.

Перегляд відеоролика (<https://youtu.be/BzRmEcsV11o>)

— Щоб краще запам'ятати, як слід поводитися у природі, нумо переглянемо відео «Як люди дбають про свій рідний край?».

Гра-руханка «Веселий коник»

Діти утворюють коло, в центрі стоїть коник-гойдалка. За допомогою лічилки обирають «вершника», який сідає на нього. Решта ходять по колу та промовляють слова:

Гей, конячку запрягаймо, у мандрівку вирушаймо,
В добру казочку потрасти допоможе нам гриваста.
Но-но-но, конячко сива, розвіває вітер гриву!
Ну ж бо, вершник, не сумуй, разом з нами потанцюй.

Під веселу мелодію всі діти виконують довільні танцювальні рухи. «Вершник» обирає кращого танцівника, який займає місце «вершника». (*Гра повторюється 3–4 рази.*)

3. Творче перенесення знань і навичок у нові ситуації

Поетична хвилинка

- Як ви гадаєте, яка користь від метеликів?
- Знайдіть відповідь у вірші В. Коломійця «Не лови метелика» (*підручник, с. 91*).

Технологія «Акваріум»

Учитель пропонує одній із груп сісти в центрі класу, розглянути фото метеликів у підручнику (*с. 91*). Подає команду розпочати обговорення проблеми «Чому метелики мають такі назви?».

Наприклад:

Метелик *павичеве око* дуже ефектно виглядає із закритими крильцями — нагадує красивий, осінній опалий листок. А ось плями у формі очей схожі на плями в пір'ї хвоста павича. Саме тому павичеве око отримав таку назву.

Синявець ікар — невеликий метелик. Забарвлення крил у самців — блискучо-блакитне, синє. Звідси і назва — синявець.

Лимонниця — метелик з дуже яскравим забарвленням. Крила лимонниці мають насичений світло-жовтий колір, від якого і походить назва цих комах.

Наприкінці обговорення учні мають дійти спільного рішення за 3–5 хв.

Учитель ставить класу запитання:

- Чи погоджуєтеся ви з думкою групи?
— Разом з батьками підготуйте повідомлення про одного з метеликів.

Гра «Світлофор»

Учні піднімають зелену картку, якщо відповідь «Так», і червону картку, якщо відповідь «Ні».

- Рослини очищують повітря. *(Так.)*
- У природних заповідниках охороняються лише окремі види рослин і тварин. *(Ні.)*
- Чи є такий птах, який висиджує пташенят узимку? *(Так.)*
- Без рослин і тварин планета збідніє. *(Так.)*
- З вини людини зникають рослини та тварини. *(Так.)*
- Усі рослини можна зривати і складати з них букет. *(Ні.)*
- Ти можеш допомогти рослинам, щоб їхня кількість не зменшувалася. *(Так.)*
- Наша держава взяла під охорону рідкісні рослини і зникаючих тварин. *(Так.)*
- Можна брати додому доглядати рідкісних тварин. *(Ні.)*
- Червона книга — це турбота про майбутнє. *(Так.)*

Метод «Прес» (у парах)

- Чи потрібно охороняти тварин?
Я вважаю, що... *(охороняти тварин необхідно);*
... тому, що... *(без них не зможе жити людина);*
... наприклад... *(якщо тварини загинуть, то і людина не буде мати, що їсти, не зможе отримувати теплий одяг).*

Таким чином... *(охорона тварин — дуже корисна справа).*

- Навіщо назви деяких тварин занесено до Червоної книги?
Я вважаю, що... *(це роблять для того, щоб люди знали, яких тварин слід оберігати);*
... тому, що... *(багато людей не знають, які саме тварини перебувають на межі зникнення);*
... наприклад... *(вуж, зубр, ящірка, беркут).*
Таким чином... *(у Червоній книзі ми знаходимо тих тварин, яких слід оберігати).*

III. ЗАКЛЮЧНА ЧАСТИНА. РЕФЛЕКСІЯ

Технологія «Мікрофон»

— Підіб'ємо підсумок нашої роботи, закінчивши речення.

- Мені цікаво було дізнатися про...
- Після заняття я обов'язково прочитаю...
- Найбільшим відкриттям для мене було...

Домашнє завдання

— Разом з дорослими підготуйте розповідь про червонокнижну рослину або тварину рідного краю. Намалуйте їх.

ДЛЯ ВЛАСНИХ НОТАТОК

УРОК 128. СТВОРЕННЯ З МАЛЮНКІВ ЧЕРВОНОЇ КНИГИ РІДНОГО КРАЮ

Мета:

- **формування предметних компетентностей:** розширити й узагальнити уявлення дітей про природу рідного краю (*міста чи села*); формувати уявлення про Червону книгу України, дикорослі рослини та тварин, які перебувають під охороною; формувати вміння висловлювати судження, складати розповідь за ілюстраціями та поданим планом; розвивати вміння аналізувати, порівнювати, розвивати мислення, увагу, спостережливість, бажання пізнавати рідний край: виховувати дбайливе ставлення до рідкісних рослин та тварин;
- **формування ключових компетентностей:** спілкування державною (*і рідною у разі відмінності*) мовами; уміння навчатися впродовж життя; компетентності в природничих науках і технологіях; екологічна грамотність і здорове життя.

Обладнання: комп'ютер; відеоролик; аркуші паперу; фломастери; клей; малюнки рослин і тварин Червоної книги; клубок ниток.

Тип уроку: урок застосування знань, умінь і навичок.

Освітні галузі: природнича, технологічна, мовно-літературна.

Хід уроку

I. ВСТУПНА ЧАСТИНА

1. Організаційний момент

Сьогодні у нас незвичайний урок.
У світ фантазії зробимо ще один крок.

А з творчістю ми вже стрічалися не раз,
І знову вона завітала до нас.

2. Актуалізація опорних знань

Вправа «Інтерв'ю»

- Що ви вже знаєте про Червону книгу України?
- Чи потрібна вона?
- Чи зацікавила вас тема збереження природи рідного краю?

3. Повідомлення теми та мети уроку

— Ми вже готували виставки малюнків, лепбуки. Сьогодні пропоную створити свою Червону книгу рідного краю.

- Чи хотіли б ви бути авторами такої книги? (*Відповіді дітей.*)

II. ОСНОВНА ЧАСТИНА

1. Осмислення змісту й послідовності застосування способів виконання дій

Міні-лекція з елементами бесіди

— Сьогодні ми здійснимо мандрівку сторінками Червоної книги України. Ви отримаєте відповіді на запитання:

- Коли з'явилася Червона книга?
- Навіщо вона потрібна?

До рослин слід ставитися шанобливо, збільшувати їх кількість, дбати, щоб вони не зникли. У нашій країні під загрозою зникнення перебувають багато дикорослих рослин. Деякі вже втрачені назавжди і ніколи не відновляться. Щоб зберегти рослини і тварин, які зникають, було створено Червону книгу України.

У нашій країні Червону книгу вперше було видано 1980 року. Рослини і тварини, занесені до Червоної книги, охороняються законом, їх заборонено знищувати. Як ви вважаєте, про що вони можуть благодати людей? (*Міркування дітей.*)

Розгляньте на с. 89 підручника, як виглядає Червона книга України (*рослинний світ*). Як ви вважаєте, чому книгу, до якої записують рідкісних та зникаючих рослин і тварин, назвали «Червоною»? Про що свідчить червоний колір, наприклад, у світлофорі?

«Червоною книгою» названо тому, що червоний колір — це сигнал, який попереджає про небезпеку, що загрожує рослинам і тваринам. Ця книга звертається до людей зі словами: «Зупиніться! Подумайте, що ви робите і чим це загрожує!».

До Червоної книги України заносять види тварин і рослин, які постійно або тимчасово перебувають чи зростають у природних умовах на території України. Кожна окрема стаття цієї книги містить безліч цікавої інформації.

Червону книгу України було видано 2002 року. Цей офіційний документ досить великий і доповнений фотографіями та ілюстраціями.

Перегляд відеоролика (<https://youtu.be/iKqPz4qGYtY>)

— Щоб краще виконати завдання нашого уроку, перегляньмо відео «Як захищати рослини рідного краю?».

Гра «Мікрофон»

— Пограймо у гру «Мікрофон»!

— Що ви дізналися про рослини і тварин? Свої запитання починайте словами «Я знаю...».

(Учні передають «мікрофон» одне одному і формують запитання, учитель записує їх на дошці.)

Орієнтовні запитання:

Я знаю...

- Навіщо Червона книга?
 - Які рослини там записані?
 - Як доглядати за рослинами?
 - Яких тварин залишилося мало у рідному краї?
 - Навіщо їх заносять до Червоної книги?
 - Що ми можемо зробити для збереження рослин і тварин рідного краю?
- Наприкінці уроку вчитель запитує учнів, чи на всі запитання вони отримали відповіді.

Фізкультхвилинка

— Якщо ви вважаєте, що потрібно відновлювати зникаючі види живих організмів, вийдіть з-за парти.

— Якщо ви не викидаєте сміття, тупніть лівою ногою.

— Якщо ви не зриваєте першоцвітів, тупніть правою ногою.

— Якщо ви вважаєте, що не можна знищувати тварин, покліпайте очима.

— Якщо ви вважаєте, що необхідно оберігати птахів, підніміть праву руку.

— Якщо ви вважаєте, що Червона книга необхідна, підніміть ліву руку.

— Якщо ви вважаєте, що потрібно підгодовувати зимуючих птахів, опустіть руки.

— Якщо ви будете охороняти природу, сядьте за парту.

2. Організація самостійної практичної діяльності учнів

Підготовка робочих місць

— Обміркуймо, які матеріали нам знадобляться сьогодні на уроці. *(Відповіді дітей.)*

— Ви із дорослими готували розповіді та малюнки. Пропоную створити із ваших малюнків Червону книгу рідного краю.

Учні готують матеріали до уроку.

Вступний інструктаж

Повторення правил користування клеєм.

Послідовність виконання роботи

Діти об'єднуються у дві групи, створюють Червону книгу рідного краю.

I група — Рослини Червоної книги.

II група — Тварини Червоної книги.

Презентація виробів

Перша група презентує свою книжку-самогортку з малюнками рослин, занесених до Червоної книги. Учні, за бажанням, коментують свої малюнки.

Друга група презентує рухому слайдер-картку з малюнками тварин, занесених до Червоної книги. Учні, за бажанням, коментують свої малюнки.

Вправа на релаксацію «Лебідь»

— Сядьте так, щоб спина торкалася спинки стільця, або станьте прямо. Руки опустіть, плечі відведіть назад. Руки за спиною зчепіть у «замок» і повільно піднімайте їх угору, не нахилиючи тулуба.

Зверніть увагу на ділянку між лопатками, відчуйте тепло між ними і плавно опустіть руки. Відпочиньте, зробивши кілька спокійних вдихів і видихів.

Ця вправа допомагає позбутися напруження в спині, зміцнює м'язи спини, поліпшує кровообіг у хребті та рухливість у плечових суглобах.

3. Перенесення способів дій у змінені або нові ситуації

Розв'язування ситуативних завдань

— Що ви скажете людям, які зривають рослини, занесені до Червоної книги України? (*Рослини, занесені до Червоної книги України, охороняються законом. Їх заборонено зривати. Якщо продовжувати зривати рослини, вони зовсім зникнуть, і ніхто вже не буде ними милуватися.*)

— Як ви вчините, якщо під час прогулянки у лісі натрапите на галявину з підсніжниками? (*Якщо у лісі трапляються підсніжники, потрібно ходити так, щоб не топтати їх. Не можна зривати ці рослини, можна лише милуватися цими ніжними квітами, які першими зацвітуть навесні.*)

(*Можна запропонувати учням продовжити цю роботу в парах: підготувати ситуативні завдання та шляхи їхнього розв'язання.*)

Хвилинка роздумів

— Чи звертають люди увагу на зникаючих тварин, рослин? Чому так відбувається?

— Що, на вашу думку, можна зробити для охорони рослин і тварин вашого краю, які зникають?

Творча гра «Павутинка»

Діти по колу передають клубочок і розповідають, що відбудеться, якщо зникнуть квіти, комахи, птахи, загинуть дерева, тварини.

Поетична хвилинка

— Послухайте вірш. Проаналізуйте його зміст.

Збережімо деревце в долині,
Щоб шуміло на тугих вітрах,—
Стане більше цвіту Україні,
В нім змостить своє гніздечко птах.

Збережімо річку і криницю,
Пізнаваймо глибше до пуття,
Відкриваймо кожну таємницю,
Зберігаймо землю і життя.

— До чого закликає нас автор?

Робота над прислів'ям

— Як ви розумієте прислів'я: «Багато лісу — не губи, мало лісу — бережи, нема лісу — посади»?

Рубрика «Чи знаєте ви...»

Діти читають з коментуванням текст (*підручник, с. 92*), обговорюють, якого кольору сторінки у Червоній книзі.

III. ЗАКЛЮЧНА ЧАСТИНА. РЕФЛЕКСІЯ

Вправа «Два кола»

Діти утворюють два кола — зовнішнє (*велике*) і внутрішнє (*3–4 дитини*).

Діти з великого кола стоять, а з малого йдуть разом із ведучим — учителем, примовляючи: «Ми по колу йдемо і з собою беремо... рослину (*тварину*)».

Гравці великого кола повинні швидко назвати якусь рослину (*тварину*), з Червоної книги України. Дитина, яка першою назвала поняття, стає у внутрішнє коло. Гра триває. Остання дитина, яка залишилася у великому колі, повинна виконати певне завдання за повільність.

ДЛЯ ВЛАСНИХ НОТАТОК

УРОК 129. ПОВЕДІНКА У ГРОМАДСЬКИХ МІСЦЯХ

Мета:

- **формування предметних компетентностей:** учити дітей дотримувати правил поведінки в громадських місцях; створити передумови для усвідомленого сприймання і засвоєння учнями соціальних та морально-правових норм; систематизувати й розширювати знання учнів про правила поведінки в громадському транспорті, театрі, парку, магазині та дитячому майданчику тощо; розвивати вміння коригувати свої дії відповідно до ситуації, розвивати спостережливість; виховувати бажання наслідувати зразки культурної поведінки, приязних і ввічливих стосунків між людьми;
- **формування ключових компетентностей:** спілкування державною (і рідною у разі відмінності) мовами; уміння навчатися впродовж життя; соціальні та громадянські компетентності.

Обладнання: тематичні ілюстрації; сигнальні картки; музейні експонати; ширма; іграшки бібабо; ігрові атрибути (гроші, гаманці, квитки); великі таблички «Театр», «Каса».

Тип уроку: урок формування вмінь і навичок.

Освітні галузі: громадянська та історична, мовно-літературна.

Хід уроку

I. ВСТУПНА ЧАСТИНА

1. Організаційний момент

2. Актуалізація опорних знань

— Чи існують правила для учнів?

— Де ще потрібно дотримувати певних правил? (*Відповіді дітей.*)

3. Повідомлення теми та мети уроку

— Як ви вважаєте, якою буде тема нашого уроку? Чому? (*Припущення дітей.*)

— Сьогодні на уроці ви розширите свої знання про те, як правильно і культурно поводитись у громадських місцях.

II. ОСНОВНА ЧАСТИНА

1. Первинне застосування нових знань

Робота за підручником (с. 93)

Діти зачитують текст, ознайомлюються із поняттям «громадські місця».

Висновок. У громадських місцях є свої правила поведінки. Кожна вихована людина повинна їх дотримувати. Ці правила прийшли до нас із давніх часів та за традицією продовжують існувати і служити людям.

Гра «Вгадай за описом»

— Відгадайте, про які громадські місця йдеться.

- ♦ Місце зберігання книг. (*Бібліотека.*)
- ♦ Тут виставлено скульптури, картини, старовинні речі чи інші цікаві для людини предмети. (*Музей.*)
- ♦ Місце, де глядачі переглядають кіно або мультфільми на високому білому екрані. (*Кінотеатр.*)
- ♦ Місце, де актори показують глядачам виставу. (*Театр.*)
- ♦ Культова споруда для відправлення релігійних обрядів. (*Храм.*)
- ♦ Тут можна відпочити, помилуватися гарними краєвидами. (*Парк.*)
- ♦ Місце, де можна придбати різні товари. (*Магазин.*)

Робота за підручником (с. 93–94)

1) Вправа «Оціни вчинок».

— Що роблять діти в парку?

— Хто з них не дотримує правил поведінки у громадських місцях?

— Оцініть їхні вчинки.

2) Гра «Впізнай знак!».

- Розгляньте знаки, які можуть бути у громадських місцях (с. 93).
- Поміркуйте, що вони означають. (Відповіді дітей.)
- Чи бачили ви їх?

3) Конкурс «Кращий оповідач».

- Розгляньте малюнок (с. 94). Які громадські місця зображено на ньому?
- Яких правил безпеки слід дотримувати?

(Учні, за бажанням, складають коротку розповідь за малюнком. Визначають, чий виступ найцікавіший.)

Розігрування правил поведінки в музеї за допомогою «пантоміми»

Учасники: відвідувачі музею, гардеробниця, екскурсовод.
(Стіл та стіна, оформлені музейними експонатами.)

Руханка «Назви правило»

Учитель дає одному з учнів м'ячик. Той, у кого в руці цей предмет, повинен назвати одне правило з переліку «Правила поведінки у громадських місцях». Після озвучення правила віддати предмет іншому і т. ін.

2. Самостійне застосування учнями знань (тренувальні вправи)

Робота в групах. Складання правил поведінки у громадських місцях

I група. «Правила поведінки у транспорті»

1. Заходь у транспорт не поспішаючи, не штовхайся.
2. Поступайся місцем старшим і дівчаткам, уживаючи слова увічливості.
3. У салоні не розмовляй голосно, не висовуйся з вікна, не заважай пасажирам.
4. Коли заходять в автобус, хлопчик пропускає дівчинку, але виходить він першим і зупиняється праворуч, готовий допомогти їй зійти. Мамі, вчительці, старшій сестрі та іншим дорослим подає руку.
5. Стояти слід у проході праворуч, щоб не заважати тим, хто виходить.
6. У транспорті не їж морозиво, тістечка, бажано не пити воду.
7. Виходячи, пропускай старших, допомагай літнім людям.

II група. «Правила поведінки в музеї»

1. Відвідувач має зняти верхній одяг.
2. Ходи тихо, не човгай ногами. У музеї люблять тишу.
3. Не можна чіпати експонати руками.
4. Краще скористатися послугами екскурсовода.
5. Коли про щось запитуєш, не забувай додати: «будь ласка».
6. Не розмовляй, не штовхай товаришів, не грайся, не їж цукерок.
7. Подякуй за цікаву екскурсію.

III група. «Правила поведінки у бібліотеці»

1. Заходячи у бібліотеку, привітайся з бібліотекарем.
2. Коли просиш у бібліотекаря якусь книжку або допомогу в пошуку книжки, не забувай про «будь ласка» та «дякую».
3. До бібліотекаря звертайся на ім'я по батькові. Як правило, у бібліотекаря є бейджик, на якому написана ця інформація.
4. Якщо книжку тобі видали в читальній залі, тихо сядь за вільний стіл. Читай книжку мовчки. Не висловлюй своє захоплення або незадоволення вголос. Пам'ятай, що поруч є й інші читачі, яким твої репліки заважатимуть.
5. Пам'ятай про бережливе поводження з книгами.
6. Коли йдеш з бібліотеки, не забудь подякувати та попрощатися.

Висновок. Головними правилами поведінки у громадських місцях є дотримання порядку, увічливість, взаємодопомога та повага до інших людей.

Фізкультхвилинка

3. Творче перенесення знань і навичок у нові ситуації

Вправа «Пізнай себе»

Учні обговорюють у парах такі питання:

- Назви одну річ, яку ти не любиш робити. Чому? Це добре чи погано?
- Назви одну річ, яку ти любиш робити. Чому? Це добре чи погано?

Розігрування ситуацій

— Складіть діалог відповідно до ситуації (*за вибором*).

- Ти зайшов в автобус і побачив свого друга.
- Ти сидиш в автобусі, а на зупинці до салону ввійшов дідусь.
- Ви з мамою зайшли в автобус. Вільне місце було лише одне.
- Під час екскурсії у музеї ти відстав від свого класу.
- Тобі не видно експонату в музеї, тому що попереду стоять твої товариші.
- Ти запізнився на кінофільм. Як пройти на своє місце?
- Під час прогулянки у парку ти побачив своїх друзів, які бігають по газону.

Рольова гра «Театр»

Ігровий матеріал: ширма; іграшки бібабо; ігрові атрибути (*гроші, гаманці, квитки*); великі таблички «Театр», «Каса».

Ігрові ролі: касир, контролер, водій автобуса, артисти.

Перед грою учитель роздає дітям «гаманці з грошима», просить оглянути, чи в порядку їхній одяг, чи акуратно вони причесані, оскільки вже час їхати до театру. Діти «виходять зі школи» і «їдуть на зупинку», де на них чекає «автобус» (*його можна влаштувати навіть в іншій кімнаті*).

В «автобусі» діти «розраховуються» з «кондуктором», отримують у нього «квитки» та їдуть до зупинки «Театр». «Підійшовши до театру», діти повинні знайти «касу» і «придбати» там «театральні квитки», після чого пред'явити їх «контролерові» та зайняти місця в «залі для глядачів».

Учитель на «сцені» керує ляльками, діти уважно переглядають виставу.

Після вистави діти аплодують, дякують артистам, «виходять із театру», знову «їдуть на автобусі до школи».

Вправа «Обери позицію»

Учитель зачитує висловлювання, учні показують свою позицію сигнальною карткою.

- Не можна відволікати водія під час руху.
- У громадському транспорті слід поступатися місцем інвалідам, людям похилого віку і пасажирам з дітьми.
- В автобусі можна їздити без квитка.
- У транспорті не можна штовхатись та бешкетувати.
- У транспорті можна їсти.
- Під час руху слід триматись не за поручні, а за пасажира, який стоїть поруч.
- До виходу потрібно готуватись заздалегідь.

III. ЗАКЛЮЧНА ЧАСТИНА. РЕФЛЕКСІЯ

Метод «Мікрофон»

- Які громадські місця ви відвідуєте?
- Яких правил поведінки в них ви дотримуєте?
- Чому слід дотримувати встановлених правил?

Вправа «Кошик для сміття»

— Напишіть на аркушах паперу рису характеру, якої ви хотіли б позбутися. Підійдіть до кошика для сміття, зібгайте папірець і викиньте його. Можете назвати вголос ту рису, що вам заважає. Уявіть, що ви викинули не просто папірець, а негативну рису характеру.

ДЛЯ ВЛАСНИХ НОТАТОК

УРОК 130. ЯК ПОВОДИТИСЯ З ПІДОЗРІЛИМИ ПРЕДМЕТАМИ. ПОВЕДІНКА З НЕЗНАЙОМЦЯМИ

Мета:

- **формування предметних компетентностей:** формувати уявлення дітей про підозрілі предмети та правила поведінки з ними, розуміння наслідків необачної поведінки з незнайомцями; вчити аналізувати ситуації та виявляти небезпечні; розвивати вміння й навички, що допоможуть уникнути небезпечних ситуацій; виховувати обережність, обачність і дбайливе ставлення до свого здоров'я;
- **формування ключових компетентностей:** спілкування державною (і рідною у разі відмінності) мовами; уміння навчатися впродовж життя; соціальні та громадянські компетентності.

Обладнання: комп'ютер; відеоролик; ніж; ножиці; голка; праска; аудіозапис; набір дидактичних карток; сигнальні картки; ілюстрації до казок.

Тип уроку: урок формування вмінь і навичок.

Освітні галузі: соціальна і здоров'язбережувальна, мовно-літературна.

Хід уроку

I. ВСТУПНА ЧАСТИНА

1. Організаційний момент

Лиш дзвінок на урок продзвенить —
Стане кожен серйозним в ту мить,
Бо роботи багато у нас,
І активно працює весь клас.

2. Актуалізація опорних знань

- Чи завжди ми можемо почуватися в безпеці? (*Відповіді дітей.*)
- Про які небезпечні ситуації ми повинні пам'ятати?

3. Повідомлення теми та мети уроку

- Хто здогадався про тему нашого уроку? (*Відповіді дітей.*)
- Отже, сьогодні поговоримо про поведінку з підозрілими предметами, зустріч із незнайомцями.
- Чи важливою є ця тема?

II. ОСНОВНА ЧАСТИНА

1. Первинне застосування нових знань

«Мозковий штурм»

- Які місця для гри надворі є безпечними?
- Що може бути надворі небезпечним? Поясніть, чому ви так вважаєте.

Складання розповіді

- Розгляньте малюнок (*підручник, с. 95*). Доберіть імена дітям. Складіть розповідь про безпечний відпочинок.

Технологія «Акваріум»

Учитель пропонує одній із груп сісти в центрі класу. Подає команду розпочати обговорення проблеми «Безпечне місце для ігор» та скласти правила безпечного відпочинку (*використати малюнок у підручнику, с. 95*).

Наприклад:

- Правильно вибирайте місце для гри.
- Грайтеся тільки безпечними іграшками.
- Будьте обережними у поведінці з однолітками під час ігор.
- Діліться іграшками, поступайтеся одне одному.
- У рухливих іграх не порушуйте правил гри.

- Катайтеся на велосипедах, самокатах, роликах лише у відведеному для цього місці. Наприкінці обговорення учні мають дійти спільного рішення за 3–5 хв. Учитель ставить класу запитання:
Чи погоджуєтеся ви з думкою групи?

Дидактична гра «Хто уважний?»

Учитель називає різні життєві ситуації. Якщо це безпечно для життя, діти плещуть у долоні, а якщо небезпечно — кладуть руки на коліна.

- Дівчинка грається лялькою на підвіконні відчиненого вікна.
- Хлопчики грають м'ячем на балконі.
- Дівчинка читає книжку.
- Дівчатка грають у гру «Лікарня», одна з них принесла справжні ліки і термометр.
- Хлопчики грають у шашки.
- Хлопчики катаються на велосипедах проїжджою частиною дороги.
- Дівчатка граються м'ячем на дитячому майданчику.

Фізкультхвилинка-гра «Стоноги»

Чим більше дітей, тим краще. Під енергійну музику «стонога» (діти тримають одне одного за талію) повинна долати різні перешкоди, бігти, йти, присівши навпочіпки за сигналом ведучого.

2. Самостійне застосування учнями знань (тренувальні вправи)

Перегляд відеоролика (<https://youtu.be/DmtnGFIEgwo>)

— Чи можна брати залишені без нагляду невідомі предмети й торкатися їх? Поясніть, чому це може бути небезпечним.

— До кого можна звернутися, якщо ви знайшли якийсь згорток чи невідомий предмет?

(Учні по черзі висловлюють свої міркування.)

— Щоб переконатися у правильності ваших тверджень, нумо переглянемо відео «Як поводитися у разі виявлення невідомих предметів?»

Стратегія «Синтез думок»

Переглянувши відеоролик, групи роблять узагальнення, передають їх в інші групи, які додають своє та підкреслюють те, з чим не погоджуються. Далі обговорюють проблему разом.

— Складіть послідовність дій у разі виявлення невідомого предмета.

Наприклад:

Категорично заборонено:

- торкатися невідомого предмета;
- піднімати або переносити його;
- перекочувати з місця на місце;
- закопувати в землю;
- намагатися його розпиляти або розібрати;
- кидати у вогнище або у водойму.

Правильні дії:

- Зупинись! Запам'ятай місце знахідки.
- Відійди якомога далі тим шляхом, яким прийшов.
- Поклич дорослих.
- Повідом рятувальників за номером 101.

Інсценування

— Інсценізуйте ситуації, зображені на малюнках. (*Підручник, с. 96.*)

— До кого слід звернутися в кожному випадку?

Висновок. Не розповідайте незнайомим людям, де ви живете і як вас звати.

Гра «Знайди небезпечні предмети»

Мета: допомогти дітям запам'ятати предмети, небезпечні для життя і здоров'я; допомогти самостійно зробити висновки про наслідки необережного поводження з ними.

Обладнання: ніж, ножиці, голка, праска.

— У квартирі залишаються Андрійко і Надійка. Їхні батьки пішли на роботу, а старший брат виконує домашні завдання. Розповімо малюкам, якими предметами їм не можна користуватися, щоб не сталося лиха.

Діти повторюють правила безпеки.

- Усі гострі, колючі, ріжучі предмети обов'язково слід класти на місце.
- Не можна вмикати електроприлади, може бути ураження струмом або статися пожежа.
- У жодному разі не можна куштувати ліки, адже це отрута.
- Не можна чіпати пральні порошки, засоби для миття посуду, соду.
- небезпечно брати до рук ножі; голками та ножицями користуватися тільки у присутності дорослих.

Висновок

Щоб уникнути біди,
Усе на місце поклади:
Ніж, виделки — у шухлядку.
Голки теж тримай в порядку.
Прибери зі столу шило,
Лиха щоб не наробило.
Заховай всі зайві речі —
Будеш ти тоді в безпеці.

Фізкультхвилинка

Вийшла дівчинка із двору,
Ручки підняла угору,
Ручки відвела убік,
Ще й підскочила, скік-скік.
Незнайомець підійшов,
Каже: «Іграшку знайшов!».
Незнайомцю ти не довіряй,
А швидше-швидше утікай.

(Ходьба на місці.)
(Підносять руки догори.)
(Розводять руки в сторони.)
(Стрибають на місці.)
(Ходьба на місці.)
(Простягають руки вперед.)
(Крутять головою.)
(Біг на місці.)

3. Творче перенесення знань і навичок у нові ситуації

Робота за підручником (с. 96). Технологія «Крісло автора»

- Назвіть людей зі своїх «кіл» спілкування — сім'ї, родини, друзів та знайомих.
- Чому в «колі» незнайомі — знак питання? Поясніть.

Поетична хвилинка. Гра «Додай слово»

- Послухайте вірш, вставте потрібні слова.

Якщо ви самі удома,
То запам'ятайте:
Ви людину незнайому
В дім свій... *(не пускайте)*,
Бо дитя не може знати,
В кого що на думці.
Незнайомець може мати
Зброю в своїй... *(сумці)*
Може речі всі забрати
Навіть когось вбити.
Тож не треба... *(відчиняти)* —
Краще потерпіти,
Доки мама, доки тато
Не прийдуть до... *(хати)*.
Вам людину незнайому
Не треба... *(впускати)*.
Двері добре... *(зачиняйте)*
Кожен раз, постійно!
Правила... *(запам'ятайте)*
І живіть спокійно!

Висновок. З незнайомцями слід поводитися обачно. Обов'язково звертайтеся по допомогу до знайомих дорослих.

Гра «Безпечно — небезпечно»

Мета: учити дітей відрізняти небезпечні життєві ситуації від безпечних; уміти передбачити результат можливого розвитку ситуації; закріплювати знання правил безпечної поведінки; виховувати почуття взаємодопомоги.

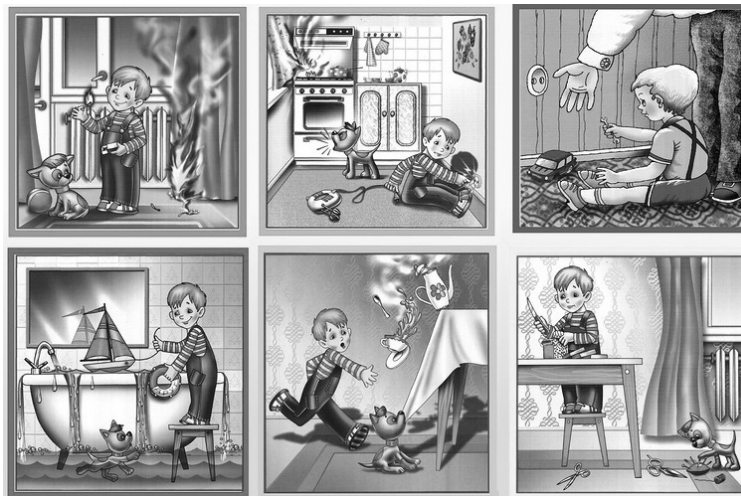
Обладнання: набір дидактичних карток із зображенням небезпечних і безпечних для життя і здоров'я ситуацій; картки різних кольорів (червоного, білого і жовтого) залежно від варіантів гри.

Зміст карток: дитина бігає по сходах, читає книгу, стрибає з висоти, одягнена не відповідно до погоди, кашляє на інших і т. ін.

Дітям пропонують визначити ступінь небезпеки пропонованої (наочної чи словесної) ситуації для життя і здоров'я, підняти певну картку, залежно від небезпеки, правильно розкласти дидактичні картки.

Уважно прослухавши розповідь учителя, діти піднімають червону картку, якщо є небезпека, жовту — якщо небезпека може виникнути за певної поведінки, і білу — якщо небезпеки немає. Діти не повинні заважати одне одному, за потреби доповнювати відповіді товаришів, не підказувати і не користуватися підказками.

Висновок. Для ігор і розваг слід обирати безпечні місця.

Гра «Дай пораду»

Завдання: дати поради казковим героям.

(На дошці — ілюстрації до казок «Вовк і семеро козенят», «Котик та Півник», «Червона Шапочка», «Колобок».)

Висновок. З незнайомими людьми обережним будь завжди!

III. ЗАКЛЮЧНА ЧАСТИНА. РЕФЛЕКСІЯ

Технологія «Незакінчене речення»

- Я запам'ятав/запам'ятала, що...
- Я зрозумів/зрозуміла, що...
- Мені на уроці...
- Уважаю, що...

ДЛЯ ВЛАСНИХ НОТАТОК

УРОК 131. ДО КОГО ЗВЕРТАТИСЯ В РАЗІ ВИНИКНЕННЯ НЕБЕЗПЕЧНИХ СИТУАЦІЙ

Мета:

- **формування предметних компетентностей:** допомогти дітям засвоїти правила безпечної поведінки; закріпити в пам'яті номери телефонів екстрених служб: «101», «102», «103»; розвивати вміння правильно діяти в надзвичайних ситуаціях, навички самодисципліни, організованості, впевненості у своїх силах; виховувати обачність, уважність та пильність, відповідальність за свої дії, бажання піклуватися про себе та своє здоров'я;
- **формування ключових компетентностей:** спілкування державною (і рідною у разі відмінності) мовами; уміння навчатися впродовж життя; соціальні та громадянські компетентності.

Обладнання: малюнок гори; клейкі папірці; скринька; картки із зображенням безпечних та небезпечних предметів; комп'ютер; мультфільм; будиночок з віконцями; картки.

Тип уроку: урок формування вмінь і навичок.

Форма проведення: урок-тренінг.

Освітні галузі: соціальна і здоров'язбережувальна, мовно-літературна.

Хід уроку

I. ВСТУПНА ЧАСТИНА

Зворотний зв'язок

— Про що ми говорили попереднього уроку?

Учитель вислуховує відповіді учнів, підсумовує: «Попереднього уроку ми говорили про правила поведінки з підозрілими предметами, правилами поведінки з незнайомцями».

Повідомлення теми та мети уроку

— Цей урок також присвячено безпечній поведінці. Сьогодні ви дізнаєтеся, до кого слід звертатися в разі виникнення небезпечних ситуацій.

Вправа «Мені у житті щастить»

Учні утворюють коло. Учитель пропонує учням розповісти про ті випадки у їхньому житті, коли їм щастило. Почати розповідь словами: «Мені у житті щастить...».

Вправа-очікування «Гора»

Учитель малює на аркуші паперу гору, а очікування учні записують на клейких папірцях, що розміщують біля підніжжя гори.

II. ОСНОВНА ЧАСТИНА

Інформаційне повідомлення

Діти ознайомлюються з текстом (*підручник, с. 97*), обговорюють його зміст.

Словникова робота

— Що таке небезпечна ситуація? (*Відповіді дітей.*)

Небезпечна ситуація — це загроза для життя і здоров'я людини.

Стратегія «Асоціативний куц»

— Що належить до небезпечних ситуацій?

Робота за підручником (с. 97–98)

— Розгляньте малюнки. Коли ми звертаємося до пожежників? (*У разі виникнення пожежі ми телефонуємо за номером телефону 101.*)

— Коли ми звертаємося до поліції? (У разі загрози нашому життю чи здоров'ю ми телефонуємо до поліції за номером 102.)

— Коли ми звертаємося по швидку допомогу? (Якщо людині стало зле, слід викликати швидку медичну допомогу за номером 103.)

Висновок. Ніхто не застрахований від небезпечних ситуацій. Якщо не можете самі впоратися з небезпекою, слід негайно звернутися до аварійних та рятувальних служб.

Повідомлення про екстремальну ситуацію мають бути стислими та інформативними.

Ніколи не жартуйте з викликами рятувальних служб. Це карається великим штрафом. Та найголовніше — без допомоги можуть залишитися ті, хто її насправді потребує.

Взаємонавчання «Як повідомити рятувальників?»

— Ви вже знаєте, куди звертатися по допомогу. Але що казати? У критичній ситуації можна розгубитися, а час спливатиме марно, поки добереш потрібні слова і повідомиш рятувальникам необхідну інформацію. Отже, запам'ятайте головне правило: «Менше слів — більше інформації». Своє повідомлення сформулюйте за наведеним нижче планом.

1. Що сталося?
2. Хто постраждав?
3. Адреса і найбільш зручний маршрут, щоб під'їхати.
4. Прізвище того, хто телефонує.

Руханка «Я серед людей»

Як маму за руку тримаю, Я впевнено й швидко ступаю.	(Ходьба швидким кроком.)
Як з татом по місту іду я, Мов юний солдатик, крокую.	(Крокування з високим підніманням ніг.)
Як з друзями гарними граюсь, Я бігаю і розважаюсь.	(Біг на місці.)
А ось незнайомцям, малята, Стараюся не довіряти.	(Ходять повільно навшпильки.)
З чужими обачним слід бути, Бо хтозна, які вони люди.	(Хитають головою.)

Гра «Скринька безпеки»

Мета: закріпити знання про небезпечні предмети та способи поведження з ними; розвивати мислення та увагу; виховувати відповідальне ставлення до свого життя та життя оточуючих.

Обладнання: виготовлена з картону скринька з підписом «Скринька безпеки», картки із зображеннями безпечних та небезпечних предметів.

На столі розміщено «Скриньку безпеки» та картки із зображеннями безпечних і небезпечних предметів. Ведучий пропонує дитині обрати по одній картці з безпечним і небезпечним предметом та обґрунтувати свій вибір, відповівши на запитання ведучого. Після обговорення відповіді дитина кладе картки до «Скриньки безпеки».

Орієнтовні запитання:

- Чому ти вважаєш цю річ безпечною?
- Чому ти вважаєш цю річ небезпечною?
- Як часто ти граєшся з цією річчю?
- Чи дозволяють батьки тобі гратися з цією річчю?
- Які правила необхідно виконувати, користуючись цією річчю?

Перегляд мультфільму (<https://youtu.be/6uK2iCatK2E>)

Учні переглядають мультфільм «Увага! Небезпеки!» із серії «Уроки тітоньки Сови», аналізують зміст.

«Швидка допомога»

Мета: закріпити у дітей знання і практичні вміння з надання першої допомоги.

Обладнання: картинки із зображенням медичного приладдя (термометр, бинт, зеленка).

Учитель обіграє з дітьми ситуацію, коли людина порізала руку, ногу, забилася, піднялася температура, захворіло горло, порошок потрапив в око, пішла носом кров. Відпрацьовують послідовність дій щодо кожної ситуації.

Технологія «Крісло автора»

— До кого можна звернутися по допомогу, якщо ви загубилися у магазині, музеї, кінотеатрі, на вулиці?

Висновок. Якщо ви загубилися, зверніться по допомогу до людей на робочому місці (*продавець, екскурсовод, поліцейський, охоронець*).

Руханка

Я один раз загубився.	(Зображують переляк.)
Тільки швидко здогадався.	(Злегка торкаються чола.)
Подивився туди-сюди я —	(Виконують повороти.)
Нема мами, ось біда.	(Розводять руки.)
Побіг праворуч я —	(Біг на місці.)
Мама не знайшлась моя.	(Розводять руки.)
Побіг ліворуч я —	(Біг на місці.)
Мама не знайшлась моя.	(Розводять руки.)
Обернувся я кругами —	(Виконують повороти кругом.)
Може, десь побачу маму.	(Руку підносять до чола.)
Ні, я вирішив стояти	(Крокують на місці.)
І на місці маму чекати.	(Крокують.)
Мама швиденько прийде	
І мене забере.	

Дидактична гра «Ми кличемо на допомогу»

Мета: закріпити знання дітей про ситуації, що можуть призвести до виникнення небезпеки, і знання про те, до якої служби можна звернутися в разі певної небезпеки.

Обладнання: будиночок з віконцями; картки із зображенням ситуацій, що потребують виклику служб «101», «102», «103».

Дітям показують номер телефону певної служби, а вони повинні відібрати картки відповідно до певного номеру та вставити їх у віконечка.

Гра «Телефон»

Учні аналізують ситуації, зображені на малюнках (*підручник, с. 98*).

— До кого слід звернутися у випадках, зображених на малюнках?

Висновок. У разі виникнення небезпечної ситуації головне — не розгубитися, а діяти! А щоб не бути винуватцями небезпечних ситуацій, слід бути обачними та обережними.

III. ЗАКЛЮЧНА ЧАСТИНА. РЕФЛЕКСІЯ

Зворотний зв'язок

- Яких правил слід дотримувати у небезпечних ситуаціях?
- До кого слід звертатися у разі небезпеки?
- Що потрібно робити, аби не потрапляти у небезпечну ситуацію?

Вправа «Очікування»

Закінчивши тренінг, учні аналізують, які сподівання справдилися, та переносять їх на вершину «гори».

Вправа «Відкритий мікрофон»

Учитель пропонує учням по черзі сказати, що їм найбільше сподобалося чи найбільше здивувало на цьому занятті.

Вправа «Хай щастить!»

Діти утворюють коло, беруться за руки і промовляють: «Хай сьогодні нам щастить, хай нам завтра пощастить, хай завжди усім щастить!».

ДЛЯ ВЛАСНИХ НОТАТОК

УКРАЇНА — МОЯ БАТЬКІВЩИНА

УРОК 132. СИМВОЛИ МОЄЇ КРАЇНИ

Мета:

- **формування предметних компетентностей:** формувати знання учнів про державні символи України (Прапор, Герб, Гімн); формувати національну свідомість школярів; розвивати бажання спілкуватися рідною мовою; виховувати любов до рідного краю, шанобливе ставлення до державних символів, повагу до українського народу, гордість за красу і велич нашої Батьківщини, патріотичні почуття;
- **формування ключових компетентностей:** спілкування державною (і рідною у разі відмінності) мовами; уміння навчатися впродовж життя; соціальні та громадянські компетентності.

Обладнання: комп'ютер; аудіозапис; плакат із символами; зображення гербів; контурний шаблон герба; «мозаїка» герба міста в різноманітних варіантах; герби різних країн.

Тип уроку: урок засвоєння нових знань.

Освітні галузі: громадянська та історична, мовно-літературна.

Хід уроку

I. ВСТУПНА ЧАСТИНА

1. Організаційний момент

Доброго ранку, сонце привітне!
Доброго ранку, небо блакитне!
Доброго ранку, в небі пташки!
Доброго ранку, маленькі дубки!
Я вас вітаю, люблю, пізнаю!
Бо живемо ми в одному краю!

2. Актуалізація опорних знань

— Батьківщина — це найкраще, найдорожче, найрідніше місце в світі.

— Як називається наша Батьківщина?

— Кожна країна має державні символи, за якими впізнають її в усьому світі. Які ці символи? (Це Державний Прапор, Гімн, Герб.)

3. Повідомлення теми та мети уроку

Вправа «Банани»

— Закресліть букву Я і прочитайте тему нашого уроку.

ЯСИЯМЯВОЯЛИ ЯМОЯЄЇ ЯКЯРАЯЇЯНИ

(Символи моєї країни.)

II. ОСНОВНА ЧАСТИНА

1. Вивчення нового матеріалу

Вправа «Фантазування»

— Прочитайте вірш (підручник, с. 99).

— Із чим авторка вірша порівнює Україну? (Із матусею.)

— Із чим нашу Батьківщину порівняли би ви? (Відповіді дітей.)

Відгадування загадок

- Символ нашої держави —
Це тризуб жовто-яскравий. (Герб.)
- Синьо-жовте полотнище
Гордо майорить.
Це — ознака сили й слави
Української держави. (Прапор.)

- По радіо звучить щоденно
Патріотична пісня,
Що возвеличує Україну
І прославля навічно. (Гімн.)

— Як назвемо всі три відгадки?
— Герб, Прапор, Гімн — державні символи України.

Робота за підручником (с. 99–100)

1) Метод «Читання в парах — узагальнення в парах».

Учні читають та обговорюють текст про герб у парах. Спочатку читає один учень, а інший ставить йому запитання. Потім вони міняються ролями. Далі учитель пропонує учням поставити запитання до всіх учнів.

2) «Мозковий штурм».

— Що символізують кольори на Державному Прапорі України?

(Національний Прапор України синьо-жовтого кольору. Жовтий колір — це колір пшеничної ниви, колір хліба, зерна, це і колір сонечка. Адже без його теплого проміння не дозрів би врожай, не було б хліба. Синій колір — це колір чистого мирного неба, колір води.)

3) Практична вправа.

— Послухайте з аудіо- (або відеоматеріалів) Державний Гімн України у виконанні митців. З поваги до Гімну під час його виконання потрібно підвестися, а чоловікам зняти головний убір.

(Учні стоячи слухають Гімн.)

— Поміркуйте, під час яких подій виконують урочисту пісню держави — гімн.

— Знайдіть у підручнику гімн нашої держави. Хто автор слів і музики? *(Музика Михайла Вербицького, слова Павла Чубинського.)*

Фізкультхвилинка

Ми мандруєм, ми мандруєм,

Україною крокуєм.

(Ходьба на місці.)

Ось побачили Карпати,

(Стають навшипиньки.)

Як вершину нам дістати?

(Присідають.)

Заглядаємо в озерця,

Не торкнутися нам дна!

Так ми довго-довго йшли,

(Ходьба на місці.)

І до класу знов прийшли!

2. Самостійне застосування учнями знань (тренувальні вправи)

Перегляд відеоролика (https://youtu.be/qJkwOeM_gVg)

Діти переглядають відеоматеріали про державні символи, аналізують зміст.

Навчальна гра «Герб міста»

Обладнання: зображення герба рідного міста й гербів інших міст, контурний шаблон герба, «мозаїка» герба міста в різноманітних варіантах.

Дітям пропонують розглянути герб міста та визначити, чим він відрізняється від гербів інших міст нашої країни.

Варіанти гри

1. Діти за контурним шаблоном за допомогою зразка збирають із мозаїки герб міста.

2. Діти з пам'яті збирають герб без допомоги зразка.

3. Дітям пропонують зібрати герб міста з окремих деталей за допомогою шаблонів-накладок.

(Якщо в містечка чи селища немає свого герба, можна використовувати герб столиці або обласного чи районного центру.)

Технологія «Два — чотири — всі разом»

— Поміркуйте, де сьогодні можна побачити зображення тризуба. Продовжте ряд.

Учні індивідуально обмірковують можливі відповіді. Потім об'єднуються в пари, доповнюючи думки одне одного.

Далі діти в четвірках ухвалюють спільне рішення. Завершується робота обговоренням поставленого завдання з усім класом.

Висновок. Тризуб можна побачити на монетах, печатках державних установ, гербовій печатці, печатці приватного підприємства тощо.

Розвивальна вправа «Упізнай герб»

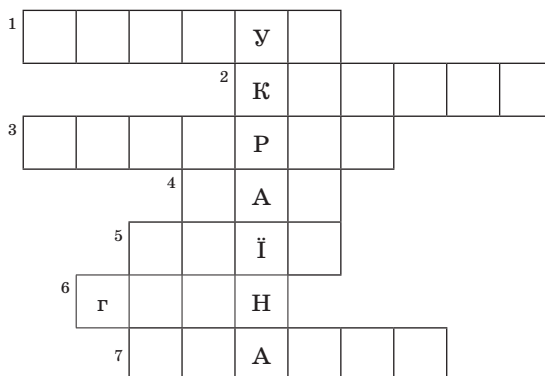
Діти отримують зображення 6–7 гербів різних країн. **Завдання:** знайти серед них Державний Герб України.

Музична руханка (<https://youtu.be/Z1sy5iTitUo>)

Діти виконують рухи під мелодію пісні «Україно моя!».

3. Творче перенесення знань і навичок у нові ситуації

Розгадування кросворда

1. Герб України... (*Тризуб*).
2. За хатою у садочку,
У зеленому віночку
Та в червоних намистах
Стала пава молода. (*Калина*.)
3. Обласний центр Закарпатської області. (*Ужгород*.)
4. Що за диво-дивина
в житті квітка є одна?
Пала, мов ліхтарик,
червоний кептарик. (*Мак*.)
5. Столиця України — ... (*Київ*).
6. Коли звучить він, всі встають,
До серця руку прикладають,
І в голос, й подумки співають,
І Україну прославляють. (*Гімн*.)
7. Синьо-жовте полотнище
Гордо майорить.
Це — ознака сили й слави
Української держави. (*Прапор*.)

Навчальна гра «Символи нашої країни»

Обладнання: розрізані на 5–6 частин картки із зображенням герба, прапора (для ускладнення дати 2–3 зайві частини).

Попередня робота: провести бесіду щодо ознайомлення дітей із державними символами країни (Прапор, Герб).

Учитель пропонує дітям зібрати необхідне зображення. Гра може мати форму змагання як в індивідуальній формі, та і за підгрупами. Команди або окремі діти не лише збирають відповідне зображення, але й розповідають про походження державних символів.

Метод «Кубування»

Діти читають текст про Дніпро (*підручник, с. 101*), дають відповіді на 6 запитань різних типів.

- 1) Опишіть річку Дніпро.
- 2) На що вона схожа?
- 3) Які асоціації у вас виникають, коли ви чуєте назву цієї річки?
- 4) Що ви знаєте про цю річку?
- 5) Яку користь (*шкоду*) приносить Дніпро?
- 6) Добре чи погано, що через Україну протікає така річка?

Робота з картою

— Знайдіть і покажіть на карті річку Дніпро.

— Назвіть міста, розташовані на берегах Дніпра. (*Київ, Запоріжжя, Дніпро, Черкаси, Херсон, Канів, Кременчук, Нікополь.*)

Вправа «Незакінчені речення»

- Наша Батьківщина — ... (*Україна*).
- Прапор України двоколірний — ... (*синьо-жовтий*).
- Герб України — ... (*Тризуб*).
- Гімн України — ... (*пісня урочиста*).
- Столиця України — ... (*Київ*).
- Найбільша річка України — ... (*Дніпро*).

III. ЗАКЛЮЧНА ЧАСТИНА. РЕФЛЕКСІЯ

Технологія «Ромашка Блума»

«Ромашка Блума» — квітка з шести пелюсток — шість типів запитань.

Перша пелюстка (проста). Які є державні символи?

Друга пелюстка (уточнювальна). Чи всі країни мають державні символи?

Третя пелюстка (пояснювальна). Чому потрібно знайомитися із символами своєї держави?

Четверта пелюстка (творча). Коли ми використовуємо державні символи?

П'ята пелюстка (оцінювальна). Чи добре, що ви вивчили державні символи Батьківщини?

Шоста пелюстка (практична). Навіщо потрібні державні символи?

ДЛЯ ВЛАСНИХ НОТАТОК

УРОК 133. СТВОРЕННЯ ПРАПОРА НАШОЇ ДЕРЖАВИ

Мета:

- **формування предметних компетентностей:** розширити знання учнів про національну символіку; докладніше ознайомити з історією і значенням Державного Прапора як символу держави; сприяти формуванню національної свідомості; розвивати творчу фантазію учнів; виховувати почуття патріотизму;
- **формування ключових компетентностей:** спілкування державною (і рідною у разі відмінності) мовами; уміння навчатися впродовж життя; соціальні та громадянські компетентності.

Обладнання: кольорові смужки; пазли; гудзики синього і жовтого кольорів; картон або цупкий папір; клей; гофрований папір синього й жовтого кольорів; ножиці; прості олівці.

Тип уроку: урок застосування знань, умінь і навичок.

Освітні галузі: громадянська та історична, технологічна, мовно-літературна.

Хід уроку

I. ВСТУПНА ЧАСТИНА

1. Організаційний момент

2. Актуалізація опорних знань

— Відгадайте загадку.

- Синє небо, жовте жито —
Цю святиню знають діти. (*Прапор.*)

Вправа «Ланцюжок»

Учні по черзі складають коротке речення про прапор.

Наприклад: Кожна країна має свій прапор. Прапор — символ держави. Наш прапор — синьо-жовтий. На фасаді школи майорить прапор. Прапор — святиня народу.

3. Повідомлення теми та мети уроку

— Чи хотіли б ви долучитися до створення прапора?

— Який виріб будемо сьогодні виготовляти? (*Відповіді дітей.*)

II. ОСНОВНА ЧАСТИНА

1. Осмислення змісту й послідовності застосування способів виконання дій

Міні-лекція з елементами бесіди

— Що повинна мати самостійна держава? Кожна країна має свої державні символи, зокрема прапор. Україна як незалежна держава теж має Державний Прапор.

(Учитель пропонує серед прапорців різних країн віднайти український прапорець.)

- Прапорець, що я тримаю,
Для мене єдиний.
Прапорець, той що я маю —
Символ України.

— Якого кольору прапор України?

— Синій колір на прапорі означає мирне небо над головою, а жовтий колір — це колір пшениці, адже Україна славиться своїми пшеничними полями. Кольори на прапорі «читають» згори донизу.

Синьо-жовтий прапор маємо,
Синє небо, жовте жито.
Прапор свій оберігаємо.
Він святиня — знають діти.

Стратегія «Читаємо та запитуємо». Робота за легендою

— Прочитайте легенду, підготуйте запитання за її змістом.

Давно-давно жила жінка. І було в неї троє синів. Росли вони чесними, сміливими, дуже любили свою матусю. Підросли вони і вирішили піти у світ. Вирушив у дорогу найстарший син. Мати на згадку про себе подарувала йому золоту корону з трьома промінцями. Пішов син між люди.

— Як його назвали? (*Тризуб.*)

Настала черга середнього сина. Йому мати подарувала в дорогу синьо-жовту тканину. Своїми звичайними ділами прославляв він свою матір.

— Яке ім'я отримав середній син? (*Прапор.*)

А там, де був найменший син, завжди лунала дзвінкоголоса пісня. Адже мати своєму найменшому синові подарувала красивий солов'їний голос.

— Яке ім'я отримав найменший син за свій голос і величний спів? (*Гімн.*)

Підготовча робота

I група. Гра «Символи»

— Із кольорових смужок зберіть Прапор України.

(*Учням пропонують смужки синього, білого, зеленого, жовтого, чорного, червоного кольорів.*)

II група. Дидактична гра «Склади прапор»

Діти складають зображення Прапора України в техніці пазла.

Фізкультхвилинка

Сонечко прокинулось.

(*Стають навшпиньки, потягуються.*)

В різні боки повернулось.

(*Крутяться.*)

Потім весело всміхнулось.

(*Посміхаються одне одному.*)

Стали квіти оживати.

(*Присідають, встають.*)

Пташки пісеньки співати.

(*Змахи руками.*)

Діти стали танцювати,

(*Танцювальні рухи.*)

Рідний край вітати.

(*Стають навшпиньки, потягуються.*)

2. Організація самостійної практичної діяльності учнів

Підготовка робочих місць

— Поміркуйте, які матеріали нам знадобляться сьогодні на уроці. (*Відповіді дітей.*)

— Створімо прапор нашої держави!

Учні готують матеріали до уроку.

Вступний інструктаж

Повторення правил користування клеєм.

Послідовність виконання роботи

Діти об'єднуються у дві групи, створюють прапор.

I група. Створення прапора із різнокольорових гудзиків.

II група. Створення прапора у спосіб торцювання.

Послідовність виготовлення прапора із різнокольорових гудзиків

1) Підготуйте картон-основу.

2) Доберіть приблизно однакову кількість гудзиків синього та жовтого кольорів.

3) Позначте простим олівцем межу кольорів.

4) Змастіть основу клеєм, наклейте гудзики.

Послідовність виготовлення прапора у спосіб торцювання

1) Підготуйте картон-основу.

2) Із гофрованого паперу синього та жовтого кольорів наріжте невеличкі квадратики. (*Учитель дає шаблон.*)

3) Торець олівця (*тупий кінець*) поставте на квадратик, зібгайте квадрат і прокачайте олівець між пальцями. Утвориться кольорова трубочка — торцовка.

4) Зробіть торцовки із усіх квадратиків.

5) Позначте простим олівцем межу кольорів на картоні-основі.

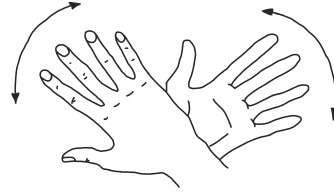
6) Змастіть основу клеєм, кожену торцовку приклейте щільно одну біля одної, доки не наповните всю основу.

Презентація виробів

Учні в групах демонструють готові вироби.

Пальчикова гімнастика «Сонечко»

Над землею сонечко покотилось,
Наче дивне колесо, закрутилось.
Але враз за хмароньку зачепилось,
От у другу сторону й покотилось.
Так каталось сонечко, так котилось,
Поки натомилось і зупинилось.

(Лікті на парті, обертати кисті рук у різних напрямках.)

Музична руханка «Україна — матуся моя» (<https://youtu.be/-tJSxs3TezU>)

3. Перенесення способів дій у змінні або нові ситуації

Мовна вправа

— Утворіть та прочитайте речення (*підручник, с. 102*).

— Що в них є спільного?

Дидактична вправа «Додай слівце»

Діти додають слово до прислів'я, пояснюють його зміст.

- Без верби і калини нема... (*України*).
- Людина без Вітчизни, як соловей без... (*пісні*).
- Любиш Україну, посади... (*калину*).
- Де живе верба, там живуть й... (*річки*).
- Дівчина — як у лузі... (*калина*).
- Де срібліє вербиця — там здорова... (*водиця*).
- Добре тому, хто у своєму... (*домі*).

Хвилинка-цікавинка

Історія українського прапора розпочалася кілька століть тому, але офіційно затвердили синьо-жовтий стяг як державний символ України лише 28 січня 1992 року.

Українське синьо-жовте сполучення — одне з найдавніших серед сучасних національних прапорів. Сучасний український прапор походить від герба Галицько-Волинського князівства — золотого лева на синьому тлі, який з'явився в другій половині XIII століття.

Жовтий — це колір безмежної хлібної ниви, золотої пшениці — символу миру й достатку, а також це колір сонця, без лагідних променів якого неможливе життя.

Синій колір — це безхмарне синє небо, символ миру; це чиста вода українських річок.

Поєднання цих кольорів на українському прапорі символізує чисте, мирне, безхмарне небо над жовтим колоссям хлібної ниви.

Конкурс декламаторів

— Любов до Батьківщини оспівували і у віршах, і в піснях. Послухаймо й ми вірші про український прапор. Визначмо кращого декламатора. (*Охочі учні декламують вірші про український прапор.*)

III. ЗАКЛЮЧНА ЧАСТИНА. РЕФЛЕКСІЯ

Рефлексія «Мене найбільше вразило...»

Учитель запитує, що найбільше вразило учнів. Пропонує їм описати свої враження усно або зобразити їх письмово (*за допомогою букв, слів, піктограм*).

ДЛЯ ВЛАСНИХ НОТАТОК

УРОК 134. КИЇВ — СТОЛИЦЯ УКРАЇНИ

Мета:

- **формування предметних компетентностей:** формувати уявлення дітей про столицю України як головне місто держави; ознайомити з пам'ятними місцями Києва; учити впізнавати їх та описувати за ілюстраціями (або слайдами); ознайомити учнів з історією виникнення Києва; розвивати мислення, допитливість, спостережливість; виховувати бажання знати історію свого краю, повагу до культурної спадщини нашого народу;
- **формування ключових компетентностей:** спілкування державною (і рідною у разі відмінності) мовами; уміння навчатися впродовж життя; соціальні та громадянські компетентності.

Обладнання: комп'ютер; презентація; фото краєвидів Києва; аркуші паперу; кольорові олівці.

Тип уроку: урок засвоєння нових знань.

Освітні галузі: громадянська та історична, мовно-літературна.

Хід уроку

I. ВСТУПНА ЧАСТИНА

1. Організаційний момент

2. Актуалізація опорних знань

— Про яке місто йдеться?

- Над Дніпром широким, вільним,
Де луги й степи цвіли,
Наші прадіди поляни

Оселились і жили.
На честь князя молодого
Своє місто нарекли. (*Київ*.)

3. Повідомлення теми та мети уроку

— Сьогодні, продовжуючи вивчати наш рідний край, ми поговоримо про найголовніше місто нашої країни — місто Київ.

II. ОСНОВНА ЧАСТИНА

1. Вивчення нового матеріалу

Інформаційне повідомлення

1) Робота за підручником (с. 103).

Учні зачитують, аналізують текст про Київ.

2) Метод «Читання з передбаченням».

Учитель читає текст про Київ, зупиняється на найцікавіших місцях. Діти висловлюють свої припущення. Після читання це передбачення аналізують.

Над Дніпром, на правому його березі, розташований Київ. Звідси взяла початок... (*Українська держава*). Київ — найстаріше і найгарніше... (*українське місто*). Його почали будувати наші... (*предки*) дуже багато років тому. Існує багато легенд про заснування Києва. Усі ми знаємо легенду про... (*трьох*) братів: Кия, Щека, Хорива та їхню сестру Либідь.

Засновниками міста були мужні та хоробрі... (*рицарі*). Кий, Щек, Хорив та сестра їхня Либідьпливли по Дніпру з півночі та побачили дуже красиву місцевість, яка їх... (*зачарувала*). Найстарший брат... (*Кий*) сказав: «Ось тут зложимо оселю для себе і для тих купців, що сюди будуть приїжджати». Вони вирубали ліс і побудували перші... (*хати*). А те збудоване місце обвели ровом й обгородили гострокіллям. Назвали цю оселю... (*город Київ*), тобто Києве місто.

Зараз Київ — сучасне промислове місто, ... (*столиця*) нашої держави. Тут багато заводів, шкіл, музеїв, пам'ятників. Це історичний та політичний... (*центр України*).

Дидактична гра «Київ — місто велике»

Переглядаючи слайди з краєвидами Києва, учитель складає словосполучення, а діти утворюють речення за зразком «один — багато».

Наприклад:

— Ось старовинний храм. (*У Києві багато старовинних храмів.*)

- Ось широка вулиця. (*У Києві багато широких вулиць.*)
- Ось великий майдан. (*У Києві багато великих майданів.*)
- Ось затишний парк. (*У Києві багато затишних парків.*)
- Ось висотний будинок. (*У Києві багато висотних будинків.*)
- Ось величний пам'ятник. (*У Києві багато величних пам'ятників.*)

Мовна вправа «Добери ознаку»

I група — «Україна — (яка?)»

II група — «Київ — (який?)»

I група

Діти утворюють коло і, передаючи м'яч одне одному, добирають слова — ознаки до слова *Україна*.
Україна (*яка?*) — квітуча, велика, урожайна, гостинна, багата, співуча, прекрасна, чарівна, дружня, щедра, рідна, дорога, сильна, калинова, барвиста тощо.

II група

Діти утворюють коло і, передаючи м'яч одне одному, добирають слова — ознаки до слова *Київ*.
Київ (*який?*) — рідний, величний, красивий, багатий, старий, молодий, найбільший, найстаріший, науковий, історичний, легендарний, культурний, сучасний тощо.

Фізкультхвилинка «Подорож на літаку до Києва»

Ручки ставимо отак —	(Діти розводять руки в сторони.)
Ось і вийшов в нас літак.	
Він летить, стрілою мчить,	(Не змінюючи положення рук, похитують тулубом праворуч — ліворуч.)
Вирушає до столиці.	
Ось і Київ вже під нами —	(Стають навшипиньки і тягнуться руками вгору.)
Із високими домами.	
Широченний ось майдан,	(Розводять руки в сторони.)
І золотоверхий храм.	(«Малюють» руками у повітрі купол храму.)
Ось Дніпра прозорі хвилі,	(Виконують плавні рухи кистями рук.)
Люди тут привітні й милі.	(Посміхаються.)

2. Самостійне застосування учнями знань (тренувальні вправи)

Стратегія «Круговий огляд»

«Круговий огляд» передбачає рух учнів класною кімнатою. Учні об'єднуються у групи. Учитель заздалегідь готує плакати із запитаннями з теми та прикріплює їх на стінах класу (*скільки груп — стільки плакатів*). Кожна група обирає плакат із запитанням, протягом однієї хвилини відповідає на запитання. Далі група переходить до нового плаката. Там аналізує відповідь попередньої групи, доповнює її.

Робота триває, доки всі групи не повернуться на свої місця.

Запитання для груп:

- 1) Яка рослина є символом столиці України?
- 2) Як називається центральна площа України?
- 3) Яке найвизначніше державне свято ми відзначаємо влітку?

Орієнтовні відповіді:

- 1) Символом столиці України є каштани, яких у столиці нараховується близько 2 мільйонів. Вони знаходяться поряд зі станцією метро «Університет» — у ботанічному саду. За легендою, поява каштанів у Києві пов'язана з появою бульвару Шевченка. Поступово ці могутні дерева ставали візитівкою Києва. Пізніше почали прикрашати «Київський торт», морозиво «Каштан», вишивки, архітектурні об'єкти.
- 2) Майдан Незалежності має багату й насичену різноманітними подіями історію. Це центральна площа Києва, що вважається головною площею України. Особливістю територіального розташування є те, що площа з'єднується з сімома вулицями. Свою сучасну назву Майдан отримав із проголошенням незалежності України 1991 року. На Майдані Незалежності знаходиться багато фонтанів, які є архітектурною окрасою Києва. Усі національні свята та народні гуляння проходять саме на Майдані Незалежності.

3) 24 серпня ми відзначаємо День Незалежності нашої держави. На честь проголошення Декларації про державний суверенітет України свято вирішили відзначати саме 24 серпня. Незважаючи на тяжкий шлях, українці зберегли свої традиції, мову та прагнення до свободи. День Незалежності кожного року нагадує не тільки українському народу, але і всьому світу про існування незалежної, демократичної країни.

Технологія «Крісло автора»

- Як святкують День Незалежності у ваших родинях?
- Як відзначають День Незалежності у вашому місті чи селі?

Фізкультхвилинка

3. Творче перенесення знань і навичок у нові ситуації

Вправа «Запитання — відповідь»

Учитель демонструє слайди, учні відповідають, що на них зображено.

- Софіївська площа та собор Святої Софії. Знаходяться в самому центрі Києва.
- Печерська лавра. Знаходиться на високих пагорбах правого берега Дніпра. Це великий монастир із церквами, музеї. Дуже красиво виблискують на сонці куполи.
- Андріївська церква. Знаходиться на Андріївській горі. Побудована за проектом архітектора Растреллі.
- Володимир Великий. Це Київський князь. Він правив київським престолом. Захищав державу від ворогів, увів християнство.
- Пам'ятник Богдану Хмельницькому. Це гетьман України, полководець. Засновник Української козацької держави.
- Пам'ятник Т. Г. Шевченку. Це український поет, художник, гордість України.
- Золоті Ворота. Це головні ворота старовинного Києва. Були збудовані під час правління князя Ярослава Мудрого. Це був головний в'їзд до міста. Ворота обороняли місто від нападів.
- Монумент Незалежності. Розташований на центральній площі Києва — Майдані Незалежності. Це колона із фігурою богині Березині. Одягнена в український костюм з калиновою гілкою в руках.

Хвилинка творчості

- Ми переглядали краєвиди Києва. Намалюйте один із них!

Пензлик вліво — пензлик вправо,
Ось уже картинка стала.
Плечі добре я розправляю,

Пальці добре розімну
Й намалюю всім на диво
Київ, радість і весну!

Рубрика «Чи знаєте ви...»

Учні зачитують повідомлення про найглибшу станцію метро «Арсенальна» (*підручник с. 10*).

III. ЗАКЛЮЧНА ЧАСТИНА. РЕФЛЕКСІЯ

Метод «Шість капелюхів, що мислять»

Білий капелюх. Звідки походить назва міста Київ?

Червоний капелюх. Що з історії міста Київ вам видалося найцікавішим?

Чорний капелюх. Чи добре, що руйнуються історичні пам'ятки столиці?

Жовтий капелюх. Чи добре, що місто постійно розвивається?

Зелений капелюх. Чи хотіли б ви створити проект нового мікрорайону міста Києва?

Синій капелюх. Чому необхідно знайомитися з історією міст?

ДЛЯ ВЛАСНИХ НОТАТОК

УРОК 135. КУЛЬТУРА І ЗВИЧАЇ УКРАЇНЦІВ

Мета:

- **формування предметних компетентностей:** продовжити ознайомлення дітей з народними традиціями; формувати позитивне ставлення до культури і звичаїв українців, сприяти розвитку духовних цінностей та формуванню в учнів національної свідомості; розвивати увагу, пам'ять, зв'язне мовлення, логічне мислення, творчу уяву; виховувати любов та інтерес до народних свят і звичаїв, цікавість до народних традицій;
- **формування ключових компетентностей:** спілкування державною (і рідною у разі відмінності) мовами; уміння навчатися впродовж життя; соціальні та громадянські компетентності.

Обладнання: комп'ютер; аудіозапис; презентація; ілюстративний матеріал; предметні малюнки; різнокольорові стрічки.

Тип уроку: урок формування вмінь і навичок.

Освітні галузі: громадянська та історична, мовно-літературна.

Хід уроку

I. ВСТУПНА ЧАСТИНА

1. Організаційний момент

2. Актуалізація опорних знань

На Землі великій є одна країна:
Гарна, неповторна, красна, як калина.
І живуть тут люди добрі, працьовиті.

І, скажу по правді, ще й талановиті.
Землю засівають і пісні складають,
На бандурах грають і вірші складають.

— Про яку країну згадується у вірші? (*Про Україну.*)

3. Повідомлення теми та мети уроку

— Ми сьогодні будемо подорожувати, вивчаючи традиції, звичаї українців.

II. ОСНОВНА ЧАСТИНА

1. Первинне застосування нових знань

Розповідь з елементами бесіди

— Наш народ має багату культуру, величезний скарб якої складається з цінностей, надбаних багатьма поколіннями. З прадавніх часів до нас ідуть життєва мудрість та настанови щодо способу життя. Вони закладені в українських звичаях, обрядах, фольклорі, адже в них — світовідчуття та світосприймання нашого народу.

Народна творчість дуже тісно пов'язана зі звичаями, певними законами, якими українці керували щоденно.

Український поет Максим Рильський любив повторювати: «Той, хто не знає свого минулого, не вартий майбутнього».

Словникова робота

Традиція — досвід, звичаї, погляди, смаки, норми поведінки і т. ін., що склалися історично й передаються з покоління в покоління.

Звичай — це загальноприйнятий порядок, правила, що здавна існують у громадському житті й побуті якого-небудь народу.

Технологія «Крісло автора»

— Що ви знаєте про минуле нашої Батьківщини?

— Імена яких видатних людей ви знаєте?

Робота за підручником (с. 105). Метод «Здивуй клас»

1) Видатні люди України.

- Володимир Великий — князь новгородський; великий київський князь з 978 року; вибрав християнство як державну релігію; під час хрещення отримав ім'я Василій; відомий як Володимир Святий, Володимир Великий, Володимир Хреститель, Володимир Красне Сонечко;

- Ярослав Мудрий був сином князя Володимира Святославича. У хрещенні мав ім'я Георгій. Під час його правління Київська Русь перетворилася на могутню європейську державу. Створив бібліотеку Софійського собору.
- Богдан Хмельницький. Місце народження — м. Чигирин, український військовий, політичний та державний діяч, гетьман Війська Запорізького, очільник Гетьманату, офіційно було надано титул гетьмана. Освіту здобув у Львівській єзуїтській колегії. Очолив Національно-визвольну війну українського народу проти польської шляхти.
- Тарас Шевченко народився в с. Моринці Звенигородського повіту Київської губернії (нині *Черкаська область*). Український поет, письменник, художник. Був сином селян-кріпаків. 7 травня 1838 р. викуплений з кріпацтва. Академік імператорської академії мистецтв. Поховано в м. Канєві на Чернечій горі. Найбільш відома збірка творів «Кобзар».
- Олег Антонов — провідний авіаконструктор, доктор технічних наук, академік. Основоположник планеризму, створив близько 30 типів планерів; розробив транспортні літаки Ан-8, Ан-12, Ан-22, Ан-26, Ан-32, Ан-72, Ан-124; пасажирські літаки Ан-10, Ан-24; працював генеральним конструктором Київського дослідно-конструкторського бюро.
- Микола Лисенко — український композитор, піаніст, диригент, педагог, збирач пісенного фольклору; до найвідоміших творів Лисенка належить музика гімну «Молитва за Україну», опери «Тарас Бульба», «Наталка Полтавка», написав значну кількість творів на слова Т. Шевченка. Лисенка вважають засновником української національної музики.
- Ліна Костенко — українська письменниця, поетеса, автор багатьох поетичних збірок, зокрема збірки віршів для дітей «Бузиновий цар».

(Презентацію «Славетні українці» можна переглянути за посиланням: http://poroshchuk.blogspot.com/2014/11/blog-post_15.html)

Висновок. Ми відчуваємо повагу до людей, які прославляли і прославляють нашу країну.

Вправа для постанови «Атлет»

В. п. — основна стійка. На рахунок «раз» — руки до плечей, пальці стиснути в кулак, на рахунок «два» — руки в сторони, пальці розчепірити.

2) *Архітектурні споруди.*

По всій Україні є безліч архітектурних пам'яток, якими у свій час пишалися і які були епіцентром історичних подій.

- У самому центрі Запоріжжя, на місці колишніх козацьких порогів, розкинулася гігантська бетонна гребля. Будівництво Дніпропетровської гідроелектростанції стало одним із найбільших проєктів у нашій країні. Споруда завдовжки 1300 м, заввишки 60 м. Станція мала забезпечити електроенергією центральну та південну Україну. На території Дніпровської ГЕС знаходиться музей, у якому можна почути багато цікавих історій про будівництво станції.
- Хотинську фортецю називають одним із «Семи чудес України». Розташована вона у місті Хотин Чернівецької області. Впродовж століть місто перебувало у складі багатьох могутніх князівств. Кінорежисери часто обирають це місце для своїх фільмів. Зокрема, тут знімали фільми «Тарас Бульба», «Захар Беркут», «Три мушкетери», «Стріли Робін Гуда» та ін. 2000 року фортеця в Хотині стала Державним історико-архітектурним заповідником.
- Замок Любарта приваблює туристів не лише своєю величиною, багатою історією, але й безліччю легенд. Верхній замок, або замок Любарта, давно став візитівкою Луцька. Фортеця славиться своєю багатовіковою історією. Переживши понад 7 віків, твердиня дійшла до наших часів, не змінивши свого початкового вигляду. А ще Луцький замок є однією із найбільших фортечних споруд в Україні.
- У селі Городне Харківської області розташований цікавий об'єкт садово-паркової архітектури — «Співочі тераси». Вони є унікальною пам'яткою не лише України, а й Європи. Співочими терасами називають фруктовий сад, розміщений у вигляді великого амфітеатру. Особливістю цього місця є його дивовижні акустичні властивості. Людський шепіт на одному краю тераси прекрасно чується на відстані до 60 м. Секрет музичного дива ховається у цегляних стінах, у яких вбудовано спеціальні труби з різних матеріалів та різного розміру. Щороку восени на території амфітеатру відбувається етнофестиваль «Співочі тераси».

Висновок. Історичне минуле нашої Батьківщини можна побачити в архітектурних пам'ятках міст і сіл. Оберегаймо їх від знищення!

3) *Козацтво — від минулого до сьогодення.*

Слово «козак» тюркського походження, у перекладі воно означає «вільна людина». Козаки завжди боролися за свої одвічні права: вільно обирати старшину, мати власний суд, не сплачувати податків, проживати на всіх державних і приватних землях, полювати і рибалити в пониззі Дніпра, ходити в морські та сухопутні походи проти турків і татар, найматися на службу до іноземних монархів. Для захисту від татарсько-турецької агресії у Пониззі Дніпра на південь від дніпровських порогів було створено військово-політичну організацію Запорізька Січ. Козацьке військо відзначалося суворою дисципліною, витривалістю, стійкістю у боях. Також козакам були властиві взаємовиручка і взаємодопомога. Стали взірцем для багатьох поколінь українців високі моральні ідеали і принципи козацтва.

Сьогодні воїни — нащадки козаків — самовіддано захищають нашу землю від ворогів.

Музична фізкультхвилинка «Україно, ми твоя надія» (<https://youtu.be/8HvWHkDLDqM>)

2. *Самостійне застосування учнями знань (тренувальні вправи)*

Гра «Ремесла України»

Завдання: продовжити логічний ланцюжок (*розкласти предметні малюнки*).

— Що роблять руки майстра?

— Що йому потрібно для роботи? (*Матеріали, інструменти.*)

— Що він може виготовити?

— Як називається його ремесло?

Наприклад:

Глина, гончарний круг → глечик → гончарство.

Дошки, рубанок, обруч → діжка → бондарство.

Нитки, верстат → тканина → ткацтво.

Вудки, невод, верша → риба → рибальство.

Дошки, рубанок, бджоли → мед → бджолярство.

Мовленнєва вправа «Яке слово зайве?»

— Усі традиції, обряди пов'язані зі святами.

Мета: збагачувати словник; продовжувати ознайомлювати із символами, історією та традиціями відзначення українських народних свят.

Діти мають обрати з-поміж слів зайве та пояснити свою думку.

Різдво, колядки, кутя, вертеп, Новий рік.

Святий Миколай, грудень, щедрівка, чемна поведінка.

Паска, кутя, писанки, Христос Воскрес, весна.

Млинці, Масляна, проводи зими, новорічна ялинка.

Снігуронька, Новий рік, Дід Мороз, Святий Миколай.

Гра «Відгадай свято»

Мета: продовжувати ознайомлювати з традиціями відзначення українських народних свят; розвивати комунікативні здібності.

Діти мають впізнати, яке свято описує учитель.

- Цього ранку чемні діти знаходять під подушкою подарунки; їх дарує той, хто вночі спускається з неба. (*Свято Миколая.*)
- На це свято ми готуємо смачненькі млинці та палимо багаття, проводжаючи зиму. (*Масниці.*)
- Це особливе свято, яке є днем народження Христа. Існують давні традиції святкування цього дня: господиня готує вечерю з 12 страв, обов'язково серед яких є кутя, а діти співають обрядові пісні — колядки. (*Різдво.*)
- Цього дня люди йдуть до церкви, аби освятити паску та писанки. (*Великдень.*)

Гра «Барвисті стрічки»

Учитель промовляє текст, а діти повторюють за ним тільки рухи.

В руки стрічки ви візьміть,
Догори їх підійміть.
Стрічками помахайте,

Разом з ними покружляйте.
Ручки ваші вже стомились —
Стрічки вниз опустили.

3. Творче перенесення знань і навичок у нові ситуації

Стратегія «Читання з позначками»

Учні читають текст у підручнику (с. 106), використовуючи орієнтовні позначки:

- «V» — це я знаю;
- «+» — нова інформація;
- «-» — суперечить тому, що мені відомо;
- «?» — незрозуміла інформація.

Після завершення читання тексту варто запропонувати дітям скласти табличку позначок для впорядкування інформації.

Робота в парах

— Обговоріть у парах.

- Які старовинні споруди або місцини є у вашому місті та селі?
- Про що розповідають пам'ятки природи та культури?

Поетична хвилинка

— Послухайте вірш.

НЕ ЗАБУДЬ!

Ще малий, але ж сміливець —
Сам біжить у гай...
Ти, мій хлопче, українець —
Те запам'ятай.
Ще мала, а по барвінок
Вже ходила в гай.

Ти, дівчатко, українка —
Тож не забувай.
Вирина стежина рідна
З теплої трави...
А ти наша — Україна,
Не забудьте ви.

В. Терен

— Що кожен з нас повинен «пам'ятати»? (Відповіді дітей.)

— Ось як про це говорить Надія Красоткіна:

Традиції народу — це велике диво,
Яке струмить з глибин у майбуття.
Їх знаючи, народ іде щасливо
І впевнено у непросте життя.
В традиціях живе душа народу,
Великий зміст закладений у них.
Народ наш любить й береже природу
Та рідну пісню і веселий сміх.

III. ЗАКЛЮЧНА ЧАСТИНА. РЕФЛЕКСІЯ

Технологія «Ромашка Блума»

«Ромашка Блума» — квітка з шести пелюсток — шість типів запитань.

Перша пелюстка (проста). Чи мають свої звичаї українці?

Друга пелюстка (уточнювальна). Чи варто вивчати культуру свого народу?

Третя пелюстка (пояснювальна). Чому потрібно дотримувати народних традицій?

Четверта пелюстка (творча). Яку традицію ви хотіли б змінити?

П'ята пелюстка (оцінювальна). Які звичаї вам найбільше до вподоби?

Шоста пелюстка (практична). Які традиції нашого народу ви впроваджуєте?

ДЛЯ ВЛАСНИХ НОТАТОК

УРОК 136. ДЕРЖАВНА МОВА УКРАЇНИ

Мета:

- **формування предметних компетентностей:** формувати знання учнів про українську мову як державну мову України; розширити і поглибити знання дітей про красу і силу рідної мови, розкрити її красу і мелодійність; розвивати і збагачувати мовлення учнів; виховувати любов і гордість за рідну українську мову, бажання зберегти її чистоту і красу;
- **формування ключових компетентностей:** спілкування державною (і рідною у разі відмінності) мовами; уміння навчатися впродовж життя; соціальні та громадянські компетентності.

Обладнання: комп'ютер; аудіо- та відеоматеріали; предметні малюнки; збірка казок; аркуші паперу; кольорові олівці; м'яч.

Тип уроку: урок формування вмінь і навичок.

Освітні галузі: громадянська та історична, мовно-літературна.

Хід уроку

I. ВСТУПНА ЧАСТИНА

1. Організаційний момент

І знову дзвоник кличе в клас,
Знання нові чекають нас.
Ми дуже любим рідну мову,

Її мелодію чудову,
Урок розпочнемо і ви, і я —
Нехай на користь ідуть знання.

2. Актуалізація опорних знань

— Які народи живуть в Україні? (*Українці, білоруси, кримські татари, румуни, поляки, росіяни та інші.*)

— Як вони розуміють одне одного? (*Відповіді дітей.*)

3. Повідомлення теми та мети уроку

— Ви, мабуть, здогадалися, що спілкуватися допомагає мова.

— Отже, сьогодні ми поговоримо, яке значення має мова у житті кожної людини, народу, держави.

II. ОСНОВНА ЧАСТИНА

1. Первинне застосування нових знань

Робота за підручником (с. 106–107)

1) *Напівголосне читання тексту про державну мову України.*

2) *Поетична хвилинка.*

Діти читають вірш Марійки Підгірянки про мову.

— Прочитайте слова вірша, що описують українську мову.

Вправа «Добери ознаку»

— Доберіть свої слова до слова *мова*, що відповідали б на питання *яка?*.

Мова (яка?) — рідна, державна, солов'їна, мелодійна, прекрасна, материнська, батьківська, барвінкова, милозвучна, ніжна, лагідна, чиста, ласкава, медова, чарівна, співуча, пелюсткова, світанкова.

Цікаві факти про українську мову

— Мова для народу — це дорогоцінний скарб. Кожна мова неповторна, має свої цікавинки.

— Щоб дізнатися більше про нашу мову, перегляньмо відео «Цікаві факти про рідну мову» (https://youtu.be/tFgnu_v7FnM).

Висновок. Мова і звичаї об'єднують людей в один народ.

Музична фізкультхвилинка «Веселий гоначок» (<https://youtu.be/TXvo0QFqatU>)

2. Самостійне застосування учнями знань (тренувальні вправи)

Гра «Живі слова»

Учитель каже дітям «на вушко» слова «сонечко», «пестить» «нас».

«Живі слова» виходять уперед, вимовляють кожен своє слово, беруться за руки і утворюють речення.

Сонечко пестить нас.

— Нумо поміняємо слова місцями і прочитаємо, яке речення утвориться.

Нас пестить сонечко.

— Додайте свої слова-ознаки до слова «сонечко». Які речення утворяться?

Нас пестить ясне сонечко.

Нас пестить ніжне сонечко і т. ін.

— Ось бачите, які гарні речення! Сонечку так сподобалося, як ви працювали, що воно кличе вас пограти у гру.

— Граємо в слова! Знайдіть слова «на небі».

Сонце, хмара, вітер, дощ, блискавка, грім, проміння тощо.

— Знайдіть слова «на землі».

Річка — тече, біжить, дзюрчить, шумить, хлюпоче...

— Уявіть, що ми пливемо по річці. Як ви вважаєте, хто живе в річці?

У річці живуть риби.

— Щось усі мої рибки зникли. Я знаю, як можна їх повернути. Але без вашої допомоги мені не впоратися. Щоб рибки знову потрапили у річку, потрібно визначити перший звук у їхніх назвах.

(На екрані з'являються зображення щуки, сома, карася, окуня, форелі, коропа. Учні називають перші звуки.)

Технологія «Крісло автора»

— Якою мовою ви розмовляєте, навчаєтеся?

— Які ще мови ви знаєте?

Фізкультхвилинка

Ми мандруєм, ми мандруєм,

Україною крокуєм.

Ось побачили Карпати,

Як вершину нам дістати?

Заглядаємо в озерця,

Не торкнутися нам дна!

Так ми довго-довго йшли,

І до класу знов прийшли!

(Ходьба на місці.)

(Стають навшипиньки.)

(Піднімають руки догори.)

(Присідають.)

(Ходьба на місці.)

(Сідають за парти.)

3. Творче перенесення знань і навичок у нові ситуації

Гра «Яке слово зайве?»

Учитель називає слова, учні визначають, яке слово зайве, не українське.

- Тарілка, кувшин, глечик.
- Дівчинка, чоловік, боу (хлопчик, англійською).
- Туфлі, валянки, чобат (чоботи, білоруською).
- Жінка, хлопчик, мап (чоловік, англійською).
- Стіл, книжка, зонтик.
- Куш, цвєток, дерево.
- Куртка, плащ, паліто (пальто, білоруською).

Розвивальна гра «Розкажи мені казку»

Обладнання: дитяча книжка з казками або з віршами, аркуш паперу і кольорові олівці.

Учитель голосно читає казку або вірш, зупиняючись на описах зовнішності героїв і природи. Акцентує увагу на трьох ключових частинах казки — зачині, основній частині та кінцівці.

Педагог ставить дітям кілька запитань, пов'язаних зі змістом казки чи вірша. Можна навмисне припускатися помилок у послідовності подій або в описі героїв.

Учні навчаються описувати своїми словами різні твори, тобто вербально передавати інформацію.

Діти беруть аркуші паперу, кілька кольорових олівців і зображують на папері головних персонажів казки.

Навчальна гра «Цікаві речення»

Обладнання: розрізна азбука.

Учасникам дають картки з літерами, що утворюють певне слово (*кількість карток відповідає кількості гравців у групі*). *Завдання:* скласти речення, де кожне нове слово буде починатися відповідно до першої, другої, третьої та наступної букви основного слова. Фрази можуть бути різноманітними (*жартівливими, абсурдними тощо*). *Наприклад:*

ПОЛЕ — Петренко Оля любить ескімо.

ЗАМОК — Знаменитий артист модний організував квест.

КВІТКА — Кожного вівторка Іван тренувався крутити авіамоделі.

Склавши речення, учні створюють «живий» ланцюжок.

Цю гру можна перетворити на цікаве змагання, якщо кожен учасник намагається скласти речення з одного і того самого базового слова. Перемагає той, хто складе його першим.

Гра «Скажи слово»

Мета: сприяти розширенню лексикону; навчати дітей розрізняти тематичні групи слів, ділити слова на склади.

Обладнання: м'ячик.

Ведучий просить учасників вишикуватися в лінію, кидає м'яч одному з учасників гри, називаючи тему, наприклад, «Рослини Червоної книги», «Тварини Червоної книги», «Міста України», «Народні символи» та ін. Учасник повинен упіймати м'яч і вимовити будь-яке слово, що відповідає цій темі. Наприклад, якщо ведучий задає тему «Народні символи», учасник гри може відповісти: «ка-ли-на». Учитель стежить за тим, щоб відповідаючи учасник гри вимовляв слово чітко, по складах. Вимовляючи кожний склад, він повинен робити крок уперед, назвавши останній склад, кинути м'ячик назад ведучому. Той ловить м'яч і кидає його іншому учасникові, задаючи іншу тему для слова.

Вправа «Продовж прислів'я»

Учитель починає прислів'я, діти їх продовжують. Зміст кількох прислів'їв (*на вибір*) обговорюють.

- Мова — серце... (*народу*).
- Для кожного своя мова — ... (*найкраща і найсолодша*).
- Не кидай слова... (*на вітер*).
- Слово до слова — зложиться... (*мова*).
- Добрим словом мур проб'єш, а лихим і в двері... (*не звійдеш*).
- Слово людину... (*підіймає*).
- Птицю пізнати по пір'ю, а людину... (*по мові*).
- Будь господарем своєму... (*слову*).
- Рідна мова — не полова: її за вітром... (*не розвієш*).

III. ЗАКЛЮЧНА ЧАСТИНА. РЕФЛЕКСІЯ

Вправа «Піца»

На дошці — коло, розділене на чотири частини-сектори. Зверху кожного «шматочка» цієї імпровізованої «піци» — твердження: «Мені зрозуміло все», «Мені було цікаво на цьому занятті», «Інформація була новою для мене», «Мені подобається тут, і я очікую наступних занять».

Кожен учень ставить чотири цятки — біля кожного твердження. Чим ближче цятка до середини «піци», тим більше вони згодні з твердженням.

ДЛЯ ВЛАСНИХ НОТАТОК

УРОК 137. НАРОДНІ СИМВОЛИ

Мета:

- **формування предметних компетентностей:** розширити та закріпити знання дітей про національні символи; продовжити ознайомлення з історією України; формувати бажання якомога більше дізнатися про історичне минуле своєї Батьківщини; поглибити знання дітей про значення народних символів-оберегів; зацікавити ними; розвивати зв'язне мовлення, логічне мислення; виховувати почуття гордості за свою державу та шанобливе ставлення до її символів;
- **формування ключових компетентностей:** спілкування державною (і рідною у разі відмінності) мовами; уміння навчатися впродовж життя; соціальні та громадянські компетентності.

Обладнання: комп'ютер; відеоматеріали; аудіозапис; скриня; предмети українського національного побуту; пазли; 4 рушнички; іграшка-бджілка; віночок; лялька-мотанка; писанка; дідух; вата; клей; ватяні палички; кольорові олівці; фішки.

Тип уроку: урок узагальнення і систематизації знань і вмінь.

Форма проведення: урок-квест.

Освітні галузі: громадянська та історична, мовно-літературна.

Хід уроку

I. ВСТУПНА ЧАСТИНА

1. Організаційний момент

Учитель

Любі діти! Добрий день!
Зичу праці і пісень.
А ще, друзі, всім бажаю
Сил, натхнення на весь день!

Учні

Добрий день! Добрий день!
Дякуєм за побажання.
На урок берем з собою
Знання, вміння, навички й старання.

2. Повідомлення теми та мети уроку

— Ми живемо у чудовій країні. Вона співоча, квітуча, має багату історію, свої традиції, які споконвіку шанують і бережуть українці.

У нашій країні є багато різних скарбів. Але вони незвичайні: їх люди відчувають серцем і душею. Щоб їх побачити і відчутти, запрошуюю вас у подорож нашою країною.

II. ОСНОВНА ЧАСТИНА

Вступне слово вчителя

— Народні символи — це те, що найбільше люблять і шанують у народі. Про них складено багато пісень і легенд, вони є в обрядах, звичаях, їх вишивають на сорочках і рушниках.

Українці мають свої традиції, які споконвіку шанують і бережуть, — це батьківська хата, материнська пісня, святий хліб, вишитий рушник, червона калина, зажурена верба, хрещатий барвінок, дивовижна писанка, вірний своєму краю лелека. Всі вони — наші давні і добрі символи, наші береги. Можливо, маючи такі прекрасні символи, український народ зумів уберегти від забуття нашу пісню і думу, нашу історію і родову пам'ять, волелюбність. Про народні символи складено багато пісень і легенд. Їх використовують в обрядах, звичаях. Їх вишивають на сорочках, рушниках. Народні символи — це наші святині.

Перегляд відеоролика

— Щоб гарно впоратися із завданнями квесту, пригадайте, які народні символи ви знаєте. У пригоді вам стануть відеоматеріали.

(<https://youtu.be/C-wKA8nJeoc> — «Символи України»; <https://youtu.be/ahqQCzPHpeg> — «Це наше і це твоє. Легендарні обереги — наші!»)

Квест «Народні символи»

Умови та правила гри

1. Учні об'єднуються у 4 команди.
2. Кожна команда отримує карту, на якій позначено станції-завдання.

3. Учасники зобов'язані пройти по черзі всі станції.
4. Після кожного виконаного завдання команда отримує фішку.
5. Команда, яка найшвидше збере всі фішки, буде переможцем.
— Розпочнімо гру! З якої станції розпочне гру кожна команда, визначить жеребкування.

1) Станція «Обереги мого краю».

Мета: поглиблювати знання дітей про обереги рідного краю; вчити розповідати про них.

Обладнання: розрізані на частини зображення калини, верби, дуба, соняшника, ластівки, лелеки.

Командам роздають пазли, з яких вони складають цілу картинку. Потім розповідають про обєріг.

Калина — це символ України, у піснях — символ української дівчини. У народі цїнують калину за її цїлющі властивості. З ягід варять кисіль, джем, варення. Тому й садили калину біля осель, а особливо біля криниць, щоб вода в них була прохолодною і смачною.

Вєрба — одне з найпоширенїших і найулюбленїших дерев нашого народу. Наші пращури вважали вєрбу священним деревом, що символїзувало родинне вогнище. На Вєрбну недїлю вєрбу освячували в церкві, а потїм несли додому.

Дуб — символ сили та могутності. Матері вишивали листя дуба на сорочках для своїх синів, щоб ті ставали сильнїшими та мужнїшими. За повір'ям, дубові меблі сприяли здоровому сну.

Соняшник — символ Сонця, праці й достатку, сили і добробуту. Він символїзує Батьківщину: як соняшник повертає за Сонцем свою голову, так і людина думкою, словом і ділом звернена до своєї Вітчизни.

Лелека — наш обєріг, птах, який приносить щастя. Ще з доби трипїльців існує староукраїнське повір'я про святїсть лелеки. Нинї в Україні існує прикмета: якщо біля хати змостив гнїздо лелека, то в оселї поселилось щастя.

Про *ластівку* складено прислів'я та приповідки, пісні та вїрші. Загальнопоширеним було повір'я про те, де ластівка покладе собі кубельце, там буде щастя. Як правило, ластівка була вїсником щастя, надїї, вїдродження, весни, сходу, домашнього тепла. У численних веснянках і колядках саме ластівка приносить весну, день. А ще ластівка — символ матерї.

Музична фізкультхвилинка «Калинка» (https://youtu.be/_Jof_q0TL3s)

2) Станція «Чим скриня багата».

Мета: закрїплювати назви предметів українського національного одягу; розвивати уважність; виховувати інтерес до національних традицій.

Обладнання: скриня; предмети українського національного одягу.

Дїти по черзі витягають зі скринї один предмет національного побуту, пригадують його назву та розповідають про його призначення.

Скриня — вид дерев'яних меблів, виконаний із дощок. Призначалася для зберїгання святкового одягу (*вишитих і тканих сорочок, плахт, спїдниць, керсеток, хусток, наміток, кольорових стрїчок*), рушників, полотна, прикрас, грошей тощо. Усерединї, вздовж бїчної сторони, крїпилася прямокутна коробочка — прискринок — для зберїгання дрїбних цїнних речей, грошей, прикрас, голок, ниток, зїлля. Також клали вузлик тютюну (*вїд молї*). Прискринок закривався на таємнї дерев'яні засувки.

ЩО ЗБЕРІГАЛИ У СКРИНЯХ?

Сорочка. Один із найбільш давнїх елементів одягу. У перїод Київської Русї «сорочка» означала як натїльний, так і верхнїй одяг. Жїночу і чоловїчу сорочки шили як із полотна, так і з сукна. Орнаментом оздоблювали горловину, низ рукавїв, подїл. Багато декорували рукави жїночих сорочок. У кожному регіонї України орнамент мав свої художньо-стилістичнї особливості, своє символїчне значення.

Хустка. Носили як замїжнї жїнки, так і дївчата. Оздоблювали хустки червоними тканими смугами або вишитими орнаментами, на кїнцях закрїплювали китички, а вздовж країв — торочки.

Плахта — незшитий тип жїночого поясного одягу, що складається з одного або двох полотниць з орнаментом у клїтинку. Тканину для неї виготовляли з вовни вищої якості та більш складною ткацькою технікою. Картата багатозорна плахта була елементом святкового жїночого одягу.

Намітка — найдавніший жїночий головний убїр у виглядї довгого бїлого полотнища, схожого на рушник. Існували певнї територїальнї традиції щодо кольору наміток (*бїлий, попелястий,*

вохристий). Намітку ніколи не носили окремо, її обвивали навколо очіпка, а кінці скріплювали і зав'язували у різні способи.

Очіпок — невелика шапочка, якою прикривали волосся заміжні жінки. Очіпки різнилися за матеріалом і технікою виконання: білі ажурні плетені, вишиті полотняні та оксамитові. На очіпок пов'язували намітку або хустку.

Керсетка — верхній жіночий безрукавний одяг.

Дидактична гра «Яке наше вбрання?»

Мета: учити дітей добирати відповідні ознаки до назв предметів.

Українська сорочка (яка?) (Вишита, тоненька, лляна, біла, святкова.)

Українські шаровари (які?) (Широкі, червоні, сині, зелені, просторі, великі.)

Українська спідничка (яка?) (Невеличка, яскрава, зручна, синя, пряма, вишита.)

Український пояс (який?) (Чоловічий, широкий, міцний, довгий, ошатний.)

Українські чобітки (які?) (Червоні, міцні, високі, невисокі, зручні.)

Український віночок (який?) (Різнокольоровий, гарний, квітучий, новий, барвистий.)

3) Станція «Святі обереги».

— Український віночок — складова жіночого національного одягу, який носили дівчата. Вінок — не просто прикраса. Він — дівочий оберіг.

Важливе місце в житті українського народу займає рушник. Не було жодної хати без вишитого рушника. Ним прикрашали стіни, вкривали хліб, витирали руки. Без рушника не святкували ані дні народження дитини, ані весілля. Коли син вирушав у дорогу, мати дарувала йому рушник як оберіг від лиха. А дочок матері навчали вишивати рушники ще змалечку.

Лялька-мотанка — найвідоміший український оберіг. Її вважають символом жіночої мудрості та берегинею роду. В давнину люди створювали такі ляльки для дітей, а згодом цей предмет перетворився на сакральну річ, адже жінки вкладали в них свою любов, енергію та натхнення.

Одним зі святих оберегів є також *дідух* — обжинковий сніп, виготовлений з колосків пшениці, символ різдвяних свят. Згідно із віруваннями, він є символом родючості та сімейного достатку. Зазвичай його ставлять на покутті напередодні Святої вечері.

Писанка завжди була символом життя. Навіть сам процес її розмальовування вважають ритуалом. Виготовлені писанки зберігають удома цілий рік аж до наступного Великодня, а потім розпилюють нове яйце, що символізує зміни у житті людини.

Гра «Знайди рушничок»

Мета: закріплювати назви та зовнішній вигляд українських рушників («*грайлик*», «*росяничка*», «*утирач*», «*сімейний*»); учити за описом обирати рушник і називати його; виховувати інтерес до рушника як до народного оберега.

Обладнання: 4 рушнички; іграшка-бджілка.

Діти за описом учителя обирають відповідний рушник, дають йому назву, садять на нього бджілку.

— У давні часи люди використовували рушники для того, щоб витиратися. Ними користувалися всі члени сім'ї, тому їх потрібно було багато. Тому прикрашали їх більш простими візерунками і називали «*утирач*». Уранці витирались нижнім (*лівим*), увечері — верхнім (*правим*).

Не було, здається, в Україні жодної оселі, яку не прикрашали б рушниками. Рушник з давніх-давен символізував не тільки естетичні смаки, він був своєрідною візитівкою, а точніше — обличчям оселі, відтак і господині. Це — «сімейний» рушник.

Для своїх діточок — хлопчиків і дівчаток — мама вишивала спеціальні рушнички: окремо — для хлопчика, окремо — для дівчинки.

Грайлики — так називалися рушнички для хлопчика. На них мама вишивала:

- Листя дуба — щоб хлопчик сильним був.
- Пташечок — щоб будили раненько, бо він майбутній господар.
- Волошка — щоб веселий був.

Росяничка — рушничок для дівчаток. На ньому:

- Калина — щоб гарна була.
- Ромашка — здорова і ніжна.
- Чорнобривець — мама дівчинки.

- Барвінок — тато.
- Червоний мак, калина — символ дівочої краси
- Ромашка — символ здоров'я.

Фізкультхвилинка. Українська народна гра «Потанцюй у віночку»

Візьмемось за руки,
Підемо на луки.
Там сплетемо віночок,
Станемо в таночок.

(Діти виконують рухи під український танок. Дівчатка по черзі танцюють у віночку.)

4) Станція «Народні перлини».

Мета: розширювати знання дітей про Батьківщину; розвивати пізнавальний інтерес до усної народної творчості (*прислів'я, приказки*); виховувати ціннісне ставлення до рідного краю.

Матеріал: прислів'я та приказки.

- Людина без Батьківщини — як пташка без крил.
- За рідною землею і в небі сумно.
- Кожному мила своя сторона.
- Де рідний край, там і під ялиною рай.
- Той Вітчизну любить, хто їй служить.
- Батьківщина славить тих, хто трудиться.
- У рідному домі й вода солодка.

Варіант 1. Учитель промовляє початок прислів'я, а діти закінчують.

Варіант 2. Учитель дає довільний набір слів із відомого прислів'я, а діти складають їх правильно.

Підбиття підсумків квесту

Представники команд підраховують фішки. Визначають команду-переможця.

Творча вправа

— Сьогодні ви згадали те, що вам було відомо про народні символи, і дізналися багато нового. Я дуже хотіла намалювати до цього заняття українські обереги, але не встигла. Допоможете мені домалювати їх? (*Відповіді дітей.*)

Учитель демонструє дітям незавершені малюнки.

- Гілки верби без пухнастих «котиків». *Завдання:* з вати зробити пухнасті «котики» на гілках.
- Кущ калини з гронами без ягідок. *Завдання:* намалювати ягідки ватяними паличками.
- Рушник із частковими елементами візерунка. *Завдання:* домалювати візерунок.
- Віночок без стрічок. *Завдання:* домалювати стрічки.

Кожна дитина самостійно обирає вид роботи, матеріали для її виконання. Після завершення роботи вчитель підбиває підсумки заняття.

III. ЗАКЛЮЧНА ЧАСТИНА. РЕФЛЕКСІЯ

Вправа «Не хочу хвалитися, але я...»

Кожен учень доповнює фразу «Не хочу хвалитися, але я...» словами, що стосуються теми уроку. (*Наприклад: дізнався (дізналася), які є народні символи, які обереги притаманні нашому народу, вивчив (вивчила) значення народних символів тощо.*)

ДЛЯ ВЛАСНИХ НОТАТОК

УРОК 138. ТРАДИЦІЙНІ УКРАЇНСЬКІ СТРАВИ

Мета:

- **формування предметних компетентностей:** розширювати знання дітей про деякі українські страви; дати уявлення про асортимент традиційних страв, притаманних для населення України; навчати розуміти цінності життя, берегти здоров'я; розвивати зв'язне мовлення; виховувати гостинність, товариськість, зацікавленість до традиційної української кухні, повагу до народних традицій;
- **формування ключових компетентностей:** спілкування державною (і рідною у разі відмінності) мовами; уміння навчатися впродовж життя; соціальні та громадянські компетентності.

Обладнання: предметні малюнки; картки з таблицями; горщик; ложки; комп'ютер; аудіозапис; тринога; казан; папочки; кухлики; кульки.

Тип уроку: урок формування вмінь і навичок.

Освітні галузі: громадянська та історична, мовно-літературна.

Хід уроку

I. ВСТУПНА ЧАСТИНА

1. Організаційний момент

2. Актуалізація опорних знань

— Ми уже ознайомились з народними символами. Пригадайте їх.

— Чи є серед страв традиційні? (Відповіді дітей.)

3. Повідомлення теми та мети уроку

— Наш народ здавна славиться своїми традиціями, гостинністю. Отже, любить пригостити гостей. Сьогодні ми поговоримо про традиційні страви українців, відомі в усьому світі.

II. ОСНОВНА ЧАСТИНА

1. Первинне застосування нових знань

Робота в групах. Традиційні українські страви

1) Назвати українські національні страви. (Борщ, вареники, голубці, галушки.)

2) Дібрати продукти, необхідні для приготування страв. (Предметні малюнки.)

— Відгадайте загадки, щоб дізнатися, яку страву вам потрібно «приготувати».

• Упріває гаряча страва,
Їсти-то не хитра справа.
Дістаю із печі горщик,
Там смачненький кипить... (борщик). | • Місили, місили;
Ліпили, ліпили,
А тоді — хіп, та в окріп,
Та в масло і сметану. (Вареники.) |
|---|--|

I група. Борщ, вареники. (Буряк, картопля, цибуля, помідор, морква, капуста, вода, борошно, яйце, сметана, м'ясо, сіль, квасоля, петрушка.)

• Загорнулись в лист капусти
Рис, цибуля й фарш.
Не буває в ньому пусто —
Це... (голубець) наш. | • Ми місили і ліпили,
А про начинку забули.
Лиш в окропі бульбашки —
Вже зварились... (галушки). |
|--|---|

II група. Голубці, галушки. (Капуста, фарш, сіль, борошно, вода, олія, морква, цибуля, масло, рис.)
— Розгляньте малюнки цих страв у підручнику (с. 109).

Технологія «Два — чотири — всі разом»

Учні індивідуально обмірковують можливі відповіді на запитання. Потім об'єднуються в пари, доповнюючи думки одне одного.

Далі діти в четвірках ухвалюють спільне рішення. Завершується робота обговоренням поставленого завдання з усім класом.

I група. Які страви з борошна ви знаєте?

Діти називають страви: хліб, балабушки, вареники, вергуни, галушки, затірки, кльоцки, книші, коржі, калита, коровай, калач, локшина, медівник, млинці, оладки, пампушки, пироги, перепічки, пундики, сластьони, паска, шишки тощо.

II група. З якою начинкою бувають вареники?

Сир, смажена капуста, варена товчена картопля, мак, калина, вишні та інші ягоди, яблука, варені й товчені сухофрукти, варена квасоля, горохове пюре, пшоняна чи гречана каша тощо.

Фізкультхвилинка «Варенички»

Учні утворюють коло, повторюють слова і рухи за вчителем.

— Просіяли борошно. (*Рух руками ліворуч-праворуч.*) Замісили тісто. (*Кулаком по долоні.*) Зробили «ковбаску». (*Потерти долоні.*) Порізали «ковбаску». (*Відповідні рухи руками.*) Зліпили варенички. (*Натиснути на вуха.*)

2. Самостійне застосування учнями знань (тренувальні вправи)

Вправа «Здивуй клас». Поговоримо про страви

Учитель. З давніх-давен Україна славилася своєю багатою кухнею. Її страви користуються популярністю не лише в Україні, але й далеко за її межами. Це зумовлено їх високими смаковими й поживними якостями, різноманітністю використовуваних продуктів та видів кулінарної обробки. Так, лише способів варіння борщу налічується більше тридцяти, а до його складу входить близько двадцяти найменувань продуктів.

1-й учень. Найпоширенішими стравами в Україні були ті, що виготовляли з рослинних складників.

2-й учень. Каші становили більшу частину народної їжі. Їх готували з гречки, ячменю, вівса, курудзи, проса.

3-й учень. Найулюбленіші — овочеві страви: борщ, капуста, печений гарбуз, огірки, часник, цибуля, перець, хрін.

4-й учень. Наші предки готували різноманітні страви з картоплі: деруни, галушки, оладки.

5-й учень. М'ясні страви були рідкістю, натомість споживали багато сала.

6-й учень. Страви з птиці готували лише в неділю. Яйця споживали на свята. Молочні страви вживали частіше.

7-й учень. У давнину українці очищали свій організм — постилися. Перед великими святами завжди є піст. Постили також у середу та п'ятницю щотижня. У ці дні люди не вживали м'ясної та молочної їжі.

Вправа «Асоціації»

— У мене в руках є борошно (*хліб, тістечка, бабусині пиріжки, мамин торт, картопля, вишні й т. ін.*). Про що ви подумали, дивлячись на нього?

Технологія «Крісло автора»

— Які страви української кухні готують у ваших родинах?

— Які страви любляете ви?

Дидактична гра «Відгадай на смак»

Мета: учити дітей розрізняти за смаком овочі та фрукти; виховувати увагу.

Обладнання: яблуко, груша, слива, морква, капуста, огірок, помідор.

Якщо дитина, скуштувавши овоч чи фрукт, правильно його називає, усі діти плещуть у долоні.

Вправа «Плюс — мінус — цікаво»

Учитель зачитує повідомлення.

— Я вам загадаю загадку про найважливішу річ у моїй хаті.

- Стоїть хата серед хати,
Дрив вона з'їда багато.

Як захочете ви хлібця,
Їй у ніжки уклоніться. (*Піч.*)

— Так, це піч. Піч із давніх-давен слугувала українським селянам для обігрівання житла, як тепле спальне місце, для приготування їжі, для випікання хліба. До печі ставилися з повагою, її шанували, тримали в чистоті.

— Які прислів'я про піч ви знаєте?

- Добра річ, як є в хаті піч.
- З одної печі, та не однакові калачі.
- У ліс не їздиш — то біля печі змерзнеш.

- Хліб — батько, а пічка — матінка.
— Свої думки відносно почутого тексту занотуйте до таблиці.

Усе, що сподобалося	Усе, що не сподобалося	Цікаво знати

Рухлива гра «Схопи ложку»

У горщику ложок на 1–2 менше, ніж дітей. Діти стають навколо горщика. Учитель вмикає веселу музику. Доки звучить музика, діти біжать по колу. Коли вона стихне, потрібно підбігти до горщика та схопити ложку. Діти, яким ложки не дісталось, залишають гру. Потім ще кілька ложок прибирають, і гра триває.

Гра завершується, коли залишаються один чи двоє переможців.

3. Творче перенесення знань і навичок у нові ситуації

Гра «Зваримо куліш»

Діти об'єднуються у два гурти. На однаковій відстані від кожного гурту ставлять триногу з підвищеним казанком. Кожен учасник гри по черзі має підкласти під триногу «дрова» (*палички*), налити в казанок води (*перехилити кухлик*), засипати «крупку» (*зі своєї торбинки*), покласти «картоплю» (*кульку*), а потім усе це перемішати.

Усі дії виконують послідовно. Який гурт швидше впорається із завданням, той перемагає.

Робота над прислів'ями

— Які прислів'я про хліб ви знаєте?

- Діждався Гриць пшеничних паляниць.
- Яка пшениця, така і паляниця.
- З неба хліб не падає.
- Глибше орати — більше хліба мати.
- Сій не пусто, то збереш густо.
- Де господар добре робить, там і поле добре родить.
- Землю потом поливаєш — добрий урожай дістанеш.

Учитель проводить з дітьми бесіду за змістом прислів'їв.

Гра «Ложку передавай — страву називай!»

Діти утворюють коло і передають ложку, промовляючи слова: «Українські ми малята, будемо страви називати».

Дитина, у якої на закінченні фрази опиниться ложка, називає українську страву (*борщ, вареники, пампушки, галушки, сало, гречаники, капуста, голубці, картопля, куліш, юшка, узвар, каша тощо*).

III. ЗАКЛЮЧНА ЧАСТИНА. РЕФЛЕКСІЯ

Технологія «Ромашка Блума»

«Ромашка Блума» — квітка з шести пелюсток — шість типів запитань.

Перша пелюстка (проста). Які національні страви українців ви знаєте?

Друга пелюстка (уточнювальна). Якщо я правильно зрозуміла, то національною стравою українців є борщ?

Третя пелюстка (пояснювальна). Чому потрібно вивчати традиції свого народу?

Четверта пелюстка (творча). Які традиційні страви ви хотіли б навчитися готувати?

П'ята пелюстка (оцінювальна). Чи добре, що українці завжди вживали корисну їжу?

Шоста пелюстка (практична). Які традиції нашого народу ви впроваджуєте?

Висновок. Українська гостинність та доброзичливість славляться в усьому світі.

ДЛЯ ВЛАСНИХ НОТАТОК

УРОК 139. УКРАЇНА — ЄВРОПЕЙСЬКА ДЕРЖАВА

Мета:

- **формування предметних компетентностей:** формувати знання учнів про Україну як європейську державу; вчити дітей усвідомлювати себе громадянином, патріотом країни; сприяти усвідомленню місця України серед інших країн Європи; розвивати пізнавальні інтереси учнів; виховувати патріотичні почуття, повагу до історії рідного краю;
- **формування ключових компетентностей:** спілкування державною (і рідною у разі відмінності) мовами; уміння навчатися впродовж життя; соціальні та громадянські компетентності.

Обладнання: комп'ютер; відеоролик; предметні малюнки; карта України; картки; аркуші паперу; кольорові олівці; вінок; капелюх.

Тип уроку: урок засвоєння нових знань.

Освітні галузі: громадянська та історична, мовно-літературна, інформатична.

Хід уроку

I. ВСТУПНА ЧАСТИНА

1. Організаційний момент

Хочу побажати вам гарного уроку,
Щоб було цікаво всім нам працювати,
Щоб хотіли гарно всі відповідати.
Щоб допомагало вам вміння міркувати,
Справедливу похвалу легко заробляти.

2. Актуалізація опорних знань

«Мозковий штурм»

- Прочитайте слово: *держава*.
- Як називається наша держава?
- Скільки букв у слові *Україна*?
- Назвіть звуки.
- Скільки звуків?
- Назвіть букву, яка позначає два звуки.

3. Повідомлення теми та мети уроку

— Наша Батьківщина — одна з найбільших європейських країн. А яка вона — наша країна? Що є в ній найкращого? Потрібно самому подивитися, тоді й зрозумієш. А як? Найкраще, звісно, вирушити в подорож. Тому тема нашого уроку: «Україна — європейська держава».

II. ОСНОВНА ЧАСТИНА

1. Вивчення нового матеріалу

Інформаційне повідомлення. Розповідь про Європейський Союз

— Україна — одна з найбільших держав Європи. Жителів Європи називають європейцями.

Деякі країни об'єдналися, утворивши союз держав, який так і назвали — Європейський Союз. Спочатку до нього входило шість країн, а зараз він налічує двадцять вісім країн-учасниць.

Країни Союзу спільно ухвалюють закони, розробляють правила для поліпшення життя європейців. У Євросоюзу є свій прапор і своя грошова одиниця (*валюта*) — євро.

На території України на Закарпатті розташований географічний центр Європи. Тому Україну називають *серцем Європи*.

Робота за підручником (с. 110)

Діти виразно читають вірш Максима Петрова про Батьківщину.

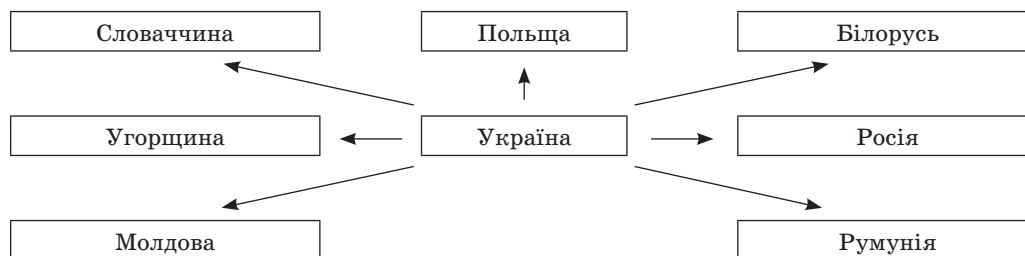
- Яку назву має наша країна?
- Якими словами автор вірша називає нашу країну?

Робота з картою

— Розгляньте карту (див. форзац 1). Які моря омивають Україну?

Складання «Кластера»

— З якими країнами межує Україна?

Перегляд відеоролика (<https://youtu.be/1zuzXn15K2o>)

Учні переглядають відеоматеріали «Які куточки України ти мрієш відвідати?».

Куточків на Землі багато:
Європа серед них — найкраща над усім.
Красива, мудра і багата,
Європа — наш великий спільний дім.

Музична фізкультхвилинка (<https://youtu.be/ҮЕра9zC-Pcc>)

Діти виконують рухи під мелодію пісні «Рідна Україна».

2. Самостійне застосування учнями знань (тренувальні вправи)

Робота за підручником (с. 110)

- Відшукайте до кожного слова свій «будиночок».
 - Чи мають деякі слова кілька «будиночків»? Поясніть.
- Діти виконують завдання із коментуванням.
Висновок. Україна прагне миру, добра, дружби з усіма народами світу.

Робота в парах

— Попрацюйте в парах. Виберіть речі, якими славляться українці.

- Плов, вареник, драник.
- Лелека, слон, мавпа.
- Пальма, калина, ялина.
- Вишитий рушник, віяло, матрешки.
- Береза, клен, верба.
- Місяць, зірка, тризуб.
- Чорнобривці, кактус, гвоздика.
- Віночок, хустинка, шапка.

(Діти працюють у парах, підкреслюють на картках потрібні слова. Перевіряють фронтально.)

Гра «Хто швидше?»

Грають дві команди: дівчатка надягають вінок, передаючи одна одній, а хлопці — капелюх. Перемагає команда, яка першою передала вінок/капелюх.

3. Творче перенесення знань і навичок у нові ситуації

Вправа-гра «Закінчи речення»

- Наша країна називається...
- Столиця України — місто...
- Ми живемо в місті/селі...
- Найбільша річка України...
- Наша держава має символи...
- Український Державний Прапор має кольори...
- Український Герб називається...

Вправа «Додай риму!»

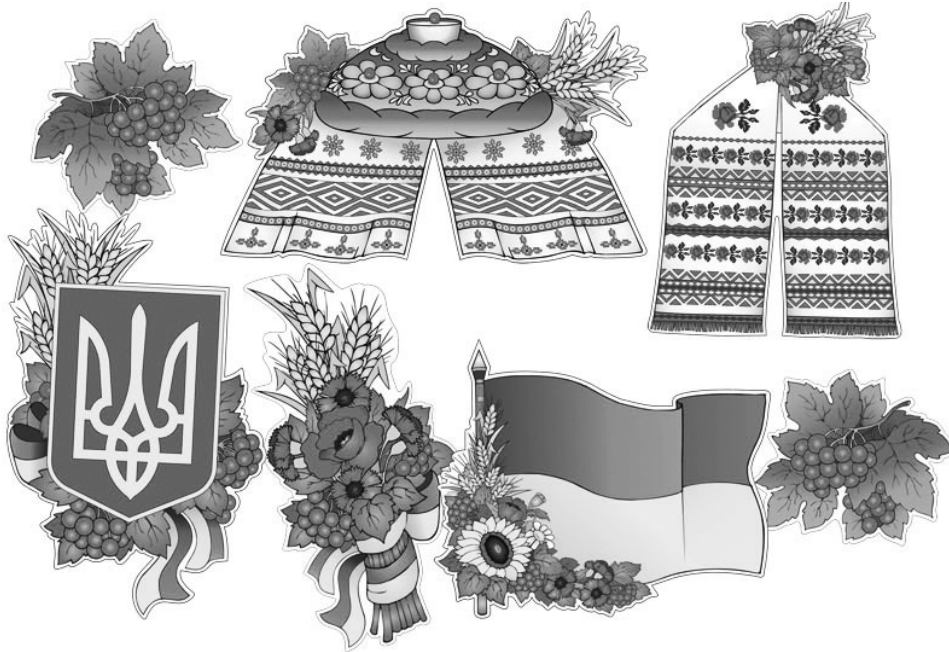
ВІРШ ПРО УКРАЇНУ

Ось небо блакитне і сонце в zenіті!
Моя Україна найкраща у... (світі)!
Моя Україна — це ліс і озерця,
Безмежні степи і чарівні... (джерельця).
Красиві пейзажі і гори високі,
Маленькі струмочки і річки... (глибокі).
Сади чарівні, мальовничі села,
Моя Україна — це пісня... (весела).
Це щира, багата, як світ її мова,
Крилата така, мелодійна... (чудова).

Її обереги верба і калина,
Найкраща у світі — ... (моя Україна).
Бо нам найрідніші Вітчизна і мати.
То як же нам, дітям, її не кохати!
Моя Україна — козацька слава!
Така волелюбна й мирна... (держава).
Вона дорога нам, і рідна, і мила,
Бо світ перед нами, як мати, ... (відкрила).
Вітчизна свята, дорога Україна,
Для кожного з нас ти у світі — ... (єдина).

Створення скрайб-малюнка

— Створіть скрайб-малюнок «Діти еднають Україну» за допомогою символів, малюнків, умовних позначок. Що нас усіх може єднати?

III. ЗАКЛЮЧНА ЧАСТИНА. РЕФЛЕКСІЯ

Сенкан

Україна.
Незалежна, рідна.
Розвивається, підтримує, впроваджує.
Україна — незалежна європейська держава.
Країна.

Інтерактивна вправа «Мікрофон»

— Продовжте речення: «Після цього уроку я знаю, що...».

ДЛЯ ВЛАСНИХ НОТАТОК

УРОК 140. УЗАГАЛЬНЕННЯ ТА СИСТЕМАТИЗАЦІЯ ЗНАНЬ. ПІДСУМКОВИЙ УРОК ЗА РІК

Мета:

- **формування предметних компетентностей:** узагальнити та систематизувати знання учнів; закріпити вивчений матеріал; розвивати мовлення, пізнавальні інтереси учнів; виховувати бажання пізнавати навколишній світ;
- **формування ключових компетентностей:** спілкування державною (і рідною у разі відмінності) мовами; уміння навчатися впродовж життя; соціальні та громадянські компетентності

Обладнання: пазли; карта України; аркуші паперу; кольорові олівці; комплекти малюнків.

Тип уроку: урок узагальнення і систематизації знань.

Освітні галузі: мовно-літературна, інформатична.

Хід уроку

I. ВСТУПНА ЧАСТИНА

1. Організаційний момент

2. Повідомлення теми та мети уроку

— Сьогодні ми повторимо вивчений матеріал, пофантазуємо, намалюємо «Сад добрих справ».

II. ОСНОВНА ЧАСТИНА

1. Застосування здобутих знань

Дидактична гра «Священні символи»

Діти об'єднуються у дві команди. За сигналом вони повинні скласти Герб та Прапор України, розповісти, що вони означають. Перемагає команда, яка швидше впорається із завданням.

Учитель збирає дітей навколо карти України та пропонує прикрасити її квітами, щоб наша Батьківщина стала ще красивішою, ще багатшою, ще мальовничішою.

— Погляньте, яка краса!

Робота в групах «Де що росте?»

Мета: закріплювати знання дітей про рослини, їхній зовнішній вигляд, місце вирощування.

Діти об'єднуються у 5 груп: «сад», «город», «поле», «ліс», «квітник». Потім кожній групі дають комплект малюнків із зображенням рослин. За командою вчителя кожна група відбирає, що росте «на ній». Виграє група, яка впоралася найшвидше.

Мовленнєва вправа «Назви одним словом»

Діти мають назвати узагальнювальні слова для поданих понять.

- День Святого Миколая, Новий рік, Різдво, Масляна — ... (*свята*);
- грудень, січень, лютий — ... (*зимові місяці*),
- Герб, Прапор, Гімн — ... (*державні символи України*);
- верба, калина, тополя, береза — ... (*рослини-символи України*).
- фольклор, гончарство, лозоплетіння — ... (*народна творчість*).

Малювання улюблених куточків рідного краю

— Якби вам дали завдання намалювати свою Батьківщину, то що б ви намалювали? (*Відповіді дітей.*)

— А зараз я пропоную намалювати той куточок України, що вам найбільше до душі, де ви любите проводити свій вільний час.

Руханка

Учитель промовляє текст, а діти повторюють за ним тільки рухи.

А тепер у нас розминка,
А тепер фізкультхвилинка.
Встали рівно біля парт,
Починаємо наш старт.

Ось зігнули так ручата
Й полетіли, мов качата.
Ніжками затупотіли,
Потім разом всі присіли.

До сонечка потяглися
І у боки так взялися.
Вправо разом нахилились,
Вліво, щоб не помилились.
Руки вниз ми опустили

Й трохи ними потрусили.
Шию трішки розім'яли
І за парти посідали.
А тепер мерщій до справ,
Кожен вченим з нас щоб став.

2. Виконання завдань у стандартних умовах

Гра «Ми — патріоти»

— Кожен патріот добре знає історію та традиції свого народу. Дамо відповіді на запитання вікторини.

Вікторина «Чи знаєш ти свою країну?»

- Назва нашої держави. (*Україна.*)
- Столиця України. (*Київ.*)
- Основні кольори нашого прапора. (*Синій і жовтий.*)
- Назвіть державні символи України. (*Герб, Гімн, Прапор України.*)
- Назвіть рослини — символи України. (*Верба і калина.*)
- Назвіть обереги українського народу. (*Віночок, рушник.*)
- Ім'я найвідомішого українського поета. (*Тарас.*)
- Яка велика річка протікає в Україні? (*Дніпро.*)
- Частина світу, у якій розташована наша Батьківщина. (*Європа.*)
- З чим українці зустрічають гостей? (*З хлібом-сіллю.*)

Сезонні зміни в природі. «Буває чи ні?»

Мета: формувати узагальнені уявлення про сезонні зміни в природі.

Учитель визначає пору року, називає різні зміни в природі, а діти відповідають: «Буває» чи «Ні». (*Наприклад: «Весна. Розтанув сніг, потекли струмки, ведмідь прокинувся».— «Буває», «Листя з дерев опало».— «Не буває».*)

Гра-руханка «Сядь — встань»

Діти сідають на підлогу, руками намагаються обхопити себе, а потім потрібно підвестись, не розмикаючи рук. Хто впорається першим — переможець.

3. Творчі вправи

(Творчі вправи учитель добирає на власний розсуд.)

Малюнок «Сад добрих справ»

— Послухайте уважно приказки і прислів'я.

- Добро добром згадують.
- Добрим ділам все — добрий кінець.
- Доброму скрізь добре.
- Хто добре робить, тому зло не шкодить.
- Гляди, не забудь: людиною будь!

— Намалюйте дерево з плодами. Кожен плід на цьому дереві — якась добра справа, яку мрієте зробити, або зробили.

Презентація малюнків.

— Посадімо сад добрих учинків!

III. ЗАКЛЮЧНА ЧАСТИНА. РЕФЛЕКСІЯ

Вправа «Бліцопитування»

Перший учень ставить коротке запитання другому, другий — третьому, і так — до останнього учня. Час на відповідь — кілька секунд.

ДЛЯ ВЛАСНИХ НОТАТОК

ЛІТЕРАТУРА ТА ІНТЕРНЕТ-РЕСУРСИ

1. *Гільберг Тетяна*. Я досліджую світ : підруч. інтегр. курсу для 1-го кл. закл. заг. серед. освіти : (у 2-х част.) : ч. 2 / Тетяна Гільберг, Світлана Тарнавська, Ольга Гнатюк, Ніна Павич.— К. : Генеза, 2018.— 112 с. : іл.
2. *Динамічні перерви*. 1–2 класи / упоряд. В. П. Порощук.— Х. : Вид. група «Основа», 2018.— 221, [3] с.— (Серія «Нова українська школа»).
3. Інтерактивні технології навчання у початкових класах / авт.-упор. І. Дівакова.— Тернопіль : Мандрівець, 2008.— 180 с.
4. *Матоніна Р. Д.* Розвиток критичного мислення учнів початкових класів.— Х. : Вид. група «Основа». 2013.— 174, [2] с.— (Б-ка журн. «Початкове навчання та виховання; Вип. 12 (120)).
5. *Хвилинки здоров'я* — щодня. 1–2 класи / упоряд. В. П. Порощук. — Х. : Вид. група «Основа», 2018.— 222, [2] с.— (Серія «Нова українська школа»).
6. <https://urok-ua.com/>
7. <http://kdnz257.dnepredu.com/uk/>
8. <http://klasnaocinka.com.ua/uk//>
9. <https://lib.pedpresa.ua/>
10. <https://urok.in.ua/content/dydaktychni-igry-z-pryrodoznavstva>
11. <https://studfiles.net/preview/5253192/>
12. <https://www.schoolife.org.ua/>
13. <https://bookland.com/download/1/10/105315/sample.pdf>
14. <http://detkam.in.ua/>
15. <http://dnz80.pl.ua/>
16. <http://teacher.at.ua/>
17. <https://vseosvita.ua/>
18. <http://shostka-flora.in.ua/>
19. <http://allref.com.ua/>
20. <http://korusno-znatu.in.ua/tsikavi-fakty/tsikavi-fakty-pro-vidbytky-paltsiv/>
21. <http://book.osnova.com.ua/>
22. <http://metodportal.com/node/31262>
23. <https://subject.com.ua/>
24. <https://academia.in.ua/>
25. <https://abetkaland.in.ua/>

Код	Ціна
ПШМ215	110,00

Навчальне видання

Серія «Мій конспект»

ПОРОЩУК Валентина Павлівна

**Я ДОСЛІДЖУЮ СВІТ.
1 КЛАС. ЧАСТИНА 2**

Головний редактор *Ю. Є. Бардакова*

Редактор *О. В. Грабар*

Відповідальний за видання *Ю. М. Афанасенко*

Технічний редактор *Є. С. Островський*

Коректор *О. М. Журенко*

Підписано до друку 25.02.2019. Формат 84×108/16.

Папір газет. Друк офсет. Гарнітура Шкільна.

Ум. друк. арк. 27.72. Замовлення № 19-03/18-05.

ТОВ «Видавнича група «Основа»
61001, м. Харків, вул. Плеханівська, 66
тел. (057) 731-96-34

e-mail: office1@osnova.com.ua

Свідоцтво суб'єкта видавничої справи

ДК № 6058 від 01.03.2018 р.

Телефон для замовлення: 0-800-505-212
(Безкоштовно з мобільних та стаціонарних телефонів України)

Надруковано у друкарні ТОВ «ТРИАДА-ПАК»
м. Харків, пров. Сімферопольський, 6. Тел. +38(057)703-12-21
www.triada-pack.com, email: sale@triada.kharkov.ua
ISO 9001:2015 № UA228351, FАMО TRIADA LLC (065445)